

AFKONDIGINGSBLAD VAN SINT MAARTEN

Jaargang 2014

No. 6

Landsverordening van de 9de januari 2014 tot vaststelling van Boek 4 en titel 7.3 van het Burgerlijk Wetboek (Landsverordening erfrecht en schenking)

IN NAAM VAN DE KONING!

De Gouverneur van Sint Maarten,

In overweging genomen hebbende:

dat het wenselijk is in het kader van de herziening van het Burgerlijk Wetboek het bestaande Boek 4 te vervangen door een nieuw Boek 4 en titel 3 van Boek 7 vast te stellen;

dat het ontwerp aan de Staten van de Nederlandse Antillen is aangeboden op 13 juli 2010 en onder verwijzing naar additioneel artikel IV bij de Staatsregeling van Sint Maarten, de behandeling is voortgezet;

Heeft, de Raad van Advies gehoord, met gemeen overleg der Staten, vastgesteld de onderstaande landsverordening:

ARTIKEL I

Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door:

Boek 4 Erfrecht

Titel 1 Algemene bepalingen

Artikel 1

1. Erfopvolging heeft plaats bij versterf of krachtens uiterste wilsbeschikking.
2. Van de erfopvolging bij versterf kan worden afgeweken bij een uiterste wilsbeschikking die een erfstelling of een onterving inhoudt.

Artikel 2

1. Wanneer de volgorde waarin twee of meer personen zijn overleden niet kan worden bepaald, worden die personen geacht gelijktijdig te zijn overleden en valt aan de ene persoon geen voordeel uit de nalatenschap van de andere ten deel.

2. Indien een belanghebbende ten gevolge van omstandigheden die hem niet kunnen worden toegerekend, moeilijkheden ondervindt bij het bewijs van de volgorde van overlijden, kan de rechter hem een of meermalen uitstel verlenen, zulks voor zover redelijkerwijs mag worden aangenomen dat het bewijs binnen de termijn van het uitstel kan worden geleverd.

Artikel 3

1. Van rechtswege zijn onwaardig om uit een nalatenschap voordeel te trekken:

a. hij die onherroepelijk veroordeeld is ter zake dat hij de overledene heeft omgebracht, heeft getracht hem om te brengen, dat feit heeft voorbereid of daaraan heeft deelgenomen;

b. hij die onherroepelijk veroordeeld is wegens een opzettelijk tegen de erflater gepleegd misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving hier te lande een vrijheidsstraf is gesteld met een maximum van ten minste zes jaren, dan wel wegens poging tot, voorbereiding van, of deelneming aan een dergelijk misdrijf;

c. hij van wie bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak is vastgesteld dat hij tegen de erflater lasterlijk een beschuldiging van een misdrijf heeft ingebracht, waarop naar de wettelijke omschrijving hier te lande een vrijheidsstraf met een maximum van ten minste vier jaren is gesteld;

d. hij die de overledene door een feitelijkheid of door bedreiging met een feitelijkheid heeft gedwongen of belet een uiterste wilsbeschikking te maken;

e. hij die de uiterste wil van de overledene heeft verduisterd, vernietigd of vervalst.

2. Rechten door derden te goeder trouw verkregen voordat de onwaardigheid is vastgesteld worden geëerbiedigd. In geval echter de goederen om niet zijn verkregen, kan de rechter aan de rechthebbenden, en ten laste van hem die daardoor voordeel heeft genoten, een naar billijkheid te bepalen vergoeding toekennen.

3. Een onwaardigheid vervalt, wanneer de erflater aan de onwaardige op ondubbelzinnige wijze zijn gedraging heeft vergeven.

Artikel 4

1. Een voor het openvallen van een nalatenschap verrichte rechtshandeling is nietig, voor zover zij de strekking heeft een persoon te belemmeren in zijn vrijheid om bevoegdheden uit te oefenen, welke hem krachtens dit Boek met betrekking tot die nalatenschap toekomen.

2. Overeenkomsten strekkende tot beschikking over nog niet opengevallen nalatenschappen in hun geheel of over een evenredig deel daarvan, zijn nietig.

Artikel 5

1. Op verzoek van de schuldenaar kan de rechter in eerste aanleg wegens gewichtige redenen bepalen dat een geldsom die krachtens dit Boek of, in verband met de verdeling van de nalatenschap, krachtens titel 7 van Boek 3 is verschuldigd, al dan niet vermeerderd met een in de beschikking te bepalen rente, eerst na verloop van zekere tijd, hetzij ineens, hetzij in termijnen behoeft te worden voldaan. Hierbij let de rechter op de belangen van beide partijen; aan een inwilliging kan de voorwaarde worden verbonden dat binnen een bepaalde tijd een door de rechter goedgekeurde zakelijke of persoonlijke zekerheid voor de voldoening van hoofdsom en rente wordt gesteld.

2. Een in het eerste lid bedoelde beschikking kan op verzoek van een der partijen, gegrond op ten tijde van die beschikking niet voorziene omstandigheden, door de rechter worden gewijzigd.

Artikel 6

In dit Boek wordt onder de waarde van de goederen der nalatenschap verstaan de waarde van die goederen op het tijdstip onmiddellijk na het overlijden van de erflater, waarbij geen rekening wordt gehouden met het vruchtgebruik dat daarop krachtens afdeling 1 of 2 van titel 3 kan komen te rusten.

Artikel 7

1. Schulden van de nalatenschap zijn:
 - a. de schulden van de erflater die niet met zijn dood tenietgaan, voor zover niet begrepen in onderdeel h;
 - b. de kosten van lijkbezorging, voor zover zij in overeenstemming zijn met de omstandigheden van de overledene;
 - c. de kosten van vereffening van de nalatenschap, met inbegrip van het loon van de vereffenaar;
 - d. de kosten van executele, met inbegrip van het loon van de executeur;
 - e. de schulden uit belastingen die ter zake van het openvallen der nalatenschap worden geheven, voor zover zij op de erfgenamen komen te rusten;
 - f. de schulden die ontstaan door toepassing van afdeling 2 van titel 3;
 - g. de schulden uit legaten welke op een of meer erfgenamen rusten;
 - h. de schulden uit giften en andere handelingen die ingevolge artikel 126 worden aangemerkt als legaten.
2. Bij de voldoening van de schulden ten laste van de nalatenschap

worden achtereenvolgens met voorrang voldaan:

- 1°. de schulden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a tot en met e;
- 2°. de schulden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel f.

3. In de nalatenschap van de langstlevende ouder, bedoeld in artikel 20, en de stiefouder, bedoeld in artikel 22, wordt een verplichting tot overdracht van goederen als bedoeld in die artikelen met een schuld als bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, gelijkgesteld.

Artikel 8

Onder stiefkind van de erflater wordt in dit Boek verstaan een kind van de echtgenoot van de erflater, van welk kind de erflater niet zelf ouder is. Zodanig kind blijft stiefkind, indien het huwelijk is geëindigd.

Titel 2 Erfopvolging bij versterf

Artikel 9

Teneinde als erfgenaam bij versterf te kunnen optreden, moet men bestaan op het ogenblik dat de nalatenschap openvalt.

Artikel 10

1. De wet roept tot een nalatenschap als erfgenamen uit eigen hoofde achtereenvolgens:

- a. de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot van de erflater tezamen met de kinderen van de erflater;
- b. de ouders van de erflater tezamen met de broers en zusters van de erflater;
- c. de grootouders van de erflater;
- d. de overgrootouders van de erflater.

2. De afstammelingen van een kind, broer, zuster, grootouder of overgrootouder worden bij plaatsvervulling geroepen.

3. Alleen zij die tot de erflater in familierechtelijke betrekking stonden, worden tot de in het eerste en tweede lid genoemde bloedverwanten gerekend.

Artikel 11

1. Degenen die tezamen uit eigen hoofde tot een nalatenschap worden geroepen, erven voor gelijke delen.

2. In afwijking van het eerste lid is het erfdeel van een halfbroer of halfzuster de helft van het erfdeel van een volle broer, een volle zuster of een ouder.

3. Wanneer het erfdeel van een ouder door toepassing van het eerste en tweede lid minder zou bedragen dan een kwart, wordt het verhoogd tot een kwart en worden de erfdelen van de overige erfgenamen naar evenredigheid verminderd.

Artikel 12

1. Plaatsvervulling geschiedt met betrekking tot personen die op het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap niet meer bestaan, die onwaardig zijn, ontferd zijn of verwerpen of wier erfrecht is vervallen.
2. Zij die bij plaatsvervulling erven, worden staaksgewijze geroepen tot het erfdeel van degene wiens plaats zij vervullen.
3. Degenen die de erflater verder dan de zesde graad bestaan, erven niet.

Titel 3 Het erfrecht bij versterf van een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en gemeenschappelijke kinderen alsmede andere wettelijke rechten

Afdeling 1 Het erfrecht bij versterf van een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en gemeenschappelijke kinderen

Artikel 13

1. De nalatenschap van de erflater die een echtgenoot en een of meer kinderen die allen tevens kind zijn van de echtgenoot, als erfgenamen achterlaat, wordt, tenzij de erflater bij uiterste wilsbeschikking heeft bepaald dat deze afdeling geheel buiten toepassing blijft, overeenkomstig de volgende leden verdeeld. Bij uiterste wilsbeschikking kan de erflater bepalen dat deze afdeling toepasselijk is ongeacht of zijn kinderen tevens kind zijn van de echtgenoot.
2. De echtgenoot verkrijgt van rechtswege de goederen van de nalatenschap. De voldoening van de schulden van de nalatenschap komt voor zijn rekening. Onder schulden van de nalatenschap zijn hier tevens begrepen de ten laste van de gezamenlijke erfgenamen komende uitgaven ter voldoening aan testamentaire lasten.
3. Ieder van de kinderen verkrijgt als erfgenaam van rechtswege een geldvordering ten laste van de echtgenoot, overeenkomend met de waarde van zijn erfdeel. Deze vordering is opeisbaar:
 - a. indien de echtgenoot in staat van faillissement is verklaard;
 - b. wanneer de echtgenoot is overleden.De vordering is ook opeisbaar in door de erflater bij uiterste wilsbeschikking genoemde gevallen.
4. De in het derde lid bedoelde geldsom wordt, tenzij de erflater, dan wel de echtgenoot en het kind tezamen, anders hebben bepaald, vermeerderd met een percentage dat overeenkomt met dat van de wettelijke rente, voor zover dit percentage hoger is dan zes, berekend per jaar vanaf de dag waarop de nalatenschap is opengevallen, bij welke berekening telkens uitsluitend de hoofdsom in aanmerking wordt genomen.
5. In deze titel wordt onder echtgenoot niet begrepen een van tafel en bed gescheiden echtgenoot.

Artikel 14

1. Indien de nalatenschap overeenkomstig artikel 13 is verdeeld, is de echtgenoot van de erflater tegenover de schuldeisers en tegenover de kinderen verplicht tot voldoening van de schulden der nalatenschap. In de onderlinge verhouding van de echtgenoot en de kinderen komen de schulden der nalatenschap voor rekening van de echtgenoot.

2. Voor schulden van de nalatenschap, alsmede voor schulden van de echtgenoot die konden worden verhaald op de goederen van een gemeenschap waarvan de echtgenoot en de erflater de deelgenoten waren, neemt de schuldeiser in zijn verhaal op de goederen die krachtens artikel 13, tweede lid, aan de echtgenoot toebehoren, rang voor degenen die verhaal nemen voor andere schulden van de echtgenoot.

3. Voor schulden van de nalatenschap kunnen de goederen van een kind niet worden uitgewonnen, met uitzondering van de in artikel 13, derde lid, bedoelde geldvordering. Uitwinning van die goederen is wel mogelijk voor zover de geldvordering van het kind is verminderd door betaling of door overdracht van goederen, tenzij het kind goederen van de echtgenoot aanwijst die voldoende verhaal bieden.

4. De uit het eerste lid, tweede volzin, voortvloeiende draagplicht van de echtgenoot geldt mede wanneer de schulden van de nalatenschap de baten overtreffen, onverminderd artikel 184, tweede lid.

Artikel 15

1. Voor zover de erfgenamen over de vaststelling van de omvang van de in artikel 13, derde lid, bedoelde geldvordering niet tot overeenstemming kunnen komen, wordt deze op verzoek van de meest gereede partij door de rechter in eerste aanleg vastgesteld. De artikelen 677 tot en met 679 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zijn van overeenkomstige toepassing.

2. Indien bij de vaststelling van de in artikel 13, derde lid, bedoelde geldvordering:

- a. omtrent de waarde van de goederen en de schulden van de nalatenschap is gedwaald en daardoor een erfgenaam voor meer dan een vierde is benadeeld,
 - b. het saldo van de nalatenschap anderszins onjuist is berekend, dan wel
 - c. de geldvordering niet is berekend overeenkomstig het deel waarop het kind aanspraak kon maken,
- wordt de vaststelling op verzoek van een kind of de echtgenoot dienovereenkomstig door de rechter in eerste aanleg gewijzigd. Op de vaststelling is hetgeen omtrent verdeling is bepaald in de artikelen 196, tweede tot en met vierde lid, 199 en 200 van Boek 3 van overeenkomstige toepassing.

3. Bij de vaststelling van de geldvordering zijn de artikelen 229 tot en met 233 van overeenkomstige toepassing.

4. De artikelen 187 en 188 van Boek 3 zijn op de vaststelling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 16

1. De echtgenoot en ieder kind kunnen verlangen dat een boedelbeschrijving wordt opgemaakt. De boedelbeschrijving bevat een waardering van de goederen en de schulden van de nalatenschap.

2. Heeft de echtgenoot of een kind niet het vrije beheer over zijn vermogen, dan levert zijn wettelijke vertegenwoordiger binnen een jaar na het overlijden van de erflater een ter bevestiging van haar deugdelijkheid door hem ondertekende boedelbeschrijving in ter griffie van het gerecht in eerste aanleg. De rechter in eerste aanleg kan bepalen dat de boedelbeschrijving bij notariële akte dient te geschieden.

3. Op de boedelbeschrijving en de waardering zijn de artikelen 673 tot en met 676 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van overeenkomstige toepassing. De echtgenoot en ieder kind zijn voor de toepassing van de in de eerste volzin genoemde bepalingen partij bij de boedelbeschrijving.

4. De echtgenoot en ieder kind hebben jegens elkaar recht op inzage in en afschrift van alle bescheiden en andere gegevensdragers, die zij voor de vaststelling van hun aanspraken behoeven. De daartoe strekkende inlichtingen worden door hen desverzocht verstrekt. Zij zijn jegens elkaar gehouden tot medewerking aan de verstrekking van inlichtingen door derden.

Artikel 17

1. De echtgenoot kan, behoudens het bepaalde in het tweede en derde lid, de in artikel 13, derde lid, bedoelde geldvordering en de in artikel 13, vierde lid, bedoelde verhoging te allen tijde geheel of gedeeltelijk voldoen. Een betaling wordt in de eerste plaats in mindering gebracht op de hoofdsom, vervolgens op de verhoging, tenzij de erflater, dan wel de echtgenoot en het kind tezamen, anders hebben bepaald.

2. Indien een kind een bevoegdheid toekomt tot het doen van een verzoek als bedoeld in de artikelen 19, 20, 21 of 22, gaan de echtgenoot of diens erfgenamen niet over tot voldoening dan na te hebben gehandeld overeenkomstig artikel 25, derde lid.

3. Is het in het tweede lid bedoelde kind minderjarig, of meerderjarig doch heeft dit niet het vrije beheer over zijn vermogen, dan behoeft de voldoening de goedkeuring van de rechter in eerste aanleg. Deze beslist naar de maatstaf van artikel 26, eerste lid.

Artikel 18

1. De echtgenoot kan binnen negen maanden vanaf de dag waarop de nalatenschap is opengefallen, door middel van een verklaring bij notariële akte, binnen die termijn gevolgd door inschrijving in het

boedelregister, de verdeling overeenkomstig artikel 13 ongedaan maken. In naam van de echtgenoot kan de verklaring slechts krachtens uitdrukkelijke voor dit doel afgegeven schriftelijke volmacht worden afgelegd.

2. De verklaring werkt terug tot het tijdstip van het opvallen der nalatenschap. Voor het verstrijken van de in het eerste lid genoemde termijn verkregen rechten van derden, mede-erfgenamen daaronder begrepen, worden geëerbiedigd. Indien de echtgenoot voor het afleggen van de verklaring op de voet van artikel 13, tweede lid, betalingen heeft gedaan, worden deze tussen de echtgenoot en de kinderen verrekend.

3. De omstandigheid dat de echtgenoot onder curatele staat of dat de goederen die deze uit de nalatenschap van de erflater verkrijgt onder een bewind vallen, staat aan uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid niet in de weg. De bevoegdheid wordt alsdan uitgeoefend overeenkomstig de regels die voor de curatele onderscheidenlijk het desbetreffende bewind gelden. Is de echtgenoot in staat van faillissement verklaard dan wel aan hem surseance van betaling verleend, dan wordt deze bevoegdheid uitgeoefend door de curator onderscheidenlijk door de echtgenoot met medewerking van de bewindvoerder.

4. Indien ten aanzien van de erflater afdeling 2 of 3 van titel 18 van Boek 1 is toegepast, loopt de in het eerste lid genoemde termijn van negen maanden vanaf de dag waarop de beschikking, bedoeld in artikel 417, eerste lid, onderscheidenlijk artikel 427, eerste lid, van Boek 1, in kracht van gewijsde is gegaan.

Artikel 19

Indien een kind overeenkomstig artikel 13, derde lid, een geldvordering op zijn langstlevende ouder ter zake van de nalatenschap van zijn eerst overleden ouder heeft verkregen, en die ouder aangifte heeft gedaan van zijn voornemen opnieuw een huwelijk te willen aangaan, is deze verplicht aan het kind op diens verzoek goederen over te dragen met een waarde van ten hoogste die geldvordering, vermeerderd met de in het vierde lid van dat artikel bedoelde verhoging. De overdracht vindt, tenzij de ouder daarvan afziet, plaats onder voorbehoud van het vruchtgebruik van de goederen.

Artikel 20

Indien een kind overeenkomstig artikel 13, derde lid, een geldvordering op zijn langstlevende ouder ter zake van de nalatenschap van zijn eerst overleden ouder heeft verkregen en de langstlevende ouder bij diens overlijden gehuwd was, dan zijn de erfgenamen van de langstlevende ouder of is de stiefouder, indien de langstlevende ouder bij uiterste wilsbeschikking bepaald heeft dat deze afdeling toepasselijk is, verplicht aan het kind op diens verzoek goederen over te dragen met een waarde van ten hoogste die geldvordering, vermeerderd met de in artikel 13, vierde lid, bedoelde verhoging.

Artikel 21

Indien een kind overeenkomstig artikel 13, eerste lid, tweede volzin, en derde lid, een geldvordering op zijn stiefouder ter zake van de nalatenschap van zijn overleden ouder heeft verkregen, is de stiefouder verplicht aan het kind op diens verzoek goederen over te dragen met een waarde van ten hoogste die geldvordering, vermeerderd met de in artikel 13, vierde lid, bedoelde verhoging. De overdracht vindt, tenzij de stiefouder daarvan afziet, plaats onder voorbehoud van het vruchtgebruik van de goederen.

Artikel 22

Indien een kind overeenkomstig artikel 13, eerste lid, tweede volzin, en derde lid, een geldvordering op zijn stiefouder ter zake van de nalatenschap van zijn overleden ouder heeft verkregen, en de stiefouder is overleden, zijn diens erfgenamen verplicht aan het kind op diens verzoek goederen over te dragen met een waarde van ten hoogste die geldvordering, vermeerderd met de in artikel 13, vierde lid, bedoelde verhoging.

Artikel 23

1. Op het in de artikelen 19 en 21 bedoelde vruchtgebruik zijn de bepalingen van titel 8 van Boek 3 van toepassing, met dien verstande dat:
 - a. de echtgenoot is vrijgesteld van de jaarlijkse opgave als bedoeld in artikel 205, vierde lid, van Boek 3, alsmede van het stellen van zekerheid als bedoeld in artikel 206, eerste lid, van Boek 3, en artikel 206, tweede lid, van Boek 3 niet van toepassing is;
 - b. een machtiging als bedoeld in artikel 212, derde lid, van Boek 3 ook gegeven kan worden voor zover de verzorgingsbehoefte van de echtgenoot of de nakoming van zijn verplichtingen overeenkomstig artikel 13, tweede lid, dit nodig maakt.
2. De rechter in eerste aanleg kan op de in het eerste lid, onderdeel b, bedoelde grond, op verzoek van de echtgenoot aan deze de bevoegdheid tot gehele of gedeeltelijke vervreemding en vertering als bedoeld in artikel 215 van Boek 3 toekennen. De hoofdgerechtigde wordt in het geding geroepen. Bij de beschikking kan de rechter nadere regelingen treffen.
3. In afwijking van de eerste volzin van artikel 213, eerste lid, van Boek 3 en van artikel 215, eerste lid, van Boek 3 verkrijgt de hoofdgerechtigde, tenzij hij met de echtgenoot anders overeenkomt, op het tijdstip van vervreemding een vordering op de echtgenoot ter grootte van de waarde die het goed op dat tijdstip had. Op de vordering zijn het derde en vierde lid van artikel 13 en het eerste lid van artikel 15 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de in artikel 13, vierde lid, bedoelde vermeerdering wordt berekend vanaf het tijdstip van het ontstaan van de vordering.

4. Bij de vestiging van het vruchtgebruik of daarna kunnen nadere regelingen worden getroffen door de echtgenoot en de hoofdgerechtigde, dan wel door de rechter op verzoek van een van hen.

5. De echtgenoot is niet bevoegd het vruchtgebruik over te dragen of te bezwaren.

6. Het vruchtgebruik kan niet worden ingeroepen tegen schuldeisers die zich op de daaraan onderworpen goederen verhalen ter zake van schulden van de nalatenschap of schulden van de echtgenoot die konden worden verhaald op de goederen van een gemeenschap waarvan de echtgenoot en de erflater de deelgenoten waren. In geval van zodanige uitwinning is artikel 282 van Boek 3 niet van toepassing.

Artikel 24

1. De in de artikelen 19, 20, 21 en 22 bedoelde verplichting tot overdracht betreft goederen die deel hebben uitgemaakt van de nalatenschap van de erflater of van de door diens overlijden ontbonden huwelijksgemeenschap. In afwijking van de eerste volzin heeft de in de artikelen 21 en 22 bedoelde verplichting tot overdracht geen betrekking op goederen die van de zijde van de stiefouder in de huwelijksgemeenschap met de erflater zijn gevallen.

2. De in de artikelen 19, 20, 21 en 22 bedoelde verplichting tot overdracht betreft mede goederen die in de plaats zijn gekomen voor goederen als bedoeld in het eerste lid, eerste volzin. Indien een goed is verkregen met middelen die voor minder dan de helft afkomstig zijn uit de in het eerste lid bedoelde nalatenschap of ontbonden huwelijksgemeenschap, valt het niet onder de in de eerste volzin bedoelde verplichting. Is een goed mede met middelen uit een lening verkregen, dan blijven deze middelen voor de toepassing van de tweede volzin buiten beschouwing.

3. Een goed dat behoort tot het vermogen van degene die tot overdracht is verplicht of tot de huwelijksgemeenschap waarin deze is gehuwd, wordt vermoed deel te hebben uitgemaakt van de in het eerste lid, eerste volzin, bedoelde nalatenschap of ontbonden huwelijksgemeenschap of voor zodanig goed in de plaats te zijn gekomen.

Artikel 25

1. De waarde van de over te dragen goederen, vast te stellen naar het tijdstip van de overdracht, wordt in de eerste plaats in mindering gebracht op de aan het kind verschuldigde hoofdsom en vervolgens op de verhoging, tenzij door de erflater of bij de overdracht anders is bepaald. Voor de toepassing van de artikelen 19 en 21 wordt de waarde van de goederen vastgesteld zonder daarbij het vruchtgebruik in aanmerking te nemen.

2. Een kind dat voornemens is een in de artikelen 19, 20, 21 en 22 bedoeld verzoek te doen, is gehouden de andere kinderen die een dergelijk verzoek kunnen doen, op een zodanig tijdstip van zijn voornemen in

kennis te stellen dat zij tijdig kunnen beslissen eveneens een verzoek te doen.

3. Degene die tot overdracht van goederen verplicht kan worden, kan een kind een redelijke termijn stellen waarbinnen een verzoek als bedoeld in de artikelen 19, 20, 21 en 22 kan worden gedaan. Gaat hij daartoe over, dan stelt hij ook de andere kinderen die een zodanig verzoek kunnen doen, daarvan in kennis.

4. Bestaat tussen degene die tot overdracht van goederen verplicht is en het kind, of tussen twee of meer kinderen geen overeenstemming over de overdracht van een goed, dan beslist op verzoek van een hunner de rechter, rekening houdende naar billijkheid met de belangen van ieder van hen.

5. Voor zover een kind de in artikel 13, derde lid, bedoelde vordering aan een andere persoon overdraagt, gaat de in de artikelen 19, 20, 21 en 22 bedoelde bevoegdheid teniet.

6. Bij uiterste wilsbeschikking kan de erflater de verplichtingen, bedoeld in de artikelen 19 tot en met 22, uitbreiden, beperken of opheffen.

Artikel 26

1. Indien een minderjarig kind een bevoegdheid heeft als in de artikelen 19, 20, 21 en 22 bedoeld, dient zijn wettelijke vertegenwoordiger binnen zes maanden na het verkrijgen van de bevoegdheid aan de rechter in eerste aanleg schriftelijk zijn voornemen met betrekking tot de uitoefening van die bevoegdheid mede te delen. Heeft het kind geen wettelijke vertegenwoordiger, dan loopt deze termijn vanaf de dag van de benoeming. De rechter verleent zijn goedkeuring aan het voornemen of onthoudt deze daaraan, rekening houdende naar billijkheid met de belangen van het kind, de andere kinderen aan wie de bevoegdheid eveneens toekomt en van degene jegens wie de bevoegdheid bestaat. Hij kan aan de goedkeuring voorwaarden verbinden. Zo nodig neemt de rechter een eigen beslissing.

2. Hetzelfde geldt indien het kind meerderjarig is doch het vrije beheer over zijn vermogen niet heeft. Staat de in artikel 13, derde lid, bedoelde geldvordering onder een bewind, dan wordt een in het eerste lid bedoelde bevoegdheid uitgeoefend overeenkomstig de regels die voor het desbetreffende bewind gelden. Is het kind in staat van faillissement verklaard dan wel aan hem surseance van betaling verleend, dan rust de verplichting op de curator, onderscheidenlijk op het kind met medewerking van de bewindvoerder.

3. Indien met goedkeuring van de rechter is afgezien van het doen van een verzoek als genoemd in de artikelen 19, 20, 21 en 22, kan zodanig verzoek nadien niet alsnog worden gedaan. Bij zijn goedkeuring kan de rechter anders bepalen.

Artikel 27

Bij uiterste wilsbeschikking kan de erflater bepalen dat een stiefkind in een verdeling als bedoeld in artikel 13 als eigen kind wordt betrokken. In dat geval is deze afdeling van toepassing, behoudens voor zover de erflater anders heeft bepaald. De afstammelingen van het stiefkind worden bij plaatsvervulling geroepen.

Artikel 27a

1. Indien deze afdeling ten onrechte is toegepast, worden te goeder trouw door derden verkregen rechten hierdoor nochtans niet geschaad.
2. Voorts bestaat voor de echtgenoot te goeder trouw geen verplichting tot teruggave van genoten vermogensrechtelijke voordelen die uit de toepassing van deze afdeling zijn voortgevloeid, voor zover de echtgenoot daardoor niet was gebaat op het tijdstip dat op de niet-toepasselijkheid van deze afdeling jegens hem beroep gedaan werd.

Artikel 27b

Een gerechtelijke vaststelling van het vaderschap na het overlijden van de verwekker laat toepassing van deze afdeling in stand.

Artikel 27c

De rechter in eerste aanleg kan de in artikel 18, eerste en vierde lid, en artikel 26, eerste lid, gestelde termijnen, ook na het verstrijken daarvan, op verzoek van een belanghebbende een of meer malen verlengen.

Afdeling 2 Andere wettelijke rechten

Artikel 28

1. Indien de woning die de echtgenoot van de erflater bij diens overlijden bewoont, tot de nalatenschap of de ontbonden huwelijksgemeenschap behoort of de erflater ten gebuike toekwam, is de echtgenoot jegens de erfgenamen bevoegd tot voortzetting van de bewoning gedurende een termijn van negen maanden onder gelijke voorwaarden als tevoren. De echtgenoot is op gelijke wijze en voor gelijke duur bevoegd tot voortzetting van het gebruik van de inboedel, voor zover die tot de nalatenschap of de ontbonden huwelijksgemeenschap behoort of de erflater ten gebuike toekwam.
2. Jegens de erfgenamen en de echtgenoot van de erflater hebben degenen die tot diens overlijden met hem een duurzame gemeenschappelijke huishouding hadden, overeenkomstige bevoegdheden met betrekking tot het gebruik van de woning en de inboedel die tot de nalatenschap of de ontbonden huwelijksgemeenschap behoren.

Artikel 29

1. Voor zover de echtgenoot van de erflater tengevolge van uiterste wilsbeschikkingen van de erflater of doordat de kinderen van de erflater niet tevens kind zijn van de echtgenoot niet of niet enig rechthebbende is op de tot de nalatenschap van de erflater behorende woning, die ten tijde van het overlijden door de erflater en zijn echtgenoot tezamen of door de echtgenoot alleen bewoond werd, of op de tot de nalatenschap behorende inboedel daarvan, zijn de erfgenamen verplicht tot medewerking aan de vestiging van een vruchtgebruik op die woning en die inboedel ten behoeve van de echtgenoot, voor zover deze dit van hen verlangt. De eerste volzin geldt niet voor zover de rechter op een daartoe strekkend verzoek artikel 33, tweede lid, onderdeel a, heeft toegepast.

2. Zolang de echtgenoot een beroep op het eerste lid toekomt, zijn de erfgenamen niet bevoegd tot beschikking over die goederen, noch tot verhuring daarvan; gedurende dat tijdsbestek kunnen die goederen slechts worden uitgewonnen voor de in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, genoemde schulden.

3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op de legatarissen en de door een testamentaire last bevoordeelden met betrekking tot de goederen die zij als zodanig uit de nalatenschap hebben verkregen.

Artikel 30

1. De erfgenamen zijn verplicht tot medewerking aan de vestiging van een vruchtgebruik op andere goederen van de nalatenschap dan bedoeld in artikel 29 ten behoeve van de echtgenoot van de erflater, voor zover de echtgenoot daaraan, de omstandigheden in aanmerking genomen, voor zijn verzorging – daaronder begrepen de nakoming van de overeenkomstig artikel 35, tweede lid, op hem rustende verplichtingen – behoefte heeft en die medewerking van hen verlangt.

2. Het eerste lid is mede van toepassing met betrekking tot hetgeen moet worden geacht in de plaats te zijn gekomen van goederen van de nalatenschap. Voorts is het eerste lid mede van toepassing op een geldvordering als bedoeld in artikel 13, derde lid, indien de erflater bij uiterste wilsbeschikking de gronden voor opeisbaarheid heeft uitgebreid. Een vruchtgebruik op een geldvordering als bedoeld in de tweede volzin eindigt in elk geval indien de echtgenoot in staat van faillissement is verklaard.

3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op de legatarissen en de door een testamentaire last bevoordeelden met betrekking tot de goederen die zij als zodanig uit de nalatenschap hebben verkregen. Onder goederen als bedoeld in de eerste volzin worden mede begrepen ingevolge een legaat of een testamentaire last verkregen geldsommen en beperkte rechten op goederen van de nalatenschap.

4. De erflater kan bij uiterste wilsbeschikking goederen aanwijzen die vóór of na andere voor bezwaring met het vruchtgebruik in aanmerking komen.

5. Voor zover de erflater de in het vierde lid toegekende bevoegdheid niet heeft uitgeoefend, komen gelegateerde en krachtens een testamentaire last verkregen goederen slechts voor bezwaring met vruchtgebruik in aanmerking, indien de overige goederen der nalatenschap tot verzorging van de echtgenoot onvoldoende zijn. Voor zover een making is te beschouwen als voldoening aan een natuurlijke verbintenis van de erflater, komt zij pas na de andere makingen voor bezwaring met vruchtgebruik in aanmerking.

6. Voor zover de echtgenoot en degenen die hun medewerking aan de vestiging van het vruchtgebruik moeten verlenen, niet tot overeenstemming kunnen komen over de goederen waarop dit zal komen te rusten, gelast op verzoek van een hunner de rechter in eerste aanleg de aanwijzing van die goederen of wijst hij deze zelf aan, rekening houdende naar billijkheid met de belangen van ieder van hen.

7. Bij de bepaling van de behoefte aan verzorging wordt op hetgeen de echtgenoot toekomt, in mindering gebracht hetgeen hij krachtens erfrecht aan goederen uit de nalatenschap had kunnen verkrijgen met uitzondering van het vruchtgebruik dat hij ingevolge artikel 29 had kunnen doen vestigen. Voorts komt daarop in mindering hetgeen hij had kunnen verkrijgen uit een sommenverzekering die door het overlijden van de erflater tot uitkering komt.

Artikel 30a

Een echtgenoot die, na aftrek van de kosten van gebruik van diens woning, niet ten minste een gemiddeld inkomen heeft of in redelijkheid kan verwerven gelijk aan het hoogste wettelijk minimumloon dat geldt in de woonplaats van de echtgenoot, wordt geacht in elk geval behoefte te hebben aan de vestiging van een vruchtgebruik als bedoeld in artikel 30.

Artikel 30b

1. Heeft de erflater onmiddellijk voorafgaande aan zijn overlijden tien jaren of langer samengeleefd met een ander als waren zij gehuwd, dan kan de rechter, indien dat redelijk is, bepalen dat de ander voor de toepassing van deze afdeling met een echtgenoot gelijkgesteld wordt.

2. Heeft de erflater een echtgenoot achtergelaten, dan is deze afdeling zowel op de echtgenoot als op de op grond van het eerste lid met een echtgenoot gelijkgestelde persoon van toepassing.

Artikel 31

1. Op het vruchtgebruik ingevolge de artikelen 29 en 30 zijn het eerste, tweede, vierde en vijfde lid van artikel 23 van overeenkomstige toepassing. Het vruchtgebruik kan niet worden ingeroepen tegen

schuldeisers die zich op de daaraan onderworpen goederen verhalen ter zake van schulden als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f. De uitwinning is echter niet toegelaten, indien de echtgenoot niet met vruchtgebruik belaste goederen der nalatenschap aanwijst die voldoende verhaal bieden.

2. De mogelijkheid om aanspraak te maken op vestiging van het vruchtgebruik vervalt, indien de echtgenoot niet binnen een redelijke, hem door een belanghebbende gestelde termijn, en uiterlijk voor de toepassing van artikel 29 negen maanden en voor de toepassing van artikel 30 een jaar en drie maanden na het overlijden van de erflater heeft verklaard op de vestiging van het vruchtgebruik aanspraak te maken.

3. De rechtsvordering ingevolge de artikelen 29 en 30 verjaart door verloop van een jaar en negen maanden na het opvallen der nalatenschap.

4. Heeft de erflater bij uiterste wilsbeschikking aan zijn echtgenoot de bevoegdheid ontzegd om zich bij de overdracht van een goed ingevolge de artikelen 19 en 21 een vruchtgebruik voor te behouden, dan vervalt, in afwijking van het tweede lid, de mogelijkheid om ingevolge artikel 29 of 30 aanspraak te maken op vestiging van het vruchtgebruik op dat goed door verloop van zes maanden nadat op overdracht van het goed aanspraak is gemaakt. In dat geval verjaart de rechtsvordering tot vestiging van het vruchtgebruik door verloop van een jaar en zes maanden nadat op overdracht van het goed aanspraak is gemaakt.

Artikel 32

De echtgenoot kan geen aanspraak maken op vestiging van het vruchtgebruik ingevolge de artikelen 29 en 30, wanneer een procedure tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed van de erflater en de echtgenoot meer dan een jaar voor het opvallen van de nalatenschap was aangevangen en de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed ten gevolge van het overlijden van de erflater niet meer tot stand heeft kunnen komen. De eerste volzin blijft buiten toepassing indien de omstandigheid dat de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed niet meer tot stand heeft kunnen komen, niet in overwegende mate de echtgenoot kan worden aangerekend.

Artikel 32a

Indien de duur van het huwelijk niet meer bedragen heeft dan vijf jaren en uit dit huwelijk geen kind is geboren, zijn de artikelen 29 en 30 niet van toepassing, tenzij zulks onaanvaardbaar is naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid.

Artikel 33

1. De rechter in eerste aanleg kan op verzoek van een hoofdgerechtigde, mits daardoor een zwaarwegend belang van deze wordt gediend en in vergelijking hiermede het belang van de echtgenoot niet ernstig wordt geschaad:

- a. aan die hoofdgerechtigde een met vruchtgebruik belast goed uit de nalatenschap, al dan niet onder de last van het vruchtgebruik, toedelen;
- b. het vruchtgebruik van een of meer goederen beëindigen;
- c. aan het vruchtgebruik verbonden bevoegdheden van de echtgenoot beperken of hem deze ontzeggen;
- d. het vruchtgebruik in het belang van de hoofdgerechtigde onder bewind stellen.

2. De rechter kan, onverminderd het eerste lid, voor zover de echtgenoot aan het vruchtgebruik, de omstandigheden in aanmerking genomen, voor zijn verzorging, daaronder begrepen de nakoming van de overeenkomstig artikel 35, tweede lid, op hem rustende verplichtingen, geen behoefte heeft:

- a. op verzoek van een rechthebbende de verplichting tot medewerking aan de vestiging van het vruchtgebruik opheffen, of
- b. op verzoek van een hoofdgerechtigde het vruchtgebruik beëindigen.

3. De andere rechthebbenden worden in het geding geroepen. Bij zijn beschikking kan de rechter nadere regelingen treffen.

4. Een rechthebbende kan te allen tijde, ter afwering van een vordering of andere rechtsmaatregel, gericht op de nakoming van een verplichting tot medewerking aan de vestiging van het vruchtgebruik, een beroep in rechte doen op de in het tweede lid genoemde grond voor opheffing van die verplichting.

5. De rechter houdt bij de toepassing van het tweede lid in ieder geval rekening met:

- a. de leeftijd van de echtgenoot;
- b. de samenstelling van de huishouding waartoe de echtgenoot behoort;
- c. de mogelijkheden van de echtgenoot om zelf in de verzorging te voorzien door middel van arbeid, pensioen, eigen vermogen dan wel andere middelen of voorzieningen;
- d. hetgeen in de gegeven omstandigheden als een passend verzorgingsniveau voor de echtgenoot kan worden beschouwd;
- e. het in artikel 30a bepaalde.

Artikel 34

1. Voor zover de nalatenschap niet toereikend is tot voldoening van hetgeen de echtgenoot ingevolge de artikelen 29 en 30 toekomt, kan hij overgaan tot inkorting van de daarvoor vatbare giften, met toepassing van de artikelen 34a tot en met 34e.

2. De echtgenoot verkrijgt door uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid, het vruchtgebruik van de geldsom waarvoor de inkorting is geschied of waarvoor hij verhaal heeft genomen. Op het vruchtgebruik zijn het eerste, tweede, vierde en vijfde lid van artikel 23 van overeenkomstige toepassing.

3. Zo nodig kan het vruchtgebruik van de echtgenoot zich uitstrekken over alle goederen der nalatenschap en alle geldsommen waarvoor de in het eerste lid bedoelde giften kunnen worden ingekort.

4. Geschillen over de toepassing van het onderhavige artikel en de artikelen 34a tot en met 37 worden op verzoek van de meest gereede partij beslist door de rechter in eerste aanleg.

Artikel 34a

1. Voor inkorting als bedoeld in artikel 34 zijn vatbaar:
 - a. giften die kennelijk gedaan en aanvaard zijn met het vooruitzicht dat daardoor de echtgenoot wordt benadeeld;
 - b. giften die de erflater gedurende zijn leven te allen tijde had kunnen herroepen of die hij bij de gift voor inkorting vatbaar heeft verklaard;
 - c. giften van een voordeel, bestemd om pas na zijn overlijden ten volle te worden genoten;
 - d. andere giften, voor zover de prestatie binnen vijf jaren voor zijn overlijden is geschied.
2. Een gift komt voor inkorting slechts in aanmerking, voor zover de echtgenoot hetgeen hem ingevolge de artikelen 29 en 30 toekomt niet door inkorting van jongere giften kan verkrijgen. Giften van een voordeel bestemd om pas na het overlijden van de erflater ten volle te worden genoten, worden hierbij beschouwd als giften op het tijdstip van zijn overlijden.

Artikel 34b

1. Inkorting van een gift als bedoeld in artikel 34 geschiedt door een verklaring aan de begiftigde. Deze is verplicht de waarde van het ingekorte gedeelte van de gift aan de echtgenoot te vergoeden, voor zover dit niet, alle omstandigheden in aanmerking genomen, onredelijk is.
2. De bevoegdheid van een echtgenoot tot inkorting van een gift vervalt na verloop van een hem daarvoor door de begiftigde gestelde redelijke termijn, en uiterlijk vijf jaren na het overlijden van de erflater.

Artikel 34c

1. Voor de toepassing van artikel 34 worden giften gewaardeerd naar het tijdstip van de prestatie, behoudens het in de volgende leden bepaalde. Met een mogelijkheid dat de erflater de gift had kunnen herroepen wordt geen rekening gehouden.

2. Giften waarbij de erflater zich het genot van het geschonkene gedurende zijn leven heeft voorbehouden, en andere giften van een voordeel bestemd om pas na zijn overlijden ten volle te worden genoten, worden geschat naar de waarde onmiddellijk na zijn overlijden. Hetzelfde geldt voor giften van prestaties die de erflater bij zijn overlijden nog niet had verricht, met dien verstande dat met deze giften, evenals met de uit dien hoofde nagelaten schulden, geen rekening wordt gehouden voor zover de nalatenschap niet toereikend is. Een gift die bestaat in de aanwijzing van een begunstigde bij sommenverzekering, wordt in aanmerking genomen tot haar waarde overeenkomstig artikel 188, tweede en derde lid, van Boek 7.

3. Giften, bestaande in de vervreemding van een goed door de erflater tegen verschaffing door de wederpartij van een aan het leven van de erflater gebonden recht, worden gewaardeerd als een gift van dat goed, verminderd met de waarde van de door de erflater ontvangen of hem bij zijn overlijden nog verschuldigde prestaties, voor zover deze niet bestonden in genot van dat goed.

Artikel 34d

Giften van de erflater aan zijn echtgenoot worden voor de toepassing van artikel 34 buiten beschouwing gelaten voor zover zich, ten gevolge van een gemeenschap van goederen waarin de erflater en de echtgenoot ten tijde van de gift gehuwd waren of ten gevolge van een tussen hen op dat tijdstip geldend verrekenbeding, geen verrijking ten koste van het vermogen van de gever heeft voorgedaan.

Artikel 34e

1. Voor de toepassing van artikel 34 worden niet als giften beschouwd:

a. giften aan personen ten aanzien van wie de erflater moreel verplicht was bij te dragen in hun onderhoud tijdens zijn leven of na zijn dood, voor zover zij als uitvloeisel van die verplichting zijn aan te merken en in overeenstemming waren met het inkomen en het vermogen van de erflater;

b. gebruikelijke giften voor zover zij niet bovenmatig waren.

2. Het eerste lid is niet van toepassing op giften als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdeel h.

Artikel 35

1. Een kind van de erflater, een kind als bedoeld in artikel 394 van Boek 1 daaronder begrepen, kan aanspraak maken op een som ineens, voor zover deze nodig is voor:

a. zijn verzorging en opvoeding tot het bereiken van de leeftijd van achttien jaren; en voorts voor:

b. zijn levensonderhoud en studie tot het bereiken van de leeftijd van

een en twintig jaren; indien aannemelijk is dat een studie van het kind niet voor het bereiken van die leeftijd kan zijn voltooid, wordt de som ineens verhoogd voor zover deze nodig is voor het levensonderhoud en studie totdat de studie redelijkerwijs kan zijn voltooid, maar uiterlijk totdat het kind de leeftijd van vijfentwintig jaren heeft bereikt.

2. De som ineens ter zake van de verzorging en opvoeding komt het kind niet toe, voor zover de echtgenoot of een erfgenaam van de erflater krachtens wet of overeenkomst is gehouden om in de kosten daarvan te voorzien. De som ineens ter zake van levensonderhoud en studie komt het kind niet toe, voor zover de echtgenoot van de erflater krachtens artikel 395a van Boek 1 verplicht is om in de kosten daarvan te voorzien.

3. Op de som ineens komt in mindering hetgeen de rechthebbende had kunnen verkrijgen krachtens erfrecht of krachtens een sommenverzekering die door het overlijden van de erflater tot uitkering komt.

Artikel 36

1. Een kind, stiefkind, pleegkind, behuwdkind of kleinkind van de erflater dat in diens huishouding of in het door hem uitgeoefende beroep of bedrijf arbeid heeft verricht zonder een voor die arbeid passende beloning te ontvangen, kan aanspraak maken op een som ineens, strekkende tot een billijke vergoeding.

2. Op de som ineens komt in mindering hetgeen de rechthebbende van de erflater heeft ontvangen of krachtens making, lastbevoordeling of sommenverzekering op het leven van de erflater verkrijgt of had kunnen verkrijgen, voor zover dat als een beloning voor zijn werkzaamheden kan worden beschouwd.

Artikel 37

1. Degene die krachtens de artikelen 35 en 36 aanspraak maakt op een som ineens, heeft een vordering op de gezamenlijke erfgenamen. De mogelijkheid om aanspraak te maken op een som ineens vervalt, indien de rechthebbende niet binnen een redelijke, hem door een belanghebbende gestelde termijn, en uiterlijk een jaar na het overlijden van de erflater, heeft verklaard dat hij de som ineens wenst te ontvangen.

2. De vordering is niet opeisbaar totdat negen maanden zijn verstreken na het overlijden van de erflater.

3. De rechtsvordering verjaart door verloop van een jaar en zes maanden na het overlijden van de erflater. Indien de erflater een echtgenoot achterlaat, wordt voor degene die krachtens artikel 36 aanspraak op een som ineens heeft gemaakt, deze termijn verlengd tot een jaar en zes maanden na het overlijden van die echtgenoot.

4. Voor zoveel nodig ondergaan de sommen ineens elk een evenredige vermindering.

5. De voldoening van de sommen ineens komt ten laste van het gedeelte der nalatenschap waarover niet bij uiterste wilsbeschikking is beschikt, en vervolgens, zo dit onvoldoende is, van de makingen. Tenzij uit de uiterste wil iets anders voortvloeit, komen alle erfstellingen en legaten gelijkelijk naar evenredigheid van hun waarde voor inkorting in aanmerking, met dien verstande dat voor zover een making is te beschouwen als voldoening aan een natuurlijke verbintenis van de erflater, zij pas na de andere makingen voor inkorting in aanmerking komt.

6. Voor zover de nalatenschap niet toereikend is, kan de somgerechtigde, met van overeenkomstige toepassing van de artikelen 34a tot en met 34e, overgaan tot inkorting van de daarvoor vatbare giften.

Artikel 38

1. Op verzoek van een kind of stiefkind van de erflater kan de rechter in eerste aanleg, mits daardoor een zwaarwegend belang van het kind of stiefkind wordt gediend en in vergelijking hiermede het belang van de rechthebbende niet ernstig wordt geschaad, de rechthebbende verplichten tot overdracht tegen een redelijke prijs aan het kind of stiefkind, dan wel diens echtgenoot, van de tot de nalatenschap of de ontbonden huwelijksgemeenschap behorende goederen die dienstbaar waren aan een door de erflater uitgeoefend beroep of bedrijf dat door het kind of stiefkind dan wel diens echtgenoot wordt voortgezet. Bij zijn beschikking kan de rechter nadere regelingen treffen.

2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van aandelen in een naamloze vennootschap of een besloten vennootschap waarvan de erflater bestuurder was en waarin deze alleen of met zijn medebestuurders de meerderheid der aandelen hield, indien het kind of stiefkind, dan wel diens echtgenoot ten tijde van het overlijden bestuurder van die vennootschap is of nadien die positie van de erflater voortzet.

3. Het tweede lid is slechts van toepassing voor zover de statutaire regels omtrent overdracht van aandelen zich daartegen niet verzetten.

4. Het recht om een verzoek als bedoeld in het eerste en tweede lid te doen, vervalt na verloop van een jaar en zes maanden na het overlijden van de erflater.

5. Het eerste tot en met vierde lid zijn van overeenkomstige toepassing ingeval de echtgenoot van de erflater een door de erflater uitgeoefend beroep of bedrijf voortzet, ook indien de echtgenoot ingevolge deze afdeling het vruchtgebruik van de desbetreffende goederen heeft of kan verkrijgen.

Artikel 39

1. Degene aan wie een in de artikelen 29 tot en met 33, 35, 36 en 38 bedoeld recht toekomt en niet erfgenaam is, kan tegenover de erfgenamen en met het beheer der nalatenschap belaste executeurs aanspraak maken op inzage en een afschrift van alle bescheiden die hij voor de bepaling van

zijn recht behoeft; zij verstrekken hem desverlangd alle daartoe strekkende inlichtingen.

2. Op zijn verzoek kan de rechter in eerste aanleg een of meer der erfgenamen en met het beheer der nalatenschap belaste executeurs doen oproepen ten einde de deugdelijkheid van de boedelbeschrijving in tegenwoordigheid van de verzoeker onder ede te bevestigen.

Artikel 40

Indien ten aanzien van de erflater afdeling 2 of 3 van titel 18 van Boek 1 is toegepast, lopen de termijnen, genoemd in het eerste lid van artikel 28, het tweede en derde lid van artikel 31, de tweede volzin van het eerste lid, het tweede lid en het derde lid van artikel 37, alsmede het vierde lid van artikel 38 vanaf de dag waarop de beschikking, bedoeld in artikel 417, eerste lid, onderscheidenlijk artikel 427, eerste lid, van Boek 1, in kracht van gewijsde is gegaan.

Artikel 40a

De rechter in eerste aanleg kan de in artikel 31, tweede, derde en vierde lid, artikel 37, eerste en derde lid, en artikel 38, vierde lid, gestelde termijnen, ook na het verstrijken daarvan, op verzoek van een belanghebbende een of meer malen verlengen.

Artikel 41

Bij uiterste wilsbeschikking kan van het in deze afdeling bepaalde niet worden afgeweken.

Titel 4 Uiterste willen

Afdeling 1 Uiterste wilsbeschikkingen in het algemeen

Artikel 42

1. Een uiterste wilsbeschikking is een eenzijdige rechtshandeling, waarbij een erflater een beschikking maakt, die eerst werkt na zijn overlijden en die in dit Boek is geregeld of in de wet als zodanig wordt aangemerkt.

2. De erflater kan een uiterste wilsbeschikking steeds eenzijdig herroepen.

3. Een uiterste wilsbeschikking kan alleen bij uiterste wil en slechts door de erflater persoonlijk worden gemaakt en herroepen.

Artikel 43

1. Niet vatbaar voor vernietiging op de grond dat zij door misbruik van omstandigheden is tot stand gekomen is een uiterste wilsbeschikking getroffen ten voordele van iemand die bloed- of aanverwant tot en met de vierde graad, stief- of pleegkind van de erflater is. Evenmin is vatbaar voor vernietiging op de grond dat zij door misbruik van omstandigheden is tot stand gekomen een uiterste wilsbeschikking ten voordele van een echtgenoot of een andere levensgezel met wie de erflater samenleefde als waren zij gehuwd, tenzij het huwelijk of samenleven niet meer dan vijf jaren heeft geduurd en daaruit geen kind is geboren. Is een beroep op misbruik van omstandigheden toegelaten, dan is wat betreft de verdeling van de bewijslast artikel 176 van Boek 7 van overeenkomstige toepassing.

2. Een uiterste wilsbeschikking, gemaakt onder invloed van een onjuiste beweegreden, is slechts dan vernietigbaar, wanneer de door de erflater ten onrechte veronderstelde omstandigheid die zijn beweegreden tot de beschikking is geweest, in de uiterste wil zelf is aangeduid en de erflater de beschikking niet zou hebben gemaakt, indien hij van de onjuistheid dier veronderstelling had kennis gedragen.

3. Een uiterste wilsbeschikking kan niet op grond van misbruik van omstandigheden, bedreiging, bedrog of een onjuiste beweegreden worden vernietigd, wanneer de erflater haar heeft bevestigd nadat de invloed van de bedreiging heeft opgehouden te werken of het bedrog of de onjuistheid van de beweegreden is ontdekt.

Artikel 44

1. Een uiterste wilsbeschikking waarvan de inhoud in strijd is met de goede zeden of de openbare orde, is nietig.

2. Eveneens is een uiterste wilsbeschikking nietig, wanneer voor deze een in de uiterste wil vermelde beweegreden die in strijd is met de goede zeden of de openbare orde, beslissend is geweest.

Artikel 45

1. Een voorwaarde of een last die onmogelijk te vervullen is, of die in strijd is met de goede zeden, de openbare orde of een dwingende wetsbepaling, wordt voor niet geschreven gehouden. De beschikking waaraan de voorwaarde of de last is toegevoegd, is nietig, indien deze de beslissende beweegreden tot die beschikking is geweest.

2. Een voorwaarde of last die de strekking heeft de bevoegdheid tot vervreemding of bezwaring van goederen uit te sluiten, wordt voor niet geschreven gehouden.

Artikel 46

1. Bij de uitlegging van een uiterste wilsbeschikking dient te worden gelet op de verhoudingen die de uiterste wil kennelijk wenst te regelen, en op de omstandigheden waaronder de uiterste wil is gemaakt.

2. Daden of verklaringen van de erflater buiten de uiterste wil mogen slechts dan voor uitlegging van een beschikking worden gebruikt, indien deze zonder die daden of verklaringen geen duidelijke zin heeft.

3. Wanneer een erflater zich klaarblijkelijk in de aanduiding van een persoon of een goed heeft vergist, wordt de beschikking naar de bedoeling van de erflater ten uitvoer gebracht, indien deze bedoeling ondubbelzinnig met behulp van de uiterste wil of met andere gegevens kan worden vastgesteld.

Artikel 47

Wanneer de uitvoering van een beschikking, anders dan als gevolg van een na het overlijden van de erflater ingetreden omstandigheid, blijvend onmogelijk is, vervalt de beschikking, zonder dat een andere beschikking daarvoor in de plaats mag worden gesteld, tenzij de wet het tegendeel bepaalt, of uit de uiterste wil zelf is af te leiden dat de erflater die andere beschikking zou hebben gemaakt, wanneer hem de onmogelijkheid bekend was geweest.

Artikel 48

Wanneer in eenzelfde uiterste wil twee of meer personen tot hetzelfde, al of niet voor bepaalde delen, zijn geroepen en de beschikking ten opzichte van een geroepene geen gevolg heeft, vindt ten behoeve van de overigen aanwas naar evenredigheid van de hun toekomende delen plaats, tenzij uit de uiterste wil zelf het tegendeel is af te leiden.

Artikel 49

1. Een ten laste van een erfgenaam gemaakt legaat van een bepaald goed, of van een op een bepaald goed te vestigen recht, vervalt indien het goed bij het opvallen van de nalatenschap daartoe niet behoort, tenzij uit de uiterste wil zelf is af te leiden dat de erflater de beschikking niettemin heeft gewild.

2. Kan in laatstgenoemd geval degene op wie de verplichting rust, zich het gelegateerde goed niet of slechts ten koste van een onevenredig grote opoffering verschaffen, dan is hij gehouden de waarde van het goed uit te keren.

3. Voor de toepassing van het eerste lid wordt een goed geacht niet tot de nalatenschap te behoren, indien de erflater tot overdracht van het goed verplicht was en deze verbintenis niet met zijn dood is tenietgegaan.

Artikel 50

1. Tenzij de erflater anders heeft beschikt, wordt een gelegateerd goed geleverd in de staat waarin het zich op het ogenblik van overlijden van de erflater bevindt.
2. Mitsdien is een erfgenaam niet verplicht het vermaakte goed te bevrijden van enig beperkt recht dat daarop is gevestigd.
3. Is een vordering van de erflater op een erfgenaam, een beperkt recht van de erflater op een goed van een erfgenaam, of een goed van de erflater waarop een beperkt recht van een erfgenaam is gevestigd gelegateerd, dan vindt geen vermenging plaats, tenzij het legaat wordt verworpen.

Artikel 51

1. Wanneer een echtgenoot ten laste van zijn gezamenlijke erfgenamen een bepaald goed uit de huwelijksgemeenschap heeft vermaakt, kan de legataris levering van het gehele goed van hen vorderen, doch zij kunnen, voor zover het goed bij de verdeling van de huwelijksgemeenschap aan de andere echtgenoot of diens erfgenamen wordt toebedeeld, volstaan met uitkering van de waarde van het goed. Deze bevoegdheid komt ook toe aan de andere echtgenoot die enig erfgenaam is, en diens erfgenamen.
2. Het eerste lid is alleen van toepassing indien de huwelijksgemeenschap op het ogenblik dat de beschikking werd gemaakt, nog niet ontbonden was.

Artikel 52

Een beschikking, getroffen ten voordele van degene met wie de erflater op het tijdstip van het maken van de uiterste wil gehuwd was of reeds trouwbeloften gewisseld had, vervalt door een daarna ingetreden echtscheiding of scheiding van tafel en bed, tenzij uit de uiterste wil zelf het tegendeel is af te leiden.

Artikel 53

Een uiterste wilsbeschikking ten voordele van de naaste bloedverwanten of het naaste bloed van de erflater, zonder nadere aanduiding, wordt vermoed gemaakt te zijn ten voordele van de door de wet geroepen bloedverwanten van de erflater naar evenredigheid van ieders aandeel bij versterf.

Artikel 54

1. Rechtsvorderingen tot vernietiging van een uiterste wilsbeschikking verjaren een jaar nadat de dood van de erflater alsmede de uiterste wilsbeschikking en de vernietigingsgrond ter kennis zijn gekomen van hem

die een beroep op deze grond kan doen, dan wel van zijn rechtsvoorganger.

2. De bevoegdheid om ter vernietiging van een uiterste wilsbeschikking een beroep op een vernietigingsgrond te doen vervalt buiten het geval bedoeld in artikel 51, derde lid, van Boek 3 uiterlijk drie jaren nadat de dood van de erflater en de uiterste wilsbeschikking ter kennis zijn gekomen van degene aan wie deze bevoegdheid toekomt, dan wel van zijn rechtsvoorganger.

Afdeling 2 Wie uiterste wilsbeschikkingen kunnen maken en wie daaruit voordeel kunnen genieten

Artikel 55

1. Behalve zij die handelingsbekwaam zijn, kunnen ook minderjarigen die de leeftijd van zestien jaren hebben bereikt uiterste wilsbeschikkingen maken.

2. Hij die onder curatele staat, kan slechts met toestemming van de rechter in eerste aanleg uiterste wilsbeschikkingen maken. De rechter kan aan zijn toestemming voorwaarden verbinden.

3. De bekwaamheid van de erflater wordt beoordeeld naar de staat, waarin hij zich bevond op het ogenblik dat de beschikking werd gemaakt.

Artikel 56

1. Om aan een making een recht te kunnen ontleen, moet men bestaan op het ogenblik dat de nalatenschap openvalt. Rechten uit een making ten voordele van een rechtspersoon die voor dat ogenblik is opgehouden te bestaan ten gevolge van een fusie of een splitsing, komen toe aan de verkrijgende rechtspersoon, onderscheidenlijk de verkrijgende rechtspersoon waarvan de aan de akte van splitsing gehechte beschrijving dat bepaalt. Indien aan de hand van de aan de akte van splitsing gehechte beschrijving niet kan worden bepaald welke rechtspersoon in de plaats en de rechten treedt van de gesplitste rechtspersoon, is artikel 352 van Boek 2 van overeenkomstige toepassing.

2. Indien een erflater heeft bepaald dat hetgeen hij aan een afstammeling van een ouder van de erflater nalaat, bij het overlijden van de bevoordeelde of op een eerder tijdstip zal ten deel vallen aan diens alsdan bestaande afstammelingen staaksgewijze, ontleen dezen aan de making een recht, ook al bestonden zij nog niet bij het overlijden van de erflater.

3. Heeft een erflater bepaald dat hetgeen hij aan iemand nalaat, bij het overlijden van de bevoordeelde of op een eerder tijdstip zal ten deel vallen aan een afstammeling van een ouder van de erflater, en tevens dat indien die afstammeling dat tijdstip niet overleeft, diens alsdan bestaande afstammelingen staaksgewijze in diens plaats zullen treden, dan verkrijgen dezen dit recht, ook al bestonden zij nog niet bij het overlijden van de erflater.

4. Indien een erflater heeft bepaald dat hetgeen de bevoordeelde van het hem nagelatene bij zijn overlijden of op een eerder tijdstip onverteerd zal hebben gelaten, alsdan zal ten deel vallen aan een dan bestaande bloedverwant van de erflater in de erfelijke graad, verkrijgt deze dit recht, ook al bestond hij nog niet bij het overlijden van de erflater.

Artikel 57

1. Een erflater kan geen uiterste wilsbeschikking maken ten voordele van degene die op het tijdstip van het maken van de beschikking zijn voogd is.

2. Hij die voogd van de erflater is geweest, kan uit diens uiterste wilsbeschikkingen geen voordeel genieten, indien de erflater binnen het jaar na zijn meerderjarig worden en voor het afleggen en sluiten van de voogdijrekening is overleden.

3. Het eerste en tweede lid zijn niet toepasselijk op bloedverwanten van de erflater in de opgaande lijn, die zijn voogden zijn of geweest zijn.

Artikel 58

Minderjarigen kunnen geen uiterste wilsbeschikking maken ten voordele van hun leermeesters, met wie zij tezamen wonen.

Artikel 59

1. De beroepsbeoefenaren op het gebied van de individuele gezondheidszorg, die iemand gedurende de ziekte waaraan hij is overleden, bijstand hebben verleend, alsmede de geestelijk verzorgers die hem gedurende die ziekte hebben bijgestaan, kunnen geen voordeel trekken uit de uiterste wilsbeschikkingen die zodanig persoon gedurende de behandeling of de bijstand te hunnen behoeve heeft gemaakt.

2. Ook kan degene die een voor de verzorging of verpleging van bejaarden of geestelijk gestoorden bestemde instelling exploiteert of die daarvan de leiding heeft of daarin werkzaam is, geen voordeel trekken uit de uiterste wilsbeschikkingen, welke zodanig persoon gedurende een verblijf in die instelling te zijnen behoeve heeft gemaakt.

Artikel 60

Van het in de twee voorgaande artikelen bepaalde zijn uitgezonderd:

- a. de beschikkingen tot vergelding van bewezen diensten, bij wijze van legaat gemaakt, met inachtneming echter zowel van de gegoedheid van de maker, als van de diensten die aan deze zijn bewezen;
- b. de beschikkingen ten voordele van iemand die bloed- of aanverwant tot de vierde graad, stief- of pleegkind dan wel echtgenoot of andere levensgezel van de erflater is.

Artikel 61

De notaris of andere persoon, die een uiterste wil of een akte van bewaargeving van een niet gesloten aangeboden onderhandse uiterste wil heeft verleden, en de getuigen die daarbij zijn tegenwoordig geweest, kunnen niet bij die uiterste wil worden bevoordeeld.

Artikel 62

1. Een uiterste wilsbeschikking die in strijd is met het in de artikelen 57 tot en met 61 bepaalde, is vernietigbaar. De vernietiging vindt slechts plaats voor zover deze nodig is tot opheffing van het nadeel van degene die zich op de vernietigingsgrond beroept.

2. Een beschikking ten behoeve van een tussenbeidekomende persoon is op gelijke wijze vernietigbaar als een ten behoeve van de uitgesloten persoon zelf.

3. De vader, de moeder, de afstammelingen en de echtgenoot van een uitgesloten persoon worden geacht tussenbeidekomende personen te zijn, behalve wanneer zij bloedverwant in de rechte lijn of echtgenoot van de erflater zijn.

4. Indien een legataris in verband met een krachtens het eerste tot en met het derde lid vernietigbaar legaat gehouden is een tegenprestatie te verrichten, is artikel 54 van Boek 3 van overeenkomstige toepassing.

Afdeling 4 Vorm van uiterste willen

Artikel 93

Een uiterste wil die bij dezelfde akte door twee of meer personen is gemaakt, is nietig.

Artikel 94

Behoudens hetgeen in de artikelen 97 tot en met 107 is bepaald, kan een uiterste wil alleen worden gemaakt bij een notariële akte of bij een aan een notaris in bewaring gegeven onderhandse akte.

Artikel 95

1. Een onderhandse uiterste wil kan niet geldig worden gemaakt door hem die door onkunde of door andere oorzaken niet in staat is geweest de uiterste wil te lezen.

2. Een bij onderhandse akte gemaakte uiterste wil moet door de erflater zijn ondertekend. Is de uiterste wil door een ander dan de erflater of met mechanische middelen geschreven, en bestaat de wil uit meer dan één bladzijde, dan moet iedere bladzijde zijn genummerd en door de handtekening van de erflater zijn gewaarmerkt.

3. Een onderhandse uiterste wil wordt door de erflater aan een notaris ter hand gesteld. De erflater moet daarbij verklaren dat het aangeboden stuk zijn uiterste wil bevat en dat aan de vereisten van het tweede lid is voldaan. Indien het stuk gesloten wordt aangeboden, kan de erflater bij de aanbieding tevens verklaren dat het stuk slechts mag worden geopend, indien bepaalde door hem genoemde voorwaarden op de dag van zijn overlijden zijn vervuld.

4. Van de bewaargeving en de verklaringen van de erflater maakt de notaris een akte op die door de erflater en de notaris wordt ondertekend.

5. Wanneer de erflater verklaart dat hij door een met name door hem genoemde, na de ondertekening van de uiterste wil opgekomen oorzaak verhinderd wordt de akte van bewaargeving te ondertekenen, vervangt die verklaring zijn ondertekening van de akte van bewaargeving, mits zij daarin wordt opgenomen.

6. De onderhandse uiterste wil blijft berusten onder de minuten van de notaris die deze akte heeft ontvangen.

Artikel 96

Op degene die de geldigheid van een in bewaring gegeven uiterste wil bestrijdt op grond dat de erflater de wil niet eigenhandig heeft ondertekend of geschreven of de bladzijden waaruit de wil bestaat niet eigenhandig heeft gewaarmerkt, rust de bewijslast daarvan.

Artikel 97

Bij een onderhands, door de erflater geheel met de hand geschreven, gedagtekend en ondertekend stuk kunnen zonder verdere formaliteiten beschikkingen worden gemaakt tot:

- a. het maken van legaten van:
 - 1°. kleren, lijfstoebehoren en bepaalde lijfsieraden;
 - 2°. bepaalde tot de inboedel behorende zaken en bepaalde boeken;
- b. bepaling dat goederen, bedoeld onder a, buiten een huwelijksgemeenschap vallen;
- c. regeling van de lijkbezorging;
- d. orgaandonatie.

Artikel 98

1. In geval van oorlog of burgeroorlog kunnen militairen en andere tot de krijgsmacht behorende personen een uiterste wil maken ten overstaan van een officier van de krijgsmacht.

2. Ook buiten het geval van oorlog of burgeroorlog kan op deze wijze een uiterste wil worden gemaakt door militairen en andere personen, die behoren tot een gedeelte van de krijgsmacht dat is aangewezen:

- a. ter deelneming aan een militaire expeditie;
- b. ter bestrijding van een vijandelijke macht;
- c. ter handhaving van de onzijdigheid van de Staat;

d. tot enig optreden hetzij tot collectieve of individuele zelfverdediging, hetzij tot handhaving of herstel van de internationale orde en veiligheid; of

e. ter voldoening aan een vordering van het bevoegde gezag in geval van oproerige beweging.

3. In krijgsgevangenschap kan in plaats van een officier ook een onderofficier optreden.

4. Officieren en onderofficieren mogen hun medewerking slechts verlenen, indien de erflater zich niet tot een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar kan wenden. Niet-inachtneming van dit voorschrift schaadt de geldigheid van de uiterste wil niet.

Artikel 100

1. De in artikel 98, eerste lid, vermelde mogelijkheid blijft bestaan, totdat de Koning heeft vastgesteld dat voor de toepassing van die bepaling de oorlog of de burgeroorlog als geëindigd moet worden beschouwd.

2. De in artikel 98, tweede lid, vermelde mogelijkheid blijft bestaan, totdat de bij Nederlandse algemene maatregel van bestuur te bepalen wijze is bekendgemaakt dat de aanwijzing is geëindigd.

Artikel 101

Zij die zich op een reis aan boord van een zeeschip of luchtvaartuig bevinden, kunnen een uiterste wil maken ten overstaan van de gezagvoerder of de eerste officier, of bij gebreke van deze personen ten overstaan van hem die hun plaats vervult.

Artikel 102

Op plaatsen waar voor de erflater het normale verkeer met een notaris of bevoegde consulaire ambtenaar verboden of verbroken is als gevolg van rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of andere buitengewone omstandigheden, kan hij een uiterste wil maken ten overstaan van een Nederlandse consulaire ambtenaar, ook indien deze niet krachtens de gewone regelen bevoegd is, of elke openbare ambtenaar, een kandidaat-notaris, een advocaat, een officier van de krijgsmacht of van een brandweer.

Artikel 103

1. De uiterste willen, bedoeld in de artikelen 98, 101 en 102, worden verleden in tegenwoordigheid van twee getuigen. Zij worden op behoorlijke wijze op schrift gesteld en door de erflater, alsmede door de getuigen en degene te wiens overstaan zij zijn verleden, ondertekend.

2. De getuigen moeten meerderjarig zijn en de taal verstaan, waarin de uiterste wil is opgesteld. In de gevallen van de artikelen 98 en 102 geldt het vereiste van meerderjarigheid niet voor getuigen die militairen zijn of deelnemen aan het bestrijden van een ramp of een zwaar ongeval.

3. Indien de erflater of een van de getuigen verklaart door onkunde of een andere met name door hem genoemde oorzaak niet te kunnen ondertekenen, vervangt die verklaring zijn ondertekening, mits zij in de akte wordt opgenomen.

Artikel 104

1. De erflater is in de gevallen van de artikelen 98, 101 en 102 ook bevoegd een door hem ondertekende onderhandse uiterste wil te maken, die hij in tegenwoordigheid van twee getuigen in bewaring geeft aan een persoon te wiens overstaan hij ingevolge die artikelen een uiterste wil kan doen verlijden. Deze persoon maakt daarvan onmiddellijk een akte van bewaargeving op, hetzij op het papier van de uiterste wil, hetzij op de omslag daarvan, hetzij op een afzonderlijk papier; artikel 103 is op die akte van overeenkomstige toepassing.

2. De artikelen 98, vierde lid, en 100 zijn van overeenkomstige toepassing.

3. Op degene die de geldigheid van de in bewaring gegeven uiterste wil bestrijdt op grond dat de erflater de wil niet eigenhandig heeft ondertekend, rust de bewijslast daarvan.

Artikel 105

Indien in een geval, bedoeld in artikel 104, de onderhandse uiterste wil is gedagtekend en de erflater overlijdt zonder dat de uiterste wil overeenkomstig de wet in bewaring is gegeven, is de uiterste wil niettemin geldig, tenzij de erflater redelijkerwijze alsnog een uiterste wil overeenkomstig de voorgaande artikelen van deze afdeling had kunnen maken.

Artikel 106

1. Hij die een akte van uiterste wil, van bewaargeving of van terugneming, als bedoeld in de artikelen 98, 100 tot en met 105 en 113 onder zich heeft, zendt de akte zo spoedig mogelijk in gesloten omslag naar het testamentenregister.

2. Het eerste lid geldt niet voor akten, opgemaakt door of ten overstaan van een volgens de gewone regelen bevoegde notaris of consulaire ambtenaar, en voor de door dezen in bewaring genomen akten van uiterste wil.

Artikel 107

1. De uiterste willen, bedoeld in de artikelen 98 en 100 tot en met 104, zijn vernietigbaar, indien de erflater overlijdt meer dan zes maanden nadat voor hem de mogelijkheid is geëindigd, een uiterste wil te maken op een van de in die artikelen genoemde wijzen.

2. De termijn wordt telkens met een maand verlengd, indien de erflater redelijkerwijze niet in staat is geweest in de laatstverstreken maand een uiterste wil te maken.

Artikel 108

Een uiterste wil die op een in een der artikelen 98, 101, 102 en 104 vermelde wijze, doch niet onder de daar aangegeven omstandigheden is gemaakt, is, indien de erflater binnen zes maanden daarna overlijdt, niet van rechtswege nietig, doch vernietigbaar.

Artikel 109

1. Een uiterste wil is nietig, indien aan de akte van uiterste wil of aan de akte van bewaargeving, zo deze voorgeschreven is, de vereiste ondertekening door de erflater ontbreekt.

2. Een uiterste wil die ten overstaan van een notaris moet worden gemaakt is nietig, indien de akte van uiterste wil niet door een notaris is ondertekend. Een uiterste wil, die aan een notaris in bewaring moet worden gegeven, is nietig, indien een door een notaris ondertekende akte van bewaargeving ontbreekt. Is echter, in dit laatste geval, de akte van uiterste wil door een notaris ondertekend, dan is de uiterste wil vernietigbaar.

3. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op een uiterste wil die ten overstaan van een in de artikelen 98, 101 en 102 genoemde persoon moet worden gemaakt of aan een aldaar genoemde persoon in bewaring moet worden gegeven.

4. Het niet inacht nemen van andere door de wet voor de geldigheid van de uiterste wil gestelde vormvereisten maakt de uiterste wil vernietigbaar.

Artikel 110

Het bepaalde in artikel 54 is van overeenkomstige toepassing op de bevoegdheid tot vernietiging van een uiterste wil.

Afdeling 5 Herroeping van uiterste wilsbeschikkingen

Artikel 111

Voor het herroepen van een uiterste wilsbeschikking gelden dezelfde vormvoorschriften als voor het maken van die beschikking.

Artikel 112

Een latere uiterste wilsbeschikking die een vroegere niet uitdrukkelijk herroept, doet deze vervallen voor zover zij door de latere beschikking onuitvoerbaar is geworden of vervangen is.

Artikel 113

Een erflater kan te allen tijde zijn onderhandse, in bewaring gegeven uiterste wil terugvorderen, mits hij ter verantwoording van de notaris of andere persoon die de akte krachtens wettelijk voorschrift onder zich heeft, van de teruggave doet blijken bij een ten overstaan van die notaris of, met overeenkomstige toepassing van artikel 103, ten overstaan van die persoon verleden akte. Door de teruggave wordt de onderhandse uiterste wil herroepen.

Artikel 114

Een uiterste wilsbeschikking die geldig bij een onderhands en niet in bewaring gegeven stuk getroffen is, wordt herroepen wanneer de erflater dit stuk vernietigt. Is het stuk vernietigd, dan wordt dit vermoed door de erflater te zijn geschied.

Titel 5 Onderscheiden soorten van uiterste wilsbeschikkingen

Afdeling 1 Erfstellingen

Artikel 115

Een erfstelling is een uiterste wilsbeschikking, krachtens welke de erflater aan een of meer daarbij aangewezen personen zijn gehele nalatenschap of een aandeel daarin nalaat.

Artikel 116

Bij uiterste wilsbeschikking ingestelde erfgenamen hebben gelijke rechten en verplichtingen als erfgenamen bij versterf.

Afdeling 2 Legaten

§ 1 Algemene bepalingen

Artikel 117

1. Een legaat is een uiterste wilsbeschikking waarin de erflater aan een of meer personen een vorderingsrecht toekent.
2. Een legaat komt, tenzij het aan een of meer bepaalde erfgenamen of legatarissen is opgelegd, ten laste van de gezamenlijke erfgenamen.

3. Is de prestatie deelbaar, dan zijn de belaste erfgenamen ieder voor een deel, evenredig aan zijn erfdeel, verbonden, tenzij de erflater anders heeft beschikt.

Artikel 118

1. Is een bepaalde persoon die als erfgenaam met een legaat is belast, niet erfgenaam geworden of is zijn erfrecht vervallen, en voorziet de uiterste wil hierin niet, dan rust de hem opgelegde verplichting, tenzij uit haar aard iets anders voortvloeit, op degenen aan wie zijn erfdeel toevalt; zij kunnen echter volstaan met uitkering aan de legataris van hetgeen zij in de plaats van de belaste persoon uit de nalatenschap genieten of van de waarde daarvan.

2. Is een met een sublegaat belaste persoon niet legataris geworden of is zijn recht uit het hem gemaakte legaat vervallen, en voorziet de uiterste wil hierin niet, dan rust de hem opgelegde verplichting, tenzij uit haar aard iets anders voortvloeit, op degenen die met het hem gemaakte legaat waren belast; zij kunnen echter volstaan met voldoening aan de sublegataris van het aan de belaste persoon gelegateerde of van de waarde daarvan.

Artikel 119

Degenen op wie een legaat rust, alsmede de executeur, dragen zorg dat de legataris zo spoedig mogelijk van het legaat wordt kennis gegeven. Is het adres van een legataris hun onbekend gebleven, dan delen zij dit mede aan de rechter in eerste aanleg, die hun het doen van nasporingen of een bepaalde wijze van oproeping kan gelasten.

Artikel 120

1. Schulden van de nalatenschap uit een legaat worden slechts ten laste van de nalatenschap voldaan, indien alle andere schulden van de nalatenschap daaruit ten volle kunnen worden voldaan.

2. Voor zover de nalatenschap niet toereikend is om de schulden uit legaten te voldoen uit de erfdelen van de erfgenamen op wie zij rusten, worden zij verminderd.

3. Tenzij uit de uiterste wil een andere wijze van vermindering voortvloeit, ondergaan deze verplichtingen alle een evenredige vermindering, met dien verstande dat, voor zover de prestatie is te beschouwen als voldoening aan een natuurlijke verbintenis van de erflater, die verplichting pas na de andere voor vermindering in aanmerking komt.

4. Vermindering geschiedt door een verklaring aan de legataris door de met het legaat belaste erfgenamen of, indien de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig artikel 13, de echtgenoot van de erflater. Voor zover de prestatie reeds is verricht, blijft de rechtsgrond daarvoor in stand, behoudens de mogelijkheid van terugvordering en verhaal als bedoeld in de artikelen 216 en 220, derde lid.

5. Ondanks de vermindering blijven de erfgenamen die met hun gehele vermogen aansprakelijk zijn, gehouden tot voldoening voor het geheel.

Artikel 121

1. Een legataris is bevoegd de hem opgelegde sublegaten en tot een uitgave in geld of goed verplichtende lasten te verminderen, voor zover de waarde van het hem gelegateerde ontoereikend is of door vermindering ontoereikend wordt om aan de hem opgelegde verplichtingen te voldoen.

2. Tenzij uit de uiterste wil een andere wijze van vermindering voortvloeit, ondergaan deze verplichtingen alle een evenredige vermindering, met dien verstande dat voor zover de prestatie is te beschouwen als voldoening aan een natuurlijke verbintenis van de erflater, die verplichting pas na de andere voor vermindering in aanmerking komt.

Artikel 122

1. Een legataris wiens legaat wordt verminderd, is bevoegd volledige voldoening van het legaat te verlangen, mits hij het bedrag van de vermindering in geld oplegt.

2. Maakt de legataris geen gebruik van deze bevoegdheid, dan kan de wederpartij ermede volstaan hem de waarde van het verminderde legaat uit te keren.

Artikel 123

1. De rechter kan op verzoek van de legataris of van hem die met het legaat belast is, de verbintenissen uit een legaat wijzigen of geheel of gedeeltelijk opheffen op grond van na het overlijden van de erflater ingetreden omstandigheden welke van dien aard zijn, dat de andere partij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van die verbintenissen niet mag verwachten.

2. Bij een wijziging of opheffing neemt de rechter zoveel mogelijk de bedoeling van de erflater in acht.

3. De artikelen 258, eerste lid, tweede volzin, tweede en derde lid, van Boek 6 en 260, eerste en tweede lid, van Boek 6 zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 124

Tenzij de erflater anders heeft beschikt, heeft een legataris aan wie een bepaald goed der nalatenschap of het vruchtgebruik van een zodanig goed, van de gehele nalatenschap of van een aandeel daarin is vermaakt, recht op uitkering van de vruchten van het hem vermaakte die de erfgenamen hebben geïnd nadat zijn vordering opeisbaar is geworden. De rechtsvordering tot uitkering van deze vruchten verjaart door verloop van drie jaren nadat zij zijn geïnd.

Artikel 125

1. Een legaat van een geldsom wordt negen maanden na het overlijden van de erflater opeisbaar, tenzij hij anders heeft beschikt.
2. Nochtans kan een erfgenaam aan wie een goed der nalatenschap is gelegateerd tegen vergoeding van de waarde of een gedeelte daarvan, de betaling van die vergoeding opschorten tot de verdeling van de nalatenschap, tenzij de erflater anders heeft beschikt.
3. Degene op wie de schuld uit een legaat van een geldsom rust, komt niet in verzuim door het enkele verstrijken van een voor de voldoening bepaalde termijn.
4. Op legaten van een geldsom is artikel 5 van overeenkomstige toepassing.

§ 2 Giften en andere handelingen die worden aangemerkt als legaten

Artikel 126

1. Een schenking of andere gift wordt, voor zover deze de strekking heeft dat zij pas na het overlijden van de schenker of gever wordt uitgevoerd, voor de toepassing van hetgeen in dit Boek is bepaald betreffende vermindering aangemerkt als een legaat ten laste van de gezamenlijke erfgenamen. In afwijking van artikel 120, derde lid, komt de schenking of andere gift, indien daarbij niet anders is bepaald, als laatste voor vermindering in aanmerking. Kan de schenking of andere gift tot aan het overlijden van de schenker of gever worden herroepen, dan mist de tweede volzin toepassing.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op:
 - a. een beding dat een goed van een der partijen onder opschortende voorwaarde of onder opschortende tijdsbepaling zonder redelijke tegenprestatie op een ander overgaat of kan overgaan, voor zover het beding wordt toegepast in geval van overlijden van degene aan wie het goed toebehoort; wederkerigheid van het beding geldt niet als tegenprestatie;
 - b. een begunstiging bij een sommenverzekering, voor zover de uitkering die door het overlijden van de verzekeringnemer verschuldigd wordt, als een gift geldt;
 - c. een omzetting van een natuurlijke verbintenis in een rechtens afdwingbare, voor zover deze de strekking heeft dat de verbintenis pas na het overlijden van de schuldenaar zal worden nagekomen, en deze verbintenis niet reeds tijdens diens leven is nagekomen.
3. De artikelen 34c en 34d zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 127

Betreft de vermindering een begunstiging bij een sommenverzekering of een andere begunstiging bij een beding ten behoeve van een derde, dan heeft zij tot gevolg dat de begunstigde verplicht is tot vergoeding van de

waarde van het in mindering komende gedeelte aan de gezamenlijke erfgenamen, voor zover dit niet, alle omstandigheden in aanmerking genomen, onredelijk is. Indien de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig artikel 13, is de in de eerste volzin bedoelde vergoeding verschuldigd aan de echtgenoot van de erflater. Een begunstiging als bedoeld in de eerste volzin kan slechts worden verminderd binnen drie jaren nadat de begunstigde de prestatie heeft ontvangen.

Artikel 128

Hetgeen met betrekking tot legatarissen is bepaald in artikel 29, derde lid, en artikel 30, derde lid, is van overeenkomstige toepassing op degenen die zijn bevoordeeld door een handeling als bedoeld in artikel 126. Met gelegateerde goederen als bedoeld in artikel 30, vijfde lid, worden gelijkgesteld goederen die zijn verkregen krachtens een handeling als bedoeld in artikel 126. Hetgeen met betrekking tot legatarissen is bepaald in artikel 216 en artikel 220, derde lid, is van overeenkomstige toepassing op degenen die zijn bevoordeeld door een handeling als bedoeld in artikel 126, eerste lid en tweede lid, onderdeel c, alsmede, voor zover dit niet, alle omstandigheden in aanmerking genomen, onredelijk is, door een handeling als bedoeld in artikel 126, tweede lid, onderdeel b.

Afdeling 3 Testamentaire lasten

Artikel 130

1. Een testamentaire last is een uiterste wilsbeschikking waarin de erflater aan de gezamenlijke erfgenamen of aan een of meer bepaalde erfgenamen of legatarissen een verplichting oplegt, die niet bestaat in de uitvoering van een legaat.
2. Een testamentaire last kan ook worden opgelegd aan een executeur. De hem opgelegde verplichting rust mede op de gezamenlijke erfgenamen, tenzij uit haar aard of uit de uiterste wil iets anders voortvloeit.
3. Artikel 120 is van overeenkomstige toepassing op een last die strekt tot een uitgave van geld of van een goed uit de nalatenschap; deze wordt tegelijk met een legaat en in gelijke mate verminderd.

Artikel 131

1. Een erfgenaam of legataris op wie een testamentaire last rust, verkrijgt zijn recht onder de ontbindende voorwaarde dat het wegens niet-uitvoering van de last wordt vervallen verklaard door de rechter.
2. De vervallenverklaring kan door de rechter worden uitgesproken op verzoek van elke onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende.

3. Een erfgenaam die met zijn gehele vermogen jegens schuldeisers van de erflater en legatarissen aansprakelijk was, blijft jegens hen na de vervallenverklaring van zijn recht tot voldoening gehouden, onverminderd zijn recht van verhaal op degenen aan wie het door hem geërfde opkomt.

Artikel 132

Is een last aan een bepaalde persoon als erfgenaam of legataris opgelegd en is hij niet erfgenaam of legataris geworden of is zijn recht vervallen, dan rust de hem opgelegde verplichting, tenzij uit haar aard of uit de uiterste wil iets anders voortvloeit, op degenen aan wie zijn erfdeel toevalt of die met het hem gemaakte legaat waren belast.

Artikel 133

1. Is de vervulling van een aan een testamentaire last toegevoegde opschortende voorwaarde belet door degene op wie de last rust, dan geldt de voorwaarde als vervuld, indien de redelijkheid en billijkheid dit verlangen.

2. Is de vervulling van een aan een testamentaire last toegevoegde ontbindende voorwaarde teweeggebracht door degene op wie de last rust, dan geldt de voorwaarde als niet vervuld, indien de redelijkheid en billijkheid dit verlangen.

3. Artikel 140, eerste lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 134

1. De rechter kan op verzoek van degene op wie de last rust of van het openbaar ministerie de last wijzigen of geheel of gedeeltelijk opheffen:

a. op grond van na het overlijden van de erflater ingetreden omstandigheden welke van dien aard zijn dat de ongewijzigde instandhouding van de last uit een oogpunt van de daarbij betrokken persoonlijke en maatschappelijke belangen ongerechtvaardigd zou zijn;

b. op grond dat de last door vermindering van de last, of van de making waaraan hij is verbonden, bezwaarlijk of onmogelijk uitvoerbaar is geworden;

c. in geval de last ingevolge artikel 132 op een ander is komen te rusten dan degenen aan wie hij bij de uiterste wilsbeschikking is opgelegd.

2. Bij een wijziging of opheffing neemt de rechter zoveel mogelijk de bedoeling van de erflater in acht.

3. Artikel 258, eerste lid, tweede volzin, tweede en derde lid van Boek 6 en artikel 260, eerste en tweede lid, van Boek 6 zijn van overeenkomstige toepassing.

Afdeling 4 Stichtingen

Artikel 135

1. Wanneer een erflater iets heeft vermaakt aan een stichting die hij in een bij notariële akte gemaakte uiterste wilsbeschikking heeft opgericht, is de stichting erfgenaam of legataris, naar gelang het haar vermaakte aan een erfstelling of aan een legaat beantwoordt.

2. Heeft hij bij een in andere vorm gemaakte uiterste wil verklaard een stichting in het leven te roepen, dan wordt deze beschikking aangemerkt als een aan de gezamenlijke erfgenamen opgelegde last om die stichting op te richten.

3. Degene op wie een last om een stichting op te richten rust, kan daartoe op vordering van het openbaar ministerie worden veroordeeld door de rechter in eerste aanleg. De rechter kan bepalen, dat het vonnis dezelfde rechtskracht heeft als een in wettige vorm opgemaakte akte van hem die tot de rechtshandeling gehouden is of dat een door de rechter aan te wijzen vertegenwoordiger de handeling zal verrichten.

Afdeling 5 Makingen onder tijdsbepaling en onder voorwaarde

Artikel 136

1. Bevat een uiterste wil een erfstelling onder tijdsbepaling, dan wordt deze beschikking aangemerkt als een dadelijk ingaande erfstelling van degene die, bij uitvoering van de uiterste wil zoals deze luidt, het laatst tot het erfdeel zou zijn geroepen, belast met een legaat van vruchtgebruik van het erfdeel voor de gestelde tijd ten behoeve van degene die het eerst tot het erfdeel zou zijn geroepen.

2. In geval van een erfstelling onder een ontbindende tijdsbepaling zonder een daarbij aansluitende erfstelling onder opschortende tijdsbepaling komt de eerstgeroepene vruchtgebruik met bevoegdheid tot vervreemding en vertering toe, voor zover de erflater deze bevoegdheid niet heeft uitgesloten.

Artikel 137

Om aan een making onder opschortende voorwaarde een recht te kunnen ontlenen, moet men nog bestaan op het ogenblik dat de voorwaarde wordt vervuld, tenzij uit de uiterste wil of uit de aard van de beschikking het tegendeel voortvloeit.

Artikel 138

1. Wanneer een erfstelling onder een voorwaarde is gemaakt, wordt degene aan wie het vermaakte tot de vervulling der voorwaarde toekomt, als de uitsluitend rechthebbende aangemerkt voor zover het betreft de door en tegen derden uit te oefenen rechten en rechtsoverdrachten.

2. Voor het overige vinden, zolang de vervulling der voorwaarden onzeker is, de wettelijke voorschriften betreffende het vruchtgebruik, zoals geregeld in titel 8 van Boek 3, overeenkomstige toepassing.

Dientengevolge is hij verplicht het vermaakte gelijk een vruchtgebruiker te bewaren en in stand te houden, tenzij de erflater hem de bevoegdheid heeft toegekend om de goederen te verteren en onvoorwaardelijk te vervreemden.

3. In geval van een erfstelling onder een ontbindende voorwaarde zonder een daarbij aansluitende erfstelling onder opschortende voorwaarde is hij jegens degene aan wie het vermaakte bij vervulling van de voorwaarde toekomt, bevoegd de goederen te vervreemden en te verteren op dezelfde voet als een vruchtgebruiker aan wie deze bevoegdheid is gegeven, voor zover de erflater niet anders heeft bepaald.

Artikel 139

1. Is de vervulling van een aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde belet door iemand aan wie het vermaakte toekomt zolang de voorwaarde niet is vervuld, dan geldt zij als vervuld, indien de redelijkheid en billijkheid dit verlangen.

2. Is de vervulling van de voorwaarde teweeggebracht door iemand aan wie het vermaakte bij vervulling van de voorwaarde toekomt, dan geldt zij als niet vervuld, indien de redelijkheid en billijkheid dit verlangen.

Artikel 140

1. Is een aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde dertig jaren na het overlijden van de erflater nog niet vervuld, dan vervalt de beschikking, wanneer het een opschortende voorwaarde is; is het een ontbindende voorwaarde, dan vervalt de voorwaarde. Hiermede strijdige beschikkingen van de erflater zijn nietig.

2. Het eerste lid vindt mede toepassing op een legaat van een bepaald goed der nalatenschap of van een beperkt recht op een zodanig goed.

Artikel 141

Artikel 140 vindt geen toepassing op een making onder een ontbindende voorwaarde en een daarbij aansluitende making onder opschortende voorwaarde, volgens welke het vermaakte of het onverteerde deel daarvan op het tijdstip van overlijden van de bezwaarde of op een eerder tijdstip zal ten deel vallen aan de verwachter, indien deze het aangewezen tijdstip overleeft.

Artikel 142

1. Een erflater kan bij uiterste wilsbeschikking een of meer executeurs benoemen. Hij kan aan een executeur de bevoegdheid toekennen een of meer andere executeurs aan zich toe te voegen of in zijn plaats te stellen; hij kan ook beschikken dat wanneer een benoemde executeur komt te ontbreken, de rechter in eerste aanleg bevoegd is op verzoek van een belanghebbende een vervanger te benoemen.

2. Zijn er twee of meer executeurs, dan kan, tenzij de erflater anders heeft beschikt, ieder van hen alle werkzaamheden alleen verrichten.

3. Bij verschil van mening tussen de executeurs beslist op verzoek van een van hen de rechter in eerste aanleg. Deze kan een verdeling van de werkzaamheden of van het hun toekomende loon vaststellen.

Artikel 143

1. Men wordt executeur door aanvaarding van zijn benoeming na het overlijden van de erflater. De rechter in eerste aanleg kan op verzoek van een belanghebbende een termijn stellen, na afloop waarvan de benoeming niet meer kan worden aanvaard.

2. Handelingsonbekwamen, zij van wie één of meer goederen onder een bewind als bedoeld in titel 19 van Boek 1 zijn gesteld, en zij die in staat van faillissement verkeren, kunnen niet executeur worden.

Artikel 144

1. Onverminderd de testamentaire lasten die de erflater aan de executeur mocht hebben opgelegd, heeft deze, voor zover de erflater niet anders heeft beschikt, tot taak de goederen der nalatenschap te beheren en de schulden der nalatenschap te voldoen, die tijdens zijn beheer uit die goederen behoren te worden voldaan.

2. Tenzij bij uiterste wil anders is geregeld, komt de executeur, of als er meer dan een executeur is, hun tezamen, een ten honderd van de waarde van het vermogen van de erflater op diens sterfdag toe.

3. Artikel 159, tweede en derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 145

1. Is een executeur benoemd, die tot taak heeft goederen der nalatenschap te beheren, dan kunnen de erfgenamen, tenzij hij zijn benoeming niet aanvaardt, niet zonder zijn medewerking of machtiging van de rechter in eerste aanleg over die goederen of hun aandeel daarin beschikken, voordat zijn bevoegdheid tot beheer is geëindigd.

2. Gedurende zijn beheer vertegenwoordigt hij bij de vervulling van

zijn taak de erfgenamen in en buiten rechte.

Artikel 146

1. De executeur die met het beheer van de nalatenschap is belast, kan een boedelnotaris aanwijzen; deze geeft van de aanvaarding van zijn opdracht kennis aan de erfgenamen.

2. Hij moet met bekwame spoed een boedelbeschrijving met inbegrip van een voorlopige staat van de schulden der nalatenschap opmaken en de hem bekende schuldeisers oproepen tot indiening van hun vorderingen bij de boedelnotaris of, indien deze ontbreekt, bij een der executeurs. De aanmelding van een vordering stuit de verjaring.

Artikel 147

1. De executeur is bevoegd door hem beheerde goederen te gelde te maken, voor zover dit nodig is voor de tot zijn taak behorende voldoening van schulden der nalatenschap en de nakoming der hem opgelegde lasten.

2. Tenzij de erflater anders heeft beschikt, treedt de executeur omtrent de keuze van de te gelde te maken goederen en de wijze van tegeldemaking zoveel mogelijk in overleg met de erfgenamen en stelt hij, zo bij een erfgenaam bezwaar bestaat tegen een voorgenomen tegeldemaking, die erfgenaam in de gelegenheid de beslissing van de rechter in eerste aanleg in te roepen.

3. De erflater kan bepalen dat de executeur voor de tegeldemaking van een goed de toestemming van de erfgenamen behoeft. Deze toestemming kan echter vervangen worden door een machtiging van de rechter in eerste aanleg.

4. Het in het eerste tot en met derde lid ten aanzien van de erfgenamen bepaalde geldt mede ten aanzien van hen aan wie het vruchtgebruik van de nalatenschap of van een aandeel daarin is vermaakt.

Artikel 148

De executeur moet aan een erfgenaam alle door deze gewenste inlichtingen omtrent de uitoefening van zijn taak geven.

Artikel 149

1. De taak van een executeur eindigt:
 - a. wanneer hij zijn werkzaamheden als zodanig heeft voltooid;
 - b. door tijdverloop, indien hij voor een bepaalde tijd was benoemd;
 - c. door zijn dood, zijn faillietverklaring, zijn ondercuratelestelling of door de instelling van een bewind als bedoeld in titel 19 van Boek 1 over een of meer van zijn goederen;
 - d. wanneer de nalatenschap overeenkomstig afdeling 3 van titel 6 moet worden vereffend;
 - e. in de bij de uiterste wil bepaalde gevallen;

f. door ontslag dat de rechter in eerste aanleg hem met ingang van een bepaalde dag verleent.

2. Het ontslag wordt hem verleend, hetzij op eigen verzoek, hetzij om gewichtige redenen, zulks op verzoek van een mede-executeur, een erfgenaam of het openbaar ministerie, dan wel ambtshalve. Hangende het onderzoek kan de rechter in eerste aanleg voorlopige voorzieningen treffen en de executeur schorsen.

3. Een gewezen executeur blijft verplicht te doen wat niet zonder nadeel voor de afwikkeling van de nalatenschap kan worden uitgesteld, totdat degene die na hem tot het beheer van de nalatenschap bevoegd is, dit heeft aanvaard.

4. Eindigt de hoedanigheid van executeur door diens faillissement of ondercuratelestelling dan rust de in het derde lid bedoelde verplichting op de curator, indien deze van de executele kennis draagt; eindigt de hoedanigheid van executeur door de onderbewindstelling van een of meer van zijn goederen, dan geldt hetzelfde voor de in dat geval optredende bewindvoerder. Eindigt de hoedanigheid van executeur door diens dood, dan zijn de erfgenamen verplicht, indien zij van de executele kennis dragen, het overlijden van de executeur mede te delen aan de erfgenamen van degene die hem heeft benoemd.

Artikel 150

1. Een executeur die zijn taak, met het oog waarop hem het beheer was opgedragen, heeft volbracht, is bevoegd zijn beheer te beëindigen door de goederen ter beschikking van de erfgenamen te stellen.

2. De erfgenamen kunnen de bevoegdheid van een executeur tot beheer beëindigen:

a. na voldoening van de schulden der nalatenschap en nakoming der lasten, waarvan de afwikkeling reeds tot zijn taak behoort of nog binnen het jaar na het overlijden van de erflater tot zijn taak zou kunnen gaan behoren;

b. wanneer een jaar en zes maanden zijn verlopen sedert een of meer der executeurs de nalatenschap in beheer hebben kunnen nemen. De rechter in eerste aanleg kan deze termijn, ook na het verstrijken daarvan, op verzoek van een executeur een of meer malen verlengen.

3. Wanneer de erfgenamen de nodige middelen voor de in het tweede lid, onderdeel a, bedoelde afwikkeling ter beschikking van de executeur stellen, kunnen zij zijn beheersbevoegdheid voor het overige beëindigen.

4. Zijn niet alle erfgenamen bekend of niet allen bereid de goederen in ontvangst te nemen, dan zijn de artikelen 225 en 226 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 151

Een executeur wiens bevoegdheid tot beheer van de nalatenschap is geëindigd, is verplicht aan degene die na hem tot het beheer bevoegd is, rekening en verantwoording af te leggen, op de wijze als voor bewindvoerders is bepaald.

Artikel 152

Voor de toepassing van de bepalingen van deze afdeling wordt de echtgenoot van de erflater die een recht van vruchtgebruik heeft krachtens afdeling 2 van titel 3, als een erfgenaam aangemerkt. De bevoegdheden, bedoeld in artikel 150, het tweede en derde lid, komen mede aan die echtgenoot toe.

Afdeling 7 Testamentair bewind

§ 1 Algemene bepalingen

Artikel 153

1. Een erflater kan bij uiterste wilsbeschikking bewind instellen over een of meer door hem nagelaten of vermaakte goederen.
2. Tenzij de erflater anders heeft bepaald, treedt het bewind in werking op het tijdstip van zijn overlijden.

Artikel 154

Tenzij bij de instelling anders is bepaald, omvat het bewind ook de goederen die geacht moeten worden in de plaats van een onder bewind staand goed te treden, benevens de vruchten en andere voordelen die zulk een goed oplevert, zolang de vruchten niet zijn uitgekeerd aan degene die daarop recht heeft ingevolge artikel 162.

Artikel 155

1. Het bewind over een erfdeel of een legaat wordt vermoed te zijn ingesteld in het belang van de rechthebbende, tenzij een der volgende leden van toepassing is.
2. Het bewind over een vruchtgebruik wordt vermoed zowel in het belang van de vruchtgebruiker als van de hoofdgerechtigde te zijn ingesteld. Hetzelfde geldt voor het bewind over de rechten van gebruik en bewoning.
3. Het bewind over een voorwaardelijke making wordt vermoed te zijn ingesteld in het belang van zowel degene die het goed bij vervulling der voorwaarde verkrijgt, als van degene die het alsdan verliest.

4. Het bewind over goederen of aandelen in goederen die gemeenschappelijk beheerd dienen te worden, wordt vermoed te zijn ingesteld in een gemeenschappelijk belang.

Artikel 156

Is het bewind uitsluitend of mede ingesteld in het belang van een ander dan de rechthebbende op de onder bewind gestelde goederen, dan wordt die ander, zolang niet vaststaat wie hij is, voor de toepassing van deze afdeling aangemerkt als iemand die niet in staat is zijn wil te bepalen.

§ 2 De bewindvoerder

Artikel 157

1. Indien de uiterste wil niet voorziet in de regeling der benoeming van een bewindvoerder, wijst de rechter in eerste aanleg een of meer bewindvoerders aan op verzoek van de rechthebbende, een erfgenaam, legataris of andere belanghebbende dan wel van de executeur. De rechter in eerste aanleg vergewist zich van de bereidheid van de door hem te benoemen personen.

2. Handelingsonbekwamen, zij van wie een of meer goederen onder een bewind als bedoeld in titel 19 van Boek 1 zijn gesteld of zij die in staat van faillissement verkeren, alsmede de personen genoemd in artikel 59 kunnen niet tot bewindvoerder worden benoemd.

3. Rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid kunnen tot bewindvoerder worden benoemd.

4. Zo nodig kan een tijdelijke bewindvoerder worden benoemd.

5. De door de rechter benoemde wordt bewindvoerder daags nadat de griffier hem van zijn benoeming mededeling heeft gedaan, tenzij de beschikking een later tijdstip vermeldt.

6. De niet door de rechter benoemde wordt bewindvoerder daags nadat hij de benoeming heeft aanvaard.

Artikel 158

1. Zijn er twee of meer bewindvoerders, dan kan ieder van hen alle werkzaamheden die tot het bewind behoren alleen verrichten, tenzij de uiterste wil of de rechter in eerste aanleg anders bepaalt.

2. Bij verschil van mening tussen de bewindvoerders beslist op verzoek van een van hen de rechter in eerste aanleg, tenzij bij uiterste wil een andere regeling is getroffen.

3. De rechter in eerste aanleg kan desverzocht, indien daartoe een gewichtige reden bestaat, een verdeling van de werkzaamheden vaststellen of wijzigen.

Artikel 159

1. Tenzij bij uiterste wil anders is geregeld, komt de bewindvoerder, of als er meer dan een bewindvoerder is, hun tezamen, per jaar een ten honderd van de waarde aan het einde van dat jaar van het onder bewind staande vermogen toe.

2. Zijn er twee of meer bewindvoerders en bevat de uiterste wil geen regeling omtrent de verdeling van hun beloning, dan ontvangt elk van hen een gelijke beloning, tenzij de rechter in eerste aanleg anders bepaalt of zij tezamen anders overeenkomen.

3. Op grond van onvoorziene omstandigheden kan de rechter in eerste aanleg, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van de bewindvoerder, van de rechthebbende of iemand in wiens belang het bewind is ingesteld, voor bepaalde of voor onbepaalde tijd de beloning anders regelen dan bij de uiterste wil of de wet is aangegeven.

Artikel 160

1. De bewindvoerder moet zo spoedig mogelijk een beschrijving opmaken van de goederen waarop het bewind betrekking heeft. Is hij door de rechter benoemd, dan moet hij een afschrift van de beschrijving tegen ontvangstbewijs inleveren ter griffie van het gerecht in eerste aanleg. Tot het stellen van zekerheid is hij slechts verplicht, indien dit bij de instelling van het bewind is bepaald.

2. Tenzij bij de instelling van het bewind anders is bepaald, moet de bewindvoerder het bewind en zijn benoeming doen inschrijven:

- a. in de openbare registers, bedoeld in afdeling 2 van titel 1 van Boek 3, indien het bewind betrekking heeft op registergoederen;
- b. in het register van aandeelhouders, indien het bewind betrekking heeft op aandelen op naam in een naamloze vennootschap of een besloten vennootschap;
- c. in het handelsregister indien het bewind betrekking heeft op een onderneming of een aandeel in een vennootschap.

Artikel 161

1. De bewindvoerder legt, tenzij andere tijdstippen zijn bepaald, jaarlijks en aan het einde van zijn bewind rekening en verantwoording af aan de rechthebbende en aan degenen in wier belang het bewind is ingesteld. Aan het einde van zijn bewind legt hij rekening en verantwoording mede af aan degene die hem in het beheer van de goederen opvolgt. Is de bewindvoerder benoemd door de rechter, dan legt hij ten overstaan van deze de rekening en verantwoording af.

2. Indien de rechthebbende of een belanghebbende niet in staat is tot het opnemen van de rekening, of het onzeker is wie de rechthebbende of belanghebbende is, wordt de rekening en verantwoording aan de rechter in eerste aanleg afgelegd, tenzij de uiterste wil iets anders bepaalt. Goedkeuring van deze rekening en verantwoording door de rechter in

eerste aanleg belet niet dat de rechthebbende of belanghebbende na het einde van het bewind nogmaals over dezelfde tijdsruimte rekening en verantwoording vraagt, voor zover dit niet onredelijk is.

3. De rechter in eerste aanleg kan de bewindvoerder, hetzij op diens verzoek, hetzij ambtshalve, vrijstelling van de verplichting tot het afleggen van de periodieke rekening en verantwoording te zijnen overstaan verlenen; hij kan ook beschikken dat de bewindvoerder de rekening en verantwoording op deze wijze slechts eens in een bepaald aantal jaren zal afleggen.

4. Voor het overige vindt het bepaalde aangaande de voogdijrekening in de paragrafen 10 en 11 van afdeling 6 van titel 14 van Boek 1 overeenkomstige toepassing.

Artikel 162

1. Voor zover bij de instelling van het bewind niet anders is bepaald, wordt telkens bij het afleggen van de rekening en verantwoording hetgeen de goederen netto aan vruchten hebben opgebracht, onder aftrek van de verschuldigde beloning, uitgekeerd aan degene die daarop recht heeft. Op verzoek van deze kan de rechter in eerste aanleg andere tijdstippen voor de uitkering vaststellen.

2. Zolang er onzekerheid bestaat wie de rechthebbende is of de rechthebbende niet tot ontvangst in staat is, blijft de netto-opbrengst onder het bewind van de bewindvoerder, tenzij de uiterste wil of de rechter in eerste aanleg anders bepaalt.

Artikel 163

De bewindvoerder is jegens de rechthebbende aansprakelijk, indien hij in de zorg van een goed bewindvoerder tekortschiet, tenzij de tekortkoming hem niet kan worden toegerekend.

Artikel 164

1. De hoedanigheid van bewindvoerder eindigt:

- a. bij het einde van het bewind;
- b. door tijdsverloop, indien hij voor een bepaalde tijd was benoemd;
- c. door zijn dood, zijn faillietverklaring, zijn ondercuratelestelling of door de instelling van een bewind als bedoeld in titel 19 van Boek 1 over een of meer van zijn goederen;
- d. in de bij de uiterste wil bepaalde gevallen;
- e. door ontslag dat de rechter in eerste aanleg hem met ingang van een bepaalde dag verleent.

2. Het ontslag wordt hem verleend hetzij op eigen verzoek, hetzij wegens gewichtige redenen, zulks op verzoek van een medebewindvoerder, van de rechthebbende, van iemand in wiens belang het bewind is ingesteld of van het openbaar ministerie, dan wel ambtshalve. Hangende het onderzoek kan de rechter in eerste aanleg

voorlopige voorzieningen in het bewind treffen en de bewindvoerder schorsen.

Artikel 165

1. De gewezen bewindvoerder draagt de goederen die hij wegens het bewind beheert af aan degene die na hem tot het beheer daarover bevoegd is. Hij mag de afdracht opschorten tot de voldoening van een hem toekomend saldo.

2. De gewezen bewindvoerder blijft voorts al datgene doen, wat niet zonder nadeel voor de rechthebbende of de belanghebbende kan worden uitgesteld, totdat degene die na hem tot het beheer der goederen bevoegd is, dit heeft aanvaard.

3. Eindigt de hoedanigheid van bewindvoerder door diens faillissement of ondercuratelestelling dan rust de in het tweede lid bedoelde verplichting op de curator, indien deze van het bewind kennis draagt; eindigt de hoedanigheid van bewindvoerder door de onderbewindstelling van een of meer van zijn goederen, dan geldt hetzelfde voor de in dat geval optredende bewindvoerder. Eindigt de hoedanigheid van bewindvoerder door diens dood, dan zijn de erfgenamen verplicht, indien zij van het bewind kennis dragen, de rechter in eerste aanleg te verzoeken een andere bewindvoerder te benoemen.

§ 3 De gevolgen van het bewind

Artikel 166

De rechthebbende is naast de bewindvoerder bevoegd tot handelingen dienende tot gewoon onderhoud van de goederen die hij in gebruik heeft en tot handelingen die geen uitstel kunnen lijden. Voor het overige komt het beheer uitsluitend toe aan de bewindvoerder.

Artikel 167

1. Indien het bewind is ingesteld in het belang van de rechthebbende, is deze slechts met medewerking of toestemming van de bewindvoerder bevoegd tot andere handelingen dan die in artikel 166 bedoeld, welke een onder bewind staand goed rechtstreeks betreffen. Hetzelfde geldt voor de bevoegdheden van een vruchtgebruiker met betrekking tot de goederen waarop onder bewind gesteld vruchtgebruik rust en die verder gaan dan het gebruik daarvan.

2. Indien het bewind is ingesteld in het belang van een ander dan de rechthebbende of in een gemeenschappelijk belang, is de rechthebbende slechts onder voorbehoud van het bewind bevoegd tot het verrichten van een handeling als bedoeld in het eerste lid.

3. Indien het bewind zowel in het belang van de rechthebbende als van een of meer anderen of in een gemeenschappelijk belang is ingesteld, dan is de rechthebbende slechts met medewerking of toestemming van de

bewindvoerder en onder voorbehoud van dat bewind bevoegd tot het verrichten van een handeling als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 168

1. Een rechtshandeling die ondanks zijn uit de artikelen 166 en 167 voortvloeiende onbevoegdheid is verricht door of gericht tot de rechthebbende is niettemin geldig, indien de wederpartij het bewind kende noch behoorde te kennen. Niettemin is geen veroordeling mogelijk tot nakoming van een uit de rechtshandeling voortvloeiende verbintenis tot vervreemding of bezwaring van een onder het bewind staand goed.

2. De uit het bewind voortvloeiende ongeldigheid van beschikking door de rechthebbende over een goed als bedoeld in artikel 88 van Boek 3, staat niet in de weg aan de geldigheid van een latere overdracht daarvan indien de derde verkrijger te goeder trouw is. De eerste volzin is van overeenkomstige toepassing op de vestiging, overdracht en afstand van een beperkt recht op zulk een goed.

Artikel 169

1. De bewindvoerder mag met toestemming van de rechthebbende:

- a. de in artikel 167, eerste lid, bedoelde handelingen verrichten;
- b. geld lenen of de rechthebbende als borg of hoofdelijk schuldenaar verbinden;

c. een overeenkomst tot beëindiging van een geschil aangaan; hij behoeft deze toestemming niet in het geval van artikel 20 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, of indien het voorwerp van het geschil een waarde van NAF. 1.500,- niet te boven gaat.

2. Is het bewind uitsluitend of mede in het belang van een ander dan de rechthebbende of in hun gemeenschappelijk belang ingesteld, dan is ook toestemming van die ander vereist.

3. Verleent iemand wiens toestemming is vereist deze niet, dan kan de rechter in eerste aanleg haar desverzocht door zijn machtiging vervangen. De rechter in eerste aanleg kan de machtiging verlenen onder zodanige voorwaarden als hij geraden acht.

4. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kan het bedrag genoemd in het eerste lid, onderdeel c, worden aangepast aan de geldontwaarding.

Artikel 170

1. Behoren de goederen die onder het bewind staan of die met een onder het bewind staand beperkt recht zijn belast tot een gemeenschap, dan is de bewindvoerder bevoegd tot het vorderen van verdeling en is hij, met toestemming van de rechthebbende, bevoegd tot het aangaan van een overeenkomst tot uitsluiting van verdeling voor een bepaalde tijd.

2. De bewindvoerder is met toestemming van de rechthebbende bevoegd tot medewerking aan de verdeling.

3. Het tweede en derde lid van artikel 169 zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 171

1. Bij de uiterste wil kunnen de bevoegdheden en verplichtingen van de bewindvoerder nader worden geregeld; zij kunnen daarbij ruimer of beperkter worden vastgesteld dan uit de voorgaande bepalingen van deze afdeling voortvloeit.

2. De rechter in eerste aanleg kan op verzoek van de bewindvoerder, de rechthebbende of een persoon in wiens belang het bewind uitsluitend of mede is ingesteld, de regels omtrent het voeren van het bewind wijzigen op grond van onvoorziene omstandigheden. De rechter in eerste aanleg kan het verzoek toewijzen onder door hem te stellen voorwaarden.

Artikel 172

1. De bewindvoerder die, anders dan in de vorm van medewerking of toestemming, zijn taak uitoefent, is bevoegd daarbij de rechthebbende te vertegenwoordigen of in eigen naam te zijnen behoeve op te treden.

2. De bepalingen van titel 3 van Boek 3 zijn in geval van vertegenwoordiging van overeenkomstige toepassing op de rechten en verplichtingen van een wederpartij. Regels die de bevoegdheid van de bewindvoerder betreffen, en feiten die voor een oordeel omtrent zijn bevoegdheid van belang zijn, kunnen niet aan de wederpartij worden tegengeworpen, indien deze met die regels of feiten niet bekend was of behoorde te zijn.

Artikel 173

De bewindvoerder vertegenwoordigt de rechthebbende in gedingen ter zake van onder het bewind staande goederen. Hij kan zich, alvorens in rechte op te treden, te zijner verantwoording doen machtigen door de rechthebbende en degenen in wier belang het bewind uitsluitend of mede is ingesteld. Wordt de machtiging niet verleend, dan kan de rechter in eerste aanleg haar door zijn machtiging vervangen.

Artikel 174

1. De rechthebbende is, onverminderd het bepaalde in artikel 172 van Boek 6, aansprakelijk voor alle schulden die voortspruiten uit rechtshandelingen die de bewindvoerder in zijn hoedanigheid in naam van de rechthebbende verricht.

2. Voor zover de rechthebbende onder het bewind staande goederen aanwijst die voldoende verhaal bieden, kunnen zijn overige goederen niet worden uitgewonnen voor de in het eerste lid bedoelde schulden.

Artikel 175

1. Tijdens het bewind kunnen de onder het bewind staande goederen ten laste van de rechthebbende slechts worden uitgewonnen voor:
 - a. de schulden van de nalatenschap, voor zover die schulden ten laste van die goederen kunnen worden gebracht;
 - b. de schulden die de goederen betreffen;
 - c. de schulden voortvloeiend uit rechtshandelingen die door de rechthebbende binnen de grenzen van zijn in de artikelen 166 en 167 bedoelde bevoegdheid zijn verricht;
 - d. de schulden voortvloeiend uit rechtshandelingen die ondanks onbevoegdheid van de rechthebbende krachtens artikel 168, eerste lid, geldig zijn, tenzij de bewindvoerder goederen van de rechthebbende aanwijst die niet onder bewind staan en die geheel of gedeeltelijk verhaal bieden;
 - e. de schulden waarvoor de rechthebbende overeenkomstig artikel 174 wegens gedragingen van de bewindvoerder aansprakelijk is.
2. De goederen kunnen voor de in het eerste lid, onderdeel e, bedoelde schulden ook worden uitgewonnen, nadat ze onder last van het bewind op een andere rechthebbende zijn overgegaan.
3. De goederen worden vrij van het bewind uitgewonnen, tenzij dit uitsluitend of mede in het belang van een ander dan de rechthebbende of in een gemeenschappelijk belang is ingesteld.

Artikel 176

Indien het bewind uitsluitend is ingesteld in het belang van een ander dan de rechthebbende, dan wel in een gemeenschappelijk belang, kunnen de onder bewind gestelde goederen ten laste van de rechthebbende ook voor andere schulden worden uitgewonnen, doch dan slechts onder de last van het bewind.

§ 4 Einde van het bewind

Artikel 177

1. Het bewind eindigt door het verstrijken van de termijn waarvoor het werd ingesteld.
2. Het bewind eindigt door verwerping van de nalatenschap of het legaat waarbij de goederen zijn vermaakt, indien het door het bewind gediende belang daarmee vervalt. De beëindiging door verwerping heeft geen terugwerkende kracht.

Artikel 178

1. Het bewind eindigt door het overlijden van de rechthebbende indien het uitsluitend in diens belang was ingesteld. Is deze een rechtspersoon, dan eindigt het door diens ontbinding, en voorts door diens

opzegging wanneer dertig jaren na het overlijden van de erflater zijn verlopen.

2. De rechter in eerste aanleg kan een zodanig bewind ook opheffen op verzoek van de bewindvoerder op grond van onvoorziene omstandigheden en voorts indien aannemelijk is dat de rechthebbende de onder bewind staande goederen zelf op verantwoorde wijze zal kunnen besturen. Na verloop van vijf jaren na het overlijden van de erflater kan het bewind op deze laatste grond ook worden opgeheven op verzoek van de rechthebbende. Bij afwijzing van een verzoek tot opheffing kan de rechter in eerste aanleg desverzocht de regels omtrent het bewind, al dan niet onder door hem te stellen voorwaarden, wijzigen.

Artikel 179

1. Voor zover het bewind is ingesteld in het belang van een ander dan de rechthebbende, eindigt het, wanneer dat belang vervalt, alsmede wanneer de rechthebbende en degene in wiens belang de instelling geschiedde, een gemeenschappelijk besluit tot opheffing schriftelijk ter kennis van de bewindvoerder brengen. Het besluit tot opheffing kan ook slechts een of meer der onder bewind gestelde goederen betreffen.

2. Is het bewind ingesteld in het belang van degene die is bevoordeeld bij een legaat onder opschortende tijdsbepaling of opschortende voorwaarde of bij een testamentaire last, dan kan het, wanneer dertig jaren na het overlijden van de erflater zijn verstreken, door opzegging worden beëindigd.

Artikel 180

1. Voor zover het bewind is ingesteld in het gemeenschappelijk belang van de rechthebbende en een of meer anderen, eindigt het wanneer dat belang vervalt.

2. Het bewind kan eveneens worden beëindigd door opzegging, wanneer vijf jaren na het overlijden van de erflater zijn verstreken.

Artikel 181

1. De in deze paragraaf bedoelde opzegging kan slechts geschieden door de rechthebbende, en dat wel schriftelijk en met inachtneming van een termijn van een maand.

2. De opzegging moet worden gericht tot de bewindvoerder en tot de belanghebbenden zo die er zijn.

Titel 6 Gevolgen van de erfopvolging

Afdeling 1 Algemene bepalingen

Artikel 182

1. Met het overlijden van de erflater volgen zijn erfgenamen van rechtswege op in zijn voor overgang vatbare rechten en in zijn bezit en houderschap. De eerste volzin geldt niet wanneer de nalatenschap ingevolge artikel 13 wordt verdeeld; in dat geval volgt de echtgenoot van rechtswege op in het bezit en houderschap van de erflater.

2. De erfgenamen worden van rechtswege schuldenaar van de schulden van de erflater die niet met zijn dood tenietgaan. Is een prestatie deelbaar, dan is ieder van hen verbonden voor een deel, evenredig aan zijn erfdeel, tenzij zij hoofdelijk zijn verbonden.

Artikel 183

Een erfgenaam kan de goederen van de nalatenschap met inbegrip van die welke de erflater op het tijdstip van zijn overlijden voor derden hield, opvorderen van iedere derde die deze goederen zonder recht houdt. Is de nalatenschap verdeeld overeenkomstig artikel 13, dan komt de in de eerste volzin bedoelde bevoegdheid uitsluitend toe aan de echtgenoot van de erflater.

Artikel 184

1. Schuldeisers van de nalatenschap kunnen hun vorderingen op de goederen der nalatenschap verhalen.

2. Een erfgenaam is niet verplicht een op hem rustende schuld der nalatenschap ten laste van zijn overig vermogen te voldoen, tenzij hij:

a. zuiver aanvaardt, behalve voor zover de schuld niet op hem rust en onverminderd artikel 14, derde lid;

b. de voldoening van de schuld verhindert en hem daarvan een verwijt kan worden gemaakt;

c. opzettelijk goederen der nalatenschap zoek maakt, verbergt of op andere wijze aan het verhaal van schuldeisers der nalatenschap onttrekt; of

d. vereffenaar is, in de vervulling van zijn verplichtingen als zodanig in ernstige mate tekortschiet, en hem daarvan een verwijt kan worden gemaakt.

3. In ieder geval kunnen, wanneer uit de nalatenschap een uitkering heeft plaatsgevonden aan een erfgenaam die de nalatenschap beneficiair heeft aanvaard, de schuldeisers van de nalatenschap zich op het vermogen van die erfgenaam verhalen tot de waarde van hetgeen hij uit de nalatenschap heeft verkregen. Artikel 223, eerste lid, vindt daarbij overeenkomstige toepassing.

4. Hij die ingevolge het tweede lid, onderdeel b of c, met zijn gehele vermogen aansprakelijk is geworden, blijft dit ook na verwerping van de nalatenschap.

5. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op de verplichting van een erfgenaam tot nakoming van een last die bestaat uit een uitgave van geld of van een goed dat niet tot de nalatenschap behoort.

Artikel 185

1. Gedurende zes maanden na het overlijden van de erflater kan op goederen van een nalatenschap die niet door alle erfgenamen zuiver is aanvaard, geen verhaal worden genomen, tenzij de schuldeiser hiertoe ook in geval van faillissement van de erflater had kunnen overgaan.

2. Gedurende die tijd kan de rechter in eerste aanleg op verzoek van een belanghebbende de maatregelen voorschrijven die hij in diens belang nodig acht.

3. De termijn kan voor de afloop daarvan door de rechter in eerste aanleg ten aanzien van bepaalde schuldeisers een of meer malen op grond van bijzondere omstandigheden worden verlengd. De verlenging wordt in het boedelregister ingeschreven.

Artikel 186

1. De griffier van het gerecht in eerste aanleg houden een openbaar boedelregister, waarin krachtens wettelijk voorschrift feiten worden ingeschreven, die voor de rechtstoestand van opengevallen nalatenschappen van belang zijn.

2. Een notaris die is betrokken bij de afwikkeling van de nalatenschap, doet zich in het boedelregister inschrijven.

3. De wijze van inrichting en raadpleging van het boedelregister worden bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, geregeld.

4. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kan worden bepaald dat de openbare boedelregisters, bedoeld in het eerste lid, in afwijking van het eerste lid door een ander of door anderen dan de griffier van het gerecht in eerste aanleg worden gehouden. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kan eveneens worden bepaald dat de verstrekking van gegevens ter inschrijving in het openbaar boedelregister door degenen die daartoe bevoegd of die daartoe gehouden zijn, uitsluitend op een in dat landsbesluit aan te geven wijze plaats vindt.

Artikel 187

1. Hij die is afgegaan op de in een verklaring van erfrecht vermelde feiten, geldt te dezen aanzien als te goeder trouw.

2. Een schuldenaar die, afgaande op de in een verklaring van erfrecht vermelde feiten, heeft betaald aan iemand die niet bevoegd was de betaling te ontvangen, kan aan degene aan wie betaald moest worden, tegenwerpen dat hij bevrijdend heeft betaald.

3. Het in het eerste en tweede lid bepaalde lijdt uitzondering, indien van degene die op de verklaring is afgegaan, op grond van bijzondere omstandigheden een nader onderzoek kon worden geveerd, dat hem de onjuistheid van de verklaring zou hebben doen blijken.

Artikel 188

1. Een verklaring van erfrecht is een notariële akte waarin een notaris een of meer van de volgende feiten vermeldt:

a. dat een of meer in de verklaring genoemde personen, al dan niet voor bepaalde erfdelen, erfgenaam zijn of de enige erfgenamen zijn, met vermelding of zij de nalatenschap reeds hebben aanvaard;

b. dat al dan niet aan de echtgenoot van de erflater het vruchtgebruik van een of meer tot de nalatenschap behorende goederen krachtens afdeling 2 van titel 3 toekomt, met vermelding of aan hem een machtiging tot vervreemden of bezwaren of een bevoegdheid tot vervreemding en vertering is verleend, alsmede of en tot welk tijdstip de echtgenoot een beroep toekomt op artikel 29, eerste en derde lid;

c. dat de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig artikel 13, met vermelding of en tot welk moment de echtgenoot de bevoegdheid toekomt als bedoeld in artikel 18, eerste lid;

d. dat al dan niet het beheer van de nalatenschap aan executeurs, bewindvoerders of krachtens afdeling 3 van deze titel benoemde vereffenaars is opgedragen, met vermelding van hun bevoegdheden; of

e. dat een of meer in de verklaring genoemde personen executeur, bewindvoerder of vereffenaar zijn;

f. dat aan de notaris is bekendgemaakt dat een verzoek tot gerechtelijke vaststelling van het vaderschap is ingediend.

2. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kunnen nadere voorschriften omtrent de inhoud en de opstelling van deze verklaringen worden vastgesteld.

Artikel 189

Indien en voor zover een erflater geen erfgenamen heeft, worden de goederen der nalatenschap op het ogenblik van zijn overlijden door het Land onder algemene titel verkregen.

Afdeling 2 Aanvaarding en verwerping van nalatenschappen en van legaten

Artikel 190

1. Een erfgenaam kan een nalatenschap aanvaarden of verwerpen. Een aanvaarding kan zuiver geschieden of onder voorrecht van boedelbeschrijving.

2. De erflater kan de erfgenamen in hun keuze niet beperken. Evenmin kan een erfgenaam dienaangaande vóór het openvallen der nalatenschap een beslissing nemen.

3. De keuze kan alleen onvoorwaardelijk en zonder tijdsbepaling geschieden. Zij kan niet een deel van het erfdeel betreffen. Hetgeen aan een erfgenaam die reeds aanvaard heeft, opkomt door de vervulling van een door de erflater aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde kan evenwel nog afzonderlijk aanvaard of verworpen worden.

4. Een eenmaal gedane keuze is onherroepelijk en werkt terug tot het ogenblik van het openvallen der nalatenschap. Een aanvaarding of verwerping kan niet op grond van dwaling, noch op grond van benadeling van een of meer schuldeisers worden vernietigd.

Artikel 191

1. De in artikel 190 bedoelde keuze wordt gedaan door het afleggen van een daartoe strekkende verklaring ter griffie van het gerecht in eerste aanleg van het sterfhuis. De verklaring wordt in het boedelregister ingeschreven.

2. Zolang de nalatenschap niet door alle erfgenamen is aanvaard, kan de rechter in eerste aanleg de maatregelen voorschrijven die hij tot behoud van de goederen nodig acht.

Artikel 192

1. Een erfgenaam die zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedraagt, aanvaardt daardoor de nalatenschap zuiver, tenzij hij zijn keuze reeds eerder heeft gedaan.

2. Indien een erfgenaam zijn keuze nog niet heeft gedaan, kan de rechter in eerste aanleg hem daarvoor op verzoek van een belanghebbende een termijn stellen, die ingaat op de dag nadat de belanghebbende deze beschikking aan de erfgenaam heeft doen betekenen en de beschikking onder vermelding van de gedane betekening heeft doen inschrijven in het boedelregister. De rechter in eerste aanleg kan op verzoek van de erfgenaam de termijn voor de afloop daarvan een of meer malen verlengen; de verlenging wordt in het boedelregister ingeschreven.

3. Laat de erfgenaam de termijn verlopen zonder inmiddels een keuze te hebben gedaan, dan wordt hij geacht de nalatenschap zuiver te aanvaarden.

4. Een erfgenaam die nog geen keuze heeft gedaan, wordt geacht beneficiair te aanvaarden, wanneer een of meer zijner mede-erfgenamen door een verklaring beneficiair aanvaarden, tenzij hij alsnog de nalatenschap zuiver aanvaardt of verwerpt binnen zes maanden nadat hij

van die beneficiaire aanvaarding kennis heeft gekregen of, indien voor hem op het tijdstip van die beneficiaire aanvaarding een overeenkomstig het tweede lid gestelde of verlengde termijn liep, binnen die termijn. De zuivere aanvaarding kan slechts geschieden op de wijze als bepaald in het eerste lid van het vorige artikel.

Artikel 193

1. Een wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam kan voor deze niet zuiver aanvaarden en behoeft voor verwerping een machtiging van de rechter in eerste aanleg. Hij is verplicht een verklaring van beneficiaire aanvaarding of van verwerping af te leggen binnen zes maanden vanaf het tijdstip waarop de nalatenschap, of een aandeel daarin, de erfgenaam toekomt. Deze termijn kan overeenkomstig artikel 192, tweede lid, tweede volzin, worden verlengd.

2. Heeft hij de termijn laten verlopen, dan geldt de nalatenschap als door de erfgenaam beneficiair aanvaard. De rechter in eerste aanleg kan hiervan aantekening doen houden in het boedelregister.

3. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing in het geval, bedoeld in artikel 37 van het Faillissementsbesluit 1931.

Artikel 194

1. Een erfgenaam die na zuivere aanvaarding bekend wordt met een uiterste wil, volgens welke de legaten en lasten die hij moet voldoen, tot een geringer bedrag uit zijn erfdeel kunnen worden bestreden dan zonder die uiterste wil het geval zou zijn geweest, wordt, indien hij binnen zes maanden na die ontdekking het verzoek daartoe doet, door de rechter in eerste aanleg gemachtigd om alsnog beneficiair te aanvaarden. Nochtans komen de schulden der nalatenschap met uitzondering van de hem tevoren niet bekende legaten, alsmede de hem tevoren reeds bekende lasten, ten laste van zijn gehele vermogen voor zover hij deze ook zonder die uiterste wil niet uit zijn erfdeel had kunnen bestrijden.

2. Een erfgenaam die na zuivere aanvaarding bekend wordt met een uiterste wil, volgens welke zijn erfdeel groter is dan het zonder die uiterste wil zou zijn geweest, of met een na zijn aanvaarding voorgevallen gebeurtenis waardoor zijn erfdeel is vergroot, wordt, indien hij binnen zes maanden na die ontdekking het verzoek daartoe doet, door de rechter in eerste aanleg gemachtigd alsnog beneficiair te aanvaarden. Nochtans moet hij de schulden der nalatenschap en de lasten met zijn gehele vermogen voldoen, voor zover dat ook zonder die uiterste wil of zonder die gebeurtenis het geval zou zijn geweest.

Artikel 195

1. Is een nalatenschap door een of meer erfgenamen beneficiair aanvaard en moet zij uit dien hoofde overeenkomstig afdeling 3 worden vereffend, dan zijn alle erfgenamen vereffenaar.

2. Voor de toepassing van de bepalingen van deze afdeling en afdeling 3 inzake vereffening wordt de echtgenoot van de erflater die een recht van vruchtgebruik heeft krachtens afdeling 2 van titel 3, als een erfgenaam aangemerkt, tenzij uit de strekking van de bepalingen anders voortvloeit.

Artikel 196

De rechter in eerste aanleg kan, op verzoek van een belanghebbende of ambtshalve, de erfgenamen gelasten de beneficiaire aanvaarding bekend te maken in het nieuwsblad waarin van Landswege de officiële berichten worden geplaatst en in een of meer door hem aangewezen nieuwsbladen.

Artikel 197

1. Een notaris die op verzoek van een erfgenaam als boedelnotaris voor de beneficiair aanvaarde nalatenschap optreedt, doet zich als zodanig inschrijven in het boedelregister en geeft daarvan zo spoedig mogelijk kennis aan de overige erfgenamen.

2. Op een verzoek, uiterlijk twee maanden na die kennisgeving gedaan door de meerderheid van de erfgenamen of door een of meer erfgenamen die samen voor meer dan de helft gerechtigd zijn in de nalatenschap, kan de rechter in eerste aanleg een andere notaris, die daartoe bereid is, als boedelnotaris aanwijzen. Deze doet de vervanging inschrijven en brengt haar zo spoedig mogelijk ter kennis van de eerst aangewezen en de erfgenamen.

3. In geval van bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding overeenkomstig artikel 196, wordt de aanwijzing van een boedelnotaris op dezelfde wijze, onder vermelding van zijn naam en adres, bekendgemaakt.

Artikel 198

Tenzij de rechter in eerste aanleg anders bepaalt, oefenen de erfgenamen hun bevoegdheden als vereffenaars van de beneficiair aanvaarde nalatenschap tezamen uit, doch kunnen daden van gewoon onderhoud en tot behoud van de goederen, en in het algemeen daden die geen uitstel kunnen lijden, door ieder van hen zo nodig zelfstandig worden verricht.

Artikel 199

1. Op verzoek van een belanghebbende of van de boedelnotaris kan de rechter in eerste aanleg een of meer erfgenamen van een nalatenschap die beneficiair aanvaard is, gelasten zekerheid te stellen voor hun beheer en de nakoming van hun overige verplichtingen. De rechter in eerste aanleg stelt het bedrag en de aard van de zekerheid vast.

2. Wanneer een erfgenaam blijkt dat de schulden der beneficiair

aanvaarde nalatenschap de baten overtreffen, doet hij hiervan ten spoedigste mededeling aan de rechter in eerste aanleg.

Artikel 200

1. Met betrekking tot een erfgenaam die onder voorrecht van boedelbeschrijving heeft aanvaard, geldt tot het einde van de vereffening het in het tweede en derde lid bepaalde, tenzij hij voor de op hem rustende schulden der nalatenschap met zijn gehele vermogen aansprakelijk is.

2. Vorderingen van de erflater op de erfgenaam en beperkte rechten van de erflater op een goed van de erfgenaam, alsmede vorderingen van de erfgenaam op de erflater en beperkte rechten van de erfgenaam op een goed van de erflater gaan niet door vermenging teniet.

3. Heeft de erfgenaam een schuld der nalatenschap uit zijn overig vermogen voldaan, dan treedt hij op als schuldeiser van de nalatenschap voor het bedrag van die schuld in de rang die zij had. De eerste volzin is van overeenkomstige toepassing op een last die verplicht tot een uitgave in geld ten laste van de nalatenschap welke de erfgenaam uit zijn overige vermogen heeft gedaan.

Artikel 201

1. Een legaat wordt verkregen zonder dat een aanvaarding nodig is, behoudens de bevoegdheid van de legataris om het legaat te verwerpen zolang hij het niet aanvaard heeft.

2. De rechter in eerste aanleg kan op verzoek van een belanghebbende aan de legataris een termijn stellen, waarbinnen deze moet verklaren of hij al dan niet verwerpt; bij gebreke van een verklaring binnen de gestelde termijn verliest de legataris de bevoegdheid om te verwerpen.

3. De verwerping van een legaat moet op ondubbelzinnige wijze geschieden, maar is aan geen vorm gebonden.

Afdeling 3 Vereffening van de nalatenschap

Artikel 202

1. Een nalatenschap wordt, behoudens artikel 221, overeenkomstig de in deze afdeling gegeven voorschriften vereffend:

a. wanneer zij door een of meer erfgenamen onder voorrecht van boedelbeschrijving is aanvaard, tenzij er een tot voldoening van de opeisbare schulden en legaten bevoegde executeur is en deze kan aantonen dat de goederen der nalatenschap ruimschoots toereikend zijn om alle schulden der nalatenschap te voldoen; geschillen dienaangaande worden door de rechter in eerste aanleg beslist;

b. wanneer de rechter in eerste aanleg een vereffenaar heeft benoemd.

2. Indien het saldo van de nalatenschap positief is kan de wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam die voor deze beneficiair heeft aanvaard de rechter in eerste aanleg verzoeken om ontheffing van de verplichting om te vereffenen volgens de wet.

3. Een nalatenschap die overeenkomstig artikel 13 is verdeeld, wordt in afwijking van het eerste lid, onderdeel a, slechts vereffend volgens de wet wanneer de echtgenoot van de erflater haar beneficiair heeft aanvaard.

Artikel 203

1. Na een aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving kan de rechter in eerste aanleg een vereffenaar benoemen:

a. op verzoek van een erfgenaam;

b. op verzoek van een belanghebbende of van het openbaar ministerie, wanneer hij die met het beheer der nalatenschap belast is in ernstige mate in de vervulling van zijn verplichtingen tekortschiet, daartoe ongeschikt is of niet voldoet aan een last tot zekerheidstelling, wanneer de schulden der nalatenschap de baten blijken te overtreffen, of wanneer tot een verdeling van de nalatenschap wordt overgegaan voordat deze vereffend is.

2. De door de rechter benoemde persoon treedt als vereffenaar in de plaats van de erfgenamen.

Artikel 204

1. Is een nalatenschap niet onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard, dan kan de rechter in eerste aanleg een vereffenaar benoemen:

a. op verzoek van een belanghebbende of van het openbaar ministerie, wanneer er geen erfgenamen zijn, wanneer het niet bekend is of er erfgenamen zijn, of wanneer de nalatenschap niet door een executeur wordt beheerd en de erfgenamen die bekend zijn haar geheel of ten dele onbeheerd laten;

b. op verzoek van een schuldeiser van de nalatenschap, wanneer tot een verdeling van de nalatenschap wordt overgegaan voordat de opeisbare schulden daarvan zijn voldaan, of wanneer voor hem het gevaar bestaat dat hij niet ten volle of niet binnen redelijke tijd zal worden voldaan, hetzij omdat de nalatenschap niet toereikend is of niet behoorlijk beheerd en afgewikkeld wordt, hetzij omdat een schuldeiser zich op de goederen van de nalatenschap gaat verhalen;

c. op verzoek van een of meer andere schuldeisers van een erfgenaam, wanneer hun belangen door een gedraging van de erfgenamen of van de executeur ernstig worden geschaad.

2. Indien de nalatenschap is verdeeld overeenkomstig artikel 13, is het eerste lid, onderdelen b en c, van overeenkomstige toepassing op het geheel van de goederen die hebben behoord tot de huwelijksgemeenschap van de erflater en zijn echtgenoot, de in die gemeenschap gevallen of

daarop verhaalbare schulden, alsmede hetgeen daarvoor in de plaats is getreden.

Artikel 205

Wanneer een schuldeiser van een erfgenaam die de nalatenschap verworpen heeft, hierdoor klaarblijkelijk is benadeeld, kan de rechter in eerste aanleg op zijn verzoek bepalen dat de nalatenschap mede in het belang van de schuldeisers van degene die verworpen heeft zal worden vereffend, en kan de rechter zo nodig een vereffenaar benoemen.

Artikel 206

1. De rechter in eerste aanleg beslist niet op het verzoek tot benoeming van een vereffenaar dan na verhoor of behoorlijke oproeping van de verzoeker, alsmede voor zover zij bestaan en bekend zijn, van de erfgenamen, de boedelnotaris en de executeur.

2. De rechter kan als vereffenaar onder de nodige door hem te bepalen waarborgen een erfgenaam, een executeur of een andere persoon aanwijzen. Worden twee of meer vereffenaars benoemd, dan kan, tenzij bij de benoeming of later door de rechter anders wordt bepaald, ieder van hen alle werkzaamheden alleen verrichten.

3. Een door de rechter benoemde vereffenaar heeft recht op het loon dat door de rechter vóór het opmaken van de uitdelingslijst wordt vastgesteld.

4. Hij wordt vereffenaar op de dag, waarop de beslissing die de benoeming inhoudt in kracht van gewijsde is gegaan, of, zo deze uitvoerbaar bij voorraad is verklaard, daags nadat de griffier hem van zijn benoeming mededeling heeft gedaan.

5. Hij kan worden ontslagen hetzij op eigen verzoek, hetzij om gewichtige redenen, zulks op verzoek van een medevereffenaar, een erfgenaam, een schuldeiser van de nalatenschap of het openbaar ministerie, dan wel ambtshalve. Hangende het onderzoek kan de rechter voorlopige voorzieningen treffen en de vereffenaar schorsen. De taak van de vereffenaar eindigt door zijn dood, zijn faillietverklaring, zijn ondercuratelestelling of indien een bewind als bedoeld in titel 19 van Boek 1 over een of meer van zijn goederen wordt ingesteld. De rechter benoemt een of meer vereffenaars waar dezen ontbreken voordat de vereffening is geëindigd; hij kan een opengevallen plaats doen bezetten.

6. De griffier doet de benoeming van een vereffenaar, alsmede het eindigen van zijn hoedanigheid onverwijld in het boedelregister inschrijven. De vereffenaar maakt haar bekend in het blad waarin van overheidswege de officiële berichten worden geplaatst en in een of meer bij de benoeming voorgeschreven nieuwsbladen.

Artikel 207

Hij die als vereffenaar door een ander is opgevolgd, is verplicht aan zijn opvolger rekening en verantwoording af te leggen op de wijze als voor bewindvoerders is bepaald.

Artikel 209

1. Indien de geringe waarde der baten van een nalatenschap daartoe aanleiding geeft, kan de rechter in eerste aanleg op verzoek van de vereffenaar of een belanghebbende hetzij de kosteloze vereffening van de nalatenschap, hetzij de opheffing van de vereffening bevelen. Op een verzoek tot opheffing wordt de verzoeker gehoord of behoorlijk opgeroepen, alsmede voor zover zij bestaan en bekend zijn, de erfgenamen, de vereffenaar en de boedelnotaris.

2. Bij het bevel tot opheffing van de vereffening stelt de rechter in eerste aanleg tevens het bedrag der reeds gemaakte vereffeningskosten vast, en brengt dat ten laste van de boedel of, wanneer de boedel daartoe onvoldoende is, ten laste van de erfgenamen, voor zover dezen met hun gehele vermogen aansprakelijk zijn.

3. Na de opheffing is artikel 226 van overeenkomstige toepassing.

4. De opheffing wordt op dezelfde wijze als de benoeming van een vereffenaar ingeschreven en bekend gemaakt.

5. Indien na de opheffing van een vereffening de benoeming van een vereffenaar wordt verzocht, is de verzoeker verplicht aan te tonen dat er voldoende baten aanwezig zijn om de kosten van de vereffening te bestrijden.

Artikel 210

1. Vereffenaars geven aan de rechter in eerste aanleg alle door deze gewenste inlichtingen en zijn verplicht diens aanwijzingen bij vereffening te volgen.

2. De rechter is bevoegd ter opheldering van alle omstandigheden, de vereffening betreffende, getuigen en deskundigen te horen op dezelfde wijze als voor een rechter-commissaris in geval van faillissement is bepaald.

Artikel 211

1. Een vereffenaar heeft tot taak de nalatenschap als een goed vereffenaar te beheren en te vereffenen. Voor de vereffening wordt een last die tot een uitgave van geld of van een goed uit de nalatenschap verplicht, gelijkgesteld met een legaat.

2. Hij vertegenwoordigt bij de vervulling van zijn taak de erfgenamen in en buiten rechte. Zij zijn niet bevoegd zonder zijn medewerking of machtiging van de rechter in eerste aanleg over de goederen der nalatenschap of hun aandeel daarin te beschikken.

3. Hij moet met bekwame spoed een onderhandse of notariële boedelbeschrijving opmaken of doen opmaken, waarin de schulden der nalatenschap in de vorm van een voorlopige staat zijn opgenomen. Hij moet deze ten kantore van de boedelnotaris of, indien deze ontbreekt, ter griffie van het gerecht in eerste aanleg neerleggen, ter inzage van de erfgenamen en de schuldeisers der nalatenschap; andere schuldeisers van een erfgenaam, ook indien deze de nalatenschap verworpen heeft, kunnen tot inzage gemachtigd worden door de rechter in eerste aanleg.

4. De rechter in eerste aanleg kan in geval van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving de erfgenamen ontheffen van de verplichting om de boedelbeschrijving ter inzage te leggen.

5. Een door de rechter benoemde vereffenaar kan een boedelnotaris aanwijzen, indien dit nog niet is geschied. De notaris die deze opdracht heeft aanvaard, geeft daarvan kennis aan de erfgenamen en doet zich inschrijven in het boedelregister.

Artikel 212

Wanneer de wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam of een door de rechter benoemde vereffenaar aan schuldeisers der nalatenschap schade heeft toegebracht, doordat hij opzettelijk goederen der nalatenschap aan het verhaal van de schuldeisers heeft onttrokken, kunnen zij van hem de voldoening van hun vordering eisen, voor zover hij niet bewijst dat hun schade op een lager bedrag moet worden gesteld.

Artikel 213

Is de erflater gehuwd geweest in een gemeenschap van goederen, dan kan de rechter in eerste aanleg op verzoek van de vereffenaar van de nalatenschap een vereffenaar van de ontbonden huwelijksgemeenschap benoemen, in welk geval zij met overeenkomstige toepassing van het in deze afdeling bepaalde wordt vereffend. De eerste volzin is niet van toepassing indien de huwelijksgemeenschap reeds voor het overlijden van de erflater was verdeeld.

Artikel 214

1. Een vereffenaar roept de schuldeisers der nalatenschap, zo dit nog niet is geschied, openlijk op om hun vorderingen vóór een door de rechter in eerste aanleg bepaalde datum bij de boedelnotaris of, indien deze ontbreekt, bij hemzelf in te dienen. De oproeping geschiedt op dezelfde wijze als de bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding of de benoeming van de vereffenaar en zoveel mogelijk tegelijkertijd.

2. De vereffenaar moet bovendien de hem bekende schuldeisers der nalatenschap per brief oproepen. Is hem het adres van een schuldeiser der nalatenschap onbekend gebleven, dan deelt hij dit mede aan de rechter in eerste aanleg.

3. Aanmelding van een vordering stuit de verjaring.

4. De vereffenaar geeft, indien hij zich met een ingediende vordering of een ingeroepen voorrang niet kan verenigen, daarvan onverwijld onder opgave van redenen kennis aan hem die de vordering heeft ingediend.

5. Zo spoedig mogelijk na het verstrijken van de bij de oproep der schuldeisers gestelde termijn legt de vereffenaar een lijst van de door hem erkende en betwiste vorderingen en aanspraken op voorrang ten kantore van de boedelnotaris of, indien deze ontbreekt, ter griffie van het gerecht in eerste aanleg neer, ter inzage van de erfgenamen, de legatarissen en allen die zich als schuldeiser hebben aangemeld. Hij geeft ieder van hen van deze neerlegging kennis.

Artikel 215

1. De vereffenaar maakt de goederen der nalatenschap te gelde, voor zover dit voor de voldoening van de schulden der nalatenschap nodig is. Goederen die een schuldeiser der nalatenschap te vorderen heeft, worden zoveel mogelijk in de laatste plaats te gelde gemaakt.

2. Omtrent de keuze van de te gelde te maken goederen en de wijze van tegeldemaking treedt de vereffenaar zoveel mogelijk in overleg met de erfgenamen. Bestaat tegen de voorgenomen tegeldemaking van een goed bezwaar bij een erfgenaam of een schuldeiser die het goed te vorderen heeft dan stelt de vereffenaar hem in de gelegenheid de beslissing van de rechter in eerste aanleg in te roepen.

3. Het in het tweede lid ten aanzien van de erfgenamen bepaalde geldt mede ten aanzien van hen aan wie het vruchtgebruik van de nalatenschap of van een aandeel daarin is vermaakt.

4. Artikel 68 van Boek 3 is op de vereffenaar van overeenkomstige toepassing.

Artikel 216

Een door de rechter benoemde vereffenaar kan hetgeen uit de nalatenschap aan een legataris is uitgekeerd, binnen drie jaren daarna terugvorderen, voor zover dit nodig is om schulden als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, te voldoen. Artikel 122, eerste lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 217

1. Indien iemand zowel schuldenaar als schuldeiser van de nalatenschap is, zijn de bepalingen van het Faillissementsbesluit 1931 omtrent de bevoegdheid tot verrekening van overeenkomstige toepassing.

2. Indien iemand met de erflater deelgenoot was in een gemeenschap die tijdens de vereffening wordt verdeeld, is artikel 52 van het Faillissementsbesluit 1931 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 218

1. Een vereffenaar is verplicht binnen zes maanden nadat de voor het indienen van vorderingen gestelde tijd is verstreken, een rekening en verantwoording benevens een uitdelingslijst ten kantore van de boedelnotaris of, indien deze ontbreekt, ter griffie van het gerecht in eerste aanleg ter kennisneming van een ieder neer te leggen. De rechter in eerste aanleg kan deze termijn verlengen.

2. De vereffenaar maakt de neerlegging op dezelfde wijze openlijk bekend als de oproep tot aanmelding van vorderingen en bovendien per brief aan de erfgenamen, de legatarissen en allen die zich als schuldeiser hebben aangemeld.

3. Binnen zes weken na deze openlijke bekendmaking kan iedere belanghebbende tegen de rekening en verantwoording of tegen de uitdelingslijst bij de rechter in eerste aanleg in verzet komen.

4. Verbintenissen die tot levering van een goed der nalatenschap of tot vestiging van een beperkt recht op een zodanig goed verplichten, worden in een geldschuld omgezet, voor zover een tekort dit nodig maakt. Andere verbintenissen die niet in geld luiden, en verbintenissen onder een opschortende voorwaarde worden in de uitdelingslijst slechts op verzoek van de schuldeiser opgenomen; in dat geval worden zij omgezet in een geldschuld.

5. Voor het overige vinden bij de berekening van ieders vordering, het opmaken van de uitdelingslijst en het verzet daartegen de dienaangaande in het Faillissementsbesluit 1931 voorkomende voorschriften zoveel mogelijk overeenkomstige toepassing.

Artikel 219

Wanneer de rechter heeft bepaald dat de nalatenschap mede in het belang van de schuldeisers van iemand die haar verworpen heeft, wordt vereffend, kunnen ook deze schuldeisers hun vorderingen indienen. Zij worden in de uitdelingslijst opgenomen, doch slechts batig gerangschikt voor zover een overschot aan hun schuldenaar zou zijn toegekomen, indien deze niet verworpen had; te dien einde kan de vereffenaar voor zoveel nodig verdeling van de nalatenschap vorderen en aan de verdeling deelnemen.

Artikel 220

1. Na het verbindend worden van een uitdelingslijst is de vereffenaar verplicht een ieder het hem volgens de uitdelingslijst toekomende uit te keren. Geldsbedragen waarover niet binnen zes maanden is beschikt of die gereserveerd zijn, geeft een door de rechter benoemde vereffenaar in bewaring ter plaatse tot het ontvangen van gerechtelijke consignatiën aangewezen.

2. Schuldeisers van de nalatenschap die pas na het verbindend worden van een uitdelingslijst opkomen, hebben, onverminderd hun verhaal op de goederen van erfgenamen die met hun gehele vermogen aansprakelijk zijn, alleen recht van verhaal op de alsdan nog onverkochte goederen en op het saldo der nalatenschap. Zij worden daaruit voldaan naar gelang zij zich aanmelden.

3. Bovendien hebben schuldeisers als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, die niet voldaan zijn, nog een recht van verhaal tegen legatarissen, voor zover dezen een uitkering hebben ontvangen en niet voldoende goederen voor verhaal als bedoeld in het tweede lid aanwijzen. Het recht van verhaal tegen een legataris vervalt drie jaren na het verbindend worden van de uitdelingslijst, volgens welke de uitkering aan hem is geschied.

Artikel 221

1. De in de artikel 214, eerste en vijfde lid, en artikel 218 omschreven verplichtingen rusten op de erfgenamen die uit hoofde van aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving vereffenaar zijn, slechts indien de rechter in eerste aanleg dit bepaalt.

2. Een door de rechter benoemde vereffenaar behoeft een rekening en verantwoording en een uitdelingslijst niet neer te leggen, wanneer alle hem voor de afloop van de in artikel 218, eerste lid, bedoelde termijn bekend geworden schulden ten volle worden voldaan, of wanneer de rechter in eerste aanleg hem van deze neerlegging vrijstelt. Deze vrijstelling wordt niet verleend, wanneer een schuldeiser daartegen bezwaar maakt.

3. Wordt de rekening en verantwoording niet neergelegd, dan geschiedt zij aan hen die een recht op het overschot hebben, op de wijze als voor bewindvoerders is bepaald.

Artikel 222

Gedurende de vereffening zijn van titel 7 van Boek 3 slechts van toepassing de artikelen 166, 167 en 169, artikel 170, eerste lid, en artikel 194, tweede lid.

Artikel 223

1. Gedurende de vereffening is een schuldeiser alleen bevoegd zijn vordering op goederen der nalatenschap ten uitvoer te leggen, indien deze bevoegdheid hem ook in geval van faillissement van de erflater zou zijn toegekomen. De artikelen 53 tot en met 56 van het Faillissementsbesluit 1931 zijn van overeenkomstige toepassing.

2. Ook tijdens de vereffening kan een schuldeiser van de nalatenschap zijn vorderingsrecht, of de voorrang die zijn vordering toekomt, bij vonnis doen vaststellen. Een vonnis waarbij een vordering tegen een vereffenaar is vastgesteld, kan op de persoonlijke goederen van

een erfgenaam die met zijn gehele vermogen aansprakelijk is, alleen worden ten uitvoer gelegd, indien deze in het geding partij is geweest.

3. Op verzoek van een vereffenaar kunnen reeds gelegde beslagen, voor zover dat voor de vereffening nodig is, door de rechter in eerste aanleg worden opgeheven.

Artikel 224

Eerst nadat de bekende schuldeisers van de vereffende nalatenschap volledig zijn voldaan, hebben de overige schuldeisers van een erfgenaam recht van verhaal op de goederen der nalatenschap.

Artikel 225

1. Wanneer niet alle erfgenamen bekend zijn of daaromtrent onzekerheid bestaat, is een vereffenaar verplicht door oproepingen in veel gelezen dagbladen of door andere doelmatige middelen de erfgenamen op te sporen.

2. Is een vereffenaar benoemd omdat de nalatenschap geheel of ten dele onbeheerd werd gelaten, dan neemt de vereffening een einde, zodra alle erfgenamen het beheer hebben aanvaard en de reeds gemaakte kosten van vereffening hebben voldaan.

Artikel 226

1. Is de vereffening voltooid en met een overschot geëindigd, dan geeft een door de rechter benoemde vereffenaar de overgebleven goederen af aan de erfgenamen dan wel, indien de nalatenschap ingevolge artikel 13 is verdeeld, aan de echtgenoot van de erflater. Zijn er geen erfgenamen, is het niet bekend of er erfgenamen zijn, of zijn de erfgenamen niet bereid de goederen in ontvangst te nemen, dan geeft hij deze aan het Land.

2. Zijn de erfgenamen die zich tot de inontvangstneming bereid tonen, slechts tot een deel van de nalatenschap gerechtigd, dan draagt de vereffenaar zorg dat de nalatenschap eerst wordt verdeeld. Daarna geeft hij hetgeen is toegedeeld aan erfgenamen die onbekend zijn of hebben nagelaten tot de verdeling mede te werken, aan het Land af.

3. Het Land is bevoegd de hem afgegeven goederen te verkopen; registergoederen mag hij slechts in het openbaar verkopen, tenzij de rechter in eerste aanleg hem tot onderhandse verkoop machtigt.

4. Is een goed van de nalatenschap of hetgeen daarvoor in de plaats is gekomen binnen twintig jaren nadat de nalatenschap is opengevallen door niemand opgeëist, dan vervalt het aan het Land.

Afdeling 4 Verdeling van de nalatenschap

Artikel 227

Onverminderd de voorschriften die voor de verdeling van iedere gemeenschap gelden, zijn op de verdeling van een nalatenschap de navolgende bepalingen van toepassing.

Artikel 228

1. Tot de schulden van een erfgenaam, die bij de verdeling op verlangen van een of meer der overige erfgenamen op zijn aandeel worden toegerekend, behoort hetgeen hij aan de erflater schuldig is gebleven.

2. Ook schulden als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen f tot en met g van een erfgenaam aan een mede-erfgenaam worden, voor zover zij bij de verdeling opeisbaar zijn, op verlangen en ten behoeve van de mede-erfgenaam toegerekend op het aandeel van de schuldenaar.

Artikel 229

1. Erfgenamen zijn verplicht ten behoeve van hun mede-erfgenamen de waarde van de hun door de erflater gedane giften in te brengen, voor zover de erflater dit, hetzij bij de gift hetzij bij uiterste wilsbeschikking, heeft voorgeschreven.

2. Een bij de gift opgelegde verplichting tot inbreng kan bij uiterste wilsbeschikking worden ongedaan gemaakt.

Artikel 230

Erfgenamen die bij plaatsvervulling opkomen, moeten behalve de door henzelf ontvangen giften, ieder naar de mate van zijn erfdeel de giften inbrengen, die hij wiens plaats zij innemen, had moeten inbrengen, was hij erfgenaam geweest.

Artikel 231

Ook als de begiftigde in een gemeenschap van goederen is gehuwd of in zijn huwelijkse voorwaarden een verrekenbeding is opgenomen, komt de gehele gift voor inbreng in aanmerking, tenzij de erflater het tegendeel heeft bepaald.

Artikel 232

1. De aansprakelijkheid van de erfgenamen jegens de schuldeisers van de nalatenschap wordt door een verplichting tot inbreng niet gewijzigd.

2. Bij overgang van het erfdeel van een erfgenaam gaat zijn recht op of verplichting tot inbreng mede over.

Artikel 233

1. Verplichting tot inbreng betekent dat bij de verdeling van de nalatenschap de waarde van de gift in mindering komt van het aandeel van de tot inbreng verplichte erfgenaam in het hem en de erfgenamen, te wier behoeve de inbreng verplicht is, uit de nalatenschap toekomende gedeelte, vermeerderd met de onderling in te brengen bedragen. De waarde van de giften wordt berekend op de wijze als uit artikel 34c voortvloeit; deze waarde wordt verhoogd met een rente van zes procent per jaar vanaf de dag dat de nalatenschap is opengevallen. Artikel 34d is van overeenkomstige toepassing. Met een gift wordt gelijkgesteld hetgeen een erfgenaam verkrijgt of kan verkrijgen uit een door de erflater ter nakoming van een natuurlijke verbintenis gesloten sommenverzekering die geen pensioenverzekering is en die door het overlijden van de erflater tot uitkering komt.

2. Inbreng is niet verplicht voor zover de waarde van de gift groter is dan het aandeel van de erfgenaam.

ARTIKEL II

In Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek wordt na titel 1 ingevoegd titel 3, welke als volgt luidt:

Titel 3 Schenking

Artikel 175

1. Schenking is de overeenkomst om niet, die ertoe strekt dat de ene partij, de schenker, ten koste van eigen vermogen de andere partij, de begiftigde, verrijkt.

2. Het tot een bepaalde persoon gericht schenkingsaanbod geldt als aangenomen, wanneer deze na er van kennis te hebben genomen het niet onverwijld heeft afgewezen.

Artikel 175a

Schenking van een registergoed geschiedt bij notariële akte.

Artikel 176

Indien de schenker feiten stelt waaruit volgt dat de schenking door misbruik van omstandigheden is tot stand gekomen, rust bij een beroep op vernietigbaarheid de bewijslast van het tegendeel op de begiftigde, tenzij deze verdeling van de bewijslast in de gegeven omstandigheden in strijd met de eisen van redelijkheid en billijkheid zou zijn.

Artikel 177

1. Voor zover een schenking de strekking heeft dat zij pas na het overlijden van de schenker zal worden uitgevoerd, en zij niet reeds tijdens het leven van de schenker is uitgevoerd, vervalt zij met het overlijden van de schenker, tenzij de schenking door de schenker persoonlijk is aangegaan en van de schenking een notariële akte is opgemaakt. Voor zover de schenking betrekking heeft op kleren, lijfstoebehoren, bepaalde lijfsieraden, bepaalde tot de inboedel behorende zaken en bepaalde boeken, kan worden volstaan met een door de schenker geheel met de hand geschreven, gedagtekende en ondertekende onderhandse akte.

2. Indien een bevoegdheid is bedongen tot herroeping van een schenkingsovereenkomst als bedoeld in het eerste lid, kan deze herroeping behalve bij een tot de begiftigde gerichte verklaring ook bij een uiterste wilsbeschikking van de schenker zonder mededeling aan de begiftigde geschieden.

Artikel 178

1. Een schenking is vernietigbaar, indien zij gedurende een ziekte van de schenker wordt gedaan hetzij aan een beroepsbeoefenaar op het gebied van de individuele gezondheidszorg die hem bijstand verleent, hetzij aan een geestelijk verzorger die hem gedurende de ziekte bijstaat.

2. Ook is een schenking vernietigbaar indien zij gedurende een verblijf van de schenker in een voor de verzorging of verpleging van bejaarden of geestelijk gestoorden bestemde instelling wordt gedaan aan degene die de instelling exploiteert of die daarvan de leiding heeft of daarin werkzaam is.

3. Artikel 62, tweede en derde lid, van Boek 4 is van overeenkomstige toepassing.

4. De bevoegdheid tot vernietiging op grond van het eerste en tweede lid verjaart drie jaar nadat de in het eerste lid bedoelde ziekte, onderscheidenlijk het in het tweede lid bedoelde verblijf, is geëindigd.

5. Na het overlijden van de schenker kan de vernietiging van de schenking op grond van het eerste of tweede lid mede plaatsvinden door een ieder die door de schenking nadeel lijdt. De vernietiging vindt slechts plaats voor zover deze nodig is tot opheffing van het nadeel van degene die zich op de vernietigingsgrond beroept. Een rechtsvordering tot vernietiging ingevolge de eerste volzin verjaart op een met overeenkomstige toepassing van artikel 54 van Boek 4 te bepalen tijdstip, en in ieder geval drie jaar nadat de in het eerste lid bedoelde ziekte, onderscheidenlijk het in het tweede lid bedoelde verblijf, is geëindigd.

Artikel 179

1. Een aanbod tot schenking dat de aanbieder ten tijde van zijn overlijden nog kon herroepen, komt, in afwijking van artikel 222 van Boek 6, door zijn dood te vervallen, tenzij uit een overeenkomst of uit het aanbod zelf het tegendeel voortvloeit.

2. Is het aanbod bij wijze van uitloving voor een bepaalde tijd gedaan, dan komt het door het overlijden van de aanbieder binnen die tijd te vervallen indien ten tijde van het overlijden een gewichtige reden tot herroeping als bedoeld in artikel 220, eerste lid, van Boek 6 bestond of het overlijden zelf een zodanige reden oplevert; alsdan is artikel 220, tweede lid, van Boek 6 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 180

Op schenkingen onder een ontbindende voorwaarde en een daarbij aansluitende schenking onder opschortende voorwaarde zijn artikel 140, eerste lid, en artikel 141 van Boek 4 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 181

1. Een aanbod tot schenking dat door de dood van de aanbieder niet vervalt, kan niet worden aanvaard door iemand die op het tijdstip van overlijden van de aanbieder nog niet bestond.

2. Het eerste lid is niet van toepassing:

a. indien de schenker heeft bepaald dat hetgeen hij schenkt aan een afstammeling van zijn vader of moeder, bij het overlijden van die afstammeling of op een eerder tijdstip zal ten deel vallen aan diens alsdan bestaande afstammelingen staaksgewijze;

b. indien de schenker heeft bepaald dat hetgeen hij aan iemand schenkt, bij het overlijden van de begiftigde of op een eerder tijdstip zal ten deel vallen aan een afstammeling van een ouder van de schenker, en tevens dat, indien die afstammeling dat tijdstip niet overleeft, diens alsdan bestaande afstammelingen staaksgewijze in diens plaats zullen treden;

c. indien de schenker heeft bepaald dat hetgeen de begiftigde van het hem geschonkene bij zijn overlijden of op een eerder tijdstip onverteerd zal hebben gelaten, alsdan zal ten deel vallen aan een dan bestaande bloedverwant van de schenker in de erfelijke graad.

Artikel 182

1. Bij een aanbod tot schenking dat schriftelijk wordt gedaan, kan worden bepaald dat het geschonkene onder bewind zal staan.

2. Het bewind heeft dezelfde rechtsgevolgen als een bij uiterste wilsbeschikking ingesteld bewind, met dien verstande dat:

a. de termijnen bedoeld in artikel 178, eerste en tweede lid, artikel 179, tweede lid, en artikel 180, tweede lid, van Boek 4, aanvangen op het tijdstip waarop de schenking wordt uitgevoerd; en

b. het bewind, voor zover het niet in het belang van een ander dan de begiftigde is ingesteld, ook eindigt wanneer de schenker en de begiftigde een gemeenschappelijk besluit tot opheffing schriftelijk ter kennis van de bewindvoerder brengen.

Artikel 183

1. Een schenker is voor gebreken in het recht of voor feitelijke gebreken alleen aansprakelijk, wanneer hij deze niet heeft opgegeven ofschoon zij hem bekend waren, en de begiftigde deze gebreken niet ter gelegenheid van de aflevering van het geschonken goed had kunnen ontdekken.

2. Deze aansprakelijkheid strekt zich, behoudens in het geval van bedrog, niet uit tot schade geleden ten aanzien van het geschonken goed zelf.

Artikel 184

1. In de navolgende gevallen is een schenking, ongeacht of zij reeds is uitgevoerd, vernietigbaar:

a. indien de begiftigde in verzuim is met de voldoening van een hem bij de schenking opgelegde verplichting, waarvan noch de schenker noch een derde nakoming kan vorderen;

b. indien de begiftigde opzettelijk een misdrijf jegens de schenker of diens naaste betrekkingen pleegt;

c. indien een begiftigde die wettelijk of krachtens overeenkomst verplicht is tot onderhoud van de schenker bij te dragen, in verzuim is deze verplichting na te komen.

2. In het eerste lid, onderdeel b, wordt mede verstaan onder misdrijf: poging tot, voorbereiding van en deelneming aan een misdrijf.

Artikel 185

1. Rechtsvorderingen tot vernietiging van de schenking op grond van artikel 184 verjaren door verloop van een jaar, te rekenen van de dag waarop het feit dat grond tot vernietiging oplevert, ter kennis van de schenker is gekomen.

2. Na het overlijden van de schenker kan vernietiging van de schenking op grond van het in artikel 184 bepaalde slechts plaatsvinden door een rechterlijke uitspraak en, in de gevallen genoemd in artikel 184, eerste lid, onderdelen b en c, alleen indien het feit dat grond tot vernietiging oplevert, de dood van de schenker heeft veroorzaakt.

Artikel 186

1. De bepalingen van deze titel, met uitzondering van artikel 175a, zijn van overeenkomstige toepassing op andere giften dan schenkingen, voor zover de strekking van de betrokken bepalingen in verband met de aard van de handeling zich daartegen niet verzet.
2. Als gift wordt aangemerkt iedere handeling die er toe strekt dat degene die de handeling verricht, een ander ten koste van eigen vermogen verrijkt. Zolang degene tot wiens verrijking de handeling strekt, de prestatie niet heeft ontvangen, noch daarop aanspraak kan maken, worden handelingen als bedoeld in de eerste volzin niet beschouwd als gift.

Artikel 187

1. Is de begiftigde in verband met de gift gehouden een tegenprestatie te verrichten, dan is artikel 186, eerste lid, behoudens voor zover het artikel 182 betreft, van toepassing, en gelden voorts de volgende twee leden.
2. In het geval, bedoeld in artikel 177, eerste lid, vervalt de gift niet, doch is zij vernietigbaar. De vernietiging werkt terug tot het overlijden van degene die de gift doet. De bevoegdheid tot vernietiging vervalt indien de begiftigde tijdig een aanvullende prestatie toezegt, die de handeling haar in artikel 186, tweede lid, bedoelde strekking ontnemt. Bovendien kan de rechter op verlangen van een erfgenaam of van de begiftigde, in plaats van de vernietiging uit te spreken, te dien einde de gevolgen van de handeling wijzigen.
3. Is de gift vernietigbaar op grond van artikel 178, dan is artikel 54 van Boek 3 van overeenkomstige toepassing.
4. Op handelingen die ten dele als gift, ten dele als nakoming van een natuurlijke verbintenis zijn te beschouwen, zijn de vorige leden van overeenkomstige toepassing.

Artikel 188

1. De aanwijzing van een begunstigde bij een sommenverzekering wordt, wanneer zij is aanvaard of kan worden aanvaard, aangemerkt als een gift, tenzij zij geschiedt ter nakoming van een verbintenis anders dan een uit schenking. De artikelen 177, 179, 181, 182 en 187 zijn op deze giften niet van toepassing.
2. Als waarde van een gift door begunstiging bij een sommenverzekering geldt de waarde van de daaruit voortvloeiende rechten op uitkering. Indien de begunstiging slechts ten dele als gift wordt aangemerkt, geldt als waarde van de gift een evenredig deel van de waarde van de daaruit voortvloeiende rechten op uitkering.
3. Het bedrag dat de verzekeraar krachtens de wet of een overeenkomst met de verzekeringnemer op de uitkering inhoudt, komt in de eerste plaats op de waarde van de gift in mindering.

ARTIKEL III

Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

1. Voor de tekst van artikel 16a wordt de aanduiding '1.' geplaatst; een lid wordt toegevoegd, luidende:

2. De buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand kan uitsluitend worden belast met de taken omschreven in de artikelen 45, 45a, 63, 64, 65 en 67.

2. In artikel 23b, tweede lid, wordt na 'erkenning' ingevoegd: of ontkenning van het vaderschap door de moeder.

3. In artikel 27 wordt 'acht weken' vervangen door: zes weken.

4. Artikel 88 wordt als volgt gewijzigd:

a. Onderdeel b van het eerste lid komt te luiden:

b. giften, met uitzondering van de gebruikelijke, niet bovenmatige;.

b. Onder vernummering van het vierde en vijfde lid tot het vijfde onderscheidenlijk zesde lid, wordt een nieuw vierde lid ingevoegd, luidende:

4. In afwijking van het eerste lid, onderdeel b, is geen toestemming vereist voor giften welke de strekking hebben dat zij pas zullen worden uitgevoerd na het overlijden van degene die de gift doet, en niet reeds tijdens diens leven worden uitgevoerd. Bestaat de gift in de aanwijzing van een begunstigde bij een sommenverzekering die tijdens het leven van de verzekeringnemer is aanvaard of kan worden aanvaard, dan is daarvoor wel toestemming vereist.

5. Onder vernummering van artikel 92a tot artikel 92b, wordt na artikel 92 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 92a

1. Indien een huwelijk dat door de dood is ontbonden niet meer dan vijf jaren heeft geduurd en daaruit geen kind is geboren, kan degene die daarbij een onmiddellijk belang heeft, op de grond dat het huwelijk door misbruik van omstandigheden is gesloten, vorderen dat de rechter de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk beperkt of uitsluit. Artikel 54 van Boek 4 is van overeenkomstige toepassing.

2. Wat betreft de verdeling van de bewijslast is artikel 176 van Boek 7 van overeenkomstige toepassing.

6. [vervallen]

7. Artikel 108 wordt als volgt gewijzigd:

a. De tweede volzin van het eerste lid komt te luiden: Afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 betreffende de vereffening van nalatenschappen is zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing.

b. Het derde lid vervalt.

8. Afdeling 2 van titel 8 vervalt.

9. Na artikel 151 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 152

1. Indien de duur van het huwelijk niet meer bedraagt dan vijf jaren en uit dit huwelijk geen kind is geboren, kan een echtgenoot, op de grond dat het huwelijk door misbruik van omstandigheden is gesloten, verzoeken dat de rechter de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk beperkt of uitsluit.

2. Wat betreft de verdeling van de bewijslast is artikel 176 van Boek 7 van overeenkomstige toepassing.

10. In artikel 157, zesde lid, wordt als volgt gewijzigd:

a. Het woord 'jaar' wordt gewijzigd in: jaren.

b. De woorden 'kinderen zijn' wordt gewijzigd in: kind is.

11. In artikel 159, tweede lid, wordt een volzin toegevoegd, luidende: Het voorgaande is van overeenkomstige toepassing bij een gemeenschappelijk verzoek.

12. In artikel 165, eerste lid, wordt 'zes maanden' vervangen door: negen maanden.

13. In artikel 275 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. In geval van ontheffing met toepassing van artikel 268, tweede lid, onderdeel d, benoemt de rechter in eerste aanleg bij voorkeur tot voogd degene, dan wel een dergenen, die op het tijdstip van het verzoek het kind ten minste een jaar heeft verzorgd en opgevoed, mits deze bevoegd is tot uitoefening van de voogdij.

14. In artikel 292, eerste lid, vervalt de zinsnede 'of bij uitsluitend hiertoe verleden notariële akte'.

15. Artikel 353 komt te luiden:

Artikel 353

De voogd kan niet zonder machtiging van de rechter in eerste aanleg van een de minderjarige toekomstend aandeel in een ontbonden huwelijksgemeenschap afstand doen.

16. Artikel 395a wordt als volgt gewijzigd:

a. In het eerste en tweede lid wordt '21' telkens vervangen door: eenentwintig.

b. Een lid wordt toegevoegd, luidende:

3. Indien aannemelijk is dat een studie die het kind volgt niet voor het bereiken van de leeftijd van eenentwintig jaren kan zijn voltooid, zijn de ouders verplicht te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie totdat de studie redelijkerwijs kan zijn voltooid, maar uiterlijk totdat het kind de leeftijd van vijfentwintig jaren heeft bereikt. Hetzelfde geldt voor de stiefouder in het geval, bedoeld in het tweede lid.

17. Artikel 406b vervalt.

18. In artikel 408a, eerste lid, vervalt de laatste volzin.

19. In het vijfde lid van artikel 441 wordt het woord 'erfenis' vervangen door: nalatenschap.

20. In artikel 442, eerste lid, wordt 'Boek 3' vervangen door: in Boek 3.

ARTIKEL IV

A.

Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

1. Artikel 52 vervalt.

2. In artikel 112 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. Bij een vruchtgebruik als bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 komt het stemrecht aan de vruchtgebruiker toe, tenzij bij de vestiging van het vruchtgebruik door partijen of door de rechter in eerste aanleg op de voet van artikel 23, vierde lid, van Boek 4 anders wordt bepaald.

3. In artikel 212 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. Bij een vruchtgebruik als bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 komt het stemrecht aan de vruchtgebruiker toe, tenzij bij de vestiging van het vruchtgebruik door partijen of door de rechter in eerste aanleg op de voet van artikel 23, vierde lid, van Boek 4 anders wordt bepaald.

B.

Op het tijdstip dat zowel de onderhavige landsverordening als de Landsverordening herziening Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in werking zijn getreden, wordt Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek gewijzigd als volgt:

1. Artikel 52 vervalt.

2. In artikel 112 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. Bij een vruchtgebruik als bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 komt het stemrecht aan de vruchtgebruiker toe, tenzij bij de vestiging van het vruchtgebruik door partijen of door de rechter in eerste aanleg op de voet van artikel 23, vierde lid, van Boek 4 anders wordt bepaald.

3. In artikel 212 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. Bij een vruchtgebruik als bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 komt het stemrecht aan de vruchtgebruiker toe, tenzij bij de vestiging van het vruchtgebruik door partijen of door de rechter in eerste aanleg op de voet van artikel 23, vierde lid, van Boek 4 anders wordt bepaald.

ARTIKEL V

Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

1. Artikel 17, eerste lid, onderdeel b, komt te luiden:

b. erfopvolgingen die registergoederen betreffen, daaronder begrepen de opvolging door het eilandgebied krachtens de artikelen 189 en 226, vierde lid, van Boek 4, en de afgifte van registergoederen aan het Land krachtens artikel 226, eerste en tweede lid, van Boek 4.

2. Artikel 168, vijfde lid, eerste volzin, komt te luiden:

Op een overeenkomstig het tweede lid ingesteld bewind zijn, voor zover de rechter in eerste aanleg niet anders heeft bepaald, de artikelen 154, 157 tot en met 166, 168, 172, 173 en 174 van Boek 4 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de rechter in eerste aanleg de in artikel 159 van Boek 4 bedoelde beloning ook op grond van bijzondere omstandigheden anders kan regelen, alsmede dat hij de in artikel 160 van Boek 4 bedoelde zekerheidstelling te allen tijde kan bevelen.

3. Artikel 193 komt te luiden:

Artikel 193

1. Een schuldeiser wiens vordering op de goederen der gemeenschap kan worden verhaald, kan de rechter verzoeken een vereffenaar te benoemen wanneer tot verdeling van de gemeenschap wordt overgegaan voordat de opeisbare schulden daarvan zijn voldaan of wanneer voor hem

het gevaar bestaat dat hij niet ten volle of niet binnen een redelijke tijd zal worden voldaan, hetzij omdat de gemeenschap niet toereikend is of niet behoorlijk beheerd of afgewikkeld wordt, hetzij omdat een schuldeiser zich op de goederen van de gemeenschap gaat verhalen. Afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 betreffende de vereffening van een nalatenschap is van toepassing of overeenkomstige toepassing.

2. Ook een schuldeiser van een deelgenoot kan de rechter verzoeken een vereffenaar te benoemen, wanneer zijn belangen door een gedraging van de deelgenoten ernstig worden geschaad.

3. Voor de ontbonden gemeenschap van een maatschap of vennootschap zijn het eerste en tweede lid niet van toepassing en gelden de volgende volzinnen. Een schuldeiser wiens vordering op de goederen van de gemeenschap kan worden verhaald, is bevoegd zich tegen verdeling van de gemeenschap te verzetten. Een verdeling die na dit verzet is tot stand gekomen, is vernietigbaar met dien verstande dat de vernietigingsgrond slechts kan worden ingeroepen door de schuldeiser die zich verzetten en dat hij de verdeling slechts te zijnen behoeve kan vernietigen en niet verder dan nodig is tot opheffing van de door hem ondervonden benadeling.

4. Artikel 204 vervalt.

5. Artikel 215 wordt als volgt gewijzigd:

a. In het eerste lid worden de woorden 'Komt de vruchtgebruiker de bevoegdheid tot gehele of gedeeltelijke vervreemding of vertering van aan het vruchtgebruik onderworpen goederen toe' vervangen door: Is bij de vestiging van een vruchtgebruik of daarna aan de vruchtgebruiker de bevoegdheid gegeven tot gehele of gedeeltelijke vervreemding en vertering van aan het vruchtgebruik onderworpen goederen.

b. In het tweede lid komt de eerste volzin te luiden:
Bij verlening van de bevoegdheid tot vervreemding en vertering kunnen een of meer personen worden aangewezen, wier toestemming voor de vervreemding en voor de vertering nodig is.

c. In het derde lid worden de woorden 'Komt de vruchtgebruiker de bevoegdheid tot vervreemding of vertering toe' vervangen door: Is aan de vruchtgebruiker de bevoegdheid tot vervreemding en vertering verleend.

6. Artikel 219 wordt als volgt gewijzigd:

a. Aan de eerste volzin wordt toegevoegd: en onverminderd artikel 123 van Boek 5.

b. Aan het slot van het artikel wordt een volzin toegevoegd, luidende:
Bij een vruchtgebruik als bedoeld in de artikelen 19 en 21 van Boek 4 komt het stemrecht aan de vruchtgebruiker toe, tenzij bij de vestiging van

het vruchtgebruik door partijen of door de rechter in eerste aanleg op de voet van artikel 23, vierde lid, van Boek 4 anders wordt bepaald.

7. Artikel 221, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

a. De tweede volzin komt te luiden:

Op het bewind zijn voor het overige de artikelen 154, 157 tot en met 166, 168, 170, 172, 173, 174 en 177 lid 1 van Boek 4 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de rechter in eerste aanleg de in artikel 159 van Boek 4 bedoelde beloning ook op grond van bijzondere omstandigheden anders kan regelen, alsmede dat hij de in artikel 160 van Boek 4 bedoelde zekerheidstelling te allen tijde kan bevelen.

b. Na de tweede volzin wordt een volzin toegevoegd, luidende: Het bewind kan door een gezamenlijk besluit van de vruchtgebruiker en de hoofdgerechtigde of op verzoek van een hunner door de rechter in eerste aanleg worden opgeheven.

8. In artikel 288 wordt in onderdeel b 'de stand en het fortuin van de overledene' vervangen door: de omstandigheden van de overledene.

ARTIKEL VI

Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

In artikel 249 wordt een volzin toegevoegd, luidende: In het geval van verdeling van een nalatenschap ingevolge artikel 13 van Boek 4 gelden de rechtsgevolgen van de overeenkomst niet mede voor de kinderen van de erflater, tenzij uit de overeenkomst anders voortvloeit.

ARTIKEL VII

Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek wordt verder als volgt gewijzigd:

1. Aan het slot van artikel 423, tweede lid, wordt een volzin toegevoegd, luidende:

Wanneer de nalatenschap van de lastgever ingevolge artikel 13 van Boek 4 wordt verdeeld, komt de bevoegdheid van de erfgenamen, bedoeld in de tweede volzin, toe aan zijn echtgenoot.

2. Aan het slot van artikel 438, tweede lid, wordt een volzin toegevoegd, luidende:

Wanneer de nalatenschap van de principaal ingevolge artikel 13 van Boek 4 wordt verdeeld, komt de bevoegdheid van de erfgenamen, bedoeld in de eerste volzin, toe aan zijn echtgenoot.

ARTIKEL VIII

Boek 7A van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het slot van artikel 1615m wordt een volzin toegevoegd, luidende:
Wanneer de nalatenschap van de werkgever ingevolge artikel 13 van Boek 4 wordt verdeeld, komt de bevoegdheid van de erfgenamen, bedoeld in de tweede volzin, toe aan zijn echtgenoot.
2. In artikel 1624, tweede lid, wordt na de woorden 'aan de erfgenamen' ingevoegd: van de aannemer, onderscheidenlijk aan diens echtgenoot in het geval zijn nalatenschap overeenkomstig artikel 13 van Boek 4 wordt verdeeld,.
3. De tiende titel vervalt.
4. Artikel 1762, eerste lid, komt te luiden:
 1. De verbintenissen, welke uit de bruiklening voortspruiten, gaan over op de erfgenamen van degene die ter leen geeft, onderscheidenlijk zijn echtgenoot in het geval zijn nalatenschap overeenkomstig artikel 13 van Boek 4 wordt verdeeld, en van hem die ter leen ontvangt.

ARTIKEL IX

De Landsverordening op het Notarisambt wordt als volgt gewijzigd:

1. Na artikel 27 wordt een nieuw artikel 27a ingevoegd, luidende:
Artikel 27a
Notariële akten die uiterste wilsbeschikkingen inhouden, bevatten geen andere rechtshandelingen.
2. Artikel 28 wordt als volgt gewijzigd:
 - a. Het tweede lid, komt te luiden:
 2. De notaris kan in alle gevallen de tegenwoordigheid van twee getuigen verlangen indien hij dit wenselijk acht.
 - b. In het derde lid vervalt de eerste volzin.
3. In artikel 42 wordt '972 tot en met 974' vervangen door: 98 tot en met 105.
4. Artikel 44, vierde lid, vervalt.
5. Artikel 44a komt te luiden:
Artikel 44a
Na de dood van de erflater moet de notaris een onderhandse uiterste wil die hem gesloten is ter hand gesteld, aanbieden aan de rechter in eerste aanleg van het sterfhuis. De rechter in eerste aanleg zal de uiterste wil

openen en proces-verbaal opmaken van de aanbieding en de opening van de uiterste wil, alsmede van de staat waarin deze zich bevindt, en dit stuk daarna aan de notaris die de aanbieding heeft gedaan, teruggeven.

6. In artikel 45 aan het slot vervallen de woorden ` , en op akten van huwelijkse voorwaarden voor zover deze betrekking hebben op schenkingen ter zake des doods`.

7. Na artikel 46 worden twee nieuwe artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 46a

De erflater kan bij uiterste wilsbeschikking bepalen dat de in artikel 46, eerste lid, bedoelde afschriften, uittreksels en grossen van zijn uiterste wil niet mogen worden uitgegeven noch inzage in zijn uiterste wil mag worden verleend, voor zijn lijk is begraven of verbrand, met dien verstande dat zodanig uitstel niet meer mag bedragen dan vijf dagen na het overlijden van de erflater.

Artikel 46b

1. De notaris geeft van tot zijn protocol behorende verklaringen van erfrecht desverlangd afschriften uit aan degenen die daarbij belang hebben in verband met een rechtsverhouding waarin zij tot de erflater stonden. Eveneens geeft de notaris van tot zijn protocol behorende notariële akten, houdende uiterste wilsbeschikkingen, desverlangd uittreksels uit aan personen als bedoeld in de eerste zin, doch alleen voor wat betreft dat gedeelte van de akte dat betrekking heeft op feiten als bedoeld in artikel 188 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

2. Artikel 46a is van overeenkomstige toepassing.

8. In artikel 47 vervalt `olografische of`.

9. In artikel 49 wordt een lid toegevoegd, luidende:

4. Geen grossen mogen worden uitgegeven van een verklaring van erfrecht als bedoeld in artikel 188 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek of een notariële verklaring als bedoeld in artikel 26, artikel 27, derde lid, artikel 30, artikel 31, onderdeel b, in verbinding met artikel 26, eerste lid, en de artikelen 34, 35 en 36 van de Landsverordening openbare registers.

ARTIKEL X

De Verordening op het Testamentenregister wordt als volgt gewijzigd:

Artikel 1 komt te luiden:

Artikel 1

Er is een testamentenregister waarin worden opgenomen de in artikel 3 vermelde gegevens van:

- a. notariële akten bevattende uiterste willen of herroeping van uiterste willen;
- b. akten bevattende bewaargeving of teruggave van uiterste willen;
- c. uiterste willen als bedoeld in artikel 105 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek;
- d. akten van benoeming ingaande bij overlijden;
- e. notariële akten bevattende schenkingsovereenkomsten of andere giften met de strekking dat zij pas na het overlijden van de schenker of geveer zullen worden uitgevoerd, bedingen als bedoeld in artikel 126, tweede lid, onder a, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek en omzettingen als bedoeld in artikel 126, tweede lid, onder c, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

ARTIKEL XI

De Landsverordening openbare registers wordt als volgt gewijzigd:

1. Artikel 27 komt te luiden:

Artikel 27

1. Ter inschrijving van erfopvolgingen die registergoederen betreffen, wordt een verklaring van erfrecht als bedoeld in artikel 188 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek aangeboden, waaruit van de erfopvolging blijkt, dan wel een authentiek afschrift van die verklaring.

2. Ter inschrijving van een executele, een bij uiterste wilsbeschikking ingesteld bewind of de benoeming van een vereffenaar van de nalatenschap wordt een verklaring van erfrecht als bedoeld in artikel 188 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek aangeboden, waaruit van de executele, het bewind, onderscheidenlijk de benoeming blijkt, dan wel een authentiek afschrift van die verklaring. De eerste volzin laat onverlet de mogelijkheid van inschrijving van de benoeming van een vereffenaar door inschrijving van de desbetreffende rechterlijke uitspraak.

3. Ter inschrijving van een verkrijging door het Land van registergoederen krachtens artikel 189 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangeboden een verklaring van een notaris waarin deze vermeldt dat het registergoed door het Land krachtens artikel 189 van Boek 4 van dat wetboek is verkregen, dan wel een authentiek afschrift van die verklaring.

4. Ter inschrijving van afgifte aan het Land van registergoederen krachtens artikel 226, eerste en tweede lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangeboden een verklaring van de vereffenaar waarin deze vermeldt op welk tijdstip het registergoed aan het Land is afgegeven.

5. Ter inschrijving van het verval aan het Land van registergoederen of hetgeen daarvoor in de plaats is gekomen krachtens artikel 226, vierde lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangeboden een verklaring van de Minister van Financiën, inhoudende dat tijdens het in dat artikel genoemde tijdvak van twintig jaren die goederen niet zijn opgeëist.

2. Artikel 28 komt te luiden:

Artikel 28

Ter inschrijving van de aanvaarding van een nalatenschap onder het voorrecht van boedelbeschrijving of de verwerping van een nalatenschap wordt een door de griffier getekend uittreksel uit het boedelregister aangeboden, inhoudende de verklaring betreffende de aanvaarding of de verwerping die krachtens artikel 191 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek in het boedelregister is ingeschreven.

3. Na artikel 37 wordt in afdeling 2 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 37a

Een notariële verklaring als bedoeld in artikel 26, artikel 27, derde lid, artikel 30, artikel 31, onderdeel b, juncto artikel 26, eerste lid, en de artikelen 34, 35 en 36, wordt opgemaakt bij notariële akte.

ARTIKEL XII

De Onteigeningsverordening wordt als volgt gewijzigd:

In artikel 48, tweede lid, worden de woorden 'onteigening van fideicommissaire goederen' vervangen door: onteigening van goederen die zijn vermaakt onder een ontbindende voorwaarde en een daarbij aansluitende opschortende voorwaarde.

ARTIKEL XIII

De Successiebelastingverordening 1908 wordt als volgt gewijzigd:

1. Artikel 1 komt te luiden:

Artikel 1

1. Onder de naam van successiebelasting wordt een belasting geheven van de vermogensvermeerdering krachtens erfrecht door het overlijden van een ingezetene van Sint Maarten.

2. Onder verkrijging krachtens erfrecht wordt voor de toepassing van deze verordening mede verstaan de verkrijging van vergunningen en aanspraken bij of na het overlijden van de erflater indien die verkrijging rechtstreeks verband houdt met de omstandigheid dat de erflater die of dergelijke vergunningen en aanspraken bezat, alsmede de verkrijging ingevolge een overeenkomst met betrekking tot rentevergoeding als bedoeld in artikel 13, vierde lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek indien een dergelijke rentevergoeding binnen de met inachtneming van artikel 41 vastgestelde aangiftetermijn wordt overeengekomen. Hetgeen wordt verkregen krachtens de uitoefening van een wilsrecht als bedoeld in de artikelen 19, 20, 21 en 22 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek, wordt

voor de toepassing van deze verordening niet aangemerkt als een verkrijging krachtens erfrecht.

3. Indien ten gevolge van uiterste wilsbeschikkingen die inhoudelijk overeenkomen met het bepaalde in afdeling 1 van titel 3 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek geldvorderingen of wilsrechten opkomen, worden die voor de toepassing van deze verordening op dezelfde wijze behandeld als de geldvorderingen en wilsrechten, bedoeld in artikel 13, derde lid, onderscheidenlijk de artikelen 19, 20, 21 en 22 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

2. Artikel 2 wordt als volgt gewijzigd:

a. In onderdeel 1 worden de woorden 'meer dan de helft in de gemeenschappelijke goederen verblijft' vervangen door: meer toekomt dan de helft der gemeenschap.

b. Onderdeel 2, komt te luiden:

2. door de echtgenoot verkregen tengevolge van de afstand van de gemeenschap door de erfgenamen van de andere echtgenoot die tijdens het overlijden ingezetene van Sint Maarten was;

3. Artikel 5, eerste lid, komt te luiden:

1. Onder schenking wordt voor de toepassing van deze verordening verstaan de gift, bedoeld in artikel 186, tweede lid, van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek, voor zover artikel 2, onderdeel 3, niet van toepassing is, en voorts de voldoening aan een natuurlijke verbintenis als bedoeld in artikel 3 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek. Onder schenking wordt niet begrepen de bevoordeling als gevolg van verwerping door een erfgenaam of legataris, noch de bevoordeling als gevolg van het afzien door de echtgenoot van een wettelijke verdeling van de nalatenschap op de voet van artikel 18 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

4. In artikel 7, derde lid, onderdeel 2, worden de woorden 'als executeur-testamentair of als bewindvoerder' vervangen door: als executeur of door de rechter benoemde vereffenaar van een nalatenschap of als bewindvoerder.

5. In artikel 8, eerste lid, worden de woorden 'de executeur-testamentair' vervangen door: de executeur of door de rechter benoemde vereffenaar van de nalatenschap.

6. In artikel 9 wordt 'testament' driemaal vervangen door: uiterste wil.

7. Artikel 17 wordt als volgt gewijzigd:

a. In het eerste lid worden de woorden 'Curators van onbeheerde nalatenschappen' vervangen door: Door de rechter benoemde vereffenaars van nalatenschappen.

b. In het tweede lid wordt tussen "Bewindvoerders' en voogden' ingevoegd: ouders,.

8. In de aanhef van artikel 23, ten 1e, worden de woorden 'onbezwaard of met fidei-commis bezwaard verkregen' vervangen door: onbezwaard verkregen of verkregen onder de ontbindende voorwaarde van overlijden waarbij zich een opschortende voorwaarde ten gunste van een verwachter aansluit.

9. Na artikel 23 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 23a

Een geldvordering als bedoeld in artikel 13, derde lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek wordt in aanmerking genomen als een renteloze vordering, indien daarop het rentepercentage, berekend overeenkomstig het bepaalde in artikel 13, vierde lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing is. De eerste volzin is van overeenkomstige toepassing op de schulden die corresponderen met de aldaar bedoelde geldvorderingen.

10. In artikel 24, eerste lid, onderdeel 1, worden de woorden 'van het met fidei-commis bezwaarde goed' vervangen door: van het goed verkregen onder de ontbindende voorwaarde van overlijden waarbij zich een opschortende voorwaarde ten gunste van een verwachter aansluit.

11. In artikel 25, eerste lid, worden de woorden 'een verkrijging van een onbezwaard of met fidei-commis bezwaard goed' vervangen door: een verkrijging van een onbezwaard goed of een verkrijging van een goed onder de ontbindende voorwaarde van overlijden waarbij zich een opschortende voorwaarde ten gunste van een verwachter aansluit.

12. In artikel 26, onderdeel I, onder a, wordt 'begrafeniskosten' tweemaal vervangen door: kosten van lijkbezorging.

13. In artikel 27, tweede lid, onderdeel 3, wordt 'ab intestato' vervangen door: bij versterf.

14. Artikel 31 wordt als volgt gewijzigd:

a. In het eerste lid, onderdeel 2, worden de woorden 'op wie een fidei-commis overgaat' vervangen door: die verkrijgen door de vervulling van een opschortende voorwaarde welke zich aansluit bij de ontbindende voorwaarde van het overlijden van een eerdere verkrijging.

b. In het tweede lid vervallen de woorden ', behalve wat fidei-commissen betreft, welke dagtekenen van vóór de invoering der thans in de Nederlandse Antillen geldende wetboeken, in welke gevallen de aangifte

geschiedt ten kantore van de Inspecteur, in wiens ambtsgebied de bezwaarde zijn laatste woonplaats had'.

15. Artikel 35 wordt als volgt gewijzigd:

a. In het eerste lid wordt 'Uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen' vervangen door: Executeurs van nalatenschappen.

b. Het derde lid vervalt.

16. In artikel 37, derde lid, worden de woorden 'de executeur-testamentair' vervangen door: de executeur of door de rechter benoemde vereffenaar van de nalatenschap.

17. In artikel 38, eerste lid, vervallen de woorden 'of het voorbehouden recht van beraad' en in plaats daarvan wordt toegevoegd een volzin, luidende: De verplichtingen worden niet geschorst gedurende de in artikel 192, tweede lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde termijn.

18. Artikel 41, vierde lid, komt te luiden:

De in het eerste lid bedoelde termijn van zes maanden loopt niet gedurende de tijd dat de nalatenschap onbeheerd is gelaten en geen vereffenaar is benoemd. Indien verkregen wordt ten gevolge van de vervulling van een voorwaarde, van aanvaarding nadat eerst verwerping had plaatsgehad, van een afstand door een verkrijger onder een ontbindende voorwaarde als bedoeld in de aanhef van artikel 23, ten 1e, ten behoeve van de verwachters, van de uitoefening van een wilsrecht voortspuitende uit ten sterfdage of ten tijde van de verkrijging bestaande of ontstane rechtsverhoudingen, dan wel ten gevolge van de toepassing van artikel 33 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek, gaat de in het eerste lid bedoelde termijn van zes maanden in op de dag waarop één van die gebeurtenissen plaatsvindt.

19. Na artikel 60 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 60a

Behalve in de gevallen bij deze verordening voorzien, wordt vermindering van de aanslag verleend, indien en voorzover ten gevolge van de vervulling van een voorwaarde, van de uitoefening van een op de wet berustend terugvorderingsrecht, van de toepassing van artikel 33 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek of van de uitoefening van een wilsrecht, voortspuitende uit ten sterfdage of ten tijde van de verkrijging reeds bestaande of ontstane rechtsverhoudingen, anders dan door opvolging krachtens een voorwaarde als bedoeld in de aanhef van artikel 23, ten 1e, wijziging wordt gebracht in de persoon van de verkrijger of in het verkregene. De eerste volzin is niet van toepassing bij de uitoefening van een wilsrecht als bedoeld in de artikelen 19, 20, 21 en 22 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

20. In artikel 62 wordt een volzin toegevoegd, luidende:

De eerste volzin is niet van toepassing indien op de voet van artikel 18 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek wordt afgezien van een wettelijke verdeling van de nalatenschap overeenkomstig artikel 13 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek.

21. In artikel 66 wordt 'testament' vervangen door: uiterste wil.

22. In artikel 80, ten 2e, wordt 'testament' vervangen door: uiterste wil.

ARTIKEL XIV

De Overdrachtsbelastingverordening 1908 wordt als volgt gewijzigd:

Na artikel 4 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 4a

Bij verkrijging krachtens de uitoefening van een wilsrecht als bedoeld in de artikelen 19, 20, 21 en 22 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek is belasting verschuldigd voorzover de totale waarde van de verkrijging uit de nalatenschap meer bedraagt dan het bedrag van de geldvordering, bedoeld in artikel 13, derde lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek, vermeerderd met de rentevergoeding waarmee ingevolge artikel 1, tweede of derde lid, van de Successiebelastingverordening 1908 voor de heffing van het recht van successie rekening is gehouden. Voor de toepassing van de vorige volzin blijft bij het bepalen van de waarde van een verkrijging een door de ouder of stiefouder op grond van artikel 19, onderscheidenlijk artikel 21, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek voorbehouden vruchtgebruik buiten beschouwing.

ARTIKEL XV

De Registratieverordening 1908 wordt als volgt gewijzigd:

1. Artikel 13, onderdeel 1, komt aldus te luiden:

1. uiterste willen en de daarop of op omslagen daarvan gestelde aantekeningen, andere akten welke uitsluitend uiterste wilsbeschikkingen of de herroeping van uiterste wilsbeschikkingen inhouden, zomede akten van bewaargeving, superscriptie of teruggaaf van uiterste willen, wanneer de uiterste wilsbeschikking is herroepen of vervallen;

2. In artikel 14, onderdeel 4 wordt het woord 'testamenten' vervangen door: uiterste willen.

3. Artikel 15 wordt als volgt gewijzigd:

a. In het tweede lid worden de woorden 'olographische en geheime testamenten' vervangen door: onderhandse uiterste willen.

b. In het derde lid wordt 'artikel 961' vervangen door: artikel 97.

4. In artikel 19, onderdeel 1, worden de termen 'olografisch of geheime testamenten' en 'testamenten' alsmede 'artikel 961 van Boek 4' te worden gewijzigd in onderscheidenlijk 'onderhandse uiterste willen', 'uiterste willen' en 'artikel 97 van Boek 4'.

ARTIKEL XVI

De Algemene Landsverordening landsbelastingen wordt als volgt gewijzigd:

In artikel 34, derde lid, aan het slot van de eerste volzin wordt de zinsnede 'de executeur-testamentair, de bewindvoerder of de curator over de nalatenschap' vervangen door: de executeur, de door de rechter benoemde vereffenaar van de nalatenschap of de bewindvoerder over de nalatenschap.

ARTIKEL XVII

Op het tijdstip dat zowel de onderhavige landsverordening als de Landsverordening huur in werking zijn getreden, wordt Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek als volgt gewijzigd:

Artikel 229 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

a. In het tweede lid worden de woorden 'kunnen zij' vervangen door: kunnen zij, onderscheidenlijk kan zijn echtgenoot in het geval zijn nalatenschap overeenkomstig artikel 13 van Boek 4 wordt verdeeld,.

b. In het derde lid wordt een volzin toegevoegd, luidende: De eerste volzin is niet van toepassing indien de nalatenschap ingevolge artikel 13 van Boek 4 is verdeeld.

ARTIKEL XVIII

De Landsverordening overgangsrecht nieuw Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

1. Na artikel 23 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 23a

Met betrekking tot giften bij huwelijkse voorwaarden, gedaan ingevolge afdeling 2 van titel 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek zoals deze afdeling gold tot aan het tijdstip van in werking treden van de Landsverordening erfrecht en schenking, blijft artikel 58, tweede volzin,

van het Faillissementsbesluit 1931 zoals deze bepaling gold tot aan het tijdstip van in werking treden van de Landsverordening erfrecht en schenking, van toepassing in faillissementen die na het in werking treden van de Landsverordening erfrecht en schenking worden uitgesproken.

2. Na titel 3 wordt een titel ingevoegd, luidende:

Titel 4 Overgangsrecht in verband met Boek 4

Artikel 80

Artikel 5 van Boek 4 is van overeenkomstige toepassing op schulden die ter zake van een nalatenschap onder het tevoren geldende recht zijn ontstaan.

Artikel 81

1. Afdeling 2 van titel 3 van Boek 4 is uitsluitend van toepassing indien de erflater na het in werking treden van de wet is overleden.
2. Artikel 879b van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat tot aan het tijdstip van het in werking treden van de wet gold, blijft nadien van toepassing met betrekking tot nalatenschappen die vóór dat tijdstip zijn opgevallen.

Artikel 82

De bepalingen omtrent nietigheid en vernietigbaarheid van het tevoren geldende recht zijn, onverminderd het in artikel 4 bepaalde, niet van toepassing op een uiterste wilsbeschikking die vóór het tijdstip van het inwerking treden van de wet is gemaakt door iemand die na dat tijdstip overlijdt.

Artikel 83

1. Is de nalatenschap voor het in werking treden van de wet opgevallen, dan kan een legitimaris zijn bevoegdheden overeenkomstig het tevoren geldende recht uitoefenen.
2. Degene die tot aan het tijdstip van het in werking treden van de wet volgens het tevoren geldende recht zijn bevoegdheden als legitimaris kon uitoefenen, behoudt die bevoegdheden gedurende een jaar nadien, indien de erflater ten minste vier jaren vóór dat tijdstip is overleden. Is de nalatenschap later, doch vóór het in werking treden van de wet opgevallen, dan behoudt de legitimaris zijn bevoegdheden totdat sedert het overlijden van de erflater vijf jaren zijn verstreken.

Artikel 84

1. De artikelen 119 tot en met 123, artikel 125 en artikel 130, derde

lid, van Boek 4 zijn mede van toepassing op een nalatenschap die vóór het tijdstip van het in werking treden van de wet is opgevallend, indien op dat tijdstip nog schulden der nalatenschap, anders dan tot periodieke betalingen, onvoldaan zijn.

2. Artikel 124 van Boek 4 is mede van toepassing op een nalatenschap die vóór het tijdstip van het in werking treden van de wet is opgevallend, voor zover het de vruchten betreft die na dat tijdstip zijn geïnd.

Artikel 85

De artikelen 137 tot en met 139 van Boek 4 zijn mede van toepassing op een making over de hand, die is vervat in een vóór het in werking treden van de wet gemaakte uiterste wil. Op een making als bedoeld in artikel 908 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat voor het tijdstip van het in werking treden van de wet gold, blijft artikel 1015 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat voor het tijdstip van het in werking treden van de wet gold, evenwel van toepassing.

Artikel 86

Op de benoeming van een uitvoerder van uiterste wilsbeschikkingen, gedaan voor het tijdstip van het in werking treden van de wet, is vanaf dat tijdstip of, indien de executele nadien aanvangt, vanaf dit latere tijdstip, afdeling 6 van titel 5 van Boek 4 van toepassing, tenzij aan de uitvoerder van de uiterste wilsbeschikkingen het recht van inbezitneming der nalatenschapsgoederen niet is toegekend, en behoudens voor zover bij de benoeming regelingen zijn getroffen die van afdeling 6 van titel 5 van Boek 4 afwijken.

Artikel 87

Op een testamentair bewind, ingesteld bij een uiterste wil die is opgemaakt voor het tijdstip van het in werking treden van de wet, is vanaf dat tijdstip of, indien het bewind nadien van kracht wordt, vanaf dit latere tijdstip afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 van toepassing, behoudens voor zover bepalingen in de uiterste wil daarvan afwijken.

Artikel 88

Bij het in werking treden van de wet volgen de erfgenamen van rechtswege een voordien overleden erflater op in zijn voor overgang vatbare rechten en in zijn bezit en houderschap, en worden zij van rechtswege schuldenaar van zijn schulden die niet met zijn dood zijn tenietgegaan, een en ander voor zover dat rechtsgevolg niet reeds eerder was ingetreden.

Artikel 89

Degene die tot aan het tijdstip van het in werking treden van de wet ingevolge artikel 1050 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek zoals dat voordien gold, een recht van beraad heeft, behoudt dit totdat de daarvoor gestelde termijn is verstreken. Voor verlenging van de termijn is artikel 185 lid 3 van Boek 4 van toepassing.

Artikel 90

1. Op de vereffening van een nalatenschap die vóór het tijdstip van het in werking treden van de wet is aangevangen, zijn de bepalingen van afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 nadien zoveel mogelijk van toepassing.
2. Afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 is van dat tijdstip af eveneens zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing op een voordien aangevangen afwikkeling van een nalatenschap:
 - a. nadat de erfgenamen overeenkomstig het tevoren geldende artikel 1058, onder 1 slot, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek de daartoe behorende goederen aan de beschikking der schuldeisers en legatarissen hebben overgelaten;
 - b. na aanvaarding door schuldeisers van de erfgenamen volgens het tevoren geldende artikel 1087 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek;
 - c. na boedelafscheiding volgens het tevoren geldende artikel 1133 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek;
 - d. die onbeheerd was, overeenkomstig de regels van de tevoren geldende artikelen 1152 tot en met 1156 van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek;
 - e. waarop het tevoren geldende artikel 1061, tweede lid, van Boek 4 van het Burgerlijk Wetboek toepassing heeft gevonden.

Artikel 91

Heeft een wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam, of een door de rechter benoemde vereffenaar van een nalatenschap dan wel een ander die in de gevallen, bedoeld in artikel 90, tweede lid, met de afwikkeling daarvan belast was, aan de schuldeisers van de nalatenschap schade toegebracht doordat hij vóór het tijdstip van het in werking treden van de wet opzettelijk daartoe behorende goederen aan het verhaal van de schuldeisers heeft onttrokken, dan is artikel 212 van Boek 4 van toepassing of overeenkomstige toepassing, indien de vereffening of afwikkeling van die nalatenschap op dat tijdstip nog niet is voltooid.

Artikel 92

In geval voor het in werking treden van de wet een door de wet geroepen erfgenaam in de nederdalende lijn bij een gift of in een uiterste wil niet is ontheven van zijn verplichting tot inbreng van de gedane gift,

blijft deze, behoudens indien de erflater nadien anders mocht hebben beslist, ook na dat tijdstip daartoe verplicht.

3. In titel 7 wordt na artikel 144 een nieuw artikel, te weten artikel 146, ingevoegd, luidende:

Artikel 146

Op een bewind ingesteld in verband met de tiende titel van Boek 7A van het Burgerlijk Wetboek, zoals deze tot aan het tijdstip van het in werking treden van de wet gold, is vanaf het tijdstip van het in werking treden van de wet afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 van overeenkomstige toepassing, behoudens voor zover daarvan bij het bewind afwijkende regelingen zijn getroffen.

ARTIKEL XIX

De Landsverordening van de 15de maart 2001 houdende het overgangsrecht ter zake van de wijzigingen die in de bestaande wetgeving in verband met de invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek worden aangebracht (P.B. 2001, no. 26) wordt als volgt gewijzigd:

1. In ARTIKEL I wordt de volgende wijziging aangebracht:

Onder verwijdering van de punt aan het einde van de volzin wordt in artikel 1 toegevoegd: , alsmede ter regeling van het overgangsrecht ter zake van de door de Landsverordening erfrecht en schenking aangebrachte wijzigingen in de wetgeving buiten het nieuwe Burgerlijk Wetboek.

2. Na ARTIKEL II wordt een artikel toegevoegd, luidende:
ARTIKEL III

Deze landsverordening wordt aangehaald als: Landsverordening overgangsrecht aanpassingswetgeving nieuw Burgerlijk Wetboek.

ARTIKEL XX

Deze landsverordening treedt in werking met ingang van een bij landsbesluit te bepalen tijdstip.

ARTIKEL XXI

Deze landsverordening wordt aangehaald als: Landsverordening erfrecht en schenking.

Gegeven te Philipsburg, *drieëntwintigste* december 2013
De Gouverneur van Sint Maarten

De Minister van Justitie

De Minister van Financiën

Negende januari 2014
De Minister van Algemene Zaken

Uitgegeven de *veertiende* januari 2014;
De Minister van Algemene Zaken
Namens deze,
Hoofd Afdeling Juridische Zaken & Wetgeving

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Algemeen

1. Inleiding. Met het onderhavige ontwerp wordt het laatste boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek ingediend. Boek 4 BW, regelend de overgang van het vermogen na het overlijden van de rechthebbende, vormt samen met Boek 3 BW het algemeen deel van het vermogensrecht en volgt daarom onmiddellijk op dat boek. Het sluit ook nauw aan bij Boek 3 in die zin dat verschillende onderwerpen die in het oude Burgerlijk Wetboek in het erfrecht werden geregeld, thans een algemene regeling in Boek 3 hebben gevonden met een op het erfrecht toegespitste uitwerking in Boek 4; men zie met name titel 7 van Boek 3 ter zake van de gemeenschap, inclusief de verdeling daarvan. Door het nauwe verband tussen het erfrecht en het schenkingsrecht, bevat het ontwerp ook een titel 3 van Boek 7 (Schenking).

2. Het nieuwe Boek 4 bevat zes titels. Titel 1 bevat de algemene bepalingen van erfrecht, inclusief enkele definities. In titel 2 vindt men de algemene regels van het versterferfrecht (d.i. het erfrecht dat geldt bij ontbreken van een testament). Titel 3 bevat het versterferfrecht van de echtgenoot en kinderen en de regels inzake de overige wettelijke rechten (verzorgingsvruchtgebruik, sommen ineens). De titels 4 en 5 bevatten het testamentaire erfrecht; titel 4 de meer algemene regels en titel 5 de verschillende soorten uiterste wilsbeschikkingen, zoals de erfstellingen, legaten lasten, testamentaire stichtingen enz. Tenslotte bevat titel 6 bepalingen inzake de gevolgen van erfopvolging, waaronder hoofdzakelijk regels omtrent de afwikkeling van de nalatenschap.

3. Het onderhavige erfrecht is ontleend aan het Nederlandse Boek 4, met de nodige afwijkingen. De Nederlandse wetsgeschiedenis – ruim 50 jaren omvattend – is gepubliceerd in Parlementaire geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Vaststellingswet Boek 4 Erfrecht, 2002 en idem, Invoeringswet Boek 4 Erfrecht, 2003, beide delen verzorgd door Gr. van der Burght e.a. (totaal 2322 bladzijden gedrukte tekst beslaande).

4. Legitieme portie. Wat betreft de afwijkingen van het Nederlandse Boek 4, is in de eerste plaats vermeldenswaard dat de legitieme portie in het ontwerp verdwenen is. Voor handhaving bestaat onvoldoende rechtvaardiging. Voor zover jeugdige kinderen aan verzorging behoefte hebben, kan daaraan tegemoet gekomen worden door een som ineens (artikel 4:35). Ook kinderen die soms jarenlang in de huishouding of ten behoeve van het beroep of bedrijf van een ouder hebben gewerkt zonder passende beloning, komt dwingendrechtelijk een recht op een som ineens toe (artikel 4:36). Verder wordt de verzorgingspositie van de langstlevende echtgenoot sterk verbeterd; zie hierna.

5. Mede in verband met het wegvallen van de legitieme portie is, anders dan in Nederland, een beroep op misbruik van omstandigheden ter aantasting van een testament wel toegelaten indien het testament is gemaakt ten voordele van een 'buitenstaander' (artikel 4:43 lid 1; vergelijk ook de artikelen 4:57 tot en met 4:61). Hierbij geldt, zoals bij

schenking (artikel 7:176), een omkering van de bewijslast. Verder kunnen met een beroep op misbruik van omstandigheden ook de vermogensrechtelijke gevolgen van een kort kinderloos huwelijk worden aangetast (artikel 1:92a en artikel 1:152); verg. ook artikel 4:32a. Misbruik van omstandigheden is omschreven in artikel 3:44, vierde lid. Het is niet te verwachten dat het beroep op misbruik van omstandigheden spoedig slaagt, maar het is goed dat voor de stuitende gevallen een remedie aanwezig is in de wet.

6. De legitieme portie is een ernstige inbreuk op de beschikkingsvrijheid van de mens, de vrijheid om over zijn vermogen bij testament of bij leven door middel van giften te beschikken, zonder dat kan worden gezegd dat de omstandigheid dat deze de rust binnen de familie bevordert een voldoende rechtvaardiging voor de inbreuk oplevert. Het recht van ouders om over het eigen vermogen te beschikken, ook na dode, valt onder het recht 'to the peaceful enjoyment of his possessions' (recht op bescherming van de eigendom) en wordt als zodanig beschermd in artikel 1 van Protocol no. 1 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Het recht van kinderen om te erven daarentegen is niet beschermd in het EVRM, aldus het Europese Hof voor de rechten van de mens op 13 juni 1979 in de zaak Marckx (NJ 1980, 462, § 50 en 53).

7. In dit verband kan onder meer gedacht worden aan de wens van een ouder om een verslaafd kind of een kind dat zich jarenlang niet meer heeft vertoond aan zijn ouder (gedeeltelijk) te onterven dan wel de nalatenschap van het kind onder bewind te stellen. Omgekeerd behoort de wet niet in de weg te staan aan de wens van een ouder om een kind dat jarenlang de verzorging van de ouder op zich heeft genomen of dat de onderneming van de ouder wil voortzetten of dat het financieel moeilijker heeft dan zijn broers of zusters of een handicap heeft extra erfrechtelijk te bevoordelen. Voorts staat zonder legitieme niets in de weg aan een gelijkstelling door de erflater van zijn pleeg- of stiefkinderen met zijn eigen kinderen.

8. Men ziet in de praktijk wel dat kinderen menen zich niets van hun ouders te hoeven aan te trekken omdat zij toch een recht op een legitieme portie hebben. Ook ziet men dat als kinderen menen dat aan hun legitieme portie te kort gedaan is, zij niet willen meewerken aan de verdeling en één van de vele moeilijk oplosbare onverdeelde boedels ontstaat.

9. In Angelsaksische landen ontbreekt in het algemeen de legitieme portie. Wel kent men aldaar verzorgingsaanspraken van de echtgenoot (of andere levensgezel) en kinderen na overlijden ('family provisions'), aanspraken die in het onderhavige ontwerp worden gehonoreerd. Van de Caricom-landen heeft thans alleen Suriname de legitieme portie. Men kan zeggen dat het onderhavige ontwerp – met de royale bescherming van de langstlevende echtgenoot en andere levensgezel (ab intestaat wettelijke verdeling en dwingendrechtelijk verzorgingsvruchtgebruik) en de sommen ineens voor de kinderen – overstapt op een meer Caraïbisch model.

10. In Nederland – waar de laatste twintig jaren de aandacht geconcentreerd was op de constructie van bescherming van de langstlevende echtgenoot – is, zoals gezegd, de legitieme portie (vooralsnog) gehandhaafd. De betekenis is sterk teruggedrongen met name door titel 3, afdelingen 1 en 2 en artikel 4:82 Ned.BW (niet-

opeisbaarheid jegens echtgenoot of andere levensgezel). De roep om afschaffing van de legitieme portie neemt sterk toe; zie o.a. B.M.E.M. Schols in: Nieuw erfrecht in de praktijk. Een evaluatie, preadvies KNB, 2006, p. 171: 'De tijd lijkt, afgezien van eventueel maatwerk à la andere wettelijke rechten, reeds rijp voor definitieve afschaffing. Een 'lege doos die nooit meer gevuld zal geraken neemt immers slechts onnodig kostbare (juridische en emotionele) ruimte in beslag.'

11. Terzijde zij geconstateerd dat de afschaffing van de legitieme portie hier te lande het voor vermogende Nederlanders extra aantrekkelijk kan maken zich hier te lande te vestigen en alhier hun 'gewone verblijfplaats' te hebben, aangezien bij overlijden de erfopvolging naar interregionaal recht beheerst zal worden door het erfrecht hier te lande; men zie M.H. ten Wolde, Internationaal en interregionaal erfrecht in het Koninkrijk der Nederlanden (Ars Notariatus LXXIV), 1996, p. 190 e.v.

12. Langstlevende echtgenoot. Sinds lang bestaat de overtuiging dat de positie van de langstlevende echtgenoot – die naar huidig recht slechts erfgenaam bij versterf is voor een kindsdeel – verbetering behoeft. Titel 3 van het nieuwe Boek 4 brengt deze verbetering. Afdeling 1 van deze titel is van regeland recht. Indien geen andersluidend testament is gemaakt, erft de langstlevende echtgenoot alles en krijgen de kinderen een geldvordering op de langstlevende echtgenoot die in beginsel pas opeisbaar is bij diens overlijden. Men spreekt hier van de 'wettelijke verdeling'.

13. In Nederland geldt de wettelijke verdeling ook indien het gaat om een stiefouder van de kinderen. Naar de mening van ondergetekende gaat dit, mede in aanmerking genomen de dwingendrechtelijke vangnetbescherming die afdeling 2 al biedt, naar de hier te lande heersende opvattingen te ver, a fortiori indien de langstlevende stiefouder – die even oud of zelfs jonger kan zijn dan de kinderen van de erflater – aan de wettelijke verdeling van afdeling 1 geen werkelijke behoefte heeft. In het onderhavige ontwerp wordt daarom de royale Nederlandse bescherming van de langstlevende echtgenoot in beginsel beperkt tot het geval dat de erflater slechts kinderen achterlaat die ook kind zijn van de langstlevende echtgenoot. Anders gezegd: de langstlevende echtgenoot mag niet (tevens) stiefouder zijn van kinderen van de erflater. In dit verband bedenke men dat als de stiefouder even oud of jonger is dan de kinderen van de erflater en deze kinderen moeten wachten op het overlijden van de stiefouder (zie artikel 4:13, derde lid: het grote kenmerk van de wettelijke verdeling) , zulks betekent dat statistisch bezien de kinderen nimmer enig voordeel zullen genieten. Ook is van belang dat hier te lande minder dan in Nederland testamenteën worden gemaakt.

14. In dit verband houde men in het oog dat zowel in het geval dat er alleen gemeenschappelijke kinderen van de erflater zijn als in het geval dat er (ook of uitsluitend) niet-gemeenschappelijke kinderen van de erflater zijn, de kinderen wat hun erfdeel betreft gelijk worden behandeld (overeenkomstig de artikelen 4:10 en 4:11). Echter, indien er alleen gemeenschappelijke kinderen zijn, is ingevolge de wettelijke verdeling (artikel 4:13, derde lid) de opeisbaarheid opgeschort tot het overlijden van de langstlevende echtgenoot (die tevens hun ouder is).

15. Stiefkinderen, zoals gedefinieerd in artikel 4:8, zijn geen kinderen van de erflater en erven dus in beginsel niet. De erflater kan echter bij testament bepalen dat zij in de wettelijke verdeling worden betrokken (artikel 4:27). Voor de goede orde zij benadrukt dat het slot van artikel 4:13, eerste lid, betrekking heeft op (niet allen gemeenschappelijke) kinderen van de erflater en dus niet op stiefkinderen.

16. Afdeling 2 van titel 3 van Boek 4 brengt (in tegenstelling tot afdeling 1) dwingendrechtelijke bescherming. Hiervan kan niet bij testament worden afgeweken. Wel is hier het uitgangspunt dat de langstlevende echtgenoot aan de bescherming behoefte heeft. Anders gezegd: afdeling 2 biedt (slechts) een vangnet-bescherming. Vooral gaat het (hier te lande) om de stiefouder en om een onderdeed langstlevende echtgenoot/ouder. Ingevolge deze afdeling 2 kunnen verzorgingsvruchtgebruiken gevestigd worden op de woning en inboedel (artikel 4:29) en op andere goederen voor zover de langstlevende echtgenoot daaraan behoefte heeft (artikel 4:30).

17. In afwijking van Nederland is bepaald dat de dwingendrechtelijke vangnet-bescherming van afdeling 2 in beginsel niet geldt voor korte kinderloze huwelijken (artikel 4:32a). De gedachte is dat hier in het algemeen onvoldoende lotsverbondenheid is opgebouwd. Dezelfde gedacht ligt ten grondslag aan het reeds bestaande artikel 1:157, zesde lid, ten aanzien van de limitering van alimentatie na echtscheiding. Overigens zal – nog afgezien van een mogelijke testamentaire bevoordeling – deze echtgenoot wel bij versterf een kandsdeel erven (en als de erflater geen kinderen heeft, zelfs alles erven); zie artikel 4:10, eerste lid, onderdeel a, en artikel 4:11, eerste lid. De echtgenoot kan bovendien erop beroep doen dat het in het gegeven geval onaanvaardbaar naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid is dat afdeling 2 niet van toepassing wordt (zie het slot van artikel 4:32a).

18. Aangezien een langstlevende stiefouder in het ontwerp niet van afdeling 1 (artikelen 4:13 e.v.) kan profiteren (tenzij zulks testamentair bepaald is door de erflater), heeft de dwingendrechtelijke afdeling 2 van titel 3 (artikelen 4:28 e.v.) hier te lande grotere betekenis dan in Nederland. In verband met de rechtszekerheid en ter vermijding van procedures wordt in artikel 4:30a voorgesteld dat indien de langstlevende echtgenoot, afgezien van huisvestingskosten, een gemiddeld maandelijks inkomen heeft van minder dan het (hoogste) wettelijk minimumloon, hij of zij geacht wordt in elk geval behoefte te hebben aan het verzorgingsvruchtgebruik van artikel 4:30.

19. Concubinaat. Zoals in Boek 1 BW bij de onderhoudsverplichtingen ook reeds is rekening gehouden met het concubinaat (artikel 1:408b), zo wordt in artikel 4:30b voorgesteld dat de rechter, indien zulks redelijk is, degene die ten minste tien jaren heeft samengeleefd met de erflater als waren zij gehuwd als echtgenoot kan doen gelden voor de toepassing van afdeling 2 van titel 3 van Boek 4 (verzorgingsvruchtgebruik). De bewijslast van het samenleven gedurende tien jaren berust bij de concubine/concubijn. Een dergelijke bepaling ontbreekt in Nederland. In Nederland wordt wel de geregistreerd partner gelijkgesteld met een echtgenoot, zowel wat betreft afdeling 1 (de wettelijke verdeling) als

afdeling 2 (verzorgingsvruchtgebruik), maar het instituut van geregistreerd partnerschap bestaat niet in de wetgeving hier te lande.

20. Sommen ineens. Jeugdige kinderen hebben recht op een som ineens ter zake van verzorging en opvoeding onderscheidenlijk levensonderhoud en studie, tenzij daarin al voorzien wordt (artikel 4:35). Ook wordt een som ineens voorgesteld voor een kind die in de huishouding van de erflater of in diens beroep of bedrijf arbeid heeft verricht zonder een passende beloning (uitgesteld inkomen, 'salaire differé') (artikel 4:36).

21. De som ineens voor levensonderhoud en studie kan gaan tot het vijfentwintigste levensjaar van het kind (artikel 4:35, eerste lid, onderdeel b; ook wordt voorgesteld artikel 1:395a aan te passen. Dit in aansluiting op modelwetgeving van Caricom en in afwijking van wat in Nederland geldt. Anders dan in Nederland is voorts – mede in verband met het ontbreken van een legitieme portie – het totaal der sommen ineens niet beperkt tot de helft van de waarde van de nalatenschap (artikel 4:37). De regeling van de sommen ineens is van dwingend recht (artikel 4:41).

22. Diversen. Een uitvoerige bewindregeling wordt geïntroduceerd in afdeling 7 van titel 5 van Boek 4. Voorts bevat titel 6 van Boek 4 onder meer regeling van een openbaar boedelregister en van de verklaring van erfrecht.

23. Schenking. Het onderhavige schenkingsrecht (titel 3 van Boek 7) is ontleend aan de Nederlandse wet van 18 april 2002, Stb. 227. De toelichting is ontleend aan het zogenaamde 'Groene Boek' betreffende Boek 7: Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek van prof. mr. E.M. Meijers, ingevolge opdracht van de Minister van Justitie opgesteld onder leiding van mr. F.J. de Jong, Toelichting, vierde gedeelte (Boek 7), 1972, p. 891-905, alsmede aan de Nederlandse Kamerstukken 17 213. De nieuwe titel 7.3 is opgezet als een regeling van de formele schenking; artikel 7:186 maakt deze echter ook toepasselijk op materiële schenkingen (giften).

24. Voorgesteld wordt het huidige vormvereiste van een notariële akte voor een (formele) schenking te doen vervallen, behalve als het gaat om registergoederen (artikel 7:175a). Als tegenwicht tegen het wegvallen van het vormvereiste dient een omkering van de bewijslast in geval van een beroep op misbruik van omstandigheden (artikel 7:176; bij deze regeling wordt aangesloten in het voorgestelde artikel 4:43, eerste lid, artikel 1:92a en artikel 1:152). Anders dan in Nederland wordt geen uitzondering gemaakt voor het geval dat van de schenking een notariële akte is opgemaakt. Wel zal de omstandigheid dat een notariële akte is opgemaakt de bewijs(leverings)last van de begiftigde vergemakkelijken, aangezien een onpartijdige buitenstaander getuige van de rechtshandeling is geweest.

25. Consultaties. Het onderhavige ontwerp is opgesteld met bijstand van prof. mr. Jan de Boer, lid van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba en adviseur van de Gemeenschappelijke Commissie nieuw Burgerlijk Wetboek. Geraadpleegd zijn onder meer het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba, de Antilliaanse en Arubaanse Notariële Vereniging, de Ordes van Advocaten van de Nederlandse Antillen en van Aruba en de verenigingen van belastingadviseurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba. Van

bezwaren is niet gebleken. Ook de Eilandgebieden zijn geconsulteerd; het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curaçao heeft schriftelijk inhoudelijk commentaar gegeven; het Bestuurscollege van het Eilandgebied Bonaire heeft schriftelijk verklaard geen bezwaar te hebben tegen de verdere afhandeling van het ontwerp. Op verzoek van de Bestuurscolleges van de Eilandgebieden Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten zijn bovendien ter plaatse presentaties gegeven.

26. Over de afwijkingen van het Nederlands recht (geen legitieme portie en beperking van het toepassingsbereik van de wettelijke verdeling) is intensief contact geweest met de wetgevingsafdeling van het Nederlandse ministerie van Justitie. Het betrof hier technische, geen rechtspolitieke kwesties. Voorts is het onderhavige ontwerp in Nederland besproken door prof.mr. F.W.J.M. Schols in WPNR 6717 (2007). De teneur van de bespreking was overigens gunstig: 'de Antilianen en Arubanen steunen af op een prachtig Boek 4'.

II. Financiële gevolgen

Onderhavige ontwerp landsverordening, dat mede is ondertekend door de Minister van Financiën, heeft geen financiële gevolgen voor de begroting van het Land.

III. Advies van de Raad van Advies

Met de Raad van Advies meent de ondergetekende dat voorlichting op brede schaal aan de bevolking wenselijk is. Als de ontmantelingsdatum van de Nederlandse Antillen per 10 oktober 2010 gehandhaafd blijft, zal echter tussen het tijdstip van totstandkoming van Boek 4 en het tijdstip van inwerkingtreding niet veel tijd kunnen liggen.

De Raad van Advies stemt niet in met het voorstel om indien niet alle kinderen van de erflater tevens kind zijn van diens echtgenoot, de wettelijke verdeling (afdeling 4.3.1: artikel 4:13 e.v.) – waarbij de langstlevende echtgenoot voorlopig alles krijgt – niet geldt. Kennelijk meent de Raad van Advies dat de zeer ruime Nederlandse regeling moet worden overgenomen. De gedachte van de voorgestelde – beperkter toepasselijke – wettelijke verdeling is dat van kinderen van de erflater die niet kind zijn van de langstlevende echtgenoot, niet een zo grote solidariteit verwacht mag worden dat zij wachten tot het overlijden van die echtgenoot, ook als die echtgenoot de toepassing van de wettelijke verdeling strikt genomen niet nodig heeft doordat hij of zij beschikt over eigen (pensioen)inkomsten of vermogen. Men bedenke dat het nieuwe Boek 4 ten opzichte van het huidige recht – waarin de langstlevende echtgenoot slechts recht heeft op een kindsdeel – al een grote verbetering brengt in de positie van de langstlevende echtgenoot. Zo heeft de langstlevende echtgenoot, voor zover deze daaraan behoefte heeft, dwingendrechtelijk recht op het vruchtgebruik van de echtelijke woning en inboedel en op een verzorgingsvruchtgebruik (afdeling 4.3.2: artikel 4:28 e.v.). De erflater kan bovendien bij testament de wettelijke verdeling toepasselijk doen zijn, ook al zijn er (mede) niet-gemeenschappelijke kinderen in het spel (artikel 4:13, eerste lid, laatste volzin). Ook de Nieuw

BW-commissie van Aruba en die van Suriname hebben gemeend dat de zeer ruime Nederlandse regeling niet moet worden overgenomen. De Raad stemt evenmin in met artikel 4:43a van het aan de Raad voorgelegde ontwerp, thans (naar aanleiding van het advies van de Raad) overgebracht naar artikel 1:92a (onder Artikel III), betreffende misbruik van omstandigheden in verband met een door de dood ontbonden kort kinderloos huwelijk. Deze bepaling moet worden gezien samen met artikel 1:152 (door echtscheiding ontbonden kort kinderloos huwelijk), artikel 4:43, eerste lid, (uiterste wilsbeschikking in verband met kort kinderloos huwelijk of concubinaat) en artikel 7:176 (schenking en andere giften). In de consultaties over het voorstel tot afschaffing van de legitieme portie is van verzet daartegen niet gebleken. Wel is de zorg uitgesproken dat louter om het geld bejaarden worden bewogen tot een huwelijk in gemeenschap van goederen of op onoirbare wijze worden overgehaald tot het doen van een schenking of andere gift of tot een bevoordeling bij testament. De genoemde bepalingen beogen in stuitende gevallen een remedie te bieden. Wat een huwelijkssluiting betreft, is de verwachting dat in normale gevallen de rechter vrij spoedig zal aannemen dat het bewijs geleverd is dat van misbruik van omstandigheden geen sprake was. Een huwelijk in gemeenschap van goederen van een persoon met vermogen met een persoon zonder vermogen kan in zijn gevolgen worden vergeleken met een schenking of andere gift of met een testamentaire bevoordeling (making). De Raad van Advies wijst terecht op het risico van onverkwikkelijke gerechtelijke procedures. Dit nadeel weegt echter naar de mening van ondergetekende niet op tegen de voordelen van het voorstel. Het moet wel telkens gaan om een kinderloos huwelijk dat niet langer dan vijf jaren heeft geduurd.

Zoals gezegd, is van verzet tegen afschaffing van de legitieme portie niet gebleken, behalve dat een remedie tegen misbruik van omstandigheden wenselijk werd geacht, zoals hierboven aan de orde. Herhaald zij dat het kunnen beschikken over het eigen vermogen, ook na dode, een in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens beschermd recht is (artikel 1 Protocol no. 1 EVRM). Een beperking van dit mensenrecht behoeft een rechtvaardiging, welke naar de mening van ondergetekende ontbreekt nu reeds anderszins wordt voorzien in verzorgingsaanspraken. Dat geen der Caricom-landen de legitieme portie kent, behalve Suriname, wijst evenmin in de richting van handhaving. In Suriname heeft overigens de Nieuw BW-commissie voorgesteld de legitieme af te schaffen, evenals de Nieuw BW-commissie van Aruba. De Raad van Advies wijst op verschillen die zullen bestaan met het in Nederland geldende erfrecht. Deze verschillen zijn weloverwogen, zodat van strijd met het concordantiebeginsel geen sprake is. Of in een gegeven geval het Nederlandse dan wel het hier te lande geldende erfrecht moet worden toegepast – of de zaak wordt aangebracht bij rechter in Nederland dan wel bij de rechter hier te lande maakt in dit opzicht niets uit – wordt bepaald door ongeschreven regels van interregionaal privaatrecht. Verwezen zij naar genoemd proefschrift van de oud-docent aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen, M.H. ten Wolde, Internationaal en interregionaal erfrecht in het Koninkrijk der Nederlanden (Ars Notariatus

LXXIV), 1996. Cruciaal zal zijn waar de erflater zijn of haar laatste gewone verblijfplaats had.

De overige door de Raad van Advies gedane voorstellen tot aanvulling en correctie zijn gevolgd.

IV. Artikelsgewijze toelichting

ARTIKEL I (Boek 4 - Erfrecht)

Titel 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

Erfopvolging kan plaatsvinden op grond van de wet ('bij versterf', abintestaat; zie in het bijzonder de titels 2 en 3) of krachtens uiterste wilsbeschikking (zie de titels 4 en 5). Artikel 1 gaat uit van testeervrijheid. Deze is een elementaire bevoegdheid die overigens onderworpen is aan nadere wettelijke regels, onder meer ten aanzien van de vormvereisten. Wat betreft de vormen van uiterste willen, zie de artikelen 93 e.v. en wat betreft de soorten van uiterste wilsbeschikkingen, de artikelen 115 e.v.

Artikel 2

Hierin wordt een praktische regeling overgenomen ter zake van personen die min of meer gelijktijdig overlijden ('commorientes'), een regeling die in internationaal verband is voorbereid (Benelux-overeenkomst inzake commorientes, Trb. 1973, 36).

Artikel 3

In dit artikel is de regeling der onwaardigheid zowel voor de opvolging bij versterf als krachtens testament samengetrokken. De onwaardigheid werkt van rechtswege. In het eerste lid, onderdeel b, is een hogere straf (zes jaren) vermeld dan in Nederland (vier jaren), aangezien de strafmaxima hier te lande hoger liggen.

Artikel 4

1. Het onderhavige artikel betreft nog niet opengevallen nalatenschappen (ten aanzien van reeds opengevallen nalatenschappen, zie artikel 7:48). In het eerste lid moet men bij de bevoegdheden krachtens dit Boek toekomende in de eerste plaats denken aan de bevoegdheden van de erflater tot het maken en herroepen van uiterste wilsbeschikkingen. Voorts aan de bevoegdheden van de erfgenaam tot verwerping, zuivere aanvaarding en beneficiaire aanvaarding. Het artikel treft met nietigheid niet alleen de obligatoire overeenkomst, waarbij men zich voor het openvallen van de nalatenschap jegens de wederpartij verbindt om niet of wel een der bedoelde bevoegdheden uit te zullen oefenen. Ook de eenzijdige of meerzijdige rechtshandeling waaraan als (potestatieve) voorwaarde wordt verbonden het al dan niet uitoefenen van een der bedoelde bevoegdheden valt onder het artikel, dat immers iedere vóór het openvallen van een nalatenschap verrichte rechtshandeling, voor zover zij de strekking heeft een persoon te belemmeren in zijn vrijheid om bevoegdheden hem krachtens Boek 4 toekomende met betrekking tot die

nalatenschap uit te oefenen, nietig verklaart. Zo zal nietig zijn de bepaling in een uiterste wil dat de making zal vervallen, indien de bevoordeelde zelf een uiterste wil zal maken waarbij hij de regels van het versterfrecht opzij zet en ook de zogenaamde privatieve clausules in testamenten, voor zover deze de strekking hebben om de bevoordeelde te belemmeren in zijn vrijheid om enige erfrechtelijke bevoegdheid, hem als bevoordeelde krachtens Boek 4 toekomende, al dan niet uit te oefenen. Zo zal nietig zijn de bepaling in een uiterste wil dat de erfstelling vervalt indien de bevoordeelde beneficiair mocht aanvaarden.

2. Het tweede lid heeft een beperkte inhoud: de sanctie van nietigheid treft slechts overeenkomsten strekkende tot beschikking over nog niet opengevallen nalatenschappen in hun geheel of over een evenredig deel daarvan. Dit betekent in de eerste plaats dat overeenkomsten over bepaalde goederen met werking na dode in beginsel geldig zullen zijn. Dit is in het bijzonder van belang voor de zogenaamde verblijvens-, toescheidings-, overnemings- en optiebedingen.

Artikel 5

Uit het erfrecht kunnen geldschulden ontstaan. Te denken valt aan de vergoeding wegens overbedeling of wegens overneming van een bedrijf en aan de verplichtingen wegens rechten op een som ineens. Deze geldbedragen zijn in beginsel terstond of op korte termijn opeisbaar, doch het kan voor de schuldenaar zeer bezwaarlijk zijn zo spoedig volledig aan zijn verplichtingen te moeten voldoen. In het bijzonder is dat het geval, indien de erfrechtelijke schuld uit de opbrengsten van een beroep of bedrijf moet worden voldaan. Tegeldemaking van beroeps- of bedrijfsgoederen op korte termijn betekent voor de schuldenaar een zware slag, maar zal ook voor de schuldeiser vaak onvoordelig zijn. Voor het geval van overbedeling in het algemeen zie reeds artikel 3:185, derde lid.

Artikel 6

Deze precisering is van belang voor artikel 37, vierde lid. Bij een gewone verdeling is overigens naar vaste rechtspraak bepalend de waarde ten tijde van de verdeling, tenzij de deelgenoten anders zijn overeengekomen of uit de eisen van redelijkheid en billijkheid een ander tijdstip voortvloeit.

Artikel 7

1. Het begrip schulden van de nalatenschap speelt in het bijzonder een rol bij de volgende onderwerpen: a. de schuldeisers der nalatenschap kunnen hun vorderingen op de goederen der nalatenschap verhalen (artikel 184, eerste lid); b. erfgenamen zijn voor op hen rustende schulden der nalatenschap ook in hun overige vermogen aansprakelijk, indien zij zuiver aanvaarden, alsmede in enkele andere gevallen (artikel 184, tweede lid); c. de executeur en de vereffenaar zijn verplicht tot voldoening van de schulden der nalatenschap uit de goederen daarvan (artikel 144, eerste lid, onderscheidenlijk artikelen 211 en 215).

2. Door het ontbreken van legitimaire aanspraken in het onderhavige ontwerp kan het tweede lid eenvoudiger gehouden worden dan artikel 4:7, tweede lid, Ned. BW. De regeling komt erop neer dat in volgorde worden voldaan: (1) de schuldeisers bedoeld in het eerste lid, onderdelen a tot en

met e, (2) de somgerechtigde kinderen bedoeld in het eerste lid, onderdeel f, en (3) de legatarissen en quasi-legatarissen bedoeld in het eerste lid, onderdelen g en h.

Artikel 8

Hier wordt een omschrijving gegeven van stiefkind, van belang voor de artikelen 27, 36, 38, 43 en 60.

Titel 2. Erfopvolging bij versterf

Artikel 9

Een erfgenaam moet bestaan ten tijde van het overlijden van de erflater. Van belang is nog artikel 1:2, bepalende: 'Het kind waarvan een vrouw zwanger is, wordt als reeds geboren aangemerkt, zo dikwijls zijn belang dit vordert. Komt het dood ter wereld, dan wordt het geacht nooit te hebben bestaan.' Ten aanzien van personen wier bestaan onzeker is, geven de artikelen 1:412 e.v. voorzieningen.

Artikel 10

1. Het ontwerp geeft in artikel 12 aan het erven bij plaatsvervulling een enigszins andere betekenis dan het huidige wetboek doet. Plaatsvervulling geschiedt ook dan, wanneer degene, wiens plaats vervuld wordt, nog in leven is, maar onwaardig is, onterfd is of verwerpt. Dientengevolge vallen de verwanten in twee rubrieken uiteen: degenen, die alleen uit eigen hoofde en degenen, die alleen bij plaatsvervulling kunnen erven. In artikel 10 zijn nu allereerst zij genoemd, die uit eigen hoofde en dus nimmer bij plaatsvervulling erven. De vier groepen, die hier achtereenvolgens genoemd worden, beantwoorden aan de naaste verwanten in de eerste vier parentelen (groepen) van de erflater. Mede in verband met de onbeperkt toegelaten plaatsvervulling wordt hier dus een zuiver parenteel stelsel ingevoerd: een verwant in een verdere parentele komt niet aan opvolging toe, zolang nog een verwant in een nadere parentele in het leven is. Overigens is de erfopvolging tot de zesde graad beperkt (artikel 12, derde lid, ten aanzien van plaatsvervulling; voor het erven uit eigen hoofde is zij, gelet op artikel 10, eerste lid, overbodig).

2. In de eerste parentele wordt overeenkomstig het huidige recht naast de kinderen ook de langstlevende echtgenoot tot de erfenis geroepen. Wel is een uitzondering gemaakt voor de echtgenoot van wie de erflater gescheiden was van tafel en bed (voor de scheiding van tafel en bed zie titel 10 van Boek 1). Het ontwerp roept de grootouders en de overgrootouders, zonder in geval van hun vooroverlijden de 'kloving' te handhaven wanneer een overleden grootouder geen afstammelingen nalaat (zie artikel 11, eerste lid). Zijn er afstammelingen dan geldt er plaatsvervulling (artikel 10, tweede lid) met hetzelfde effect als kloving. Ten aanzien van de echtgenoot (die niet als bloedverwant maar wegens de huwelijksband als erfgenaam geroepen wordt) en de ouders (omdat broers en zusters uit eigen hoofde erven) geldt geen plaatsvervulling.

3. De in het derde lid genoemde (juridische) bloedverwantschap wordt geregeld in Boek 1; men zie de artikelen 1:197 e.v. en artikel 1:3.

Artikel 11

Hierin wordt een nadere uitwerking gegeven van het parentele stelsel. Door dit artikel wordt aan alle erfgenamen, die in een groep uit eigen hoofde erven een gelijk deel toegekend. Mitsdien erft een echtgenoot evenveel als een kind, een vader of moeder in beginsel evenveel als een broeder of zuster. Het tweede lid kent in overeenstemming met het bestaande recht een groter erfdeel aan ouders en volle broers en zusters dan aan halfbroers en -zusters toe. Het spreekt vanzelf, dat waar het ontwerp van ouders, broeders en zusters spreekt, het artikel ook toepassing vindt, indien slechts één ouder, één broeder of één zuster aanwezig is. De bepaling van het derde lid, waardoor een vader of moeder in ieder geval 1/4 der nalatenschap verzekerd wordt, is ook aan het bestaande recht ontleend. De omvang van het versterferfdeel voor alle halfbroers en halfzusters is gelijk, ongeacht welke ouder zij met de erflater gemeen hebben. De correctieregel van het derde lid ten behoeve van een ouder, die nimmer minder dan een kwart ontvangt, wordt pas toegepast nadat eerst rekening is gehouden met de regel van het tweede lid dat een halfbroer of halfzuster 'met halve hand' erft.

Artikel 12

In dit artikel wordt de plaatsvervulling algemeen binnen de erfrechtelijke graad toegelaten en verder geen verschil meer gemaakt of de erfgenaam overleden is, onwaardig is, ontferd is, verwerpt of dat diens erfrecht is vervallen. Er is niet voldoende reden om de onwaardigheid, de onterving, de verwerping of het verval – feiten die alleen de erfgenaam persoonlijk treffen – ook ten nadele van de kinderen en verdere afstammelingen van deze te laten werken. De plaatsvervulling betreft derhalve alleen de grootte van het aandeel, dat geërfd wordt, maar niet de vraag of men bevoegd is om als erfgenaam op te treden, indien de voorouder die de grootte van het erfdeel bepaalt, om een hem persoonlijk betreffende reden zelf niet als erfgenaam kan optreden. Het gevolg van de gegeven regeling is, dat kleinkinderen en verdere zijverwanten dan broers en zusters steeds bij plaatsvervulling erven. Het tweede lid geeft nog een gevolg der plaatsvervulling aan dat daarin steeds besloten heeft gelegen, namelijk de deling bij staken. Wat het derde lid betreft, de hier aan de mogelijkheid om te erven gestelde grens is reeds in het tegenwoordige recht bekend. Voor het begrip 'graad' zie artikel 1:3, eerste lid. Bij de woorden 'of wier erfrecht is vervallen' denke men aan artikel 131.

Titel 3. Het erfrecht bij versterf van een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en gemeenschappelijke kinderen alsmede andere wettelijke rechten

Afdeling 1. Het erfrecht bij versterf van een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en gemeenschappelijke kinderen

Algemeen

1. Anders dan in Nederland, is ervoor gekozen de in titel 3, afdeling 1 neergelegde (niet-dwingendrechtelijke) royale regeling ter bescherming

van de langstlevende echtgenoot – deze krijgt alles indien geen andersluidend testament is gemaakt – te beperken tot de situatie dat alle kinderen van de erflater ook kind zijn van de langstlevende echtgenoot; de langstlevende echtgenoot moet dus vader of moeder zijn van alle kinderen. Anders gezegd: de wettelijke verdeling van afdeling 1 geldt slechts indien de langstlevende echtgenoot niet (tevens) stiefouder is. Is de langstlevende echtgenoot wel (tevens) stiefouder, dan geldt afdeling 1 niet en moet de bescherming gevonden worden in de (dwingendrechtelijke) afdeling 2, in het bijzonder in de artikelen 28 en 29 (voortgezet gebruik van woning en inboedel) en artikel 30 (vruchtgebruik op andere goederen voor zover daaraan behoefte is). Men zie deze Memorie van Toelichting onder Algemeen.

2. De erflater kan overigens bij testament bepalen dat de wettelijke verdeling van afdeling 1 ook geldt in de situatie dat zijn kinderen wel stiefkind zijn van de langstlevende echtgenoot (artikel 13, eerste lid, tweede volzin), zoals hij dat ook kan bepalen ten aanzien van zijn eigen stiefkinderen (artikel 27). Voor dat geval zie ook de artikelen 21, 22 en 24, eerste lid.

3. Er is van afgezien om indien er zowel gemeenschappelijke als niet-gemeenschappelijke kinderen zijn, een partiële wettelijke verdeling in te voeren. Het maakt de afwikkeling erg ingewikkeld en heeft als nadeel een ongelijke behandeling van de kinderen die wellicht lange tijd gezamenlijk zijn opgegroeid. Ook is ervan afgezien om onderscheid te maken in niet-gemeenschappelijke kinderen die voor en die na het huwelijk zijn geboren ('voorkinderen' onderscheidenlijk 'buitenkinderen'). De gedacht is dat alle niet-gemeenschappelijke kinderen eenzelfde behandeling verdienen. Van hen kan niet worden verlangd dat zij voorlopig (tot de dood van de langstlevende echtgenoot) genoeg nemen met een vordering op de langstlevende echtgenoot aan wie zij niet verwant zijn. Bij dit alles blijft cruciaal dat de dwingendrechtelijke afdeling 2 aan de langstlevende echtgenoot voldoende bescherming biedt (ten koste van alle kinderen)

Artikel 13

1. Dit artikel geeft de hoofdregel van het nieuwe wettelijke stelsel weer. Dit stelsel houdt een wettelijke verdeling in, krachtens welke de echtgenoot van rechtswege alle goederen van de nalatenschap verkrijgt. De kinderen verkrijgen uit hoofde van deze wettelijke verdeling als erfgenaam een in beginsel niet opeisbare geldvordering op de echtgenoot, waarvan de omvang gelijk is aan hun erfdeel in de nalatenschap. In aansluiting op deze wettelijke verdeling van de goederen, geeft het tweede lid een regeling met betrekking tot de draagplicht voor de schulden van de nalatenschap. In artikel 14 worden ten aanzien van de aansprakelijkheid voor en de verhaalbaarheid van de schulden nadere regels gegeven.

2. Eerste lid. De verdeling van de nalatenschap volgens artikel 13 geschiedt indien de erflater als erfgenamen een echtgenoot en een of meer gemeenschappelijke kinderen achterlaat. Wanneer een kind is overleden, neemt dat kind niet deel aan de verdeling ingevolge dit artikel. Is de echtgenoot overleden, dan vindt geen wettelijke verdeling plaats. Onder 'kinderen' in het eerste lid zijn begrepen hun afstammelingen die bij plaatsvervulling opkomen (zie artikel 10, tweede lid, en artikel 12).

Ingevolge artikel 27 is een erflater bevoegd bij uiterste wilsbeschikking een stiefkind van hemzelf (niet te verwarren met een stiefkind van de langstlevende echtgenoot) bij de wettelijke verdeling te betrekken als een eigen kind. Ook kan de erflater, ingevolge de tweede volzin van het eerste lid van het onderhavige artikel 13, bij uiterste wil bepalen dat zijn echtgenoot die stiefouder is van zijn kinderen, wel kan profiteren van de wettelijke verdeling.

3. Ingevolge het eerste lid verkrijgen de erfgenamen krachtens een wettelijke verdeling van rechtswege de in het tweede en derde lid genoemde goederen. Omdat op deze wettelijke verdeling de artikelen 166 tot en met 200 van Boek 3 niet van toepassing zijn, geeft artikel 15 een op deze verdeling toegesneden voorziening.

4. Tweede lid. De echtgenoot verkrijgt van rechtswege de goederen van de nalatenschap. Levering van de goederen is derhalve niet vereist. Voor het begrip schulden van de nalatenschap zij verwezen naar artikel 7, eerste lid. Onder die schulden zijn ook begrepen de schulden uit belastingen die ter zake van het openvallen van de nalatenschap worden geheven (artikel 7, eerste lid, onderdeel e). Dit houdt onder meer in dat voor rekening van de echtgenoot ook een door een kind verschuldigd successierecht komt, en dat met deze belasting bij het bepalen van de hoogte van de vordering van de kinderen wordt rekening gehouden.

5. Derde lid. De kinderen verkrijgen, eveneens van rechtswege, een geldvordering ten laste van de langstlevende echtgenoot, waarvan de waarde met hun erfdeel overeenkomt. Voor de berekening van de waarde van een erfdeel dient allereerst de totale waarde van de goederen van de nalatenschap te worden bepaald. Op het aandeel van het kind daarin wordt vervolgens zijn deel van de nalatenschapsschulden in mindering gebracht, dat wil zeggen het gedeelte van de schulden dat zonder de wettelijke verdeling voor rekening van het kind zou zijn gekomen. Aldus wordt voor de bepaling van de geldvorderingen zowel rekening gehouden met de op alle erfgenamen rustende schulden, als voor iedere erfgenaam afzonderlijk met de specifiek op hem of haar rustende schulden, zoals die terzake van het successierecht, waarbij rekening wordt gehouden met de voor de desbetreffende erfgenaam geldende vrijstellingen en tarieven. De geldvordering van de kinderen is in beginsel niet opeisbaar. De niet opeisbaarheid is een direct gevolg van het uitgangspunt dat de langstlevende ouder verzorgd moet achterblijven en zoveel mogelijk het bestaande leefpatroon kan voortzetten. Het is mogelijk bij uiterste wilsbeschikking ook andere opeisbaarheidsgronden op te nemen.

6. Vierde lid. Het kan jaren duren voordat de vordering van de kinderen opeisbaar wordt. De door de echtgenoot aan de kinderen verschuldigde geldsom wordt daarom van rechtswege verhoogd teneinde een zekere inflatiecorrectie te bereiken (wettelijke rente minus zes procent). Deze inflatiecorrectie lijkt passend, ook teneinde te voorkomen dat kinderen zich genoopt zullen voelen tot uitoefening van hun wilsrechten over te gaan. Het bedrag van de verhoging wordt op zijn beurt niet met de correctieverhoging vermeerderd. De erflater, maar ook de echtgenoot en het kind tezamen bij overeenkomst, kunnen wel een andere aanpassingsmaatstaf bepalen, of van aanpassing van de geldsom geheel afzien. Ook als de erflater bij uiterste wilsbeschikking van de wettelijke

maatstaf is afgeweken, kunnen de echtgenoot en het kind de maatstaf (nogmaals) aanpassen.

7. Vijfde lid. Zowel in afdeling 1 als in afdeling 2 wordt onder echtgenoot overal uitsluitend verstaan de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot. Voor de scheiding van tafel en bed zie titel 10 van Boek 1. De scheiding van tafel en bed wordt door de rechter uitgesproken en moet zijn ingeschreven in het huwelijksgoederenregister (artikel 1:173).

Artikel 14

1. Dit artikel geeft enige regels met betrekking tot de schulden van de nalatenschap. Deze regels betreffen met name de externe werking van de toedeling van de schulden aan de echtgenoot. Tegenover de schuldeisers is de echtgenoot aansprakelijk. De kinderen zijn eveneens voor de nalatenschapsschulden aansprakelijk, doch deze schulden kunnen niet op hun eigen goederen worden verhaald behoudens voor zover het derde lid van toepassing is. Indien de kinderen door een schuldeiser van de nalatenschap worden aangesproken tot nakoming van een nalatenschapsschuld, zijn zij bevoegd de schuldeiser naar de echtgenoot te verwijzen. Dit ligt voor de hand omdat de echtgenoot rechthebbende is op de goederen waaruit deze schuld behoort te worden voldaan. Ook jegens de kinderen is de echtgenoot verplicht de nalatenschapsschulden te voldoen. Wat betreft een negatieve nalatenschap, zie hierna bij het vierde lid.

2. Eerste lid. Deze bepaling vestigt een zelfstandige aansprakelijkheid van de echtgenoot voor het geheel van de nalatenschapsschulden. De interne draagplicht tussen echtgenoot en kinderen ligt bij de echtgenoot, ook bij een nalatenschap met negatief saldo (zie het vierde lid). Overigens komen de nalatenschapsschulden wel indirect mede voor rekening van de kinderen doordat de hoogte van hun vordering op de echtgenoot op de voet van artikel 13, derde lid, mede wordt bepaald door de omvang van de nalatenschapsschulden.

3. Tweede lid. Als gevolg van de wettelijke verdeling verkrijgt de echtgenoot alle goederen van de nalatenschap. Deze goederen vermengen zich met de eigen goederen van deze echtgenoot. Indien ten gevolge van de vermenging voor de nalatenschapsschuldeisers het gevaar bestaat dat de schulden niet binnen redelijke tijd zullen worden voldaan (zie artikel 204, eerste lid, onderdeel b), kan de rechter op verzoek van de nalatenschapsschuldeisers een vereffenaar benoemen. In dat geval worden de schuldeisers van de nalatenschap uit de goederen van de nalatenschap voldaan voordat overige schuldeisers van de echtgenoot verhaal op de goederen van de nalatenschap hebben (artikel 224). Teneinde deze voorrang ook buiten de regeling van de vereffening te realiseren, is zij in het onderhavige lid tot uitdrukking gebracht.

4. Derde lid. Dit artikellid geeft een beperkte verhaalsaansprakelijkheid van de kinderen voor de schulden van de nalatenschap. De verhaalsaansprakelijkheid omvat niet de eigen goederen van de kinderen. Wel is verhaal mogelijk op de geldvordering van artikel 13, derde lid, nu deze krachtens erfrecht is verkregen. Verder is verhaal mogelijk wanneer op die geldvordering is betaald, zulks tot het bedrag van de betaling. Hetzelfde geldt indien een kind niet een betaling in geld doch – zoals na

uitoefening van wilsrechten – in goederen heeft verkregen. Het betreft immers ook hier telkens een verkrijging krachtens erfrecht. Op grond van het derde lid kan derhalve een schuldeiser voor het geheel van zijn schuld verhaal nemen tot de waarde van hetgeen door het kind op deze wijze verkregen werd. In zoverre bevat deze bepaling een specifieke aansprakelijkheidsregeling voor de kinderen. Is de schuldeiser overeenkomstig deze regeling voldaan, dan heeft het kind voor hetgeen de schuldeiser heeft verkregen verhaal op de echtgenoot. Opmerking verdient nog dat de beperkte uitwinbaarheid van het vermogen van een kind de mogelijkheid onverlet laat dat een schuldeiser van de nalatenschap met een recht van (derden)hypothek op een goed van een kind, overgaat tot uitwinning daarvan. In een dergelijk – zeldzaam – geval zal het kind gebruik kunnen maken van zijn in het eerste lid gegeven recht om van de echtgenoot te verlangen dat deze tot voldoening van de schuldeiser overgaat.

5. Vierde lid. Buiten twijfel is gesteld dat als de wettelijke verdeling een nalatenschap betreft waarvan het saldo negatief is, de kinderen niet gehouden zijn uit eigen vermogen bij te dragen in het tekort. Een kind krijgt bij de wettelijke verdeling een geldvordering op de langstlevende echtgenoot en mag de afwikkeling van de nalatenschap voor het overige overlaten aan de echtgenoot. Daarbij zou niet passen dat een kind zich niettemin moet afvragen of hij door aanvaarding van de nalatenschap het risico loopt dat hij uit eigen vermogen moet bijdragen in de nalatenschapsschulden. De echtgenoot zal het tekort derhalve voor zijn rekening moeten nemen, behoudens de mogelijkheid dat hij de nalatenschap beneficiair heeft aanvaard. Vergelijk ook artikel 202, derde lid.

6. Kortom, het kind aanvaardt, als de wettelijke verdeling werkt, de nalatenschap als het ware van rechtswege beneficiair. Het kind kan hier echter niet zonder meer op varen aangezien de echtgenoot de wettelijke verdeling ongedaan kan maken (artikel 18) dan wel de nalatenschap kan verwerpen; zie artikel 194. Veelal zullen overigens bij ongedaanmaking door de echtgenoot de kinderen nog niet de nalatenschap ondubbelzinnig en zonder voorbehoud hebben aanvaard, zodat alsnog beneficiaire aanvaarding door hen mogelijk zal zijn.

Artikel 15

De artikelen 166 tot en met 200 van Boek 3 zijn op de wettelijke verdeling van artikel 13 niet van toepassing. Hetzelfde geldt voor de bepalingen van artikel 677 tot en met 680 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. De vaststelling van de omvang van de uit de verdeling resulterende geldvorderingen geschiedt bij overeenkomst tussen partijen, welke overeenkomst beschouwd kan worden als een (bijzondere) vaststellingsovereenkomst. Omdat een bepaling op grond waarvan een erfgenaam zich voor de vaststelling tot de rechter kan wenden, niet gemist kan worden, is daarin in het eerste lid voorzien. Het tweede lid geeft een regeling die is ontleend aan de artikelen 195 en 196 van Boek 3. De in dit lid getroffen voorzieningen zijn noodzakelijk teneinde misslagen bij de vaststelling van de omvang van de geldvordering van de kinderen te kunnen herstellen. Aangezien artikel 233 de inbreng als

verdelingshandeling beschouwt en hier geen verdeling door de erfgenamen plaatsvindt, dient een verwijzing naar de inbrengregeling voor de vaststelling van de omvang van de vordering te worden opgenomen; zie het derde lid.

Artikel 16

1. De boedelbeschrijving bedoeld in het eerste lid is van belang voor het vaststellen van de samenstelling en de waarde van de nalatenschap. Zij kan ook als basis dienen voor de vaststelling van de hoogte van de geldvordering van de kinderen. Hoewel de erfgenamen er over het algemeen goed aan zouden doen een boedelbeschrijving te maken, wordt zulks als zodanig niet dwingend voorgeschreven, mede omdat een passende sanctie op zodanig voorschrift ontbreekt. Verlangt evenwel de echtgenoot of een kind een boedelbeschrijving dan is dit eventueel ook in rechte afdwingbaar.

2. Indien de echtgenoot of een kind niet het vrije beheer over zijn vermogen heeft (tweede lid), dient wel een boedelbeschrijving te worden opgemaakt. Een boedelbeschrijving bij notariële akte is hier, anders dan onder het hier niet toepasselijke artikel 671 Rv het geval is, niet zonder meer voorgeschreven. De mogelijkheid van boedelbeschrijving bij onderhandse akte kan vooral van belang zijn indien het vermogens van eenvoudige samenstelling of geringere omvang betreft. De verplichting tot inlevering van de boedelbeschrijving is ontleend aan de regeling van het voogdijbewind (artikel 1:338, derde lid).

3. De opzet van afdeling 1 leidt er toe, dat een aantal bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering omtrent boedelbeschrijving van overeenkomstige toepassing moet worden verklaard (derde lid). Omdat in de desbetreffende artikelen (673 tot en met 676 Rv) soms van partijen sprake is, wordt in de tweede volzin van het derde lid vastgesteld, dat zowel de echtgenoot als ieder kind partij bij de boedelbeschrijving is.

4. Teneinde mogelijk misverstand te vermijden is in het eerste gedeelte van het vierde lid bepaald, dat de echtgenoot en ieder kind jegens elkaar recht hebben op inzage in en afschrift van de bescheiden en andere gegevensdragers die zij ter vaststelling van hun aanspraken als erfgenaam nodig hebben. Ook als het om derden gaat, zoals de bank, zijn zij jegens elkaar verplicht om medewerking te geven opdat die derden daadwerkelijk inlichtingen mogen verschaffen.

Artikel 17

1. Vooropgesteld wordt dat de echtgenoot te allen tijde de geldvordering (inclusief de verhoging van artikel 13, vierde lid) geheel of gedeeltelijk kan betalen. Zodanige betaling impliceert geen schenking aan het kind, maar vormt nakoming van een verbintenis.

2. Betaling staat de echtgenoot niet zonder meer vrij indien aan het kind een wilsrecht toekomt tot verkrijging van goederen, belast met vruchtgebruik. Het uitgestelde uitzicht op goederen rechtvaardigt dat hier de uitoefening van het wilsrecht voorgaat. Indien, na het stellen van een redelijke termijn (zie artikel 25, derde lid), blijkt dat het kind niet tot uitoefening van zijn wilsrecht overgaat, is nakoming overeenkomstig het eerste lid mogelijk. Indien termijnstelling achterwege is gelaten, zal het

kind kunnen verlangen dat hem, tegen terugbetaling van het ontvangene, alnog goederen worden overgedragen. Nietigheid van de betaling is hier niet beoogd, evenmin als bij het voorschrift van de tweede volzin van artikel 25, vierde lid. Wenst het kind wel op bepaalde goederen het wilsrecht van de artikelen 19 of 21 uit te oefenen, dan kan de echtgenoot blijkens die artikelen de desbetreffende goederen ook zonder dat daarop een vruchtgebruik wordt gevestigd aan het kind overdragen. De ratio voor de uitoefening van deze bevoegdheid is dezelfde als die voor de bevoegdheid van het eerste lid: indien de echtgenoot de schuldverhouding met de kinderen wenst te beëindigen dient dit in beginsel ook mogelijk te zijn. Aangezien voldoening van de geldvordering gevolgen heeft voor genoemde wilsrechten is, ingeval het kind minderjarig is of meerderjarig maar het vrije beheer over zijn vermogen niet heeft, de goedkeuring van de rechter voorgeschreven, welke goedkeuring door de echtgenoot dient te worden verzocht.

Artikel 18

1. Niet altijd zal de echtgenoot behoefte hebben aan de goederen waaruit de nalatenschap bestaat. Daarom wordt de mogelijkheid geboden de verdeling overeenkomstig artikel 13 ongedaan te maken. Deze handeling is behalve aan die van een notariële akte ook gebonden aan het voorschrift van inschrijving in het boedelregister, waarvoor de notaris eveneens zal zorgdragen. Het zou onjuist zijn dat een zo ingrijpende handeling die het ongedaan maken van de verdeling is, krachtens een algemene volmacht zou kunnen geschieden (eerste lid). Door de verklaring vervalt ook de volledige aansprakelijkheid van de echtgenoot voor de schulden van de nalatenschap, bedoeld in artikel 14, eerste lid. In plaats van de aansprakelijkheidsregels van dat artikel geldt nu de regel van artikel 182, tweede lid. Partiële ongedaanmaking van de verdeling is niet mogelijk gemaakt. Dit zou de regeling te zeer hebben gecompliceerd.

2. In verband met de terugwerkende kracht die aan de ongedaanmaking van de verdeling dient te zijn verbonden, is een voorschrift ter bescherming van door derden (waaronder ook mede-erfgenamen) verkregen rechten noodzakelijk. Om praktische redenen worden deze personen, zowel vanuit obligatoir als goederenrechtelijk oogpunt, beschermd gedurende de gehele termijn van negen maanden van het eerste lid. Zou deze voorziening er niet zijn dan zou op een verklaring van erfrecht die binnen die termijn is afgegeven, niet kunnen worden afgegaan (vergelijk het onderdeel b van artikel 188, eerste lid). Overigens is de termijn van het eerste lid in Nederland drie maanden, maar deze wordt in de praktijk te kort gevonden.

3. In het derde lid is een regeling gegeven voor de situatie dat de echtgenoot van de erflater onder curatele staat, een of meer goederen van de echtgenoot onder het bewind van titel 19 van Boek 1, een testamentair of een ander bewind zijn gesteld, of de echtgenoot in staat van faillissement is verklaard dan wel aan hem surséance van betaling is verleend. Het gaat in artikel 18 niet om rechten die naar hun aard slechts door de echtgenoot zelf kunnen worden uitgeoefend. In het derde lid is, teneinde mogelijke twijfel uit te sluiten, een regeling opgenomen die vertegenwoordiging overeenkomstig de wettelijke regels van de curatele

onderscheidenlijk het desbetreffende bewind mogelijk maakt. Het vierde lid geeft een voorziening ten aanzien van de termijn in geval van toepassing van artikel 1:417, tweede lid (verklaring van rechtsvermoeden van overlijden) en artikel 1:427, eerste lid (vaststelling van overlijden in bepaalde gevallen).

Artikel 19

1. Deze bepaling verschaft een wilsrecht om rechthebbende te worden op goederen, onder de last van vruchtgebruik, indien de echtgenoot van de erflater opnieuw in het huwelijk treedt. Het wilsrecht ontstaat op het tijdstip waarop aangifte van het huwelijksvoornemen is gedaan (artikel 1:43 e.v.). Het wilsrecht blijft bestaan totdat het is uitgeoefend, tenzij een door de langstlevende echtgenoot aan het kind gestelde termijn voor de uitoefening is verstreken (artikel 25, derde lid), dan wel ten aanzien van een handelingsonbekwame op de voet van artikel 26 met goedkeuring van de rechter van uitoefening is afgezien. De testamentaire praktijk van de ouderlijke boedelverdeling heeft laten zien dat in geval van hertrouwen van de echtgenoot vrijwel altijd een voorziening werd getroffen ten behoeve van de kinderen indien zij een niet opeisbare vordering hebben. Die praktijk laat meerdere varianten zien, waarvan veelal de strekking is het verschaffen van zekerheid aan het kind. Het is deze praktijk die aanleiding is om in de situatie van hertrouwen ervoor te kiezen dat het kind rechthebbende kan worden op goederen waarop een vruchtgebruik kan worden voorbehouden door de echtgenoot (vergelijk artikel 3:81).

2. Het wilsrecht bestaat met betrekking tot goederen, of een aandeel daarin, met een waarde tot ten hoogste de aan het kind ingevolge artikel 13, derde lid, verschuldigde geldsom. Die geldsom en dus ook de omvang van het wilsrecht worden uiteraard verminderd voor zover met toepassing van artikel 17, eerste lid, betaling op de geldvordering heeft plaatsgevonden.

Artikel 20

Het wilsrecht van deze bepaling komt aan de orde indien de geldvordering van het kind op zijn langstlevende ouder ter zake van de nalatenschap van zijn eerst overleden ouder, opeisbaar is geworden. Laat deze langstlevende ouder bij zijn overlijden een nieuwe echtgenoot achter, dan zal – anders dan in Nederland – geen wettelijke verdeling gelden, aangezien het kind niet tevens kind is van de stiefouder. In dat geval heeft het kind jegens de erfgenamen van de langstlevende ouder het wilsrecht van voldoening in goederen van zijn nu opeisbaar geworden geldvordering ter zake van de eerstopengevallen nalatenschap. Het kind wordt dan (volledig) rechthebbende op de desbetreffende goederen. Zijn de kinderen zelf erfgenaam van de langstlevende ouder, dan kan dit plaatsvinden door toedeling en levering van de goederen. Denkbaar is echter dat de overleden langstlevende ouder testamentair heeft bepaald dat deze afdeling van toepassing is (zie artikel 13, eerste lid, tweede volzin). In dat geval heeft het kind het wilsrecht jegens de stiefouder. Het hierbedoelde wilsrecht komt alleen aan de orde indien en voor zover het wilsrecht van artikel 19 niet is uitgeoefend.

Artikel 21

1. Dit artikel en het volgende artikel 22 betreffen de nalatenschap van een ouder die ten tijde van zijn overlijden gehuwd is met iemand die niet de ouder is van de kinderen van de overledene. In beginsel zal dan – anders dan in Nederland – de onderhavige afdeling 1 niet van toepassing zijn. De erflater kan echter testamentair het tegendeel hebben bepaald (artikel 13, eerste lid, tweede volzin). De artikelen 21 en 22 hebben dus veel geringere praktische betekenis dan in Nederland.

2. Dat de kinderen een stiefouder hebben zal zich kunnen voordoen wanneer de andere ouder van de kinderen is vooroverleden, dan wel het huwelijk met de andere ouder door echtscheiding is geëindigd; denkbaar is ook dat met de andere ouder geen huwelijk heeft bestaan. Indien de overleden ouder bij zijn overlijden een stiefouder achterlaat, verkrijgen de kinderen krachtens artikel 13, derde lid (indien testamentair toepasselijk gemaakt) een niet opeisbare geldvordering op deze stiefouder. In deze situatie is de stiefouder verplicht ieder kind desverzocht goederen over te dragen met een waarde ten hoogste tot de aan het kind verschuldigde geldsom. De stiefouder verkrijgt daarbij, tenzij hij of zij daarvan afziet, een vruchtgebruik van die goederen.

Artikel 22

Ook deze bepaling heeft – anders dan in Nederland – slechts geringe praktische betekenis. Zie de toelichting bij artikel 21. Het wilsrecht van artikel 22 geeft net als het wilsrecht van artikel 20 recht op voldoening in goederen zonder voorbehoud van vruchtgebruik. Het gaat hier echter om de vordering terzake van de nalatenschap van een ouder die een stiefouder heeft achtergelaten, welke vordering door het overlijden van de stiefouder opeisbaar is geworden. Dit wilsrecht komt slechts aan de orde indien en voor zover het wilsrecht van artikel 21 niet is uitgeoefend.

Artikel 23

1. Op het te vestigen vruchtgebruik is titel 8 van Boek 3 BW van toepassing. Daarbij is evenwel een uitzondering gemaakt voor de verplichting tot het doen van een jaarlijkse opgave (artikel 3:205, vierde lid) alsmede van die tot het stellen van zekerheid (artikel 3:206, eerste lid). Ook de verplichting om de goederen op verlangen van de hoofdgerechtigde jaarlijks te tonen (artikel 3:206, tweede lid) is uitgesloten. Deze verplichtingen zouden te bezwaarlijk voor de echtgenoot zijn.

2. Artikel 3:212, derde lid, bepaalt dat de rechterlijke machtiging alleen mag worden gegeven indien het belang van de ander (in dit geval het kind) door vervreemden of bezwaren van het aan een vruchtgebruik onderworpen goed niet wordt geschaad. Dit onderdeel van de toetsingsgrond is hier niet passend. Vandaar dat in het eerste lid, onderdeel b, van het onderhavige artikel 23 wordt bepaald dat de machtiging reeds kan worden gegeven in het bijzonder indien de verzorgingsbehoefte van de echtgenoot dit noodzakelijk maakt. Voorop blijft overigens staan dat rechterlijke tussenkomst eerst dan aan de orde is indien de hoofdgerechtigde zelf geen toestemming tot vervreemding wil geven. Ook het kind zal zich daarbij moeten realiseren dat de rechter de

machtiging zal moeten verlenen, als er van een verzorgingsbehoefte sprake is. In die gevallen is het dus zinloos om het op de gang naar de rechter aan te doen komen.

3. Het ligt alleszins in de rede dat de verzorgingsbehoefte ook bepalend is voor de bevoegdheid tot vervreemden en verteren als bedoeld in artikel 3:215. Een goed dat aan een kind wordt overgedragen onder voorbehoud van vruchtgebruik, ter voldoening aan de uit artikel 13, derde lid, voortvloeiende geldvordering, is voortaan voor risico van het kind. Gaat het goed teloor, dan herleeft deze vordering niet. De echtgenoot kan de bevoegdheid hebben verkregen tot vervreemden en verteren van een goed. Gaat deze daartoe over, dan zou het onbillijk zijn wanneer het kind daarvoor niet zou worden gecompenseerd. Om die reden verschaft het derde lid van het onderhavige artikel 23 het kind bij vervreemding en vertering wederom een niet opeisbare vordering. Voor de hoogte van de vordering wordt uitgegaan van de waarde van het goed ten tijde van de vervreemding en vertering, aangezien de waarde zich tot dat tijdstip voor risico van het kind heeft ontwikkeld.

4. Het vierde lid van dit artikel biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid aan hoofdgerechtigde en vruchtgebruiker om bij de vestiging van het vruchtgebruik het stemrecht verbonden aan aandelen in een vennootschap aan de vruchtgebruiker te doen toekomen (zie artikel 3:219). Zouden betrokkenen over een punt als dit van mening blijven verschillen, dan kan de rechter een regeling treffen.

5. Het vruchtgebruik wordt gegeven in verband met de verzorgingsbehoefte van de echtgenoot. Het ligt dus voor de hand dat de echtgenoot het vruchtgebruik niet aan derden kan overdragen of dit recht kan bezwaren. Aldus het vijfde lid van het onderhavige artikel.

6. Het zesde lid ziet op de situatie dat een nalatenschapsschuld ten tijde van de uitoefening van het wilsrecht nog niet is voldaan. De echtgenoot-vruchtgebruiker dient ingevolge artikel 13, tweede lid, alle schulden der nalatenschap te dragen. Voorts kan het voorbehouden vruchtgebruik evenmin worden tegengeworpen aan schuldeisers wier vordering kon worden verhaald op de goederen van de huwelijksgemeenschap van de echtgenoot en de erflater of van een andere gemeenschap waarvan de echtgenoot en de erflater de deelgenoten waren (bijvoorbeeld in geval van een 'man-vrouw-vennootschap'). In geval van verhaal door een nalatenschapsschuldeiser, waardoor het vruchtgebruik vervalt, kan de echtgenoot niet ingevolge artikel 3:282 regres nemen op de hoofdgerechtigde.

Artikel 24

1. Het eerste en tweede lid leggen vast op welke goederen de wilsrechten materieel kunnen worden uitgeoefend. Om in een procedure uit te kunnen maken welke goederen onder het eerste lid vallen, bevat het derde lid een bewijsvermoeden.

2. In de redactie van het eerste lid, tweede volzin, en van het derde lid komt tot uitdrukking op welke huwelijksgemeenschap wordt gedoeld. De derde volzin van het tweede lid dient om te voorkomen dat de bepaling van de tweede volzin eenvoudig kan worden ontgaan door middel van het sluiten van een lening. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan het volgende

geval. Van de nalatenschap maakt deel uit de echtelijke woning ter waarde van NAF. 300 000; voor het aankopen van deze woning was de erflater indertijd een hypothecaire lening van NAF. 200 000 aangegaan; deze hypothecaire lening wordt door de langstlevende echtgenoot voorlopig voortgezet. Verkoopt de echtgenoot van de erflater de woning, dan zal de lening worden afgelost en een netto-opbrengst van NAF. 100 000 overblijven. Koopt de echtgenoot vervolgens met deze netto-opbrengst en een nieuwe lening van NAF. 200 000 een andere woning ter waarde van NAF. 300 000, dan zou deze woning naar de maatstaf van de tweede volzin van het tweede lid niet geacht worden in de plaats te komen van de echtelijke woning. De derde volzin van het tweede lid bewerkstelligt dat in een dergelijk geval de wilsrechten van de kinderen op de echtelijke woning na verwerving van de nieuwe, vervangende, woning ook met betrekking tot die woning kunnen worden uitgeoefend.

Artikel 25

1. In het eerste lid wordt een toerekeningsvolgorde gegeven, waarvan overigens kan worden afgeweken. Bij de uitoefening van de bloot-eigendomswilsrechten (artikelen 19 en 21) wordt bij de overdracht van goederen het feit dat een vruchtgebruik wordt voorbehouden, weggedacht. Dit past bij het gegeven dat wordt overgedragen op in beginsel niet-opeisbare vorderingen.

2. Het tweede lid beoogt te bewerkstelligen dat, wanneer een kind zijn wilsrecht wil uitoefenen, de andere kinderen die ook een wilsrecht hebben daarvan tijdig op de hoogte zijn. Zij zijn daardoor in de gelegenheid te bezien of zij dit zelf ook wensen. Weliswaar gaat hun wilsrecht niet teniet zolang de ouder hun geen termijn stelt voor de uitoefening (derde lid), maar ten aanzien van goederen die aan een mede-erfgenaam zijn overgedragen is uitoefening wel feitelijk onmogelijk. Er is van afgezien in de wet een concrete termijn op te nemen voor het op de hoogte stellen van de mede-erfgenamen, omdat het te zeer van de omstandigheden van het geval zal afhangen welke termijn in concreto redelijk is. Nietigheid, indien het voorschrift niet zou zijn nageleefd, zou een te zware sanctie zijn. De formulering van de bepaling houdt hiermee rekening.

3. Het derde lid geeft degene jegens wie een wilsrecht is ontstaan de mogelijkheid zich duidelijkheid te verschaffen over de vraag of het wilsrecht zal worden uitgeoefend. Hiertoe kan aan de kinderen een redelijke termijn worden gesteld. Nietigheid, indien de tweede volzin van het derde lid niet is gevolgd, is ook hier niet beoogd.

4. Blijkens het vierde lid zal uiteindelijk de rechter kunnen beslissen over geschillen omtrent een over te dragen goed. De rechter zal desverzocht beslissen, rekening houdende naar billijkheid met de belangen van echtgenoot en kind, of de onderscheiden belangen van de kinderen onderling. De rechter heeft bij zijn beslissing een ruime marge. Zo zal hij, indien hem blijkt dat meer dan een kind hetzelfde goed wenst, ook kunnen beslissen dat dit aan hen gezamenlijk zal toebehoren (geregeld in titel 7 van Boek 3). Met het belang van de echtgenoot wordt mede rekening gehouden doordat hem of haar desgewenst vruchtgebruik over het desbetreffende goed zal toekomen. Op dit vruchtgebruik is titel 8 van Boek

3 BW in hoofdzaak van toepassing. Zie ook artikel 23 en de toelichting daarop.

5. Het vijfde lid geeft aan dat de niet-opeisbare geldvordering overdraagbaar is. Wordt die vordering overgedragen, dan komt aan de derde-verkrijger (waaronder ook een mede-erfgenaar) het wilsrecht niet toe.

6. De mogelijkheid om bij uiterste wilsbeschikking van de wilsrechten af te wijken, is in het zesde lid uitdrukkelijk neergelegd. De verplichtingen uit artikel 19 kan bijvoorbeeld aldus worden uitgebreid dat de aan de echtgenoot van de erflater toekomende bevoegdheid om zich bij overdracht van een goed daarop een vruchtgebruik voor te behouden, wordt uitgesloten. Beperking is ook in die zin mogelijk, dat bijvoorbeeld door de erflater goederen worden aangeduid die niet zijn onderworpen aan de werking van de wilsrechten.

Artikel 26

1. De bepaling van het eerste lid beoogt een praktische regeling te geven voor het geval dat aan een kind een wilsrecht toekomt en dit nog minderjarig is. Benoeming van een bijzondere curator op de voet van artikel 1:250 is in de regel niet nodig, omdat de wettelijke vertegenwoordiger verplicht zal zijn een gemotiveerd voorstel omtrent de uitoefening van een wilsrecht aan de rechter ter goedkeuring voor te leggen. De rechter kan aan deze goedkeuring voorwaarden verbinden (bijvoorbeeld dat enigerlei vorm van zekerheid wordt gesteld, indien van het wilsrecht wordt afgezien). De rechter kan ook een eigen beslissing geven, bijvoorbeeld indien het voorstel van de wettelijke vertegenwoordiger niet aanvaardbaar blijkt. De wettelijke vertegenwoordiger zal ook door de voorlichting van de notaris, wanneer deze gevraagd wordt een verklaring van erfrecht af te geven, van de verplichting op de hoogte worden gesteld. Het wilsrecht is een vermogensrechtelijke bevoegdheid, dat derhalve onder het bewind valt van de ouder die na overlijden het gezag alleen uitoefent, of van de voogd. Komt de ouder of de voogd zijn verplichting niet na, dan kan dit leiden tot aansprakelijkheid wegens slecht bewind (artikel 1:253j respectievelijk artikel 1:362). De rechter kan ervan op de hoogte zijn dat een wettelijke vertegenwoordiger de verplichting van artikel 26 heeft, door de inlichtingen die hij op de voet van de artikelen 1:48 en 1:342, tweede lid, van de ambtenaar van de burgerlijke stand of de ontvanger verkrijgt. Het kan voorkomen, dat een kind bij het overlijden van de erflater geen wettelijke vertegenwoordiger heeft. De erflater was bijvoorbeeld eerder gescheiden en oefende het gezag alleen uit. In dat geval begint de termijn van zes maanden te lopen vanaf de dag van de benoeming, dus van de voorziening in het gezag over de minderjarige.

2. In het tweede lid wordt een overeenkomstige regel gegeven voor het geval het kind aan wie een wilsrecht toekomt, meerderjarig is doch het vrije beheer over zijn vermogen niet heeft. Indien met goedkeuring van de rechter van uitoefening van een wilsrecht is afgezien, vervalt het wilsrecht, tenzij de rechter anders bepaalt (derde lid). Zo zal de rechter onder omstandigheden kunnen goedkeuren dat van uitoefening van een wilsrecht voorlopig wordt afgezien, zonder dat het wilsrecht teniet gaat.

Artikel 27

Het komt in de praktijk voor dat ouders een stiefkind ook voor het erfrecht zoveel als mogelijk gelijk met hun eigen kinderen wensen te behandelen. Artikel 27 opent de mogelijkheid om stiefkinderen in de wettelijke verdeling te betrekken (hetgeen, indien daarnaast althans geen expliciete erfstelling van het stiefkind heeft plaatsgevonden, dient te worden opgevat als een impliciete erfstelling van het stiefkind). Deze voorziening gaat verder dan onder een testamentaire ouderlijke boedelverdeling mogelijk is, maar wordt uit een oogpunt van gelijke behandeling wenselijk geacht. De bepaling brengt mee dat een stiefkind derhalve in de daarvoor geëigende omstandigheden evenals een eigen kind van de erflater recht kan verkrijgen op overdracht van goederen uit de nalatenschap. Met het oog op het niet-dwingende karakter van afdeling 1 is het de erflater echter mogelijk gemaakt ook op dit punt afwijkende beschikkingen te treffen, waardoor bijvoorbeeld een stiefkind niet of slechts ten dele van de wilsrechten zal kunnen profiteren. Tenslotte is bepaald dat ook ten aanzien van het stiefkind plaatsvervulling door diens afstammelingen mogelijk is.

Artikel 27a

Denkbaar is dat na enige tijd een kind van de erflater opduikt die niet tevens kind is van de langstlevende echtgenoot. Afdeling 1 is dan in beginsel niet van toepassing (artikel 13, eerste lid). Hetzelfde doet zich voor als na enige tijd een testament wordt ontdekt (dat bijvoorbeeld in het buitenland was gemaakt). Het onderhavige artikel – dat is ontleend aan artikel 1:202, tweede en derde lid, artikel 206, tweede en derde lid, en artikel 3:45, derde lid – is in het belang van de rechtszekerheid opgenomen. Derden te goeder trouw worden beschermd en de langstlevende echtgenoot hoeft niet terug te geven wat inmiddels is verteerd. Zie echter hierna ook artikel 27b.

Artikel 27b

1. Het is redelijk dat indien pas na het overlijden gerechtelijk wordt vastgesteld dat de erflater vader is van een buiten huwelijk geboren niet-erkend kind, de wettelijke verdeling onaangetast blijft, ook al is door de terugwerking van de gerechtelijke vaststelling niet meer voldaan aan de in artikel 13, eerste lid, gestelde eis dat alle kinderen van de erflater ook kind zijn van de langstlevende echtgenoot (het 'buitenkind' is immers niet een gemeenschappelijk kind van erflater en langstlevende echtgenoot). Het komt er dus op neer dat door het onderhavige artikel 27b een gerechtelijke vaststelling van het vaderschap na de dood van de verwekker een reeds ingetreden wettelijke verdeling niet op losse schroeven zet.

2. Vergelijk ook in het ontwerp-Landsverordening gerechtelijke vaststelling van het vaderschap ten aanzien van een postume gerechtelijke vaststelling het voorgestelde artikel 1:207a BW; zo zal een gerechtelijke vaststelling van het vaderschap verzocht meer dan vijf jaren na het overlijden van de verwekker geen erfrechtelijke gevolgen hebben. Men bedenke in dit verband ook dat bij een gerechtelijke vaststelling van het

vaderschap na overlijden een testamentaire voorziening niet meer mogelijk is.

Artikel 27c

Deze versoepeling is aangebracht naar aanleiding van beschouwingen van Schols in het themanummer van WPNR ('Een tropisch nieuw BW'), WPNR 6807 (2009), p. 650-651. Aldus wordt aangesloten bij wat op Caraïbische eilanden geldt naar Anglo-Amerikaans recht. Over de termijnen in Boek 4 zie eerder Schols, WPNR 6717 (2007), p. 594-595.

Afdeling 2. Andere wettelijke rechten

Artikel 28

1. Deze bepaling biedt de langstlevende echtgenoot en, ingevolge het tweede lid, eventuele huisgenoten de gelegenheid na het overlijden zonder onmiddellijke zorg over huisvesting zich in te stellen op de nieuwe situatie na het overlijden. Gedurende negen maanden bestaat van rechtswege een recht op voortgezette bewoning en voortgezet gebruik van de inboedel. Een termijn van negen maanden wordt ook voorgesteld voor artikel 1:165 (na echtscheiding); zie Artikel III. Het gaat hier om een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot (artikel 13, vijfde lid). Zie overigens ook het overnamerecht van artikel 1:101. Het begrip inboedel is gedefinieerd in artikel 3:5.

2. De aanspraak van de langstlevende echtgenoot bestaat uitsluitend jegens de erfgenamen, dus niet jegens derden. Had bijvoorbeeld de erflater een woning van een derde in vruchtgebruik (inclusief recht van gebruik en bewoning), dan is dat recht met het overlijden geëindigd en kan artikel 28 geen toepassing vinden.

3. Wat betreft een huurrecht geldt dat dit in het algemeen niet eindigt door de dood van de huurder (artikel 7A:1592 van het bestaande BW en artikel 7:229 van het nieuwe BW), zodat de erfgenamen op grond van het onderhavige artikel 28 de huur niet door opzegging zullen mogen beëindigen voordat de negen maanden verstreken zijn. De erfgenamen kunnen van degene die aldus in de woning blijft, slechts huurbetaling verlangen, indien deze vóór het overlijden van de erflater ook reeds daartoe verplicht was. Overigens is in artikel 4:28, eerste lid, Ned.BW de huur uitgesloten aangezien de Nederlandse huurwetgeving inzake woonruimte reeds voorziet in bescherming van een echtgenoot (ingevolge artikel 7:266 Ned.BW is de echtgenoot van rechtswege medehuurder zolang de woonruimte deze tot hoofdverblijf strekt). Het medehuurderschap van rechtswege wordt ook voorgesteld in het ontwerp-Landsverordening huur (artikelen 7:233 en 7:234), maar er geldt een uitzondering (artikel 7:235).

Artikel 29

1. Dit artikel 29 en het volgende artikel 30 regelen dwingendrechtelijk (zie artikel 41) een tweetal verzorgingsvruchtgebruiken van de langstlevende echtgenoot. Doordat, anders dan in Nederland, de toepasselijkheid van afdeling 1 van titel 3 in beginsel beperkt is tot de situatie dat de langstlevende echtgenoot ook ouder is van de kinderen van

de erflater, vervullen de artikelen 29 en 30 hier te lande een belangrijker rol dan in Nederland.

2. In dit artikel 29 wordt aan de echtgenoot een wettelijk recht op vruchtgebruik toegekend op de woning die ten tijde van het overlijden door de erflater en zijn echtgenoot tezamen of door de echtgenoot alleen bewoond werd, alsmede op de inboedel. Een van de voorbeelden waaraan men kan denken bij alleen bewonen door de echtgenoot is de situatie dat de erflater ten tijde van zijn overlijden in een verpleeghuis verbleef en de echtgenoot nog in de woning. De bepaling gaat uit van de veronderstelling dat de langstlevende in het algemeen voor zijn verzorging behoefte zal hebben aan het gebruik van de woning en inboedel. Indien zulks in werkelijkheid niet het geval is, kunnen de erfgenamen via de rechter de langstlevende echtgenoot de aanspraak op het verzorgingsvruchtgebruik doen ontzeggen (eerste lid; zie in het bijzonder ook artikel 33, tweede en vijfde lid).

3. De bepaling is toepasselijk voor zover de echtgenoot niet de enige rechthebbende op de woning en inboedel is. Het vruchtgebruik dient overeenkomstig artikel 3:202 te worden gevestigd. Het onderhavige artikel 29 verplicht de erfgenamen tot medewerking hieraan. Reële executie van deze verplichting is overeenkomstig het bepaalde in artikel 3:300 mogelijk. Ten aanzien van de aanspraak op het verzorgingsvruchtgebruik geldt een vervaltermijn (artikel 31, tweede lid); en ten aanzien van de rechtsvordering tot vestiging een verjaringstermijn (artikel 31, derde lid). Zie ook de andere in de artikelen 31 tot en met 34 gestelde nadere regels.

4. Ingevolge het tweede lid zijn de erfgenamen gedurende de vervaltermijn van maximaal negen maanden (artikel 31, tweede lid) beschikkingsonbevoegd ten aanzien van bedoelde woning en inboedel. De bepaling verhindert niet uitwinning door schuldeisers ten aanzien van de in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, genoemde schulden.

5. Ondanks de beschikkingsonbevoegdheid van de erfgenamen kunnen legatarissen of door een last bevoordeelden goederen hebben verkregen (zie artikel 3:86). Daarom verplicht het derde lid van het onderhavige artikel 29 ook hen aan een verzorgingsvruchtgebruik mee te werken. Ten aanzien van een begiftigde bij dode (e.a.), zie artikel 126.

Artikel 30

1. Artikel 29 verschaft aan de langstlevende echtgenoot in beginsel een aanspraak op een verzorgingsvruchtgebruik ten aanzien van woning en inboedel; de echtgenoot wordt verondersteld daaraan behoefte te hebben. Het onderhavige artikel 30 betreft de overige goederen van de nalatenschap. Thans zal de langstlevende echtgenoot wel moeten aantonen dat aan een aanvullend vruchtgebruik op deze goederen behoefte is; daarbij zal tevens moeten worden gelet op in redelijkheid te verwachten toekomstige ontwikkelingen (HR 8-6-2007, R06/057HR). Bij artikel 29 is al uiteengezet dat de artikelen 29 en 30 hier te lande een belangrijker functie hebben dan in Nederland waar ook een stiefouder door afdeling 1 van titel 3 beschermd wordt. Met het oog op de rechtszekerheid wordt in artikel 30a (welke bepaling in Nederland ontbreekt) een grens voor het gemiddeld inkomen per maand gesteld waaronder, afgezien van huisvestingskosten, de langstlevende echtgenoot in elk geval geacht wordt

behoefte aan het verzorgingsvruchtgebruik te hebben. Zie ook de artikelen 31 tot en met 34.

2. Het criterium van de verzorging van de echtgenoot zelf wordt in het eerste lid uitgebreid met dat van de verplichting tot verzorging en opvoeding van kinderen van de overledene, welke overeenkomstig artikel 35, tweede lid, op de echtgenoot rust: zonder deze uitbreiding zou deze die verplichting wellicht niet op zich kunnen nemen en zou het kind aanspraak moeten maken op een som ineens, met de daaraan nu eenmaal verbonden bezwaren. Ten aanzien van de aanspraak op het verzorgingsvruchtgebruik geldt een vervaltermijn (artikel 31, tweede lid); en ten aanzien van de rechtsvordering tot vestiging een verjaringstermijn (artikel 31, derde lid). Zie ook de andere in de artikelen 30a tot en met 34 gestelde nadere regels.

3. Bij de woning en inboedelgoederen kon in artikel 29, tweede lid, een beschikkingsverbod worden gesteld zolang de termijn loopt. Zo'n verbod past niet in dit artikel, dat in beginsel op alle goederen der nalatenschap betrekking heeft. Vandaar dat het tweede lid niet voorziet in een zodanig verbod, doch een regel van zaaksvervanging – analoog aan die van artikel 3:167 voor de gemeenschap – stelt.

4. Het derde lid heeft dezelfde strekking als het derde lid van artikel 29. De volgende drie leden geven enige richtlijnen voor de aanwijzing van goederen waarop het vruchtgebruik zal komen te rusten. Het vierde lid stelt voorop de bevoegdheid van de erflater om ten deze regels te geven bij uiterste wil. Het vijfde lid neemt legaten en lasten zoveel mogelijk in bescherming, en daaronder in de eerste plaats die welke als voldoening aan een natuurlijke verbintenis kunnen worden beschouwd (verg. ook artikel 37, vijfde lid). Het zesde lid is ontleend aan artikel 3:185, eerste lid, dat betrekking heeft op het vergelijkbare geval bij de verdeling van een gemeenschap.

5. Het zevende lid legt vast dat de echtgenoot niet straffeloos afstand kan doen van erfrechtelijke verkrijgingen om een beroep te kunnen doen op het vruchtgebruik krachtens het onderhavige artikel. Het slot van de eerste volzin verhindert dat de echtgenoot die slechts verzorgingsgoederen nodig acht, wordt gedwongen eerst ook een beroep op het vruchtgebruik van inboedelgoederen te doen. De tweede volzin stelt een mogelijke verkrijging uit sommenverzekering – men denke in het bijzonder aan levensverzekering – met een erfrechtelijke verkrijging gelijk.

Artikel 30a

1. Het is wenselijk, opdat men weet waaraan men toe is en ter vermijding van procedures, dat de wet een financiële inkomensgrens geeft waaronder de langstlevende echtgenoot in elk geval geacht wordt behoefte te hebben aan het verzorgingsvruchtgebruik van artikel 30. In de regel zal het gaan om een stiefouder van de kinderen van de erflater, aangezien een langstlevende echtgenoot die tevens ouder is van de kinderen van de erflater, behoudens afwijkende regeling in een testament, de gehele nalatenschap zal verkrijgen op grond van afdeling 1 van de onderhavige titel 3 (artikelen 13 e.v.).

2. De inkomensgrens wordt in artikel 30a gesteld op het in de woonplaats van de echtgenoot geldende hoogste (althans indien er meerdere zijn)

wettelijk minimumloon, na aftrek van eventuele huisvestingskosten. Uiteraard heeft deze grens iets arbitrairs. Niets belet de langstlevende echtgenoot om aannemelijk te maken dat in de gegeven omstandigheden aan een hoger inkomen behoefte bestaat. Wel houde men in het oog dat het hier gaat om een 'vangnet'; zie de toelichting bij artikel 33, vijfde lid.

Artikel 30b

1. In artikel 1:408b is de mogelijkheid geopend dat de rechter aan een persoon met wie een langdurig buitenhuwelijkse samenleving heeft bestaan recht op alimentatie toekent. Dit artikel luidt: 'Hebben twee personen langdurig samengeleefd als waren zij gehuwd en is aan deze samenleving anders dan door de dood een einde gekomen, dan kan de rechter, indien dat redelijk is, aan een van hen op diens verzoek ten laste van de ander een uitkering tot levensonderhoud toekennen. Het bepaalde omtrent een uitkering tot levensonderhoud aan een gewezen echtgenoot is van overeenkomstige toepassing.'

2. In de Memorie van Toelichting bij Boek 1 is destijds opgemerkt (Staten van de Nederlandse Antillen 1996-1997, 1937, no. 3, onder Algemeen, p. 7, paragraaf 25 [zie ook p. 55 bij titel 17, afdeling 4]):

'Het Nederlandse Boek 1 regelt niet het concubinaat. Hier te lande zijn er evenwel stemmen opgegaan om voor de situatie dat een langdurig concubinaat wordt beëindigd (anders dan door overlijden), een voorziening te treffen (men zie E.L. Joubert, Het concubinaat in het Antilliaanse recht, in: Niet-huwelijkse samenlevingsvormen, Congres Antilliaanse Juristen Vereniging - Antilliaanse-Arubaanse Notariële Vereniging, 1990, p. 59 e.v., voorafgegaan door een opstel onder dezelfde titel in: Samenleven Samenwerken (bundel E.C. Henriquez), 1983, p. 183 e.v.). Ook in het onderhavige ontwerp wordt voorgesteld de rechter de mogelijkheid te geven om een uitkering tot levensonderhoud toe te kennen als dat in de gegeven omstandigheden redelijk is. Daarbij kan de rechter rekening houden met alle omstandigheden van het geval, zoals de duur van het concubinaat, de onderlinge taakverdeling, de leeftijd en gezondheid van de behoeftige gewezen partner en de leeftijd der eventuele kinderen. Het lijkt voorsnog niet wenselijk om ook met betrekking tot het door een der partners opgebouwde eigen vermogen voorzieningen te treffen. De rechter heeft vaak wel mogelijkheden om tot een redelijk resultaat te komen, bij voorbeeld door aan te nemen dat krachtens uitdrukkelijke of stilzwijgende afspraak een bepaald gemeenschappelijk vermogen is ontstaan of een verrekeningsplicht. Denkbaar zou nog zijn om in geval van overlijden, aan de andere partner ter verzorging een aanspraak te geven op een som ineens uit de boedel. Deze laatste kwestie kan echter beter worden gezien in het kader van een latere herziening van het erfrecht. Ook de positie van de langstlevende echtgenoot verdient immers volgens velen verbetering.'

3. In de lijn van deze beschouwingen wordt thans, in het kader van de verbetering van de rechtspositie van de langstlevende echtgenoot, ook een opening aangebracht om tegemoet te komen aan de positie van een leefgezel met wie de erflater langdurig ongehuwd heeft samengeleefd. Vereist is een samenleving van ten minste tien jaren. Verder geldt als beperking dat de rechter slechts tot gelijkstelling met een langstlevende

echtgenoot overgaat 'indien dat redelijk is' (idem artikel 1:408b). De bewijslast ten aanzien van de tienjarige samenleving berust bij de leefgezel. Inschrijving in de basisregistratie persoonsgegevens op hetzelfde adres is uiteraard een belangrijke aanwijzing, maar ook kan bijvoorbeeld getuigenbewijs worden aangeboden.

4. Indien de erflater ook een echtgenoot achterlaat, kunnen eventueel zowel de echtgenoot als de levensgezel voordeel hebben van de onderhavige dwingendrechtelijke afdeling 2 van titel 3, waaronder de artikelen 28, 29 en 30. Als er bijvoorbeeld twee woningen van de erflater zijn (de voormalige echtelijke woning waarin de echtgenoot is achtergebleven en de tweede woning waarin de erflater en de nieuwe levensgezel woonden), kunnen zij beiden in de door hen ten tijde van het overlijden bewoonde woning blijven (artikel 29). Wat de artikelen 29 en 30 betreft, bedenke men wel dat deze slechts een 'vangnet' beogen te bieden; men zie hierna de toelichting bij artikel 33, vijfde lid. Het gaat hier overigens om een echtgenoot die niet (volgens de regels van de artikelen 1:168 e.v.) van tafel en bed gescheiden is. Dit blijkt uit artikel 13, vijfde lid, dat een regel geeft voor de gehele titel 3.

Artikel 31

1. In dit artikel zijn enige bepalingen bijeen gebracht, die zowel voor het vruchtgebruik van artikel 29 als voor dat van artikel 30 gelden. Verwezen wordt in het eerste lid naar bepalingen van artikel 23 uit afdeling 1 van titel 3, betreffende het voorbehouden vruchtgebruik als gevolg van uitoefening van een wilsrecht. Belangrijk is dat de echtgenoot niet zonder meer de bevoegdheden tot vervreemding en vertering als bedoeld in artikel 3:215 heeft. Voor zover noodzakelijk in verband met de verzorgingsbehoefte, moeten deze door de rechter worden toegekend (artikel 23, tweede lid).

2. Steeds zal overigens artikel 33 van toepassing zijn, dat ontlasting of beperking van het vruchtgebruik krachtens rechterlijke beschikking mogelijk maakt; dit is een voorziening die een soepele aanpassing aan verandering van omstandigheden mogelijk maakt. Een spiegelbeeld van dit artikel, uitbreiding van het vruchtgebruik ten behoeve van de langstlevende over andere goederen der nalatenschap is niet wel te verwezenlijken en daarom niet voorgesteld.

3. De crediteuren bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, kunnen verhaal uitoefenen zonder dat het vruchtgebruik aan hen kan worden tegengeworpen. Onder deze crediteuren vallen ook de somgerechtigde kinderen, genoemd in artikel 35; verg. ook artikel 29, tweede lid. Wordt een goed waarop het vruchtgebruik rust, uitgewonnen door een schuldeiser tegen wie dat vruchtgebruik niet kan worden ingeroepen, dan is artikel 3:282 van toepassing, hetgeen betekent dat de vruchtgebruiker zoveel mogelijk bescherming vindt. Voorts komt de laatste volgens de laatste volzin van onderhavige eerste lid een voorrecht van uitwinning toe.

4. Van de echtgenoot mag worden verwacht en verlangd dat hij zich op korte termijn een mening kan vormen over de vraag, of hij prijs stelt op het vruchtgebruik van inboedelgoederen; vandaar dat het tweede lid hem slechts een termijn van uiterlijk negen maanden gunt om zich hierover uit

te spreken. Een langere termijn is ook niet gewenst, daar het beraad blokkering van transacties met deze goederen meebrengt. Langer zal de echtgenoot echter nodig hebben, om zich te oriënteren over de vraag of hij een beroep op het verzorgingsvruchtgebruik zal doen. Daarvoor moet hij voldoende inzicht in de toestand van de boedel hebben, en zich voorts kunnen vergewissen van de houding van eventuele somgerechtigden. Anderzijds mag ook deze termijn niet te lang zijn, omdat anders de afwikkeling van de boedel teveel wordt vertraagd. Daarom is hier de termijn op uiterlijk een jaar en drie maanden gesteld. Dit brengt echter wel mee dat de echtgenoot, als hij beslist, en ook als hij eventueel zijn vordering moet instellen, eveneens ten opzichte van de somgerechtigden moet weten waar hij aan toe is. Vandaar dat artikel 37, eerste lid, het recht op een som ineens bindt aan een verklaring binnen een termijn van een jaar.

5. Voorts weerspiegelt de verhouding van deze termijnen zich in die van de verjaringstermijnen: die van de rechtsvordering van de echtgenoot stelt het onderhavige artikel 31, derde lid, op een jaar en negen maanden, die van de rechtsvordering van de somgerechtigden is in artikel 37, derde lid, eerste volzin, op een jaar en zes maanden gesteld.

6. Ook wanneer de erflater zou hebben bepaald dat de langstlevende echtgenoot bij een overdracht van nalatenschapsgoederen krachtens de wilsrechten van de artikelen 19 en 21 zich geen vruchtgebruik mag voorbehouden, kan een beroep op de artikelen 29 en 30 worden gedaan. Na een overdracht ingevolge deze wilsrechten is de echtgenoot immers ten gevolge van de uiterste wilsbeschikking van de erflater niet (langer) rechthebbende tot de in dat artikel bedoelde woning en inboedel, zodat op vestiging van vruchtgebruik aanspraak kan worden gemaakt jegens de erfgenamen (kinderen) die de goederen hebben verkregen. Ook artikel 30 kan in een zodanig geval toepassing vinden. Niet geheel ondenkbaar is echter dat in zo'n geval de verval- en verjaringstermijn van het tweede en derde lid van artikel 31 inmiddels verstreken zijn. Daarom worden de bedoelde termijnen voor dat geval in het vierde lid verlengd.

Artikel 32

1. Onwenselijk is als een echtgenoot door het rekken van de scheidingsprocedure het vooruitzicht op het verzorgingsvruchtgebruik kan veilig stellen. Het onderhavige artikel strekt ertoe dit tegen te gaan. Is de procedure tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed langer dan een jaar voor het overlijden van de erflater aangevangen, dan vervalt in beginsel het recht op het verzorgingsvruchtgebruik. De meeste procedures kunnen binnen de genoemde termijn tot echtscheiding dan wel scheiding van tafel en bed hebben geleid. Met het oog op de rechtszekerheid wordt voorgesteld om het vooruitzicht op het verzorgingsrecht in elk geval gedurende deze termijn in stand te laten.

2. Ingevolge de tweede volzin blijft het verzorgingsrecht ook nadien in stand in gevallen waarin de lange duur van de procedure niet in overwegende mate de langstlevende echtgenoot valt aan te rekenen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de situatie dat de erflater hoger beroep tegen de echtscheidingsbeschikking heeft ingesteld omdat hij zich met de vastgestelde verplichting tot verstrekking van levensonderhoud niet kon

verenigen. Omgekeerd zal het zich ook kunnen voordoen dat de langstlevende echtgenoot zelf, op redelijke gronden, hoger beroep heeft ingesteld tegen een nevenvoorziening, hetgeen de langstlevende dan bezwaarlijk aan te rekenen valt. In zo'n geval zal echter de erflater de echtscheiding zelf veelal wel reeds hebben kunnen inschrijven, waardoor geen aanspraak op het verzorgingsrecht kan worden gemaakt. Ook is denkbaar dat partijen de procedure 'op een laag pitje' hebben gezet in verband met pogingen om tot verzoening te komen. Het zou niet redelijk zijn om ook in zo'n geval het verzorgingsrecht te onthouden.

Artikel 32a

1. Dit artikel sluit in beginsel de toepasselijkheid van de regeling van het verzorgingsvruchtgebruik uit voor korte kinderloze huwelijken (vergelijk ook artikel 1:157, zesde lid, ten aanzien van limitering van alimentatie). De dwingendrechtelijke vangnet-bescherming van de langstlevende echtgenoot, die ten koste gaat van de erfrechtelijke aanspraken van de overige erfgenamen, is dan onvoldoende gerechtvaardigd, omdat in het algemeen onvoldoende lotsverbondenheid is opgebouwd. Gedacht moet worden aan het geval dat de erflater voorkinderen achterlaat; de echtgenoot zal dan wel een kinsdeel erven. Zijn er geen kinderen van de erflater, dan zal de echtgenoot in beginsel – bij ontbreken van een testament – enig erfgenaam zijn. Zie artikel 10, eerste lid, onderdeel a.
2. De vangnet-bescherming geldt echter wel indien niet-toepasselijkheid onaanvaardbaar moet worden geacht naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Men denke aan het geval dat de erflater en de echtgenoot vóór hun korte huwelijk langdurig hebben samengewoond of dat de echtgenoot met het oog op het huwelijk een woning heeft opgegeven die niet kan worden teruggekregen of betaalde werkzaamheden waarvoor hetzelfde geldt.
3. Waren de erflater en de echtgenoot gehuwd in gemeenschap van goederen, dan heeft de echtgenoot uiteraard recht op de helft van de ontbonden huwelijksgemeenschap; de andere helft valt in de nalatenschap en daarvan krijgt de echtgenoot in beginsel een kinsdeel; zie echter wel artikel 1:92a. Uiteraard kan de erflater ook bij testament de echtgenoot goed hebben bedacht.

Artikel 33

1. Het vruchtgebruik van de artikelen 29 en 30 kan in alle gevallen niet alleen naar beneden worden bijgesteld (eerste lid), maar ook worden beëindigd voor zover de echtgenoot daaraan voor zijn verzorging geen behoefte heeft (tweede lid). Het vruchtgebruik zou bijvoorbeeld in geval van hertrouwen van de langstlevende echtgenoot kunnen worden beëindigd. Aldus kan een op de concrete omstandigheden toegesneden voorziening worden bereikt. Ook een beperking van de duur van het vruchtgebruik is mogelijk, indien de omstandigheden dat wenselijk maken. Voordelen van het vruchtgebruik zijn dus dat het kan voorzien in waar de langstlevende in de meeste gevallen behoefte aan heeft: het voortgezet gebruik van goederen, alsmede dat het slechts gaat om een tijdelijk gebruik dat ten laste van de nalatenschap komt. Voordeel is verder dat bij het bepalen van de goederen die voor vruchtgebruik in aanmerking

komen, een globale benadering mogelijk is, waardoor ook niet gevreesd hoeft te worden voor al te veel procedures zoals over alimentatie tussen ex-echtgenoten.

2. Als vuistregel kan ervan worden uitgegaan dat de langstlevende echtgenoot behoefte heeft aan voortgezet gebruik van de woning en de inboedel, zeker als deze ook nog dienst doet als woning voor het overblijvende gezin. Dit zal bijvoorbeeld anders kunnen zijn wanneer de langstlevende echtgenoot alleen achterblijft in een heel grote woning. In dergelijke omstandigheden kan de echtgenoot niet steeds verwachten het gebruik daarvan ongewijzigd en voor onbepaalde tijd te mogen voortzetten. Ook de leeftijd van de betrokkene kan van belang zijn: is de langstlevende echtgenoot nog jong, dan zal er in veel gevallen vanuit mogen worden gegaan dat deze op zeker moment zelf in eigen huisvesting kan voorzien. Een beperking van de duur van het vruchtgebruik kan dan passend zijn. Eveneens zal als vuistregel aangenomen kunnen worden dat vruchtgebruik van andere goederen dan de woning en de inboedel niet aan de orde zal zijn indien door middel van een pensioen een passend inkomen verzekerd is. Ook zal terdege rekening gehouden moeten worden met de mogelijkheid dat de langstlevende zelf in voldoende mate inkomsten kan verwerven. Bij gebreke daarvan is aanvulling denkbaar met een vruchtgebruik van bepaalde nalatenschapsgoederen, zo nodig met verteringsbevoegdheid. In het oog dient echter gehouden te worden dat verregaande inperking van de beschikkingsvrijheid van de erflater niet zonder goede grond dient plaats te vinden.

3. Direct na verschaffing van vruchtgebruik kan beëindiging daarvan worden gevraagd, maar de erfgenamen kunnen de echtgenoot ook bij voorbaat, nog voordat het vruchtgebruik is gevestigd, de aanspraak op vruchtgebruik doen ontzeggen. Deze mogelijkheid is vooral nuttig als aanstonds duidelijk is dat het vruchtgebruik voor de verzorging van de echtgenoot niet nodig is. Wel zullen de erfgenamen de echtgenoot eerst ingevolge artikel 31, tweede lid, in de gelegenheid dienen te stellen zich over het vruchtgebruik uit te spreken. Het is zinvol dat ontzegging van het vruchtgebruik mede aan de orde kan komen in het kader van het verweer tegen een door de langstlevende echtgenoot ingestelde rechtsvordering tot vestiging van zodanig vruchtgebruik (vierde lid).

4. De positie van de echtgenoot is overigens voor de toepassing van artikel 29 anders dan voor de toepassing van artikel 30. Om aanspraak te kunnen maken op een vruchtgebruik van de woning en de inboedel (artikel 29) hoeft de echtgenoot niet bij voorbaat aannemelijk te maken dat het vruchtgebruik nodig is voor zijn verzorging. Als de erfgenamen bezwaar hebben tegen vestiging van het vruchtgebruik, zullen zij in de procedure ingevolge artikel 33, tweede lid, onderdeel a, moeten aangeven waarom woning en/of inboedel voor een passende verzorging niet nodig zijn. Gaat het om een vruchtgebruik van andere goederen, waarop artikel 30 betrekking heeft, dan dient blijkens de redactie van artikel 30 de echtgenoot zo nodig de verzorgingsbehoefte aannemelijk te maken. Het gaat hier derhalve om een verschil in bewijslast. Zie wel artikel 30a.

5. De grond voor opheffing van de verplichting van de rechthebbende tot medewerking aan vestiging van vruchtgebruik kan bijvoorbeeld ook aan de orde komen in verband met een conservatoir beslag ter verkrijging van

levering van het vruchtgebruik (artikel 730 Rv). De formulering van het vierde lid is deels ontleend aan artikel 3:51, derde lid.

6. De langstlevende kan aanspraak maken op een passende voorziening, doch dit is niet hetzelfde als een aanspraak om onder alle omstandigheden het leefpatroon van voorheen te kunnen voortzetten. Gegeven de beperkte strekking van de andere wettelijke rechten van afdeling 2 van titel 3, te weten het bieden van een vangnet aan de echtgenoot in gevallen dat diens verzorging anderszins niet is gewaarborgd, dient de verzorgingsbehoefte in deze afdeling beperkter te worden opgevat dan in afdeling 1 van titel 3. Met het oog op meer duidelijkheid hierover zijn in het vijfde lid elementen opgenomen die voor de bepaling van de verzorgingsbehoefte relevant zijn. Het gaat hier om een niet-limitatieve opsomming.

7. De leeftijd van de echtgenoot (onderdeel a) kan van belang zijn, bijvoorbeeld in die zin dat naarmate de echtgenoot jonger is, er over het algemeen meer mogelijkheden zijn om zelf in de verzorging te voorzien. De samenstelling van de huishouding waartoe de echtgenoot behoort (onderdeel b) kan bijvoorbeeld van betekenis zijn als de huisgenoten ook bijdragen aan gemeenschappelijke kosten. Omgekeerd kunnen bijvoorbeeld ook kosten die de echtgenoot maakt ten behoeve van tot zijn huishouding behorende kinderen de verzorgingsbehoefte mede bepalen. Onderdeel c bepaalt dat de rechter rekening dient te houden met andere bronnen voor de verzorging van de echtgenoot. Het gaat daarbij niet slechts om feitelijk aanwezige bronnen, maar bijvoorbeeld ook om arbeidsinkomsten die de echtgenoot zich in redelijkheid, mede gezien diens leeftijd en opleiding, kan verwerven. Bij eigen vermogen moet mede gedacht worden aan aanspraken uit sommenverzekeringen. Met andere middelen of voorzieningen wordt bijvoorbeeld gedoeld op een wettelijk algemeen nabestaandenpensioen. Dat daaronder geen onderstand is te begrijpen ligt gezien het subsidiaire karakter daarvan voor de hand.

8. Uit onderdeel d, dat spreekt van een passend verzorgingsniveau, komt naar voren dat een beperktere reikwijdte is beoogd dan het zoveel mogelijk voortleven als voorheen, dat in afdeling 1 van titel 3 voorop staat. Wat passend is, zal van geval tot geval kunnen verschillen en mede afhankelijk kunnen zijn van factoren als genoemd in de onderdelen a en b, alsmede van de maatschappelijke positie van de echtgenoot. Uitgangspunt is wel dat een stap terug na het overlijden van de echtgenoot in vele gevallen, evenals na echtscheiding, onvermijdelijk is. Niet uitgesloten is ook dat een passend verzorgingsniveau de eerste tijd na het overlijden van de erflater wat hoger ligt dan nadien, hetgeen onder omstandigheden een zekere afbouw van het verzorgingsrecht kan rechtvaardigen.

9. In onderdeel e is een verwijzing naar artikel 30a opgenomen. In Nederland ontbreekt deze, aangezien ook artikel 30a in Nederland ontbreekt (zie de toelichting bij dat artikel). Bij een gemiddeld maandelijks inkomen lager dan het in artikel 30a genoemde bedrag zal de rechter in elk geval een behoefte aan het in artikel 30 bedoelde verzorgingsvruchtgebruik moeten aannemen, althans tot hoogte van dat bedrag.

Artikelen 34 tot en met 34e

1. Deze artikelen regelen de inkorting van giften waartoe de langstlevende echtgenoot kan overgaan voor zover deze uit de nalatenschap onvoldoende in vruchtgebruik kan verkrijgen voor zijn verzorging. Opgemerkt zij dat de somgerechtigde kinderen van artikel 35 voorgaan boven de echtgenoot, zodat de aanwezigheid van rechten op sommen ineens de echtgenoot kan nopen om tot inkorting over te gaan.
2. De onderhavige regeling wordt in artikel 37, zesde lid, van overeenkomstige toepassing verklaard op de inkortingsmogelijkheid van somgerechtigden (welke mogelijkheid ontbreekt in Nederland).
3. In artikel 4:34, eerste lid, Ned.BW wordt verwezen naar artikelen betreffende inkorting door een legitimaris (artikelen 4:89, tweede en derde lid, 4:90, eerste en derde lid, 4:66, 4:68 en 4:69 Ned. BW). Aangezien het onderhavige ontwerp de legitieme portie niet kent, zijn deze bepalingen uitgeschreven in de artikelen 34a tot en met 34e. Artikel 34a correspondeert met artikel 4:89, tweede lid, Ned.BW jo artikel 4:67 Ned.BW, en artikel 4:89, derde lid, Ned.BW; artikel 34b met artikel 90, eerste en derde lid, Ned.BW; artikel 34c met 4:66 Ned.BW; artikel 34d met artikel 68 Ned. BW; en artikel 34e met artikel 69 Ned.BW.
4. De derde volzin van het eerste lid van artikel 4:34 Ned.BW is niet overgenomen aangezien de legitieme portie ontbreekt. Deshalve wordt in het tweede lid gesproken van 'bevoegdheid' in plaats van 'bevoegdheden' zoals in de Nederlandse tekst.
5. In het tweede lid zijn de gevolgen van de inkorting geregeld. De tweede volzin verklaart een aantal leden van artikel 23 van overeenkomstige toepassing, waardoor de echtgenoot bijvoorbeeld, zo nodig, de rechter zal kunnen verzoeken om een verteringsbevoegdheid vast te stellen met betrekking tot hetgeen de echtgenoot in vruchtgebruik verkrijgt. Het zesde lid van artikel 23 dient niet van overeenkomstige toepassing te zijn, omdat nalatenschapsschuldeisers zich in het geheel niet zullen kunnen verhalen op hetgeen de echtgenoot door inkorting in vruchtgebruik verkrijgt.
6. Voor zover de echtgenoot daaraan behoefte heeft, kan een verzorgingsvruchtgebruik betrekking hebben op alle goederen van de nalatenschap en alle geldsommen betreffen waarvoor giften kunnen worden ingekort (artikel 34, derde lid), met dien verstande dat dit vruchtgebruik niet kan worden ingeroepen tegen schuldeisers ter zake van schulden als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f (artikel 31, eerste lid, tweede en derde volzin). Ingevolge artikel 34, vierde lid, bestaat een geschillenregeling.

Artikel 35

1. Op de onderhavige som ineens van een minderjarig of (jong)meerderjarig kind zal geen beroep gedaan worden indien de langstlevende echtgenoot ouder van het kind is, omdat dan op hem de verplichting tot levensonderhoud blijft rusten. Heeft echter de erflater bepaald dat afdeling 1 ook van toepassing is ten behoeve van een stiefouder van het kind, dan kan zulks meebrengen dat het levensonderhoud van het kind in de knel komt als hem geen eigen terstond geldend te maken aanspraak wordt toegekend.

2. Wat betreft het buitenhuwelijkse niet-erkende kind geeft het huidige artikel 1:406b ook recht op een som ineens; deze bepaling zal kunnen komen te vervallen. Het derde lid heeft dezelfde strekking als artikel 30, zevende lid. Zie voorts artikel 37.

3. Belangrijk is dat voor kinderen die een studie of een opleiding volgen de mogelijkheid wordt geopend dat de som ineens de kosten dekt totdat het kind uiterlijk vijfentwintig jaren is. Voorgesteld wordt (in artikel III) ook artikel 1:395a aan te passen. Deze grens van vijfentwintig jaren is ontleend aan modelwetgeving inzake onderhoud van Caricom. Section 9(4) van de Caricom Model Legislation on Maintenance and Maintenance Orders luidt:

'Where the court is satisfied that -

(a) a child in respect of whom a maintenance order has been made is or will be engaged in a course of education or training after attaining the age of eighteen years; and

(b) for the purposes of such education or training, it is expedient for payments under the order to continue after the child has attained that age.'

Artikel 36

Mede gelet op het vervallen van de legitieme portie is het van belang dat aan de kinderen die zonder behoorlijke vergoeding geruime tijd voor hun ouders arbeid hebben verricht een billijke vergoeding toekomt (uitgesteld inkomen, 'salaire differé'). De som ineens wordt verminderd met hetgeen het kind verkrijgt uit de nalatenschap voorzover die verkrijging kan worden gezien als een beloning voor de werkzaamheden (tweede lid). Zie ook het overnamerecht van artikel 38. De regeling van alle 'andere wettelijke rechten' van de onderhavige afdeling 2 is van dwingend recht (artikel 41). Het recht op deze som ineens is niet beperkt tot meerderjarige kinderen, aangezien ouders sedert 15 januari 2001 (datum van inwerkingtreding van Boek 1 nieuw BW) niet langer het vruchtgenot hebben van het arbeidsinkomen van hun minderjarige kinderen (artikel 1:253I).

Artikel 37

1. In het eerste tot en met derde lid worden verval- en verjaringstermijnen gegeven; men vergelijk de toelichting bij artikel 32, tweede en derde lid. Anders dan in Nederland wordt geen maximum aan de sommen ineens gesteld (Nederlandse artikel 37, vierde lid: de helft van de waarde der nalatenschap). In dit verband bedenke men dat in het onderhavige ontwerp de kinderen geen legitieme portie hebben. In het onderhavige ontwerp kunnen de somgerechtigde kinderen ook giften inkorten (zesde lid, welk lid ontbreekt in Nederland).

2. In het vijfde lid van de Nederlandse pendant (artikel 4:37, vijfde lid, Ned.BW) is verwezen naar artikel 87, tweede lid, tweede volzin, Ned.BW inzake de inkorting door een legitimaris. Aangezien in het onderhavige ontwerp de legitieme portie niet voorkomt, is deze bepaling in het vijfde lid uitgeschreven.

Artikel 38

1. Dit artikel kent aan een kind of stiefkind (eerste lid) en de echtgenoot van de erflater (vijfde lid) het recht toe tot de nalatenschap of ontbonden huwelijksgemeenschap behorende goederen die dienstbaar waren aan een door de erflater uitgeoefend beroep of bedrijf tegen een redelijke prijs over te nemen. Derden hebben met de regeling rekening te houden. Indien zij in dit artikel bedoelde goederen verkrijgen en het bedrijf of beroep wordt voortgezet, kan ook van deze derden overdracht gevorderd worden.
2. In het eerste lid wordt gesproken over goederen die dienstbaar waren aan een beroep of bedrijf. Men dient hier te denken aan goederen die een functie in de beroeps- of bedrijfsuitoefening hebben. Zo is bijvoorbeeld een verhuurd huis dat tot het bedrijf behoort maar dat geen functie in de bedrijfsuitoefening heeft, niet dienstbaar aan het bedrijf.
3. Indien volgens de bepaling aanspraak wordt gemaakt op voortzetting van het beroep of bedrijf is uiteindelijk de rechter geroepen uit te maken of voortzetting in de rede ligt en daarnaast ook wie van de mogelijk belangstellenden voor voortzetting in aanmerking komt. Bij deze vragen is aan de rechter een grote mate van beoordelingsvrijheid toegedacht. Hij kan ook nadere regelingen treffen, bijvoorbeeld indien de echtgenoot het bedrijf samen met een kind gaat voortzetten.
4. Van het stellen van de eis dat de erflater het bedrijf tot zijn overlijden moet hebben uitgeoefend, is afgezien. Ook als de erflater bijvoorbeeld door ziekte reeds voor zijn overlijden het bedrijf niet meer uitoefende, dient overdracht van bedrijfsgoederen bij voortzetting door bijvoorbeeld een kind mogelijk te zijn. Niet gevreesd hoeft te worden dat de rechter zal verplichten tot overdracht van goederen die behoren tot een bedrijf dat de erflater reeds lang aan een derde heeft overgedragen. In dat geval kan immers niet gesproken worden van voortzetting van het bedrijf van de erflater.
5. De overnameprijs dient redelijk te zijn in de zin dat het niet onmogelijk moet zijn het bedrijf voort te zetten. Uiteindelijk beslist in geval van geschil ook hier de rechter.
6. Het tweede lid geeft een voorziening voor het geval de erflater bestuurder was van een NV of BV en hij alleen of tezamen met de medebestuurders de meerderheid van de aandelen hield. Als het kind of diens echtgenoot ten tijde van het overlijden bestuurder van die vennootschap is of na het overlijden de positie als bestuurder van de erflater voortzet, is het bepaalde in het eerste lid van overeenkomstige toepassing. Ook als de erflater reeds voor zijn overlijden als bestuurder is teruggetreden, kan het tweede lid onder omstandigheden worden toegepast. Door het derde lid staat vast dat voortzetting in het kader van het tweede lid alleen kan plaatsvinden indien de voortzetter daartoe ook statutair bevoegd is. Anders gezegd: een blokkeringsregeling moet zich niet tegen de overdracht der aandelen verzetten.
7. Het vierde lid bevat in verband met de rechtszekerheid een vervaltermijn van een jaar na het overlijden.

Artikel 39

Degene die een aanspraak op een wettelijk recht als bedoeld in afdeling 2 van titel 3 kan maken, maar vanwege het ontbreken van erfgenaamschap

geen toegang tot nalatenschapgegevens heeft, verkrijgt ingevolge dit artikel een aanspraak op informatie.

Artikel 40

In geval van vermoedelijk overlijden en de vaststelling van overlijden in bepaalde gevallen, zoals geregeld in de afdelingen 2 en 3 van titel 18 van Boek 1 behoren termijnen die aanvangen met het overlijden van de erflater dan wel het openvallen van de nalatenschap, in plaats daarvan te lopen vanaf de dag dat de desbetreffende beschikkingen in kracht van gewijsde gaan. Voor de relevante termijnen in afdeling 2 van titel 3 is zulks bepaald in het onderhavige artikel. Een vergelijkbare bepaling is in afdeling 1 van titel 3 opgenomen in artikel 18, vierde lid.

Artikel 40a

Zie de toelichting bij artikel 27c.

Artikel 41

Met dit artikel wordt het dwingendrechtelijk karakter van deze afdeling tot uitdrukking gebracht.

Titel 4. Uiterste willen

Afdeling 1. Uiterste wilsbeschikkingen in het algemeen

Artikel 42

1. De uiterste wilsbeschikking is een eenzijdige rechtshandeling in die zin, dat voor de geldigheid van de handeling de wilsverklaring van een persoon volgens de wet voldoende is. Ook als de erflater zelf zijn beschikking afhankelijk mocht hebben gesteld van de wilsverklaring van een ander, blijft de uiterste wilsbeschikking een eenzijdige rechtshandeling in de hier bedoelde zin. Het typerende van de uiterste wilsbeschikking is dat zij eerst werkt na het overlijden van degene die de rechtshandeling verricht; vóór het overlijden van de erflater wordt tussen hem en de bij uiterste wilsbeschikking bevoordeelde door de beschikking geen enkele rechtsband geschapen.
2. Naast dit materiële vereiste verlangt het eerste lid dat de beschikking na dode in Boek 4 of elders in de wet geregeld moet zijn; men denke wat dat laatste betreft aan een uitsluitingsclausule (artikel 1:94, eerste lid, tweede volzin) en de aanwijzing van een voogd over de nagelaten kinderen (artikel 1:292). Hier geldt dus een gesloten stelsel. Uiterste wilsbeschikkingen volgens Boek 4 zijn met name: erfstellingen, legaten, testamentaire lasten, door de wet toegestane beschikkingen in het kader van de wettelijke verdeling, het bewind en de executele.
3. In de definitie is niet meer opgenomen, dat de erflater zijn verklaring herroepelijk moet hebben afgelegd. De herroepelijkheid is in het tweede lid tot een bijzondere voor testamenten geldende regel gemaakt. Mocht dus een erflater in zijn testament zijn beschikking voor onherroepelijk hebben verklaard, dan houdt de akte niet op een testament te zijn; de verklaring van onherroepelijkheid is echter als in strijd met het tweede lid van dit

artikel nietig. Herroeping kan uitdrukkelijk of stilzwijgend (bijvoorbeeld door een vervangende uiterste wilsbeschikking) geschieden.

4. Het hoogstpersoonlijke karakter van deze rechtshandeling, neergelegd in het derde lid, brengt mede, dat een wettelijke vertegenwoordiger of een gevolmachtigde nimmer rechtsgeldig ten name van de vertegenwoordigde een uiterste wilsbeschikking kan maken. In het ontwerp behoort deze regel in de wet te staan, omdat titel 3 van Boek 3 BW ervan uitgaat dat in beginsel alle vermogensrechtelijke rechtshandelingen via een vertegenwoordiger kunnen worden verricht.

Artikel 43

1. Het is niet gewenst om binnen de 'familiekring' (in ruime zin) misbruik van omstandigheden als grond van vernietiging van uiterste wilsbeschikkingen te erkennen, omdat dit juist bij uiterste willen een voortdurende bron van processen zou zijn; degenen, die door een testament in hun verwachtingen zijn teleurgesteld, menen bijna steeds dat de bevoordeelden een onoorbare invloed hebben uitgeoefend om de erflater tot het maken van zijn uiterste wil te bewegen. Gaat het daarentegen om 'buitenstaanders' dan is – anders dan in Nederland – een beroep op misbruik van omstandigheden wel mogelijk. Het openen van deze mogelijkheid hangt mede samen met het vervallen van de legitieme portie. Zie ook de artikelen 57 tot en met 61 die dienen ter voorkoming van ongeoorloofde beïnvloeding van de testateur (en artikel 7:178 ten aanzien van schenking). De uitzondering in artikel 60, onderdeel b, is afgestemd op het onderhavige artikel 43, eerste lid.

2. Misbruik van omstandigheden is volgens artikel 3:44, vierde lid, aanwezig 'wanneer iemand die weet of moet begrijpen dat een ander door bijzondere omstandigheden, zoals noodtoestand, afhanke-lijkheid, lichtzinnigheid, abnormale geestestoestand of onervarenheid, bewo- gen wordt tot het verrichten van een rechtshande-ling, het tot stand komen van die rechtshandeling bevordert, ofschoon hetgeen hij weet of moet begrijpen hem daar-van zou behoren te weerhouden.' Het is uiteraard de taak van de notaris in het algemeen om te trachten – door goede voorlichting en advies – te vermijden dat bij het maken van een testament misbruik van omstandigheden zich voordoet. Gaat het om een buitenstaander of kort kinderloos huwelijk en wordt (door de kinderen) beroep gedaan op misbruik van omstandigheden, dan geldt een omkering van de bewijslast (eerste lid, laatste volzin).

3. Het tweede lid van het onderhavige artikel 43 geeft aan, wanneer een uiterste wil op grond van een dwaling in de beweegreden kan vernietigd worden. In het ontwerp is dit beroep slechts in beperkte mate toegelaten: de onjuiste beweegreden (falsa causa) moet uit het testament zelf blijken; en bovendien moet vaststaan, dat de beschikking niet gemaakt zou zijn, wanneer de erflater beter ingelicht ware. Een beweegreden is onjuist, wanneer een erflater tot een beschikking wordt bewogen door een omstandigheid, die hij ten onrechte als bestaande aanmerkt of die ontijdig opgehouden heeft te bestaan of door een verwachting, die niet in vervulling is gegaan. Van een dwaling in de beweegredenen is wel te onderscheiden een onjuiste aanduiding van een persoon of van een goed in een uiterste wil. Dit geval is geregeld in artikel 46, derde lid. Het is meer

een geval van uitlegging van de uiterste wilsbeschikking dan van een grond van nietigheid of vernietigbaarheid wegens dwaling in de beweegredenen.

4. Het derde lid heft betrekking op bevestiging door de erflater van een uiterste wilsbeschikking die is tot stand gekomen onder invloed van misbruik van omstandigheden, bedreiging, bedrog of een onjuiste beweegreden. Het gaat hier om een andere figuur dan de bevestiging, bedoeld in artikel 3:55, eerste lid, die in geval van een uiterste wilsbeschikking uitsluitend kan plaats vinden na het overlijden door degene die als onmiddellijk belanghebbende tot vernietiging bevoegd was. Voor de bevestiging gelden geen vormvoorschriften.

Artikel 44

Een uiterste wilsbeschikking kan nietig zijn wegens strijd met de goede zeden of de openbare orde, zowel wanneer daarmee in strijd is haar inhoud als haar beslissende grond. In overeenstemming met hetgeen in artikel 43 is bepaald, moet de beweegreden zelf in het testament zijn te vinden; haar beslissend karakter kan echter zo nodig door feiten buiten het testament staande worden bewezen.

Artikel 45

1. Het eerste lid betreft de onmogelijke of ongeoorloofde voorwaarde of last. Het tweede lid is als een toepassing van het in artikel 44 bepaalde te beschouwen. Slechts is hier niet alleen van een onzedelijke beweegreden sprake maar ook van een die onmogelijk is.

Artikel 46

1. Dit artikel geeft enige regels voor de uitlegging van uiterste wilsbeschikkingen. Voorop staat de regel, dat men steeds bij de uitlegging dient rekening te houden met de verhoudingen, die de wil wenst te regelen, dus ook als die verhoudingen uit de wil zelf niet te kennen zijn. Of bijvoorbeeld een uiterste wilsbeschikking een bevestiging van het erfrecht bij versterf wil geven, dan wel daarbuiten wil treden, hangt in de eerste plaats af van de verwanten, die de erflater in leven heeft, iets wat niet uit het testament zelf te kennen is. Is de geroepene geen erfgenaam bij versterf, dan heeft de erflater ongetwijfeld van de erfopvolging bij versterf willen afwijken. Heeft de geroepene daarentegen een gelijk erfdeel bij versterf als het testament hem toekent, dan is de beschikking op zichzelf niet duidelijk en zal men uit de overige testamentaire bepalingen en, zo deze geen uitkomst geven, buiten de uiterste wil om, de bedoeling van de erflater vaststellen.

2. Het tweede lid geeft dezelfde regel weer, die in het huidige recht aldus wordt uitgedrukt: 'Indien de bewoordingen ener uiterste wilsbeschikking duidelijk zijn, mag men daarvan door uitlegging niet afwijken.' Tegen de tegenwoordige redactie maakt men echter terecht het bezwaar, dat het dikwijls slechts afhangt van welke gegevens men bij zijn interpretatie gebruik maakt of men de woorden uit een testament voor duidelijk of onduidelijk moet verklaren. Vandaar dat het van meer gewicht is in de wet aan te geven welke gegevens men bij de uitlegging van uiterste wilsbeschikkingen mag gebruiken. Uit het eerste lid volgt dat de te regelen

verhoudingen steeds bij de uitlegging mogen te hulp geroepen worden. Daarentegen mogen daden of verklaringen van de erflater, die niet in het testament zelf zijn vervat, slechts voor de uitlegging van de uiterste wil gebruikt worden wanneer deze daarzonder geen duidelijke zin heeft.

3. Het laatste lid van het artikel geeft een regel van uitlegging, die noodzakelijk wordt door de veelal onvolkomen of onjuiste aanduiding van de persoon te wiens behoefte of van het goed waarover beschikt wordt. In dat geval mag steeds een uitlegging naar de bedoeling van de erflater met behulp van de uiterste wil of zelfs met andere gegevens plaats vinden.

Artikel 47

1. Hier wordt als hoofdregel gesteld, dat, wanneer op het ogenblik van het overlijden van de erflater een door deze getroffen beschikking onmogelijk is geworden, de beschikking vervalt, zonder dat iets anders als surrogaat daarvoor in de plaats treedt. Deze regel is in het belang der rechtszekerheid gewenst; beschikkingen, die niet in de door de wet voorgeschreven vorm getroffen zijn, kunnen niet in aanmerking komen, ook al is de bedoeling om aldus te beschikken te bewijzen.

2. Op het beginsel wordt slechts een uitzondering gemaakt, wanneer de wet zelf dit doet (zie artikel 51) of uit het testament zelf de bedoeling is af te leiden om een andere beschikking in de plaats van de onmogelijk geworden te doen treden. Zo kan bijvoorbeeld wanneer A na B tot een goed krachtens fideicommissaire substitutie geroepen wordt en de bezwaarde voor de erflater overleden is op grond van de klaarblijkelijke bedoeling van de erflater de als verwachter aangewezen als onmiddellijke erfgenaam beschouwd worden.

Artikel 48

1. Als algemene regel wordt in het onderhavige artikel gesteld dat indien onderscheiden personen bij eenzelfde uiterste wil tot de gehele nalatenschap, tot hetzelfde erfdeel of hetzelfde bepaalde goed geroepen worden en de uiterste wilsbeschikking ten opzichte van een hunner geen gevolg heeft, als regel aanwas ten behoeve van de overigen plaats vindt, wanneer ieder tot het geheel of ieder voor een gelijk deel geroepen wordt. Bij dit gelijke deel wordt geen onderscheid gemaakt of het deel al of niet met een breuk is aangeduid. Deze regel vindt dus ook plaats wanneer ieder der geroepenen een bepaald deel aangewezen is (1/2, 1/3 enz.).

2. Men denke hier aan vooroverlijden, verwerping of onwaardigheid van een hunner of aan het geval dat de uiterste wilsbeschikking jegens een hunner wegens het niet uitvoeren van een last is vervallen verklaard, een vernietiging heeft plaats gevonden of de uiterste wilsbeschikking nietig is wegens strijd met de goede zeden of de openbare orde enz.

3. De aanwas ten behoeve der overige geroepenen is voorgeschreven, omdat deze als het meest met de bedoeling van de erflater overeenstemmend mag beschouwd worden. Hieruit volgt, dat zij niet mag toegepast worden telkens wanneer uit de uiterste wil van een tegenovergestelde bedoeling blijkt.

Artikel 49

1. In het eerste lid wordt bepaald dat een ten laste van een erfgenaam gemaakt legaat van een bepaald goed dat bij het openvallen van de nalatenschap daartoe niet behoort, vervalt, tenzij uit de uiterste wil zelf is af te leiden dat de erflater de beschikking niettemin heeft gewild.
2. Is uit de uiterste wil zelf af te leiden dat de erflater het legaat ook heeft willen maken voor het geval dat het gelegateerde bepaalde goed niet tot zijn nalatenschap behoort, dan betekent dit dat op de belaste erfgenaam de plicht rust zich het gelegateerde goed te verschaffen ten einde aan de beschikking uitvoering te kunnen geven. Blijkt echter dat het de erfgenaam niet mogelijk is zich van deze verplichting te kwijten of dat dit slechts ten koste van een onevenredig grote opoffering mogelijk zou zijn, dan ware het noch in de lijn van erflaters bedoeling dat het legaat toch vervalt, noch ook redelijk de erfgenaam voor wanprestatie aansprakelijk te stellen; de juiste oplossing is dan dat de erfgenaam gehouden is in plaats van het gelegateerde goed de waarde hiervan uit te keren (tweede lid). Het spreekt vanzelf dat het tweede lid niet toepasselijk is, wanneer de erflater blijkens zijn uiterste wil het hier bedoelde geval heeft voorzien en voor dat geval het legaat in het geheel niet heeft gewild.
3. Volgens het derde lid wordt voor de toepassing van het eerste lid een goed niet geacht tot de nalatenschap te behoren, indien op de erflater een verbintenis tot overdracht van dat goed rust, die niet met zijn dood teniet gaat. Men zal ermede willen instemmen, dat de derde, die aanspraak op levering kan maken, ook inderdaad geleverd krijgt. In de regel zal het niet stroken met hetgeen de erflater heeft bedoeld dat de legataris schadeloos moet worden gesteld.

Artikel 50

1. Het eerste lid schrijft – overeenkomstig het huidige recht – voor dat beslissend is de staat van het gelegateerde goed ten tijde van overlijden. Het tweede lid geeft de belangrijkste gevolgtrekking uit het eerste lid: het niet verplicht zijn van een erfgenaam om het gelegateerde goed te bevrijden van de beperkte rechten, ook niet van die de erflater daarop na het maken van het testament heeft gevestigd; men denke aan hypotheek, vruchtgebruik en erfdienstbaarheden. De regel van het eerste lid ziet overigens niet alleen op de feitelijke, maar ook op de juridische staat van de gelegateerde zaak op het ogenblik van overlijden van de erflater.
2. Bij bedoeld beginsel sluit zich ook het derde lid aan. Wanneer een erflater een vorderingsrecht op de erfgenaam zelf aan een ander legateert, zou dit vorderingsrecht niettemin, omdat het krachtens artikel 182 bij het openvallen van de nalatenschap op de erfgenaam overgaat, door vermenging tenietgaan en dus niet meer vatbaar zijn voor overdracht aan de legataris ter uitvoering van het legaat. Daarom bepaalt het onderhavige derde lid dat in dit geval geen vermenging intreedt. Hetzelfde geldt voor een legaat van een beperkt recht van de erflater op een goed van de erfgenaam, en omgekeerd ook voor het legaat van een goed van de erflater, waarop een beperkt recht van de erfgenaam rust.

Artikel 51

Dit artikel betreft een goed uit de door het overlijden ontbonden huwelijksgemeenschap. Het is een voorbeeld van een afwijking van de

regel van artikel 47 krachtens wettelijk voorschrift. Het artikel vindt toepassing zowel wanneer een goed uit de huwelijksgemeenschap voor het geheel als voor een deel vermaakt is; verder zowel wanneer het goed aan de andere echtgenoot door erfopvolging als door boedelscheiding is ten deel gevallen.

Artikel 52

1. De rechtspraak heeft zich over het algemeen in die zin ontwikkeld dat wanneer in een making bij de naam van degene te wiens voordele zij is gemaakt de aanduiding 'echtgenoot' of 'aanstaande echtgenoot' is geplaatst, hiermede de beslissende beweegreden van de making is aangegeven, en wel in die zin dat de erflater tot de beschikking is bewogen door de veronderstelling dat het huwelijk op het tijdstip van zijn dood nog in stand zou zijn. Het voorgestelde artikel bouwt op die ontwikkeling voort. Het beperkt zich niet tot de gevallen dat in de akte van uiterste wil een zodanige aanduiding is opgenomen, zonder welke toepassing van artikel 43 niet mogelijk is. Het ontbreken van die aanduiding in de uiterste wil behoort niet beslissend te zijn; indien de bevoordeelde inderdaad op het tijdstip van het maken van de uiterste wil de verloofde of de echtgenoot van de erflater is, zal die hoedanigheid en de veronderstelling dat het huwelijk bestendig zal zijn, bijna altijd de beweegreden van de erflater zijn.

2. Echter behoort de testamentaire bevoordeling niet te vervallen, wanneer uit de uiterste wil is af te leiden dat de beslissende beweegreden tot het maken van de beschikking niet was gelegen in de veronderstelling dat het huwelijk of het voorgenomen huwelijk van erflater en bevoordeelde bij de dood van de erflater nog in stand zou zijn. De thans gebruikte term 'is af te leiden' komt ook voor in de artikelen 47 en 49, eerste lid.

Artikel 53

Dit artikel geeft een uitleg aan de aan in een uiterste wil gebruikte term naaste bloed(verwanten). Het gaat hier om een wettelijk vermoeden, dat door tegenbewijs kan worden ontzenuwd.

Artikel 54

Het onderhavige artikel bepaalt dat de bevoegdheid om een beroep te doen op een vernietigingsgrond met betrekking tot een uiterste wilsbeschikking verjaart één jaar nadat de dood van de erflater, de beschikking en de vernietigingsgrond ter kennis zijn gekomen van degene die deze grond kan invoeren, dan wel zijn rechtsvoorganger. In de praktijk kan dit betekenen dat het aldus aan drie vereisten gekoppelde aanvangstijdstip zeer lang kan uitblijven. Aan de daaraan verbonden bezwaren is tegemoet gekomen door naast de eventueel pas zeer laat intredende verjaringstermijn nog een vervaltermijn in het leven te roepen van drie jaar, nadat de tot vernietiging bevoegde dan wel zijn rechtsvoorganger kennis heeft genomen van de dood van de erflater en van de beschikking. Dit artikel sluit aan bij de artikelen 3:52 en 3:53. Zie ook artikel 110 ten aanzien van een uiterste wil.

Artikel 55

1. Dit artikel bouwt voort op hetgeen in de titel Rechtshandelingen van Boek 3 BW in het algemeen omtrent geestelijke stoornis en handelingsonbekwaamheid is bepaald (zie de artikelen 3:32 tot en met 3:34). Dientengevolge kan iemand wiens geestvermogens blijvend of tijdelijk gestoord zijn geen uiterste wil maken indien dientengevolge een op een rechtsgevolg gerichte wil geheel ontbreekt, de stoornis in het algemeen een redelijke waardering der bij het testament betrokken belangen belet of een bepaalde verklaring onder invloed van die stoornis is gedaan.

2. Wat de handelingsonbekwamen betreft, deze kunnen in het algemeen volgens de algemene voor rechtshandelingen geldende regels geen geldige uiterste wil maken. Het artikel zondert hiervan echter uit de minderjarigen boven 16 jaar.

3. In het derde lid is aangesloten bij artikel 1:382. In de voorgestelde regeling is het de taak van de rechter om te beoordelen, eventueel na het inwinnen van een deskundigenbericht, of de curandus een redelijke waardering van de bij het maken van de uiterste wilsbeschikking betrokken belangen belet (overeenkomstig artikel 3:34, eerste lid). Indien dit niet het geval is, dan geeft de rechter zijn toestemming. De rechter kan aan zijn toestemming voorwaarden verbinden, bijvoorbeeld dat de notariële akte die de uiterste wil bevat binnen een bepaalde periode dient te zijn verleden, of dat de onderhandse akte die de uiterste wil bevat binnen een bepaalde periode aan de notaris ter hand dient te worden gesteld (zie artikel 94). De door de rechter verleende toestemming laat de mogelijkheid onverlet om de geldigheid van de uiterste wil aan te tasten met een beroep op artikel 3:33.

4. Artikel 55 wijkt wat de curatele af van de Nederlandse pendant, dit in overeenstemming met wat in Boek 1 is geschied. Geen rekening wordt namelijk gehouden met de gronden van curatele. Bij de totstandkoming van Boek 1 is daarover het volgende opgemerkt (de genoemde artikelen betreffen Boek 1): 'Speciale aandacht verdienen de wijzigingen ten aanzien van de artikelen 37, 38, 382, 385 en 386. In de praktijk is gebleken dat curatele bijna uitsluitend wordt ingesteld mede in verband met geestelijke stoornissen. Verslaving aan drugs leidt daar – al dan niet tijdelijk – toe. Hier komt bij dat drugsverslaafden zich regelmatig lenen voor schijnhuwelijken en schijnerkenningen. Dit geeft voldoende grond om geen onderscheid meer te maken, wat betreft de mate van handelingsonbekwaamheid, tussen enerzijds curatele wegens geestelijke stoornis en anderzijds curatele wegens verslaving of verkwisting. Wat betreft de curatele wegens verkwisting zij nog opgemerkt dat deze zich zelden voordoet of het zou moeten zijn omdat ook sprake is van een verslaving. In het nieuwe artikel 382 is daarom bepaald dat een curandus, ongeacht de grond waarvoor de curatele is ingesteld, slechts familierechtelijke handelingen mag verrichten met toestemming van de rechter in eerste aanleg. Het gaat hier onder meer om het aangaan van een huwelijk (de artikelen 37 en 38 kunnen derhalve vervallen), een scheidingsverzoek (HR 28 maart 1980, NJ 1980, 378), de aantasting van het vaderschap en de erkenning van een kind (het Nederlandse vierde lid van artikel 204 behoefde derhalve niet te worden overgenomen). De rechter zal moeten beoordelen of de curandus

vol-doende in staat moet worden geacht tot een redelijke waarde-ning van zijn belangen ter zake.' (Staten van de Nederlandse Antillen 1999/2000-1937, Nota van Wijzigingen, no. 4, p. 25 onder 9; M.F. Murray (red.), De Parlementaire Geschiedenis van het Nederlands Antilliaanse (nieuw) Burgerlijk Wetboek, 2005, p. 150-151, bij artikel 382 van Boek 1).

Artikel 56

1. Om voordeel te trekken uit een nalatenschap moet men bestaan; zie voor het versterferrecht artikel 9 en voor het testamentaire erfrecht het onderhavige artikel 56. In verband hiermee is de algemene regel dat makingen over de hand geoorloofd zijn als de verwachter bestaat op het ogenblik dat de erflater overlijdt en de bezwaarde overleeft. Dergelijke makingen over de hand worden als voorwaardelijke uiterste wilsbeschikkingen aangemerkt (artikel 141). Desgewenst kan de erflater van deze makingen over de hand een zogenaamd 'fideïcommis de residuo' maken (artikel 138, tweede lid). In het onderhavige artikel 56, tweede tot en met vierde lid, worden aan bovenstaande hoofdregel enkele uitbreidingen gegeven. In bepaalde gevallen kan een making over de hand ook rechtsgeldig worden getroffen, al bestaan bij het openvallen van de nalatenschap de verwachters nog niet.
2. Volgens het tweede lid kan de erflater bepalen, dat het vermaakte aan bij zijn overlijden nog niet geboren verwachters zal ten goede komen, mits de bezwaarde een afstammeling van een ouder is (zijn afstammeling, broer of zuster) of een afstammeling van laatstgenoemden, en de verwachters de erfgenamen bij versterf in de rechte nederdalende lijn van die bezwaarde zijn, staaksgewijze.
3. In het derde lid mag de bezwaarde iedere willekeurige derde zijn (in de praktijk vaak de echtgenoot), de verwachters moeten afstammelingen van een ouder van de erflater zijn. Voorts kunnen, indien die afstammeling het overlijden van de bevoordeelde niet overleeft, diens alsdan bestaande afstammelingen staaksgewijze in diens plaats treden, ook al bestonden zij nog niet ten tijde van overlijden van de erflater.
4. Het vierde lid betreft de fideïcommis de residuo. Hier geldt de uitzondering op de bestaanseis in de meest vergaande vorm. Verwachters moeten zijn bloedverwanten van de erflater in de erfelijke graad, d.i. tot in de zesde (artikel 12, derde lid).

Artikelen 57 tot en met 62

Deze reeks artikelen dienen ter voorkoming van ongeoorloofde beïnvloeding van de testateur; de sanctie is niet langer nietigheid, maar vernietigbaarheid. Zie de huidige artikelen 4:931 tot en met 4:934 en 4:937 BW en HR 2 november 2007, C06/106HR.

Afdeling 3 van titel 4 van Boek 4 Ned.BW (artikelen 4:63 tot en met 4:92 Ned.BW), inzake de legitieme portie, is niet overgenomen. Men zie deze Memorie van Toelichting onder Algemeen.

Afdeling 4. Vorm van uiterste willen

Artikel 93

Deze bepaling correspondeert met het huidige recht en is gehandhaafd aangezien een gemeenschappelijk testament gemakkelijk bij een of beide erflaters de indruk kan wekken dat de beschikkingen niet eenzijdig kunnen worden herroepen.

Artikel 94

De testamentvormen zijn tot twee teruggebracht. Een geheim testament heeft naast een gedeponeerde onderhands geen enkele reden van bestaan. Behoudens noodgevallen worden testamenten, die niet bij een notaris zijn gedeponeerde, niet als geldig erkend.

Artikel 95

Dit artikel verenigt het tegenwoordige holografische met het geheime testament tot één vorm van uiterste wil.

Artikel 96

Uit artikel 95, tweede lid, volgt dat bewijs van de bewering dat het handschrift van de uiterste wil niet dat des erflaters is of dat de handtekeningen ter waarmerking van de bladzijden niet door de erflater zelf zijn gezet, alleen zin heeft wanneer de wil uit meer dan één bladzijde bestaat en gesteld wordt dat aan geen van beide alternatieve vereisten is voldaan.

Artikel 97

1. In vergelijking met het geldende recht is de mogelijkheid vervallen om bij codicil executeurs aan te stellen. Dit kan in het nieuwe recht nog slechts geschieden bij notariële akte of bij een aan een notaris in bewaring gegeven onderhandse akte. Op deze wijze wordt voorkomen dat de notaris een verklaring van erfrecht aan de erfgenamen afgeeft, terwijl later blijkt dat de erflater bij codicil een executeur heeft aangesteld.
2. De tekst wijkt in onderdeel c af van de Nederlandse pendant in verband met hier te lande afwijkende wetgeving inzake de lijkbezorging en het auteursrecht.

Artikelen 98 en 100 tot en met 108

Deze gemoderniseerde regeling van het noodtestament is ontleend aan de Nederlandse wet van 27 september 1961, Stb. 304. In artikel 102 is aangesloten bij de huidige regeling (artikel 4:974 BW).

Artikel 109

1. Het is ongewenst om aan het niet inachtnemen van iedere formaliteit, die voor een uiterste wil voorgeschreven is, een absolute nietigheid te verbinden. Het artikel maakt daarom onderscheid tussen enige vereisten, die op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven en de overige formaliteiten, bij wier niet inachtneming slechts een vernietiging mogelijk is. In de laatste gevallen wordt in tegenstelling met de eerstbedoelde niet alleen slechts aan enkele personen de bevoegdheid toegekend om zich op het gebrek te beroepen, maar is bovendien slechts gedurende een beperkte tijd na het opvallen der nalatenschap een beroep op het gebrek toegestaan.

2. De gevallen van absolute nietigheid worden in het eerste en tweede lid genoemd. Het zijn er slechts twee: het ontbreken van de vereiste handtekening van de erflater of van de notaris. De nietigheid correspondeert met de hoofdregel van artikel 3:39. Het ontbreken van de handtekening van de erflater is alleen dan grond voor nietigheid, wanneer die handtekening is vereist. Verklaart de erflater dat hij niet kan ondertekenen, dan is het testament volkomen geldig, wanneer die verklaring van de erflater en de oorzaak van verhindering door de notaris in de akte wordt vermeld.

3. Ontbreekt die vermelding doch staat vast, dat de erflater niet ondertekenen kon of daarin verhinderd was, dan is het testament volgens het vierde lid vernietigbaar. Ook wanneer op grond van vereisten in de wetgeving op het notarisambt de authenticiteit aan de akte ontbreekt (bijvoorbeeld door een notaris buiten zijn ressort opgemaakt), is de uiterste wil slechts vernietigbaar en niet nietig. Wie in geval een testament vernietigbaar is, de vordering tot vernietiging toekomt en hoe lang deze vordering kan worden ingesteld, zijn vragen die in titel 2 (Rechtshandelingen) van Boek 3 hun antwoord vinden.

4. Het derde lid verklaart het tweede lid van overeenkomstige toepassing op een noodtestament, zodat het niet ondertekenen door de desbetreffende functionaris tot nietigheid leidt.

Artikel 110

Deze schakelbepaling verklaart artikel 54 inzake verjaring van de vordering tot vernietiging van overeenkomstige toepassing.

Afdeling 5. Herroeping van uiterste wilsbeschikkingen

Artikelen 111 tot en met 114

1. Een herroeping is een uiterste wilsbeschikking in de zin van artikel 42, eerste lid (zie het derde lid van dit artikel). De herroeping kan in het algemeen in dezelfde vorm geschieden als waarin de beschikking, die herroepen wordt, gemaakt had kunnen worden (artikel 111).

2. Artikel 112 spreekt van een vervallen der beschikking voor zover de latere beschikking de vroegere onuitvoerbaar maakt of vervangt. Het onuitvoerbaar maken ziet op een 'incompatibilité matérielle', het vervangen op de 'incompatibilité intentionelle'. Wanneer een vervangingsbedoeling aanwezig is, is een vraag uitlegging der beschikking. Wanneer een erflater in twee testamenten verschillende personen voor het geheel tot erfgenaam heeft ingesteld of hun eenzelfde zaak vermaakt, zijn de beschikkingen niet beide uitvoerbaar en zal dus de latere de eerste geheel vervangen.

3. Artikel 113 vormt een uitzondering op de hoofdregel van artikel 42, derde lid, dat een uiterste wilsbeschikking alleen door een uiterste wil kan worden herroepen. Een onderhandse, in bewaring gegeven uiterste wil kan ook door teruggave, met inachtneming van dezelfde vormvoorschriften als bij de inbewaringgeving, worden herroepen.

4. Ook artikel 114 is een uitzondering op artikel 42, derde lid. De erflater kan het stuk vernietigen, bijvoorbeeld verscheuren of verbranden.

Bovendien geeft het artikel een (weerlegbaar) vermoeden dat wanneer het stuk is vernietigd, zulks door de erflater is gebeurd.

Titel 5. Onderscheiden soorten van uiterste wilsbeschikkingen

Afdeling 1. Erfstellingen

Artikelen 115 en 116

Deze artikelen brengen niets nieuws.

Afdeling 2. Legaten

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 117

Anders dan in het bestaande recht wordt thans een definitie gegeven van legaat. Centraal staat daarbij het vorderingsrecht dat aan een of meer personen wordt toegekend (eerste lid). Voor de definitie van een last, die aansluit bij die van een legaat, zie artikel 130, eerste lid. Een legaat kan ook, mits aldus opgelegd, ten laste komen van een of meer bepaalde erfgenamen of van legatarissen; zie het onderhavige artikel 117, tweede lid. In het derde lid wordt een met artikel 6:6 overeenstemmende regel gegeven.

Artikel 118

1. Het eerste lid ziet op legaten die ten laste van een of meer bepaalde wettelijke of testamentaire erfgenamen zijn gemaakt. Veelal bevat de uiterste wil een subsidiaire beschikking voor de gevallen dat een bepaalde persoon die als erfgenaam met een legaat is belast door vooroverlijden, verwerping of anderszins – onwaardigheid, nietigheid of vernietiging van de erfstelling – niet erfgenaam wordt of zijn erfrecht komt te vervallen. Ontbreekt een zodanige voorziening in de uiterste wil, dan komt in die gevallen volgens het eerste lid de verplichting uit het legaat, tenzij haar aard zich daartegen verzet, te rusten op hen aan wie het erfdeel van de belaste persoon toevalt, doch met deze bijzonderheid dat zij, wanneer zij daaraan de voorkeur geven, kunnen volstaan met uitkering aan de legataris van hetgeen zij in de plaats van degene die de erflater met het legaat had belast uit de nalatenschap genieten of van de waarde daarvan.

2. Het tweede lid bevat de overeenkomstige regeling voor sublegaten, d.w.z. legaten die de erflater ten laste van een of meer legatarissen heeft gemaakt. De verbintenis uit het sublegaat komt te rusten op degenen die belast waren met het legaat aan de persoon aan wie de erflater het sublegaat had opgelegd of had willen opleggen, doch zij kunnen, als zij dat willen, volstaan met voldoening aan de sublegataris van het aan de oorspronkelijk belaste persoon gelegateerde of van de waarde daarvan.

Artikel 119

Mede met het oog op zijn bij de artikelen 124 en 125 te bespreken recht op vruchten of rente behoort een legataris met bekwame spoed in kennis te worden gesteld met het feit dat hem een legaat is toegevallen. Daarom

is te dezer plaatse het voorschrift opgenomen dat degenen op wie een legaat rust, alsmede de executeurs zo die er zijn, moeten zorgdragen dat de legataris zo spoedig mogelijk van het legaat wordt kennis gegeven. Zijn zij niet bekend met het adres van een legataris, dan behoren zij dit op te sporen, voor zover een eenvoudig onderzoek daartoe voldoende is. Gelukt dit niet, dan – zo bepaalt de tweede zin – moeten zij dit aan de rechter mededelen, opdat deze aan hen het doen van verdere nasporingen of een bepaalde wijze van oproeping, bijvoorbeeld door een advertentie, kan gelasten. De rechter kan bij de bepaling, of hij een aanwijzing zal geven en zo ja welke, rekening houden met de grootte van het legaat. Het spreekt vanzelf dat overtreding van dit artikel tot een verplichting tot schadevergoeding kan leiden. Men vergelijkte voorts artikel 214.

Artikel 120

Legaten gaan niet ten koste van eerdere schuldeisers; zie ook artikel 7, tweede lid. De verminderingsregel van het onderhavige artikel 120, tweede lid, betreft de verhouding legataris en andere schuldeisers. De erfgenamen blijven na vermindering in privé aansprakelijk (vijfde lid). Om hieraan te ontkomen moeten zij verwerpen of beneficiair aanvaarden.

Artikel 121

Hier wordt, evenals in artikel 120, een verminderingsregel gegeven, zonder een met artikel 120, vijfde lid, overeenstemmende bepaling. Een erfgenaam is bevoegd door aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving te voorkomen dat zijn aansprakelijkheid voor de schulden van de nalatenschap, waaronder de verbintenissen uit op hem rustende legaten en de tot een uitgave in geld of goed strekkende verplichtingen uit op hem rustende lasten, zich uitbreidt tot zijn gehele vermogen, dus ook tot hetgeen hij reeds buiten de door hem geërfde goederen der nalatenschap bezat. Een legataris mist deze bevoegdheid. Hij kan wel het legaat verwerpen. Het is redelijk dat wordt voorkomen dat een legataris in een dwangpositie komt te verkeren, wanneer het onzeker is, of de waarde van het hem gelegateerde niet geringer zal blijken dan zijn verplichtingen uit sublegaat of last.

Artikel 122

Dreigt een legaat te worden verminderd (zie de artikelen 120 en 121), dan kan de legataris volledige voldoening vorderen, mits hij het verschil in geld oplegt (eerste lid). Maakt de legataris geen gebruik van deze bevoegdheid dan kan de wederpartij (de erfgenaam of bij sublegaat de legataris) volstaan met uitkering van de waarde. De wederpartij kan dus eventueel kiezen tussen deze uitkering in geld of in een medegerechtigdheid in een goed.

Artikel 123

Dit artikel is een erfrechtelijke pendant van artikel 6:258 (wijziging wegens onvoorziene omstandigheden). Verwezen mag worden naar de toelichting die bij dat artikel is gegeven. De bepaling moet met grote terughoudendheid worden toegepast, mede in aanmerking genomen dat de erflater geen nieuwe beschikking kan geven.

Artikel 124

Dit artikel – inzake het recht van de legataris op vruchten – verwijst naar het tijdstip van opeisbaar worden. Wat betreft de termijn van opeisbaarheid bij een legaat van een geldsom, zie artikel 125 (een half jaar na overlijden). Voor andere legaten geldt dat de vordering in beginsel direct opeisbaar is (artikel 6:38).

Artikel 125

1. In beginsel kan ter zake van schade die de legataris door vertraagde betaling van de gelegateerde som zou kunnen lijden worden volstaan met de desbetreffende algemene regels van het verbintenissenrecht uit Boek 6 (artikelen 6:74 e.v.). In het algemeen komt de schuldenaar van een opeisbare vordering volgens artikel 6:82 pas in verzuim door een ingebrekestelling, bevattende een aanmaning tot nakoming binnen redelijke tijd. Is echter voor de voldoening een bepaalde termijn aangewezen, dan komt de schuldenaar volgens artikel 6:83, onderdeel a, zonder ingebrekestelling in verzuim, tenzij van een andere bedoeling blijkt. Artikel 6:119 fixeert de vergoeding van vertragingsschade, waartoe een in verzuim zijnde schuldenaar van een geldsom gehouden is, op de wettelijke rente.

2. Met betrekking tot het vorderingsrecht uit legaat zijn enkele bijzondere bepalingen gewenst. Ook wanneer de nalatenschap niet beneficiair aanvaard en deswege aan vereffening overeenkomstig afdeling 3 van titel 6 onderworpen is, vereist de verkrijging van de voor een behoorlijke afwikkeling nodige liquide middelen enige tijd. Veelal wordt daarmee in de redactie van de uiterste wil rekening gehouden door aan geldlegaten een tijdsbepaling te verbinden. Het is gewenst dat deze praktijk in de wet wordt neergelegd. Hiertoe strekt het eerste lid van het onderhavige artikel, bepalende dat een legaat van een geldsom negen maanden na het overlijden van de erflater opeisbaar wordt, tenzij de erflater iets anders heeft beschikt.

3. Het zou voorts niet gewenst zijn dat de schuldenaars over een opeisbaar geworden gelegateerde geldsom pas wettelijke rente verschuldigd worden, wanneer de legataris een rechtsovereenkomst instelt; tot het instellen daarvan komt een legataris begrijpelijkerwijze zelden. Deze overweging hoeft er echter niet toe te leiden dat wettelijke rente van rechtswege verschuldigd wordt, zodra het legaat opeisbaar is. Het is redelijk dat, wanneer de erflater omtrent rentevergoeding niets heeft bepaald, deze pas verschuldigd wordt, nadat de schuldenaars door de legataris in gebreke zijn gesteld, waartoe deze met een duidelijke schriftelijke aanmaning als bedoeld in artikel 6:82 kan volstaan. Ten einde te voorkomen dat uit artikel 6:83, onderdeel a, zou worden afgeleid dat wanneer de erflater zelf een tijdsbepaling heeft opgenomen of de tijdsbepaling van het eerste lid van het onderhavige artikel geldt, het enkele verloop van die tijd de verschuldigdheid van wettelijke rente doet intreden, bepaalt het derde lid dat degene op wie de schuld uit een legaat van een geldsom rust, niet in verzuim komt door het enkele verloop van een voor de nakoming aangewezen termijn. Het derde lid belet uiteraard niet dat in de uiterste wil aan de legataris een dadelijk bij het opeisbaar

worden van de geldsom intredende rente wordt toegekend, tot een percentage al dan niet gelijk aan dat van de wettelijke rente.

4. Het tweede lid beoogt een erfgenaam aan wie een goed is gelegateerd tegen vergoeding (prelegataris) liquiditeitsmoeilijkheden te besparen. Hij kan zijn legaat direct opeisen en zijn vergoedingsverplichting laten verrekenen met zijn erfdeel. Het gaat hier om een *lex specialis* ten opzichte van artikel 3:184.

5. Krachtens het vierde lid, waarin artikel 5 van overeenkomstige toepassing wordt verklaard, heeft de rechter in het algemeen de bevoegdheid ook geldschulden uit legaat wegens gewichtige redenen op termijn te stellen.

§ 2. Giften en andere handelingen die worden aangemerkt als legaten

Artikel 126

1. Hier vindt wat betreft de mogelijkheid van vermindering wegens schulden (zie artikel 120) een gelijkstelling plaats van *zgn. quasi-legaten* met legaten. Ook ten aanzien van *quasi-legaten* voelt de erflater tijdens zijn leven geen teruggang in zijn vermogen.

2. Het eerste lid betreft schenkingen (omschreven in artikel 7:175, eerste lid) en andere giften (omschreven in artikel 7:186, tweede lid) terzake des doods. In de tweede volzin wordt de in het algemeen gevoelde wens van de schenker of gever geformuleerd dat de verkrijger ook een reële kans op verkrijging moet hebben. Indien de schenking of gift herroepelijk is, zodat de verkrijging niet zeker is, ligt het echter anders (derde volzin).

3. Het gaat in het tweede lid, onderdeel a, om verblijvens-, toescheidings- en overnemingsbedingen: bedingen op grond waarvan een goed van een der partijen onder opschortende voorwaarde of tijdsbepaling zonder redelijke tegenprestatie op een ander overgaat of kan overgaan. Op dergelijke bedingen worden, net als op schenkingen in de zin van het eerste lid, de regels betreffende vermindering toegepast alsof zij een legaat inhouden ten laste van de gezamenlijke erfgenamen. De regeling ziet niet op bedingen waar de overgang zonder redelijke tegenprestatie zijn grond vindt in een bevoordelingsbedoeling: dergelijke bedingen vallen immers reeds onder de regeling voor schenkingen in het eerste lid. Evenmin ziet de regeling, zoals de tekst tot uitdrukking brengt, op bedingen waar wél sprake is van een redelijke tegenprestatie. Daarbij geldt als uitgangspunt, dat de redelijkheid van de tegenprestatie in beginsel moet worden vastgesteld naar het tijdstip van de overgang. Niettemin kunnen er omstandigheden zijn die tot gevolg hebben dat een tegenprestatie die op het eerste gezicht minder dan redelijk is, niettemin redelijk moet worden geacht. In de eerste plaats kan hierbij gedacht worden aan het geval van het familiebedrijf waarvoor slechts met moeite een verwant kan worden gevonden die tot voortzetting van het bedrijf bereid is. De lage prijs die uiteindelijk voor deze verwant de tegenprestatie vormt voor de verkrijging van de bedrijfsgoederen wordt gerechtvaardigd door de omstandigheid dat het alleen zo voor deze verwant rendabel is om zijn arbeidsinspanning aan te wenden ten behoeve van het bedrijf. Een vergelijkbare situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen bij een advocatenmaatschap, waar de jongste maat bij toetreding tot de

maatschap voor een aantal jaren genoeg neemt met een lager winstaandeel mede met het oog op het vooruitzicht dat hij bij uittreding van een oudere maat diens aandeel tegen een op zichzelf beperkte tegenprestatie kan verwerven. Als voorbeeld kan verder gewezen worden op de eigenaar van bepaalde archeologisch belangwekkende voorwerpen, die deze aan een plaatselijk museum in bruikleen geeft en daarbij overeenkomt dat het museum de voorwerpen bij zijn overlijden zal mogen overnemen. Stemt de eigenaar uit ideële overwegingen, omdat hij wil voorkomen dat de voorwerpen terechtkomen in een buitenlands museum, bij voorbaat in met een aanzienlijk lagere prijs voor de voorwerpen dan de internationale 'marktwaarde' voor dergelijke voorwerpen, dan zou die omstandigheid in weg kunnen staan aan de conclusie dat de overneming uiteindelijk 'zonder redelijke tegenprestatie' plaatsvindt. Tenslotte kan gewezen worden op bedingen waarbij degene die het goed zal of kan verwerven het risico draagt van fluctuaties in de waarde van het goed. Dit zal zich voordoen bij overeenkomsten op grond waarvan een goed eerst later op de verkrijger zal overgaan, tegen een vooraf bepaalde prijs waarvan voor partijen niet vaststaat in hoeverre deze uiteindelijk voor de verkrijger gunstig zal uitpakken. Te denken valt aan optiecontracten, waarbij de prijs – of zij nu hoog of laag uitvalt – gerechtvaardigd wordt door het daaraan inherente element van speculatie. Het notariaat behoort ervoor zorg te dragen dat in voorkomende gevallen in akten tot uitdrukking wordt gebracht dat en op welke gronden de tegenprestatie bij bedingen als hier aan de orde redelijk moet worden geacht.

4. Onderdeel b van het tweede lid betreft de begunstiging bij sommenverzekering die als gift geldt; zie artikel 7:188. Uit de laatste volzin van het eerste lid vloeit voort dat zolang sprake is van een herroepelijke begunstiging de gewone volgorde van vermindering van toepassing is. Als de uitkering wordt gedaan ter nakoming van een natuurlijke verbintenis of een civiele verbintenis anders dan uit schenking, is de bepaling niet van toepassing.

5. In onderdeel c van het tweede lid gaat het om de omzetting van een natuurlijke verbintenis in een civiele verbintenis voor zover deze de strekking heeft dat nakoming pas na het overlijden van de schuldenaar plaatsvindt en deze op dat moment ook nog niet is voldaan. Ook hier prevaleert de gedachte dat de schuldenaar tijdens leven geen teruggang in zijn vermogen heeft gevoeld. Dat sprake was van een natuurlijke verbintenis geeft overigens bij vermindering een voorrang (artikel 120, derde lid).

6. In het derde lid wordt de waardebepalingsregeling van artikel 34c en de giftenregeling bij gemeenschap van goederen van artikel 34d van overeenkomstige toepassing verklaard.

Artikel 127

Bepaald wordt ten aanzien van de hier genoemde gevallen dat vermindering tot gevolg heeft dat de begiftigde verplicht wordt tot voldoening van de waarde van het verminderde deel aan de erfgenamen. De regeling beperkt zich tot giften waarbij de prestatie niet uit het vermogen van de erflater afkomstig is en de erfgenamen daarvoor ook niet aansprakelijk zijn. De reden daarvoor is dat de uitkering veelal immers,

anders dan bij legaten, direct opeisbaar zal zijn. Vermindering zou daardoor in veel gevallen te laat plaatsvinden om te voorkomen dat het quasi-legaat aan de begunstigde wordt uitgekeerd. Door aan de vermindering een terugvorderingsrecht te verbinden, wordt voorkomen dat in vele gevallen een vereffenaar benoemd zou moeten worden om de schuldenlast op juiste wijze te verdelen. Met het oog op de rechtszekerheid is een vervaltermijn van drie jaren gesteld; zie ook artikel 216, derde lid, en artikel 220, derde lid.

Artikel 128

Het gaat hier om de bescherming van de langstlevende echtgenoot, een terugvorderingsbevoegdheid van een vereffenaar en het verhaal van schuldeisers in bepaalde gevallen. Bepalingen die legatarissen treffen worden van overeenkomstige toepassing verklaard op quasi-legatarissen.

Het Nederlandse artikel 129 van Boek 4 betreft de legitieme portie en is daarom niet overgenomen.

Afdeling 3. Testamentaire lasten

Artikel 130

1. Tussen legaten en lasten wordt een scherp onderscheid gemaakt; vergelijk artikel 117. Bij een last ontstaat géén vorderingsrecht jegens een of meer erfgenamen of legatarissen.
2. Bij wege van testamentaire last kunnen verplichtingen van zeer verschillende aard worden opgelegd. Een last kan verplichten tot een daad die uitsluitend door de belaste persoon zelf kan worden verricht en die wel of niet bestaat in of gepaard moet gaan met een uitgave in geld of goed. Een last kan ook verplichten tot het teweegbrengen van een resultaat dat de belaste persoon niet zelf kan bereiken, zodat hij naar de strekking van de last het nodige, gewoonlijk tegen betaling, door een ander moet laten verrichten. Het kan ook zijn dat de belaste persoon weliswaar het nodige zelf zou kunnen verrichten, maar dat het gebruikelijk is zulke werkzaamheden tegen betaling te laten verrichten door iemand die daarvan zijn beroep maakt. Ook in dit geval is er, tenzij uit de uiterste wil blijkt dat de belaste persoon het nodige persoonlijk moet verrichten, sprake van een verplichting die tot een uitgave in geld of goed strekt.
3. Ook de verplichtingen die een erflater bij uiterste wil verklaart op te leggen aan een door hem benoemde executeur, kunnen van zeer verschillende aard zijn. Voor zover zij strekken tot een uitgave in geld of goed beoogt hij gewoonlijk dat deze uitgave door de executeur uit de nalatenschap zal worden bekostigd. Het zal voorts van de aard der verplichting en de bedoeling van de erflater afhangen, wat er moet geschieden, wanneer een executeur ontbreekt doordat de benoemde persoon vooroverleden is of zijn functie niet aanvaardt, wanneer de executeur – door overlijden, ontslag of ontzetting – defungeert voordat hij de hem opgelegde verplichting heeft vervuld, of wanneer zijn beheer van de nalatenschap eindigt voordat hij de verplichting heeft vervuld. In vele gevallen zal het niet met de bedoeling van de erflater stroken dat daarmee de verplichting geheel vervalt. Om deze redenen is in het

tweede lid aan de bepaling dat een testamentaire last ook aan een executeur kan worden opgelegd, toegevoegd dat de hem opgelegde verplichting mede op de gezamenlijke erfgenamen rust, tenzij uit de aard der verplichting of uit de uiterste wil iets anders voortvloeit.

4. Voorzover het gaat om een last die strekt tot een uitgave van geld of van een goed uit de nalatenschap, levert voldoening aan de last hetzelfde effect op als de uitkering van een legaat (die wel op een vorderingsrecht berust). Daarom wordt in het derde lid de verminderingsbevoegdheid van artikel 120 mede van toepassing verklaard.

Artikel 131

1. Het onderhavige artikel houdt in dat de erfgenaam of legataris op wie een testamentaire last rust, zijn erfdeel, respectievelijk zijn vorderingsrecht verkrijgt onder de ontbindende voorwaarde dat zijn recht wegens niet-uitvoering van de last wordt vervallen verklaard door de rechter. Deze rechterlijke uitspraak heeft dus het gevolg dat Boek 3 BW, met name artikel 3:38, aan de vervulling van een ontbindende voorwaarde, waaronder een recht is verkregen, toekent: verval van het recht zonder terugwerking.

2. Niet alleen de werking van een vervallenverklaring wegens niet-nakoming van een last, maar ook de overige rechtsgevolgen van de last met betrekking tot het recht dat de belaste persoon toekomt, vinden door de redactie van het onderhavige artikel hun regeling in de bepalingen betreffende voorwaardelijke rechten. Enkele consequenties zijn de volgende. De legataris op wie een last rust, heeft een vorderingrecht onder de vermelde ontbindende voorwaarde. Is hem een goed gelegateerd, dan verkrijgt hij door de levering ter uitvoering van het legaat een recht dat aan dezelfde ontbindende voorwaarde is onderworpen (artikel 3:84, vierde lid). Dit recht eindigt dus eveneens met de vervallenverklaring, ook als de legataris het inmiddels mocht hebben vervreemd. Is het gelegateerde een registergoed en mocht bij de levering aan de legataris de last in strijd met artikel 3:89, tweede lid, niet in de leveringsakte vermeld en dus niet in de registers ingeschreven zijn, dan kan echter de vervallenverklaring niet worden ingeroepen tegen degene die, onkundig van de last, het registergoed inmiddels van de legataris had verkregen (artikel 3:24). Overeenkomstige consequenties heeft het onderhavige artikel wanneer de last op een erfgenaam rust. Ook deze verkrijgt, bijvoorbeeld een registergoed der nalatenschap, onder de vermelde ontbindende voorwaarde. Mocht de last, ten spijt van artikel 3:17, eerste lid, onderdeel a, niet met de erfopvolging ingeschreven zijn geweest, toen hij het goed vóór de vervallenverklaring aan een van de last onkundige derde vervreemde, dan vindt deze weder bescherming in artikel 3:24. Tenslotte zij nog gewezen op artikel 3:17, eerste lid, onderdeel c, in verbinding met artikel 3:24 voor het geval dat het goed nog na de vervallenverklaring, dat is dus na de vervulling van de ontbindende voorwaarde, door de belaste persoon of diens rechtsopvolger mocht zijn vervreemd.

3. Het tweede lid van het onderhavige artikel 131 preciseert dat de vervallenverklaring op vordering van onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende wordt uitgesproken door de rechter. Dit tweede lid brengt tot uitdrukking dat de rechter niet steeds verplicht is de

vervallenverklaring desgevorderd uit te spreken. De mogelijkheid van vervallenverklaring heeft immers de strekking van een sanctie op het niet-nakomen van de last. De rechter moet dan ook kunnen beslissen dat genoegzaam behoort te worden genomen met een spoedig herstel van het begane verzuim, en hij moet beoordelen of de tekortkoming ernstig genoeg is om een vervallenverklaring te rechtvaardigen. Ook moet hij in aanmerking nemen, of de niet-nakoming van de last een oorzaak heeft, die voor rekening van de belaste persoon behoort te komen. Het tweede lid laat de rechter voorts bij onmogelijkheid van nakoming buiten schuld van de belaste persoon niet alleen voldoende ruimte om de gevraagde vervallenverklaring af te wijzen als de onmogelijkheid van tijdelijke aard is, maar ook om tijd te geven voor een verzoek krachtens artikel 134 als die onmogelijkheid duurzaam is.

4. Als door een vervallenverklaring het erfrecht van een bepaalde erfgenaam vervalt, blijft deze ingevolge het derde lid jegens de schuldeisers van de nalatenschap met zijn hele vermogen aansprakelijk. Hij kan dus niet na een zuivere aanvaarding langs deze weg alsnog onder de aansprakelijkheid uitkomen. Wel heeft hij een verhaalsrecht op degene of degenen aan wie in plaats van hem het geërfde opkomt.

Artikel 132

Deze bepaling loopt in hoofdzaak parallel aan het voor legaten geldende artikel 118. Doch terwijl volgens dat artikel degenen op wie de verplichting is overgegaan met de daar genoemde prestatie aan de legataris of sublegataris kunnen volstaan, indien zij de voor de uitvoering van het legaat of sublegaat vereiste prestatie te bezwaarlijk achten, kan deze oplossing met betrekking tot een overgegene last niet worden gevolgd. Hier kan artikel 134, eerste lid, onderdeel c, uitkomst bieden.

Artikel 133

1. Dit artikel beperkt zich tot de gevallen dat degene op wie de last rust, de vervulling van een daaraan toegevoegde opschortende voorwaarde heeft belet (eerste lid) of de vervulling van een daaraan toegevoegde ontbindende voorwaarde heeft teweeggebracht (tweede lid).
2. Het omgekeerde behoeft – gelet op artikel 131, tweede lid – hier geen afzonderlijke regeling. Wordt de vervallenverklaring van het recht van degene op wie de last rust, gevorderd wegens niet-uitvoering van de last nadat de vervulling van de daaraan toegevoegde opschortende voorwaarde was teweeggebracht door iemand die van uitvoering van de last voordeel zou hebben of door een onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende, dan zal de rechter de vordering kunnen afwijzen, indien de redelijkheid en billijkheid dit verlangt. Immers, de rechter is ingevolge artikel 131, tweede lid, niet verplicht een wegens niet-uitvoering van de last gevorderde vervallenverklaring uit te spreken. Hetzelfde geldt bij niet-uitvoering van de last nadat de vervulling van een aan de last toegevoegde ontbindende voorwaarde door degene die van uitvoering van de last voordeel zal hebben of door een onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende was belet.
3. In verband met de rechtszekerheid behoort omtrent de gevolgen van een aan een testamentaire last verbonden voorwaarden, net als voor de

voorwaarden verbonden aan een erfstelling of legaat, na dertig jaren duidelijkheid te bestaan. Het derde lid voorziet hierin.

Artikel 134

1. Op verzoek van de lastbezwarde of het openbaar ministerie – het algemeen belang kan nauw betrokken zijn – kan de rechter een last wijzigen of geheel of gedeeltelijk opheffen. In het eerste lid, onderdeel a, is een algemene mogelijkheid van herziening opgenomen telkens wanneer na het overlijden van de erflater de omstandigheden zich zodanig gewijzigd hebben, dat daardoor een herziening of vervallenverklaring gerechtvaardigd is. Men vergelijkte wat ten aanzien van de stichting geldt. Door aan een erfgenaam of legataris lasten op te leggen, die voor tientallen jaren besteding van gelden op de door de erflater voorgeschreven wijze verlangen, oefent een erflater een overeenkomstige invloed uit als door het in het leven roepen van een stichting. Evenals nu bij stichtingen zich in de loop der tijden onvoorziene omstandigheden kunnen voordoen, die, had de erflater die gekend, hem zeker tot andere regels voor de stichting gebracht zouden hebben, evenzo kan dit een langdurige last het geval zijn.

2. Wat betreft de in onderdeel a aan te leggen maatstaf voor herziening of opheffing, verdient de aandacht dat anders dan bijvoorbeeld in artikel 123 betreffende legaten en artikel 6:258 (de algemene imprévision-bepaling) het hier niet zo zeer gaat om wat redelijkheid en billijkheid tussen partijen meebrengen, maar veeleer om een voorziening met het oog op lasten die door, na het overlijden van de erflater ingetreden, omstandigheden hun zin verloren hebben, niet meer met de bedoeling van de erflater overeenstemmen, aanpassing behoeven aan hun maatschappelijke strekking of aan het algemeen belang, etc. Om deze reden is een verwijzing opgenomen naar de bij de last betrokken persoonlijke en maatschappelijke belangen waarmee de rechter rekening moet houden.

3. Onderdeel b van het eerste lid betreft de vermindering als bedoeld in de artikelen 120 en 121. Onderdeel c is een aanvulling op artikel 132.

4. De bedoeling van de erflater behoort in beginsel leiddraad te zijn, aldus het tweede lid. Het derde lid correspondeert met artikel 123, derde lid, inzake legaten.

Afdeling 4. Stichtingen

Artikel 135

Dit artikel komt overeen met het bestaande artikel 2:52 dat daarom kan vervallen.

Afdeling 5. Makingen onder tijdsbepaling en onder voorwaarde

Artikel 136

1. Een erfstelling kan niet onder een tijdsbepaling worden gemaakt. Een tijdelijke eigendom heeft in zijn regeling zoveel gelijkenis met een vruchtgebruik, dat het niet wenselijk is geoordeeld, hier twee verschillende rechtsfiguren te erkennen. Zou in een testament toch een tijdelijk

erfgenaamschap ingesteld worden, dan wordt deze beschikking in een vruchtgebruik omgezet. Erfgenaam is dan degene, die volgens het testament onder opschortende tijdsbepaling zou erven.

2. De bepaling verzet zich er niet tegen, dat een beperkt recht onder tijdsbepaling gevestigd wordt, of dat de erflater beschikt, dat een bepaalde zaak aan een legataris eerst na een bepaalde tijd behoeft te worden geleverd, of dat hem periodieke uitkeringen van soortzaken worden toegezegd; slechts het in het leven roepen van een in de tijd beperkt eigendomsrecht wordt verboden.

3. Aangezien het denkbaar en zelf waarschijnlijk is dat een erflater die zijn beschikking als een erfstelling onder ontbindende tijdsbepaling heeft geformuleerd zonder een daarbij aansluitende erfstelling onder opschortende tijdsbepaling, heeft beoogd de daarbij tot erfgenaam ingestelde persoon de bevoegdheid om de goederen te vervreemden en te verteren toe te kennen, bepaalt het tweede lid dat de erflater die deze beschikking heeft gemaakt, wordt geacht die bevoegdheid te hebben toegekend, tenzij uit de uiterste wil het tegendeel voortvloeit. Zie ook artikel 138, derde lid.

4. Voor legaten onder tijdsbepaling geldt het overeenkomstige algemene artikel 3:85.

Artikel 137

Wordt een ontbindende voorwaarde vervuld en is daarnaast iemand door de erflater onder dezelfde voorwaarde opschortend tot de making geroepen, dan zal op die opschortende making de bepaling toepassing vinden. Is daarentegen een ontbindende voorwaarde gesteld en niet aangegeven aan wie bij de vervulling der voorwaarde het vermaakte ten deel valt, dan komt na de vervulling der voorwaarde het vermaakte op aan degene, die dit ontvangen zou hebben, wanneer de ganse making achterwege ware gebleven. Is deze persoon vóór de vervulling der voorwaarde overleden, dan komt het vrijgekome aan zijn erfgenaam ten goede. In dit geval immers bestaat er geen aanleiding de voor een opschortende voorwaarde gegeven regel toe te passen; deze regel is gerechtvaardigd omdat het de erflater was, die een onmiddellijk verband tussen de voorwaarde en de als bevoordeelde aangewezen persoon heeft gelegd; in het geval van de ontbindende voorwaarde is dit onmiddellijk verband niet gegeven.

Artikel 138

1. Dit artikel beantwoordt de vraag, hoe de rechtspositie is van de erfgenaam, aan wie het vermaakte toekomt, zolang de voorwaarde niet vervuld is. Daar het recht van de onder voorwaarde geroepene nog onzeker is, kan men deze niet als rechthebbende beschouwen en degene, aan wie tot de vervulling der voorwaarde het goed toekomt slechts als vruchtgebruiker aanmerken. Men kent daarom laatstgenoemde persoon tegen derden de positie van eigenaar toe, d.w.z. ten aanzien van de uit te oefenen rechten en de door hem tegen derden in te stellen rechtsoverdrachten.

2. Voor het overige, dus wat de verhouding tot de voorwaardelijk geroepene betreft, vinden de wettelijke voorschriften betreffende het

vruchtgebruik overeenkomstige toepassing. De bepaling van het tweede lid vindt toepassing zowel wanneer een erfstelling onder op schortende voorwaarde op zichzelf staat, als wanneer deze is toegevoegd aan een erfstelling onder ontbindende voorwaarde. In de tweede volzin van het tweede lid wordt een gevolgtrekking uit de eerste volzin getrokken. Deze gevolgtrekking wordt wegens haar bijzonder belang afzonderlijk vermeld. Het is de verplichting van de eerstgeroepene om het ontvangene goed gelijk een vruchtgebruiker te bewaren en in stand te houden, tenzij de erflater hem de bevoegdheid heeft toegekend om de goederen te vervreemden en te verbruiken. Andere gevolgen lid zijn: de verplichting tot zekerheidstelling; de verplichting tot het doen der gewone herstellingen; de mogelijkheid van een onderbewindstelling bij grove verwaarlozing enz.

3. Het derde lid heeft betrekking op het geval dat de erflater een erfstelling onder een ontbindende voorwaarde heeft gemaakt, zonder een daarbij aansluitende erfstelling onder opschortende voorwaarde. In dit geval geldt onverkort de hoofdregel van het eerste lid, dat de ingestelde erfgenaam jegens derden – dus extern – als de uitsluitend rechthebbende geldt en dus ook tot onvoorwaardelijke vervreemding en bezwaring bevoegd is. Doch het derde lid geeft aan in hoeverre hij ook jegens degenen aan wie het vermaakte bij vervulling der voorwaarde zal toekomen, tot vervreemding bevoegd is. Bepaald is dat hij jegens laatstgenoemden bevoegd is de goederen te vervreemden en te verteren op dezelfde voet als een vruchtgebruiker aan wie deze bevoegdheid is gegeven, dus op de voet van artikel 3:215, tenzij de erflater iets anders heeft bepaald. De erflater kan deze bevoegdheid inkrimpen, en ook uitbreiden door de ingestelde erfgenaam een ruimere bevoegdheid tot beschikking om niet te geven dan volgens artikel 3:215 in den regel toekomt aan de vruchtgebruiker aan wie de bevoegdheid tot vervreemding en vertering is gegeven.

Artikel 139

Men zie artikel 133 betreffende testamentaire lasten en het algemene artikel 6:23 dat mede voor legaten geldt.

Artikel 140

1. Dit artikel stelt een wettelijke beperking aan de testeervrijheid. Onvervulde voorwaarden mogen de rechtstoestand van een goed niet te lang in het onzekere houden. Daarom is hier een maximum-termijn gesteld. Buiten het in artikel 141 voorziene geval, waarin deze toestand zijn begrenzing vindt in de levensduur van een natuurlijke persoon, is een limiet gekozen, gelijk aan de maximumduur geldende voor een vruchtgebruik dat ten behoeve van een rechtspersoon is ingesteld (artikel 3:203, derde lid), welke tijdsduur overeenstemt met het gemiddelde leeftijdsverschil tussen twee generaties.

2. Naar het tweede lid bepaalt, geldt de beperking niet voor legaten van naar de soort bepaalde goederen onder een opschortende voorwaarde. Hier scheidt de onzekerheid weinig bezwaar en is het stellen van een voorwaarde, die eerst na dertig jaar vervuld wordt, dikwijls

maatschappelijk alleszins gerechtvaardigd, men denke b.v. aan een pensioen in te gaan op een bepaalde leeftijd.

Artikel 141

Ingevolge het onderhavige artikel, betreffende zgn. fideïcommissaire voorwaardelijke makingen, makingen 'over de hand' of tweetrapsmakingen (voor de kenmerken zie de tekst van het artikel), kan de onzekerheid eventueel langer dan dertig jaren en met name een mensenleven lang bestaan. Dit is in overeenstemming met hetgeen omtrent de duur van een vruchtgebruik is vastgesteld: ook deze duur kan ten hoogste dertig jaar of een mensenleven zijn.

Afdeling 6. Executeurs

Artikel 142

1. Aan executeurs is de taak toegekend, die zij thans reeds in de praktijk vervullen. In de praktijk zijn zij degenen, die de boedel vereffenen, d.w.z. niet alleen de legaten, maar ook de schulden voldoen en voor een en ander zo nodig de goederen verkopen. In verband met deze ruimere taak worden de bedoelde personen ook niet meer uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen, maar kortweg executeurs genoemd. Aan het eerste lid is toegevoegd, dat de erflater aan een executeur de bevoegdheid van assumptie of subrogatie kan verlenen.
2. Ingevolge het tweede lid is, indien er meer executeurs zijn, ieder bevoegd. Dit bevordert een vlotte gang van zaken. Eventueel kan het derde lid als veiligheidsklep dienen.
3. Het verschil tussen de executele, het bewind en de vereffening kan nader in het licht worden gesteld, wanneer men deze drie instituten projecteert tegen de achtergrond van de fasen, welke zich bij de behandeling van een boedel laten onderscheiden. De eerste fase omvat het voldoen van schulden en legaten. Als dat is geschied, zijn er wellicht maatregelen van node om de boedel beter geschikt te maken voor verdeling; die maatregelen vormen de tweede fase. De derde fase heeft betrekking op de verdeling. In een aantal gevallen volgt er nog een vierde fase, als namelijk de erflater heeft gewild, dat er na de verdeling nog een periode zou zijn, gedurende welke het beheer aan de erfgenamen zelf wordt onthouden. De vereffenaar treedt uitsluitend in de eerste fase op; in beginsel geldt dit ook voor de executeur. Voor de verdere fasen is er de mogelijkheid van het bewind. De erflater kan uiteraard alleen kiezen tussen executele en bewind. De vereffening komt aan de orde, als aan de voorwaarden, omschreven in de artikelen 202 e.v., is voldaan. Een kenmerkend onderscheid tussen de regeling voor de executele en die van de vereffening is hierin gelegen, dat de executeur alleen bevoegd is de schulden en legaten te voldoen, welke onmiddellijk opeisbaar zijn, dan wel tijdens de executele opeisbaar worden. De vereffenaar moet zich tot taak rekenen ook alle andere schulden en legaten te vereffenen.

Artikel 143

1. Het eerste lid geeft aan dat men executeur wordt door aanvaarding van zijn benoeming na het overlijden van de erflater; hierin ligt opgesloten

dat men niet verplicht is de benoeming te aanvaarden en dat men niet reeds tijdens het leven van de erflater kan aanvaarden. Ten einde te beletten dat de benoemde persoon de erfgenaam of andere belanghebbende in ongelegenheid brengt door zijn beslissing slepende te houden, bepaalt de tweede volzin dat de rechter op verzoek van een belanghebbende een termijn kan stellen, na afloop waarvan de benoeming niet meer kan worden aanvaard.

2. Handelingsonbekwaamheid, beschermingsbewind krachtens de artikelen 1:431 e.v. en faillissement hebben ingevolge het tweede lid tot gevolg dat de betrokkene geen executeur kan zijn; zie ook artikel 149, eerste lid, onderdeel c, welke bepaling van rechtswege de beëindiging van de taak van de executeur tot gevolg heeft. Ook een rechtspersoon kan executeur zijn. Daarom is voor het tweede lid een negatieve formulering gekozen.

Artikel 144

1. Het artikel stelt tot regel dat executeurs de taak hebben de goederen der nalatenschap te beheren (wat betreft het begrip beheer verg. art. 3:170) en daaruit de opeisbare schulden en legaten te voldoen. De in het onderhavige artikel omschreven wettelijke taak van een executeur kan in de uiterste wil worden beperkt of uitgesloten; bijvoorbeeld door te bepalen dat de executeur slechts een gedeelte der nalatenschap goederen zal beheren of alleen legaten, niet de nagelaten schulden of slechts een gedeelte daarvan zal voldoen.

2. Duidelijkheidshalve is in de aanhef van het nieuwe eerste lid gereleveerd dat de erflater naast of in de plaats van de wettelijke taak van een executeur ook andere kan vaststellen, door hem een of meer testamentaire lasten op te leggen. Deze vinden hun regeling in afdeling 3 van titel 5 (artikelen 130 e.v.).

3. De wettelijke taakomschrijving bevat twee elementen: ten eerste de voldoening van de opeisbare schulden en legaten, en ten tweede het beheer van de nalatenschap. In tegenstelling tot een vereffenaar, wiens in afdeling 3 van titel 6 (artikelen 202 e.v.) omschreven taak de voldoening van alle schulden en legaten omvat, ook al zijn zij nog niet opeisbaar, heeft de executeur slechts tot taak de schulden en legaten te voldoen, die bij het openvallen van de nalatenschap opeisbaar zijn of gedurende zijn beheer opeisbaar worden.

4. De beheerstaak van de executeur is in de wettelijke omschrijving niet strikt aan eerstgenoemde taak gekoppeld, in die zin dat het beheer vanzelf zou eindigen wanneer de opeisbare schulden en legaten zijn voldaan. Een automatisch verval van de beheersbevoegdheid zou tot rechtsonzekerheid kunnen leiden, in het bijzonder wanneer het niet spoedig precies vaststaat welke opeisbare schulden de erflater heeft nagelaten. Voorts kan het zijn dat het de erfgenamen welkom is dat de executeur het beheer nog enige tijd voortzet, zonder dat het duidelijk is of zij kunnen worden gezegd de executeur daartoe, stilzwijgend, volmacht te hebben gegeven; bovendien zou een volmacht eigen beheersdaden van de erfgenamen niet uitsluiten. Om deze redenen kent het ontwerp, buiten de in artikel 149 bedoelde gevallen, er geen waarin het beheer van de executeurs van rechtswege eindigt, maar bepaalt 150 dat de executeur of de erfgenamen in de daar

genoemde gevallen aan zijn beheer een eind kunnen maken. De executeur kan hiertoe overgaan wanneer de taak, met het oog waarop hem het beheer was opgedragen, is volbracht. De erfgenamen kunnen de beheersbevoegdheid van een executeur beëindigen, onder meer wanneer de schulden en legaten, welke voldoening tot zijn taak behoort en die opeisbaar zijn of nog binnen het jaar na overlijden van de erflater opeisbaar kunnen worden, zijn voldaan. Ook kunnen zij, door de nodige middelen voor de voldoening van die schulden en legaten ter beschikking van de executeur te stellen, zijn beheersbevoegdheid voor het overige beëindigen.

5. Het tweede en derde lid, omtrent het loon, lopen parallel aan artikel 159 ten aanzien van de bewindvoerder. Opgemerkt worde nog dat uit de uiterste wil kan blijken dat de erflater de beloning van een executeur op nihil heeft vastgesteld, hetgeen meermalen voorkomt wanneer deze tevens tot erfgenaam of legataris wordt benoemd.

Artikel 145

1. Wanneer een executeur is benoemd die overeenkomstig de regel van artikel 144 tot taak heeft goederen der nalatenschap te beheren, behoren de erfgenamen niet bevoegd te zijn zonder zijn medewerking over die goederen of hun aandeel daarin te beschikken en worden zij gedurende het beheer van de executeur door deze bij de vervulling van zijn taak vertegenwoordigd. De vertegenwoordigingsbevoegdheid van de executeur is met andere woorden privaat.

2. De onbevoegdheid der erfgenamen om zonder medewerking van de met het beheer belaste executeur te beschikken treedt dadelijk bij het opvallen der nalatenschap in, dus nog voordat de benoemde persoon zijn benoeming heeft aanvaard, uiteraard tenzij hij weigert zijn benoeming te aanvaarden of een hem overeenkomstig artikel 143, eerste lid, tweede volzin, gestelde termijn zonder aanvaarding laat verlopen en er geen ander naast hem of te zijner vervanging is benoemd. Wanneer de benoemde nog niet heeft aanvaard of de executeur niet tijdig bereikbaar is of weigert aan een dringend nodige handeling mede te werken, kunnen de erfgenamen machtiging van de rechter verzoeken om zelfstandig te handelen.

Artikelen 146 tot en met 148

Hierin worden de verplichtingen en bevoegdheden van de executeur nader bepaald. Zie voorts artikel 119 en vergelijk ten aanzien van de vereffenaar de artikelen 211, 214 en 215. Men lette erop dat de tegeldemaking van artikel 147 (na overleg met de erfgenamen) niet een onderdeel is van de beheerstaak (artikel 144), maar specifiek gericht is op de voldoening van schulden van de nalatenschap en nakoming der lasten.

Artikel 149

In dit artikel wordt aangegeven wanneer de taak van de executeur eindigt, met name indien hij zijn werkzaamheden heeft voltooid. De taak eindigt van rechtswege behalve in het geval bedoeld in het eerste lid, onderdeel f (ontslag door de rechter in eerste aanleg). Het einde van de taak houdt overigens niet van rechtswege het einde van het beheer en de daaruit voortvloeiende vertegenwoordigingsbevoegdheid in (artikel 150). Een

verzoek om ontslag van de executeur moet door de rechter worden ingewilligd (tweede lid).

Artikel 150

1. Dit artikel vermeldt de gevallen, waarin de bevoegdheid van een executeur tot beheer van de nalatenschap en zijn hieruit voortvloeiende bevoegdheid tot vertegenwoordiging van de erfgenamen niet van rechtswege eindigt, doch door de executeur of de erfgenamen kunnen worden beëindigd. Het eerste lid bepaalt dat een executeur bevoegd is zijn beheer te beëindigen, door de door hem beheerde goederen ter beschikking van de erfgenamen te stellen, wanneer zijn in artikel 144 of in de uiterste wil omschreven taak met het oog waarop hem het beheer was opgedragen, is volbracht.
2. Volgens het tweede lid, onderdeel a, kunnen de erfgenamen aan de beheersbevoegdheid van een executeur een eind maken, wanneer de schulden en legaten, waarvan de voldoening aan hem is opgedragen en die reeds opeisbaar zijn of nog binnen het jaar na het overlijden van de erflater opeisbaar kunnen worden, zijn voldaan, hetzij door de executeur, hetzij door henzelf. Zijn die schulden en legaten voldaan, dan kunnen de erfgenamen deze bepaling toepassen, ook al zou de erflater een uitgebreider taak aan de executeur hebben opgedragen met het oog waarop deze het beheer zou dienen voort te zetten. Zouden de erfgenamen verplicht zijn zich hierbij neer te leggen, dan zou de executeur in feite neerkomen op een onderbewindstelling. Dit neemt uiteraard niet weg dat de erflater de executeur inderdaad door een bewind kan laten volgen, maar hiervoor gelden dan de desbetreffende bepalingen van afdeling 7 van de onderhavige titel 5.
3. Volgens het tweede lid, onderdeel b, kunnen de erfgenamen de beheersbevoegdheid van een executeur ook beëindigen, wanneer anderhalf jaar is verlopen sedert een of meer der executeurs de nalatenschap in beheer hebben kunnen nemen, ook al zijn de onder a genoemde schulden en legaten nog niet voldaan. Deze termijn kan echter door de rechter op verzoek van de executeur worden verlengd.
4. Het derde lid doet uitkomen dat de erfgenamen de middelen die zij voor de voldoening van de hier genoemde schulden en legaten ter beschikking van de executeur stellen, zowel uit de nalatenschap als uit hun overig vermogen kunnen putten, alsmede dat de executeur de te zijner beschikking gestelde middelen blijft beheren op dezelfde voet als hij tevoren de gehele nalatenschap beheerde, zodat zijn bevoegdheid tot beheer over de nalatenschap slechts voor het overige dadelijk eindigt. Men denke aan de mogelijkheid dat op het ogenblik dat de erfgenamen hiertoe overgaan nog niet alle schulden der nalatenschap of de tijdstippen waarop deze opeisbaar zullen zijn, nauwkeurig vaststaan. Ook deze bepaling kunnen de erfgenamen toepassen, al zou de erflater een langduriger beheer van de nalatenschap door de executeur hebben gewild.
5. In het algemeen kunnen op grond van de bepalingen van dit artikel slechts de erfgenamen, d.w.z. als er twee of meer erfgenamen zijn, de gezamenlijke erfgenamen tot beëindiging van de beheersbevoegdheid van de executeur overgaan. Men bedenke evenwel dat het hier gaat om een voorziening in het beheer van de nalatenschap. Bij meningsverschil tussen

de erfgenamen, deelgenoten in deze gemeenschap, waartoe de executeur menigmaal ook zelf behoort, opent artikel 3:168 de weg naar een oplossing door middel van een beroep op de rechter.

6. Voor de gevallen dat niet alle erfgenamen bekend zijn of niet alle bereid zijn de goederen aan het einde van het beheer van de executeur in ontvangst te nemen, verklaart het vierde lid de artikelen 225 en 226 inzake vereffening van overeenkomstige toepassing. Men vergelijk ook artikel 204, eerste lid, onderdeel a.

Artikel 151

Wat betreft de rekening en verantwoording wordt in dit artikel verwezen naar wat geldt voor bewindvoerders (artikel 161). De verplichting geldt echter niet periodiek, zoals bij testamentair bewind, maar eenmalig bij beëindiging van het beheer van de executeur.

Artikel 152

Hier wordt de langstlevende echtgenoot die het verzorgingsvruchtgebruik heeft en niet reeds erfgenaam is als erfgenaam aangemerkt. Aangezien een vruchtgebruik ook het beheer heeft, zou zonder dit artikel er aanleiding tot conflicten zijn

Afdeling 7. Testamentair bewind

1. Algemeen. Bewind betekent vóór alles: beheer. De hoofdtaak van de bewindvoerder is het beheren van een goed, van een aantal goederen of van een vermogen. Al omvat het bewind over bijvoorbeeld een onderneming meer dan het bewind over bijvoorbeeld een vermogen dat uit spaarbrieven bestaat, tot de normale taak van de bewindvoerder behoort het niet, door zijn transacties de goederen onder het bewind aan bijzondere risico's bloot te stellen. Integendeel, het bewind wordt juist ingesteld om het vermogen tegen zulke risico's te beschermen of om het te vereffenen. Aldus beheerst de aard van het bewind de rechtsgevolgen die in deze paragraaf worden omschreven.

2. Voor de nadere detaillering is van essentiële betekenis, in wiens belang of voor welk doel het bewind is ingesteld. Gezien het verschil in rechtsgevolgen zal het voor de praktijk van belang zijn in de beschikking waarbij het bewind wordt ingesteld, aan te geven in welk belang of in welke belangen het wordt ingesteld. Voor het geval dat niet is geschied, kunnen de in artikel 155 gecreëerde weerlegbare vermoedens uitkomst bieden.

3. In het kader van paragraaf 3 kan drieërlei worden onderscheiden: a. het bewind is ingesteld om de rechthebbende op de goederen tegen zichzelf te beschermen; b. het bewind is ingesteld om een ander tegen de rechthebbende te beschermen; c. het bewind is ingesteld in een gemeenschappelijk belang.

4. Ad a. Dit bewind is vergelijkbaar met dat van titel 19 van Boek 1 BW (Onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen): verwacht wordt dat het bestuur over de goederen de rechthebbende te zwaar zal vallen. Daarbij past dat niet alleen het beheer van de goederen op de bewindvoerder overgaat, maar dat de rechthebbende ook overigens niet

vrijelijk, d.w.z. buiten de bewindvoerder om over de goederen mag beschikken en voorts – een bijzonderheid van het testamentaire en schenkingsbewind – dat deze goederen tijdens het bewind in beginsel niet vatbaar zijn voor verhaal voor zijn schulden, en zeker niet voor die welke op zichzelf niets met de goederen te maken hebben (bijvoorbeeld de kosten van een wereldreis).

5. Ad b. In het erfrecht zal het meest typerende voorbeeld zijn het bewind over een vruchtgebruik of een fideicommiss: de hoofdgerechtigde behoeft bescherming tegen de vruchtgebruiker, de latere verkrijger tegen de eerdere. Mits het goed maar onder het beheer van de bewindvoerder blijft, doet het er niet toe, of de vruchtgebruiker of de bezwaarde zijn eigen recht, het vruchtgebruik of zijn tijdelijk recht vervreemdt: de hoofdgerechtigde of verwachter wordt daardoor niet benadeeld. Hetzelfde geldt voor uitwinning van die rechten.

6. Ad c. Een aantal goederen of, zoals in het erfrecht veelvuldig zal voorkomen, een aantal aandelen in een vermogen behoort bijeen en behoort, duurzaam of tot aan de verdeling, als eenheid te worden beheerd. De rechtsgevolgen zullen dezelfde kunnen zijn als die van de vorige categorie – het is onverschillig wie de rechthebbende is, mits de goederen maar bijeenblijven – maar het is duidelijker hier althans terminologisch een onderscheid te maken. Een combinatie van verschillende belangen is vanzelfsprekend mogelijk. Verg. artikel 167, derde lid.

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 153

De in het eerste lid bedoelde goederen zijn de tot de nalatenschap behorende goederen alsmede gelegateerde goederen ongeacht of ze tot de nalatenschap behoorden, dus ook bijvoorbeeld ingevolge legaat gevestigde beperkte rechten. In het tweede lid is ter wille van de rechtszekerheid buiten twijfel gesteld dat het bewind aanvangt op het tijdstip van overlijden van de erflater. Het bewind kan dus aanvangen voordat er een bewindvoerder is.

Artikel 154

Deze zaaksvervangingsregel komt overeen met artikel 1:433, eerste lid. Is een vruchtgebruik onder bewind gesteld, dan volgt de zaaksvervangings van de daarmee belaste goederen uit artikel 3:213, eerste lid. Overigens kan het dwingendrechtelijk geregelde verzorgingsvruchtgebruik van de artikelen 29 en 30 niet onder bewind gesteld worden.

Artikel 155

1. De rechtsgevolgen van het bewind worden voor een belangrijk deel bepaald door de vraag in wiens belang dit bewind is ingesteld. Niet altijd zal in het testament uitdrukkelijk zijn aangegeven wat de strekking van het ingestelde bewind is. Omdat hierover toch de nodige duidelijkheid dient te bestaan, creëert dit artikel voor de meest voorkomende categorieën van gevallen een weerlegbaar vermoeden. Dit vermoeden kan worden weerlegd door een uitdrukkelijke bepaling dienaangaande in het testament of door toepassing van artikel 46. Indien niet duidelijk is in

wiens belang het bewind is ingesteld gelden de zwaarste gevolgen, zoals aangegeven in artikel 167, derde lid.

2. De bepaling van de tweede volzin van het tweede lid kan reeds worden afgeleid uit artikel 3:226, eerste lid, maar is toegevoegd om elke onzekerheid hierover uit te sluiten.

Artikel 156

De betekenis van deze regel blijkt vooral uit artikel 169, tweede en derde lid. Zie ook artikel 171, eerste lid.

§ 2. De bewindvoerder

Artikel 157

1. Deze bepaling is ontleend aan artikel 1:435. Gewoonlijk zal het testament de benoeming van de bewindvoerder(s) regelen. De aldus aangewezen kan echter al voor de aanvang van het bewind zijn overleden of tijdens het bewind overlijden, hij kan weigeren zijn benoeming te aanvaarden of ontslag nemen, enz. Het is mogelijk dat het testament niet of onvoldoende in die mogelijkheden voorziet, zodat daarvoor een subsidiaire wettelijke regeling op haar plaats is.

2. Het tweede lid geeft aan welke personen niet tot bewindvoerder kunnen worden benoemd. Hiertoe behoren ook de verzorgers genoemd in artikel 59. Deze bepaling regelt welke personen geen voordeel kunnen trekken uit een uiterste wilsbeschikking. Deze personen zouden ook uit het bewind voordeel kunnen trekken. Weliswaar ontvangt een bewindvoerder niet noodzakelijk een beloning voor zijn werkzaamheden maar hij ontleent aan deze functie wel bevoegdheden. Het is daarom gewenst om ook deze personen – onder de in artikel 59 genoemde omstandigheden – uit te sluiten van de benoeming tot testamentaire bewindvoerder.

3. Bij rechtspersonen die bewindvoerder zijn (derde lid) kan worden gedacht aan banken of instellingen die het beheer van vermogens tot doel hebben. Zie ook artikel 1:435.

4. Het vierde lid geeft een voorziening voor het geval de ingevolge het eerste lid benoemde bewindvoerder – bijvoorbeeld door ziekte of verblijf in het buitenland – tijdelijk niet in staat is zijn functie uit te oefenen. Deze tijdelijke benoeming door de rechter kan ook ambtshalve geschieden.

5. Het vijfde en zesde lid regelen op welk tijdstip iemand bewindvoerder wordt. Indien iemand door de erflater als zodanig is aangewezen (zesde lid), dan wordt die persoon pas bewindvoerder daags nadat hij heeft aanvaard (vergelijk artikel 1:280, eerste lid, onderdeel b). Deze aanvaarding behoeft niet uitdrukkelijk te geschieden (vergelijk artikel 3:37, eerste lid).

Artikel 158

Dit artikel komt grotendeels overeen met artikel 1:437, voor zover dit betrekking heeft op de werkzaamheden van de bewindvoerder. Omdat een eventuele verdeling van de werkzaamheden gewoonlijk haar grond in de uiterste wil zal vinden, wordt hier het rechterlijk ingrijpen beperkt tot het geval van gewichtige redenen. De rechter kan de verdeling van de

werkzaamheden bij de benoeming van de bewindvoerders (eerste lid) ook ambtshalve vaststellen.

Artikel 159

1. Deze bepaling is ontleend aan artikel 1:447, maar wijkt daarvan op enkele plaatsen af. In het eerste lid (vergelijk artikel 1:447, eerste lid, eerste volzin) is voor de beloning van de bewindvoerder niet meer aangeknoopt bij de vruchten van de onder bewind staande goederen verminderd met de ten laste daarvan komende uitgaven. Daarbij kan zich namelijk het probleem voordoen dat de bewindvoerder er belang bij kan hebben geen onderhoud te laten plegen; dit kan immers van invloed zijn op zijn honorarium, omdat dan het netto-bedrag lager wordt. Om deze reden is voor de beloning van de bewindvoerder gekozen voor een percentage van de waarde – telkens aan het einde van het jaar – van het onder bewind gestelde vermogen.
2. In het tweede lid is in vergelijking met artikel 1:447, tweede lid, voor een andere, eenvoudiger te hanteren, verdeelsleutel gekozen.
3. In het derde lid is – in tegenstelling tot in artikel 1:447, eerste lid, tweede volzin, wegens de andere strekking die een testamentair bewind kan hebben – naast de rechthebbende tevens genoemd degene in wiens belang het bewind is ingesteld. Het begrip onvoorziene omstandigheden dient te worden begrepen in de zin van artikel 6:258: het gaat er om van welke omstandigheden de erflater bij het instellen van het testamentaire bewind is uitgegaan en of hij – al dan niet stilzwijgend – met de mogelijkheid van het optreden van onvoorziene omstandigheden rekening heeft willen houden.

Artikel 160

1. Zie artikel 1:436, eerste en derde lid. Is een beperkt recht, zoals een vruchtgebruik, onder bewind gesteld, dan zijn de goederen waarop het bewind betrekking heeft en die beschreven moeten worden, niet beperkt tot het goed dat onder het bewind staat – bijvoorbeeld het vruchtgebruik van de nalatenschap van X – maar vallen daaronder mede de activa en passiva van dat vermogen zelf.
2. De tweede volzin van het eerste lid is beperkt tot een verplichting voor de door de rechter benoemde bewindvoerder, daar de uiterste wil hier een eigen voorziening zal voorschrijven.
3. Het tweede lid bepaalt dat de bewindvoerder verplicht is om het bewind en zijn benoeming te doen inschrijven in respectievelijk de openbare registers, het aandelenregister en het handelsregister. De erflater kan in zijn testament echter anders bepalen, indien hij wenst dat het bewind geheim blijft. Dit schept weliswaar het gevaar dat derden het bewind kunnen verwaarlozen maar de erflater heeft dit gevaar dan boven het bekend worden van het bewind verkozen. De gevolgen van het al dan niet inschrijven van het bewind voor de bescherming van de derdeverkrijger zijn geregeld in artikel 168.

Artikel 161

Zie artikel 1:445. De laatste volzin van het eerste lid is beperkt tot de bewindvoerder die door de rechter is benoemd. De woorden 'ten overstaan

van' brengen tot uitdrukking dat rekening en verantwoording wordt afgelegd aan de rechthebbende of belanghebbende in het bijzijn van, dan wel met afschrift aan de rechter. Dit betekent, dat de vrijstelling die de rechter de bewindvoerder kan verlenen op grond van het derde lid, de verantwoordingsplicht ten opzichte van de rechthebbende of belanghebbende onaangetast laat.

Artikel 162

Zie artikel 1:446, ten opzichte waarvan echter enige veranderingen zijn aangebracht. De eerste volzin is niet beperkt tot de periodieke rekening en verantwoording, daar hij ook voor de slotrekening moet gelden. In plaats van 'de rechthebbende' wordt hierom de iets ruimere term 'degene die daar recht op heeft', ook omvattende de erfgenamen van de overleden rechthebbende na het einde van het bewind, gebezigd. Deze bepaling impliceert dat de vruchten onder het bewind blijven totdat ze zijn uitgekeerd, zie ook artikel 154. Het tweede lid van artikel 1:446 vindt een plaats in artikel 165 waar de bepaling in de gevolgde systematiek thuis behoort. Hetzelfde geldt voor het derde lid van de genoemde bepaling, voor zover dat betrekking heeft op de aan het eind van het bewind af te dragen bewindsgoederen. Voor het overige is dit derde lid overgenomen in artikel 162, evenwel zonder de beperking dat het voorschrift slechts geldt, indien de rekening en verantwoording aan de rechter wordt afgelegd.

Artikel 163

Zie artikel 1:444. De formulering van deze bepaling sluit nauw aan bij artikel 6:74, eerste lid. Overigens kan de erflater op grond van artikel 171 de aansprakelijkheid van de bewindvoerder modificeren.

Artikel 164

Zie artikel 1:448. In het eerste lid is de term 'hoedanigheid' in plaats van 'taak' gebezigd. Toegevoegd is onderdeel d. In het tweede lid is ingevoegd degene in wiens belang het bewind is ingesteld. De bewindvoerder is bevoegd de rechter om ontslag te verzoeken. Deze zal hem dit ontslag verlenen tegen een nader te bepalen dag en daarbij tevens kunnen voorzien in eventueel nodige voorlopige voorzieningen dan wel de benoeming van een opvolger.

Artikel 165

Zie artikel 1:448. Het derde lid regelt de verplichtingen indien de hoedanigheid van bewindvoerder eindigt ingevolge de in artikel 164 genoemde gevallen. Voor de curator (bij faillissement en ondercuratelestelling) en de bewindvoerder (bij het meerderjarigenbewind) gelden dezelfde verplichtingen als voor de gewezen bewindvoerder, althans indien zij van het bewind kennis dragen. Voor de erfgenamen gaat een dergelijke verplichting in haar algemeenheid te ver: daarom zijn zij slechts gehouden de rechter te verzoeken een andere bewindvoerder te benoemen.

§ 3. De gevolgen van het bewind

Artikel 166

1. Zie artikel 1:438, eerste lid. Hierboven is er (bij afdeling 7, algemeen) reeds op gewezen dat kenmerkend voor het bewind het beheer door de bewindvoerder is; hij neemt dat beheer als het ware van de rechthebbende over, voor zover dat recht strekt. Dit recht kan eigendom zijn maar bijvoorbeeld ook vruchtgebruik of een persoonlijk recht als huur of bruikleen.

2. Dat beheer is in het algemeen privaat: de rechthebbende mist de beheersbevoegdheid. Dat laatste gaat echter te ver voor goederen die de rechthebbende in gebruik heeft, bijvoorbeeld een huis waarin de vruchtgebruiker woont. Het zou onpraktisch zijn, indien het bewind hem zou verhinderen kranen en sloten te laten repareren, het gras te laten maaien, enz. Daarom wordt hem in de eerste volzin de bevoegdheid toegekend tot het verrichten van handelingen dienende tot gewoon onderhoud van de genoemde goederen. Daarnaast is er geen bezwaar tegen, hem ook bevoegd te maken tot handelingen die geen uitstel kunnen lijden. De terminologie is ontleend aan artikel 3:170, eerste lid. Daaruit zijn echter niet overgenomen de handelingen tot behoud van een goed, die wel uitstel kunnen lijden: men moet geen discussies kunnen krijgen over de vraag, of de rechthebbende al dan niet bevoegd is tot het aanbesteden van een uitgebreide dakreparatie.

Artikel 167

1. Vergelijk artikel 1:438, tweede lid, voor zover deze betrekking heeft op beschikkingshandelingen. Het eerste lid heeft betrekking op een bewind dat is ingesteld in het belang van de rechthebbende, het tweede lid op een bewind in het belang van een ander dan de rechthebbende of in een gemeenschappelijk belang en het derde lid ziet op de situatie dat zowel het eerste als het tweede lid op het bewind van toepassing zijn.

2. Eerste lid. Indien het bewind is ingesteld in het belang van de rechthebbende, zijn andere handelingen dan die in artikel 166 bedoeld ongeldig, indien zij door de rechthebbende buiten de bewindvoerder om worden verricht. In artikel 1:438, tweede lid, wordt de medewerking van de bewindvoerder vereist. Voorgesteld wordt daarnaast toestemming toe te laten; deze leent zich beter voor een mogelijke gewenste bekrachtiging achteraf. De term 'beschikking' die in bovengenoemd artikel wordt gebezigd is hier vermeden, vooral omdat deze tot enige onzekerheid aanleiding kan geven: omvat 'beschikking' hier alle handelingen die niet tot het beheer behoren, d.w.z. onder omstandigheden bijvoorbeeld ook verhuur en verpachting, of is zij beperkt tot vervreemding en bezwaring? Om de ruimere betekenis aan te duiden, is hier voor een negatieve omschrijving gekozen: het gaat om alle handelingen die verder gaan dan beheer, althans voor zover ze rechtstreeks een bewindsgoed betreffen. Hieronder valt derhalve niet het sluiten van een lening met de bedoeling daarmee (het onderhoud van) bewindsgoederen te financieren. Wel onder de bepaling vallen obligatoire handelingen die rechtstreeks op een bewindsgoed betrekking hebben, zoals verkoop of aanbesteding. Is de verkoop van een onder het bewind staand huis door de rechthebbende ongeldig, dan is ook geen boete verschuldigd als de bewindvoerder later weigert zijn medewerking aan de levering te verlenen.

3. Tweede lid. Is het bewind ingesteld in het belang van een ander – bijvoorbeeld de hoofdgerechtigde – of in een gemeenschappelijk belang, dan mag de rechthebbende met betrekking tot zijn eigen recht vrij zijn gang gaan, mits binnen de grenzen van zijn bevoegdheden en met instandhouding van het bewind. Hier vooral komt het erop aan, tot welke handelingen de rechthebbende bevoegd is. Voor een deelgenoot, bijvoorbeeld een erfgenaam, wiens aandeel onder bewind staat, zie men titel 3.7 BW (bijvoorbeeld artikel 3:170 en 3:190 e.v.), voor een vruchtgebruik titel 3.8 BW. Voor een vruchtgebruikbewind betekent dit het volgende. In het algemeen is een vruchtgebruiker bevoegd tot het beschikken over – vervreemden en bezwaren van – zijn vruchtgebruiksrecht. Is dat recht uitsluitend in het belang van de hoofdgerechtigde onder bewind gesteld, dan heeft de vruchtgebruiker voor die beschikking krachtens het tweede lid de medewerking of toestemming van de bewindvoerder niet nodig; wel blijft het bewind op dat overgedragen of bezwaarde vruchtgebruik rusten. De vruchtgebruiker kan, buiten het recht tot gebruik, ook bevoegdheden hebben ten aanzien van de vruchtgebruiksgoederen, zoals vervreemding en vertering (artikelen 3:212 en 215). Is een bewind ingesteld, dan valt de uitoefening van die bevoegdheden onder het eerste lid, tweede volzin, voor zover ze geen beheershandeling is.

4. Derde lid. Is het bewind zowel ingesteld in het belang van de rechthebbende als in dat van een of meer anderen, dan is er sprake van samenloop van het eerste en tweede lid. Het derde lid bepaalt dat de rechthebbende in zo'n geval slechts onder de voorwaarden van zowel het eerste als tweede lid – medewerking of toestemming van de bewindvoerder en voorbehoud van het bewind – bevoegd is tot het verrichten van handelingen als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 168

1. Zie artikel 1:439.

2. Eerste lid. Deze bepaling beschermt de wederpartij te goeder trouw, d.w.z. degene die het bewind niet kent en ook niet behoeft te kennen; zie artikel 3:11. In artikel 160, tweede lid, is voorgeschreven dat de bewindvoerder het bewind in de daartoe bestemde registers dient in te schrijven. Is dat geschied, dan is het bewind voor derden kenbaar en worden zij niet beschermd. Is het bewind daarentegen niet ingeschreven, bijvoorbeeld omdat de erflater, overeenkomstig de ruimte die artikel 160, tweede lid, hem daartoe geeft, de voorkeur heeft gegeven aan geheimhouding van het bewind, dan wordt de wederpartij slechts beschermd indien deze het bewind kende noch behoorde te kennen. Dit betekent, dat ook als het bewind niet is ingeschreven er voor de koper toch een zekere onderzoeksplicht kan bestaan.

3. Dat een rechtshandeling overeenkomstig het eerste lid geldig is, houdt niet in dat de bewindvoerder zich nimmer tegen de verdere uitvoering kan verzetten. Heeft de rechthebbende een bewindsgoed geldig verkocht zonder medewerking of goedkeuring van de bewindvoerder, dan kan de bewindvoerder die medewerking of goedkeuring alsnog voor de levering weigeren, indien hij meent dat de uitvoering van zijn taak dit meebrengt. Om deze reden bepaalt de tweede volzin dat de rechthebbende niet tot

vervreemding of bezwaring kan worden veroordeeld, een van de gevallen waarmee de aanhef van artikel 3:296 rekening houdt. Zou de rechthebbende in zo'n geval wel door de rechter tot nakoming kunnen worden veroordeeld, dan zou het vreemd zijn dat de bewindvoerder toch zijn medewerking of toestemming zou kunnen weigeren. Wel kan de niet-nakoming voor de rechthebbende leiden tot een verplichting tot schadevergoeding.

4. Tweede lid. De bepaling beschermt een derde-verkrijger te goeder trouw, indien de wederpartij van de rechthebbende wegens het ontbreken van goede trouw aan haar zijde niet door het eerste lid wordt beschermd. Voor de verkrijging van goederen waarop artikel 3:86 van toepassing is, bestaat aan zulk een bijzondere bepaling geen behoefte. Voor andere goederen geldt evenwel artikel 3:88, dat de derde-verkrijger te goeder trouw slechts bescherming verleent, als de onbevoegdheid van een eerdere vervreemder niet de oorzaak is van de onbevoegdheid van de latere vervreemder. Is die eerdere vervreemder een rechthebbende die in strijd met artikel 167, eerste of derde lid, heeft gehandeld, dan ligt diens onbevoegdheid ten grondslag aan alle daarop volgende vervreemdingen, waartegen artikel 3:88 de verkrijgers geen bescherming biedt. Dit zou echter niet stroken met de onbevoegdheid wegens bewind, waartegen krachtens artikel 168, eerste lid, ook de wederpartij te goeder trouw wordt beschermd. Vandaar dat hier een bijzondere bepaling, die verder gaat dan artikel 3:88, op haar plaats is.

Artikel 169

1. Zie artikel 1:441, tweede, derde en zesde lid. Zoals uit artikel 166 blijkt, is de normale en hoofdtaak van de bewindvoerder het beheer van de bewindsgoederen. Niet altijd zal hij daarmee kunnen volstaan, in het bijzonder, indien de opbrengst der goederen onvoldoende is tot dekking van de beheerskosten of omdat anderszins de omstandigheden nopen tot het treffen van buitengewone maatregelen. In die gevallen moet de bewindvoerder wel de nodige voorzieningen kunnen treffen maar hij mag dit niet vrijelijk, buiten de rechthebbende, de eventuele andere belanghebbende of de rechter, om.

2. Eerste lid. Onderdeel a correspondeert met onderdeel a van artikel 1:441, tweede lid, maar is afgestemd op artikel 167, eerste lid. Aan onderdeel b van dat artikellid bestaat hier geen behoefte. De onderdelen c en e daarvan zijn overgenomen in de onderdelen b en c van artikel 169, eerste lid.

3. Derde lid. Zie het tweede lid, aanhef, van artikel 1:441. Volgens de nieuwe bepaling kan de rechterlijke machtiging ook worden verleend, als bijvoorbeeld de rechthebbende of belanghebbende slecht bereikbaar is, hoewel niet kan worden gezegd dat hij weigerachtig of niet in staat is tot het verlenen van toestemming. Aan een doorlopende machtiging – vergelijk artikel 1:441, derde lid – voor de hier bedoelde handelingen zal weinig behoefte bestaan, maar de rechter moet wel zijn machtiging aan voorwaarden kunnen binden.

4. Vierde lid. Dit komt overeen met artikel 1:441, zesde lid.

Artikel 170

1. In het artikel zijn bijeengebracht de bepalingen die artikel 1:441 in het tweede en vierde lid omtrent de verdeling van een gemeenschap bevat, zij het dat het artikel in enkele opzichten enige afwijkingen bevat, welke echter geheel passen in het systeem van de artikelen 167 en 169.
2. Eerste lid. Voor de zinsnede 'of die onder een met het bewind staand beperkt recht zijn belast' zie men artikel 3:178, eerste lid: zo kan de nalatenschap zijn belast met een vruchtgebruik dat onder bewind is gesteld. Ook andere beperkte rechten kunnen voorkomen, zoals hypotheek of erfpacht die onder bewind staan. De bevoegdheid van de bewindvoerder tot het vorderen van de verdeling van een gemeenschap is te vinden in artikel 1:441, vierde lid, eerste volzin, waar zij hem zelfs met uitsluiting van de rechthebbende is toegekend. Aan deze laatste beperking van diens bevoegdheden bestaat geen behoefte; krachtens artikel 167, eerste lid, zal de rechthebbende toch de medewerking of toestemming van de bewindvoerder behoeven, tenzij het tweede lid van dat artikel van toepassing is en aan bemoeienis van de bewindvoerder geen behoefte bestaat. Voor de bevoegdheid tot uitsluiting van verdeling zie artikel 1:441, eerste lid, onder d.
3. Tweede lid. Zie artikel 1:441, vierde lid, tweede volzin. Neemt de rechthebbende zelf deel aan de verdeling, dan is artikel 167 van toepassing.
4. Derde lid. Zie artikel 1:441, tweede lid, aanhef en vierde lid, tweede volzin.

Artikel 171

1. Eerste lid. De erflater is in beginsel vrij de bevoegdheden van de bewindvoerder te verruimen, als ook te beperken. Zo kan de erflater de bewindvoerder opdragen om de rechthebbende periodiek uitkeringen uit het bewindsvermogen te doen. Hij kan tevens bepalen dat de beschikkingsbevoegdheid uitsluitend aan de bewindvoerder toekomt, zonder medewerking van de rechthebbende doch met machtiging van de rechter; hij kan eveneens bepalen dat de bewindvoerder zonder medewerking van de rechthebbende en zonder machtiging van de rechter kan beschikken.
2. Tweede lid. Een bewind is in de regel bestemd voor een betrekkelijke lange tijd te bestaan. Gedurende die tijd kunnen zich steeds omstandigheden voordoen die aanvulling of wijziging nodig maken. Zie voor het begrip 'onvoorziene omstandigheden' artikel 6:258.

Artikel 172

Zie voor het eerste lid artikel 1:441, eerste lid, met als verduidelijking dat de bewindvoerder ook op eigen naam kan handelen. In het tweede lid worden de regels ter zake van volmacht van overeenkomstige toepassing verklaard, behalve dat in de tweede volzin ten aanzien van de bevoegdheid van de bewindvoerder een eigen regel wordt gegeven.

Artikel 173

Zie voor de eerste volzin artikel 1:441, eerste lid, en voor de tweede artikel 1:443.

Artikel 174

1. Het artikel regelt de aansprakelijkheid van de rechthebbende voor handelingen van de bewindvoerder. Zie artikel 1:442, eerste lid. De regels die het verhaal op de bewindsgoederen regelen zijn ter wille van de overzichtelijkheid, tezamen met de andere verhaalsregels, afgesplitst in de artikelen 175 en 176.
2. Het eerste lid stelt de rechthebbende, voor zover hij door de bewindvoerder in diens functie is vertegenwoordigd, aansprakelijk voor diens verrichtingen, een aansprakelijkheid die staat naast die uit onrechtmatige daad op grond van artikel 6:172 (waarmee ze overigens kan samenlopen).
3. Zie voor het tweede lid artikel 1:96, eerste lid, en artikel 1:442, tweede lid.

Artikel 175

1. Het artikel regelt, tezamen met artikel 176 de mogelijkheid van verhaal op de bewindsgoederen. De regeling geldt voor de periode 'tijdens het bewind'. Wat daarna gebeurt, hangt af van de aard van het onder bewind gestelde recht. Vererven de schulden van de rechthebbende op degenen die zonder bewind recht op die goederen verkrijgen, dan kunnen de schulden van zijn nalatenschap mede op die goederen worden verhaald (zie HR 17 juni 1988, NJ 1988, 958). Is het echter een beperkt recht, zoals het vruchtgebruik, of een voorwaardelijk of een tijdelijk recht zoals het fideicommiss, dan worden de goederen aan verhaal voor schulden van de voormalige rechthebbende onttrokken.
2. Het eerste lid somt limitatief op de schulden waarvoor de bewindsgoederen kunnen worden uitgewonnen. Onderdeel a noemt allereerst de schulden der nalatenschap. Gewoonlijk begrijpt men die onder de schulden die de goederen betreffen (onderdeel b), maar dat is dubieus, en het verdient daarom aanbeveling de categorie afzonderlijk te vermelden: het gaat uiteraard niet aan de schuldeisers der nalatenschap door instelling van een bewind te benadelen. Welke de schulden der nalatenschap zijn, die ten laste van de goederen kunnen worden gebracht, en in hoeverre dit het geval is, hangt af van de regeling in het erfrecht, in het bijzonder de artikelen 7 en artikel 184, eerste lid, dat vooral een rol zal spelen zolang de nalatenschap niet is verdeeld of aanvaard, en daarnaast de artikelen 182, tweede lid, en 184, tweede lid, die de aansprakelijkheid der erfgenamen regelen, welke ook tot verhaal op de bewindsgoederen kan leiden.
3. Wat betreft onderdeel b denke men aan de lasten die deze goederen meebrengen.
4. Onderdeel c. Indien de rechthebbende handelt binnen de grenzen van zijn bevoegdheid (artikelen 166 en 167) en uit deze rechtshandelingen schulden voortvloeien, is verhaal mogelijk op de onder bewind staande goederen.
5. Onderdeel d. Indien de rechthebbende onbevoegd een rechtshandeling verricht (artikel 166 en 167) maar deze rechtshandeling niettemin geldig is op grond van artikel 168, eerste lid, dan is krachtens dezelfde bepaling geen veroordeling tot nakoming mogelijk en is uitwinning op grond van een veroordelend vonnis eveneens uitgesloten. Verhaal wegens een

veroordeling tot schadevergoeding is echter niet uitgesloten. Dit verhaal dient in eerste instantie gezocht te worden op de goederen van de rechthebbende die niet onder het bewind zijn gesteld. De bewindvoerder heeft daarom in dit soort gevallen een aanwijzingsbevoegdheid analoog aan artikel 1:96, eerste lid.

6. Onderdeel e. Onder deze schulden vallen ook de in artikel 174 genoemde schulden waartoe de aansprakelijkheid van de rechthebbende krachtens artikel 6:174 zich uitstrekt, en eveneens een schuld uit onverschuldigde betaling welke in de macht van de bewindvoerder is gekomen.

7. Tweede lid. Overdracht van bewindsgoederen met instandhouding van het bewind is mogelijk op grond van artikel 167, tweede en derde lid. Uitwinning van de goederen onder een in die artikelliden bedoeld bewind, geschiedt eveneens onder de last van dat bewind. Ook na overgang kunnen deze goederen voor de schulden waarvoor de eerdere rechthebbende overeenkomstig artikel 6:174 wegens gedragingen van de bewindvoerder aansprakelijk is, worden uitgewonnen.

8. Derde lid. In het algemeen moet degene die krachtens executie verkrijgt, niet door het testamentaire bewind worden belast. Dat is echter anders, indien dit uitsluitend of mede in het belang van een ander of in een gemeenschappelijk belang is ingesteld; in zoverre vormt de bepaling de tegenhanger van artikel 167, derde lid. Instelling van het bewind in het belang van een ander zal het meest voorkomen bij vruchtgebruik en fideicommiss. Bij vruchtgebruikbewind komt men aan de toepassing van deze bepaling in sommige gevallen niet toe: bij betaling op grond van artikel 3:222 vervalt het onder bewind gestelde vruchtgebruik zelf.

Artikel 176

1. Het artikel betreft de gevallen waarin het bewind uitsluitend is ingesteld in het belang van een ander (de hoofdgerechtigde tegenover de vruchtgebruiker, de verwachter onder fideicommiss tegenover de bezwaarde) of een gemeenschappelijk belang (beheer van gemeenschappelijke nagelaten goederen, al dan niet tot aan de verdeling). In deze gevallen maakt het niet uit wie de rechthebbende is en is er geen bezwaar tegen als zijn persoon door beschikking of executie wisselt; hier bestaat verband met artikel 167, tweede lid.

2. Is het recht van de rechthebbende niet alleen in het belang van een ander maar ook in diens eigen belang onder bewind gesteld, dan is het artikel niet van toepassing: uitwinning is dan beperkt tot de gevallen van artikel 175 en met de daar geregelde gevolgen.

§ 4. Einde van het bewind

Artikel 177

Wat betreft het eerste lid kan men denken aan het geval dat de erflater een bewind heeft ingesteld voor de tijd dat de rechthebbende een bepaalde leeftijd nog niet heeft bereikt. Bij het tweede lid denke men aan het geval; dat het bewind is ingesteld uitsluitend in het belang van een rechthebbende die vervolgens verwerpt. Een verwerping werkt terug tot het openvallen van de nalatenschap. De tweede volzin voorkomt dat de

bevoegdheden daardoor aan de bewindvoerder ook met terugwerking worden ontnomen.

Artikel 178

Dit artikel betreft een bewind dat uitsluitend in het belang van de rechthebbend eis ingesteld. Van rechtswege eindigt dit bewind bij overlijden of ontbinding van de rechtspersoon. Na dertig jaren kan de rechtspersoon opzeggen (vergelijk het bestaande 3:203, derde lid, BW ten aanzien van vruchtgebruik). De rechter kan het bewind op verzoek opheffen op grond van onvoorziene omstandigheden (vergelijk artikel 6:258). De laatste volzin is een verwijzing naar artikel 171, tweede lid.

Artikel 179

Hier gaat het om een bewind dat niet uitsluitend is ingesteld in het belang van de rechthebbende. Het vervalt doordat het belang vervalt of door een gemeenschappelijk besluit. Bij legaat of last is opzegging na dertig jaren mogelijk; vergelijk artikel 140

Artikel 180

Dit artikel betreft het bewind dat is ingesteld in het gemeenschappelijk belang van de rechthebbend en anderen. Het bewind vervalt als het gemeenschappelijk belang vervalt en verder is na vijf jaren opzegging mogelijk (door de rechthebbende; zie artikel 181); vgl artikel 178, tweede lid, tweede volzin, en ook artikel 3:178, vijfde lid.

Artikel 181

Hier worden formele bepalingen gegeven ten aanzien van de in de artikelen 178, 179 en 180 voorziene opzegging.

Titel 6. Gevolgen van de erfopvolging

Afdeling 1. Algemene bepalingen

Artikel 182

1. Bij de eerste volzin van het eerste lid van dit artikel (het beginsel van de saisine) sluiten aan de regels van artikel 3:80, dat men door erfopvolging goederen onder algemene titel verkrijgt, en van artikel 3:116, dat hij die onder een algemene titel een ander opvolgt, daarmee die ander opvolgt in diens bezit en houderschap, met alle hoedanigheden en gebreken van dat bezit of houderschap. De tweede volzin van het eerste lid bevat de uitzondering ingeval van een wettelijke verdeling.
2. Ook de overgang der schulden is, ingevolge de eerste volzin van het tweede lid, niet afhankelijk van aanvaarding. Ten aanzien van de wettelijke verdeling zie de artikelen 13 en 14. De tweede volzin van het tweede lid bepaalt dat wanneer de prestatie deelbaar is, ieder der erfgenamen verbonden is voor een deel, evenredig aan zijn erfdeel, tenzij zij hoofdelijk verbonden zijn. Men vergelijk artikel 6:6.
3. Het tweede lid heeft alleen betrekking op de door de erflater achtergelaten schulden (artikel 7, eerste lid, onderdeel a). Voor de ten

laste van erfgenamen komende legaten volgt reeds uit artikel 117 dat de belaste erfgenamen als zodanig schuldenaar zijn, en wel indien de prestatie deelbaar is, ieder voor een deel evenredig aan zijn erfdeel, tenzij de erflater anders heeft beschikt. Aan testamentaire lasten worden geen vorderingsrecht verbonden; de verplichting uit een op een erfgenaam rustende last is dus niet een schuld, een verbintenis, van de erfgenaam in de zin van Boek 6 BW.

4. Schuldenaar van de kosten van lijkbezorging zijn niet de erfgenamen als zodanig maar hij die haar heeft besteld of degenen die hij daarbij heeft vertegenwoordigd; wel zijn deze kosten, voor zover zij in overeenstemming zijn met de stand en het fortuin van de overledene, krachtens artikel 3:288, onderdeel b, op de goederen der nalatenschap – zelfs bij voorrang – verhaalbaar. Wat de kosten van vereffening betreft, zie men artikel 209, tweede lid, voor het geval deze niet uit de boedel kunnen worden bestreden.

Artikel 183

In dit artikel is de zogenaamde hereditatis petitio geregeld. Deze rechtsvordering komt aan de erfgenaam toe, die daarmee de goederen die ten tijde van het overlijden van de erflater tot de boedel behoorden, kan opvorderen; onverschillig is daarbij of de erflater deze goederen in eigendom had dan wel slechts bezitter of houder was. Opgemerkt zij dat de woorden 'zonder recht houdt' aldus moeten worden verstaan, dat de gedaagde geen enkel recht tegen de eiser kan invoeren; onverschillig is of de gedaagde tegen een derde een recht kan invoeren.

Artikel 184

1. In het eerste en tweede lid is, in aansluiting aan het tweede lid van artikel 182, de regel opgenomen dat schuldeisers van de erflater en andere schuldeisers van de nalatenschap hun vorderingen wel op de goederen der nalatenschap kunnen verhalen, maar dat een erfgenaam niet verplicht is een op hem rustende schuld der nalatenschap ten laste van zijn overig vermogen te voldoen en dus ook geen verhaal op zijn overig vermogen kan worden genomen, tenzij hij zuiver aanvaardt of zich schuldig maakt aan een der hier opgesomde misdrijvingen.

2. Afgezien van deze gedragingen, bepaalt die regel de rechtspositie van de schuldeisers der nalatenschap en de erfgenaam zolang deze niet – binnen de daarvoor openstaande termijn – de hem krachtens artikel 190 toekomende keuze tussen zuivere aanvaarding, aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving en verwerping heeft gedaan, en voorts wanneer hij van deze keuzebevoegdheid gebruik heeft gemaakt om beneficiair te aanvaarden. Wat hier en elders in deze titel onder schulden der nalatenschap valt te verstaan is aangegeven in artikel 7. Wat betreft het effect van een wettelijke verdeling ten behoeve van de langstlevende echtgenoot, onder andere als het gaat om een negatieve nalatenschap, zie bij artikel 14, in het bijzonder bij het vierde lid.

3. Aangezien artikel 185 de schuldeisers de bevoegdheid tot het nemen van executiemaatregelen gedurende zes maanden na erflaters dood ontzegt, behoeft in het hierna volgende in het algemeen slechts te worden gesproken over het geval dat de nalatenschap onder voorrecht van

boedelbeschrijving is aanvaard en deswege overeenkomstig de derde afdeling van deze titel wordt vereffend. Voor de door de erflater achtergelaten schulden, waarvan de erfgenaam krachtens artikel 182, tweede lid, schuldenaar is geworden, en voor de schulden van de erfgenaam uit de op hem rustende legaten, bevat het onderhavige artikel een afwijking van de hoofdregel van artikel 3:276, dat een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldenaar kan verhalen. Bovendien kunnen de schuldeisers van de erflater of uit legaat, die geld – met inbegrip van schadevergoeding ter vervanging van andere prestaties dan geldsommen – te vorderen hebben, tot het verhaal op de goederen der nalatenschap ter afdwinging van nakoming, buiten de bijzondere gevallen bedoeld in artikel 223, gedurende de vereffening van de nalatenschap niet zelfstandig overgaan; zij kunnen slechts hun vorderingen bij de vereffenaar indienen. Hetzelfde geldt voor vorderingen tot levering van een goed der nalatenschap of tot vestiging van een beperkt recht op een zodanig goed.

4. Deze beperking en kanalisering van het verhaalsrecht van de schuldeisers der nalatenschap zou hen niet beletten tegen de erfgenaam-schuldenaar een der overige dwangmiddelen tot nakoming van een verbintenis toe te passen, zoals gijzeling of een veroordeling onder dwangsom tot nakoming van een verbintenis om te doen of niet te doen of om andere goederen dan geld te geven. Doch het tweede lid van het onderhavige artikel bepaalt tevens dat de erfgenaam-schuldenaar niet verplicht is de schulden der nalatenschap uit zijn overig vermogen te voldoen. Gijzeling of een rechtsvordering tot veroordeling onder dwangsom tot nakoming van een verbintenis om te doen zal dus tegen een beneficiair aanvaard hebbende erfgenaam ook niet kunnen worden te baat genomen, voor zover de nakoming hem op een uitgave in geld of goed zou komen te staan.

5. Door het derde lid kan een erfgenaam die beneficiair heeft aanvaard, door schuldeisers in zijn eigen vermogen aansprakelijk worden gehouden tot het bedrag van hetgeen de erfgenaam ontvangt uit de nalatenschap. Aldus wordt voorkomen dat een beneficiair erfgenaam voordeel geniet uit de nalatenschap voordat alle schuldeisers zijn voldaan die zich binnen de voor hen geldende verjaringstermijn melden. De bepaling laat in het midden of en zo ja onder welke omstandigheden het ontvangen van een uitkering uit de nalatenschap beschouwd moet worden als een daad van zuivere aanvaarding. Artikel 223 is van overeenkomstige toepassing verklaard teneinde te bewerkstelligen dat zolang vereffening overeenkomstig afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 plaatsvindt, verhaal slechts geschiedt via de voor vereffening gegeven regels.

6. De erfgenaam die verwerpt nadat hij de voldoening van een schuld verwijtbaar heeft verhindert of opzettelijk goederen der nalatenschap heeft zoekgemaakt of verborgen, is ingevolge het vierde lid ook na zijn verwerping voor de schulden der nalatenschap met zijn hele vermogen aansprakelijk, ofschoon hij ingevolge zijn verwerping geacht wordt nimmer schuldenaar te zijn geweest.

7. Het vijfde lid betreft de nakoming van een last die bestaat uit een uitgave van geld of van een goed dat niet tot de nalatenschap behoort. Ook al resulteren lasten niet in een schuld, deze lasten lijken zozeer op

legaten dat zij in dit opzicht met schulden van de nalatenschap worden gelijk gesteld.

Artikel 185

1. Dit artikel betreft het recht van beraad. Er is geen reden om dit recht alleen aan hen, die een daartoe strekkende verklaring afleggen, te geven. Het ontwerp geeft dit recht aan allen, die nog niet zuiver aanvaard hebben. Het is ook vast gebruik, om een erfgenaam in de eerste weken na het overlijden niet met processuele maatregelen te vervolgen, tenzij daartoe een bijzondere reden bestaat.
2. De termijn van het recht van beraad is gesteld op zes maanden. Langer behoeven maatregelen tot vervolging van schuldeisers in beginsel niet opgeschort te worden.
3. De bepaling geldt ten hoogste voor de eerste zes maanden na het overvallen van de nalatenschap. Het zou te ver gaan de opschorting van de bevoegdheid van executie uit te strekken tot de gehele periode, waarin nog erfgenamen in termen van beraad kunnen verkeren. Deze periode kan aanzienlijk langer zijn dan zes maanden sedert het overlijden van de erflater, met name wanneer de nalatenschap door een erfgenaam wordt verworpen en de daarna geroepen erfgenamen niet dadelijk aanvaarden. Ook een door de rechter verleende verlenging van de termijn van beraad behoort niet van rechtswege de verhaalsbevoegdheid van een schuldeiser die een executoriale titel heeft, verder op te schorten. Wel kan dit bij uitzondering gerechtvaardigd zijn. Hierin voorziet het derde lid.

Artikel 186

1. Dit artikel legt de basis voor het openbaar boedelregister. Anders dan ten aanzien van de openbare registers, bedoeld in artikel 3:16, is aan inschrijving geen derdenbescherming gebonden. Slechts voor ongedaanmaking van de wettelijke verdeling (artikel 18, eerste lid) is inschrijving een constitutief vereiste. De inschrijfplicht van de notaris (zie het onderhavige artikel 186, tweede lid) strekt ertoe dat anderen – men denke aan crediteuren – kunnen nagaan wie de erfgenamen zijn.
2. Inschrijfbaar feit geeft de wet in voornoemd artikel 18, eerste lid, artikel 185, derde lid, voornoemd artikel 186, tweede lid, artikel 191, eerste lid, artikel 192, tweede lid, artikel 193, tweede lid, artikel 197, eerste lid, artikel 206, zesde lid; artikel 209, vierde lid, en artikel 211, vijfde lid. De verklaring van erfrecht (zie de artikelen 187 en 188) is niet inschrijfbaar in het openbaar boedelregister. Men kan een verklaring van erfrecht wel inschrijven in het openbare register, bedoeld in artikel 3:16; zie artikel 3:17, eerste lid, onderdeel b.
3. Het derde en vierde lid schrijven een besluit boedelregister voor. Boedelregisters kunnen eventueel in elektronische vorm worden gehouden.

Artikelen 187 en 188

1. Deze artikelen betreffen de notariële verklaring van erfrecht. De voornaamste functie daarvan is dat degene die zonder nader onderzoek op haar afgaat, in beginsel als te goeder trouw in de zin der wet wordt beschouwd. Is voor het intreden van een rechtsgevolg de goede trouw van een persoon vereist, dan wordt bij het oordeel of hij inderdaad te goeder

trouw moet worden geacht, in aanmerking genomen hetgeen hij had behoren te kennen, en voor de vaststelling van hetgeen hij behoorde te kennen kan met een zekere mate van onderzoekplicht worden gerekend; zie artikel 3:11. De hier bedoelde betekenis van de verklaring van erfrecht is derhalve, kort gezegd, deze: degene die volgens een door een notaris schriftelijk afgelegde verklaring erfgenaam is, kan door een derde die daarop afgaat, in den regel, zonder het instellen van een ander onderzoek, te goeder trouw als erfgenaam worden aangemerkt. Een verklaring van erfrecht levert geen dwingend bewijs van erfgenaamschap op (vergelijk HR 24-1-1997, NJ 1998, 204 en HR 30-6-2000, NJ 2001, 389).

2. Het eerste lid stelt dan ook tot regel dat hij die is afgegaan op de in een verklaring van erfrecht vermelde feiten, te dezen aanzien geldt als te goeder trouw. Het belangrijkste voorbeeld van een bepaling die voor het intreden van een rechtsgevolg goede trouw van een persoon eist, is artikel 3:86, dat bescherming verleent aan iemand die een roerende zaak heeft verkregen van een onbevoegde vervreemder. Niet alleen verklaringen wie erfgenaam zijn, maar ook die betreffende executeurs en bewindvoerders zijn van belang, mede voor andere doeleinden dan ten bewijze van inningsbevoegdheid. Zo valt bij verkrijging van een goed van een nalatenschap niet alleen te denken aan vervreemding door erfgenamen, maar ook aan vervreemding door executeurs of bewindvoerders aan wie krachtens uiterste wil het beheer van de nalatenschap is opgedragen. Bovendien wordt door een onderbewindstelling of benoeming van een executeur met beheersbevoegdheid de bevoegdheid van de erfgenamen uitgesloten of beperkt.

3. In artikel 188 zijn in het eerste lid de feiten opgesomd die in een verklaring van erfrecht kunnen voorkomen, met het gevolg dat men, daarop afgaande, in het algemeen als te goeder trouw zal worden aangemerkt. Deze opsomming zal zo nodig krachtens het tweede lid van dat artikel nog bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kunnen worden uitgewerkt en aangevuld.

4. Wat de legitimatie als executeur die met het beheer der nalatenschap is belast of als bewindvoerder betreft, de verklaring van een notaris dat een bepaalde persoon die functie heeft zal in het algemeen met die vermelding en de aanduiding van de desbetreffende akte van uiterste wil kunnen volstaan. De omvang van de bevoegdheden van de functionaris kan men aan de hand van die akte en de bepalingen der wet zelf verifiëren.

5. De regel van het eerste lid van artikel 187, dat hij die is afgegaan op de in een verklaring van erfrecht vermelde feiten als te dezen aanzien te goeder trouw geldt, lijdt krachtens het derde lid uitzondering, indien van degene die op de verklaring is afgegaan, op grond van bijzondere omstandigheden een nader onderzoek kon worden gevegd, dat hem de onjuistheid van de verklaring zou hebben doen blijken. Dezelfde uitzondering wordt in het derde lid ook gemaakt op de regel van het tweede lid.

6. Het tweede lid van artikel 187 betreedt hetzelfde terrein als artikel 6:34, waarvan het eerste lid niet spreekt van goede trouw, maar van het geval dat de schuldenaar op redelijke gronden heeft aangenomen dat de ontvanger bevoegd was. Het onderhavige tweede lid van artikel 187 heeft

derhalve deze betekenis: de notariële verklaring levert voor de schuldenaar een redelijke grond op om aan te nemen dat de persoon die volgens de inhoud van die verklaring als erfgenaam, executeur of bij uiterste wilsbeschikking benoemde bewindvoerder tot de aanneming van de prestatie bevoegd is, daartoe inderdaad bevoegd is, zodat de schuldenaar die op de verklaring is afgegaan, zich als door die betaling bevrijd kan beschouwen, tenzij op grond van bijzondere omstandigheden van hem een nader onderzoek kon worden geveerd, dat de onjuistheid van de verklaring zou hebben doen blijken.

Artikel 189

1. Naast de in artikel 5:24 neergelegde regel dat onroerende zaken die geen andere eigenaar hebben toebehoren aan het eilandgebied waar zij zijn gelegen, staat de onderhavige regel – beperkt tot de situatie na overlijden maar betrekking hebbend op alle soorten goederen – inhoudende dat aan het eilandgebied van de laatste gewone verblijfplaats van de overledene toebehoren al diens goederen, indien en voor zover erfgenamen ontbreken. Wanneer geen erfgenamen van een overledene bekend worden of de personen, voor zover bekend, die als erfgenamen in aanmerking zouden komen dit ten gevolge van onwaardigheid of verwerping niet zijn, kan veelal geen zekerheid worden verkregen of er inderdaad geen erfgenamen zijn, doch er doen zich ook gevallen voor waarin dat wel zeker is of met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden aangenomen.
2. De onderhavige bepaling dient om te voorkomen, niet dat nalatenschappen onbeheerd blijven – daarin voorziet afdeling 3 van deze titel – maar dat ten gevolge van het overlijden een rechthebbende voor de nagelaten goederen komt te ontbreken. Dit is onaanvaardbaar voor roerende zaken omdat deze, als zij aan niemand toebehoren, krachtens artikel 5:4 door de eerste de beste kunnen worden geoccupeerd. Het is ook onaanvaardbaar voor andere goederen – als beperkte rechten, vorderingsrechten, absolute rechten – omdat het de constructie van subjectloze rechten nodig zou maken.
3. Het thans voorgestelde artikel preciseert dat het eilandgebied de goederen onder algemene titel verkrijgt. Daardoor doet, wat betreft onroerende zaken, de situatie van artikel 5:24 zich niet voor. Het eilandgebied is geen erfgenaam en evenmin schuldenaar. De nalatenschap kan echter ten behoeve van schuldeisers worden vereffend; zie voorts artikel 226.

Afdeling 2. Aanvaarding en verwerping van nalatenschappen en van legaten

Artikel 190

1. Aan de erfgenamen staan drie keuzen open: zuiver aanvaarden, beneficiair aanvaarden en verwerpen. De keuze wordt uitgebracht: door het afleggen van een verklaring ter griffie (artikel 191), door feitelijk handelen resulterend in zuivere aanvaarding (artikel 193, eerste lid), door stilzitten resulterend in zuivere aanvaarding (artikel 192, tweede lid) en

door stilzitten resulterend in beneficiaire aanvaarding (artikel 193, tweede lid).

2. Het belangrijkste gevolg van zuivere aanvaarding is dat de erfgenaam verplicht is de schulden van de nalatenschap voorzover deze op hem rusten ook uit zijn overig vermogen te voldoen. Het belangrijkste gevolg van een verwerping is dat de erfgenaam het recht op de goederen der nalatenschap verliest, evenals de schulden der nalatenschap. De belangrijkste gevolgen van een beneficiaire aanvaarding zijn dat voorkomen wordt dat de schulden der nalatenschap die op hem rusten ten laste van zijn overig vermogen moeten worden voldaan, dat de nalatenschap in alle gevallen een afgescheiden vermogen vormt en dat afwikkeling in beginsel plaats vindt overeenkomstig de regels van de vereffening.

3. De keuze is onherroepelijk (vierde lid, eerste volzin), behoudens artikel 194. Een beroep op dwaling of de Pauliana is niet mogelijk (vierde lid, tweede volzin); zie wel ten behoeve van crediteuren van een erfgenaam die heeft verworpen artikel 205. De erfgenaam kan wel beroep doen op bedreiging, bedrog en misbruik van omstandigheden.

Artikel 191

1. Ook de zuivere aanvaarding van een erfenis kan geschieden door het afleggen van een daartoe strekkende verklaring ter griffie, opdat een erfgenaam die tot zuivere aanvaarding wenst over te gaan voordat de in het volgende artikel bedoelde termijn is verstreken, niet zijn toevlucht behoeft te nemen tot enigerlei handeling als in het eerste lid van dat artikel bedoeld. Dit neemt natuurlijk niet weg dat zuivere aanvaarding eveneens kan, en in de praktijk ook veel vaker zal blijven geschieden door handelingen als aangeduid in het eerste lid van artikel 192. Soms overigens is de verklaring ter griffie de enige manier van zuivere aanvaarding; zie artikel 192, vierde lid, slot.

2. Het tweede lid bepaalt dat zolang de nalatenschap niet door alle erfgenamen is aanvaard, de rechter de maatregelen kan voorschrijven, die hij tot behoud van de goederen nodig acht; vergelijk artikel 185, tweede lid.

Artikel 192

1. In het eerste lid worden de handelingen waardoor een erfenis – op andere wijze dan door een verklaring ter griffie – zuiver wordt aanvaard, nader omschreven als die waarbij een erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud gedraagt als een erfgenaam die zuiver aanvaard heeft. Beperkt een erfgenaam zich binnen zijn tijd van beraad tot de daden van beheer waartoe de wet een erfgenaam die beneficiair heeft aanvaard bevoegd verklaart, dan behoort hij zijn keuzebevoegdheid niet te verspelen. Dat is wel het geval wanneer hij, gelijk vrijstaat aan erfgenamen die zuiver aanvaard hebben, over goederen der nalatenschap als heer en meester beschikt, of wanneer hij, eventueel in een andere vorm dan een verklaring ter griffie, duidelijk aan de schuldeisers der nalatenschap doet blijken dat hij de schulden der nalatenschap geheel voor zijn rekening neemt.

2. De erfgenaam is in principe vrij zijn keuze tussen aanvaarding, beneficiaire aanvaarding of verwerping zo lang aan te houden als hij nodig acht. Wenst daarentegen een belanghebbende – een schuldeiser van de erflater, een legataris, een subsidiaire erfgenaam – zekerheid omtrent een nog niet aanvaarde of verworpen nalatenschap, dan vindt hij een eenvoudig rechtsmiddel in de mogelijkheid zich tot de rechter te wenden, met het verzoek de erfgenaam een termijn te stellen waarbinnen deze zijn keuze moet doen; men zie het tweede lid. De rechter is niet verplicht al dadelijk een termijn vast te stellen; hij kan uitspraak doen naar bevind van zaken. Nadere waarborgen voor de erfgenaam en voor de derden geeft het tweede lid nog met de bepaling dat de door de rechter vastgestelde termijn pas ingaat op de dag nadat de belanghebbende de beschikking, houdende de termijnstelling, aan de erfgenaam heeft doen betekenen en de beschikking onder vermelding van de gedane betekening heeft doen inschrijven in het boedelregister, opdat ook andere belanghebbenden van de ingegane termijn kunnen kennis nemen. De erfgenaam van zijn kant kan nog een verlenging van de lopende termijn vragen, welke verlenging eveneens in het boedelregister wordt ingeschreven.

3. Het derde lid bepaalt dat de erfgenaam, als hij de hem op de geschetste wijze gestelde termijn heeft laten verlopen, geacht wordt de nalatenschap zuiver te aanvaarden.

4. Het vierde lid betreft de situatie dat een of meer der mede-erfgenamen beneficiair aanvaarden. De erfgenaam wordt geacht dan ook beneficiair aanvaard te hebben mits aan de in dit lid gestelde vereisten is voldaan.

Artikel 193

1. In dit artikel wordt aangegeven, welke bevoegdheden een wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam heeft ten aanzien van een erfenis, die aan de vertegenwoordigde is opgekomen. Voorop staat de regel, dat de wettelijke vertegenwoordiger door geen daden zijnerzijds een zuivere aanvaarding kan bewerkstelligen en daardoor de erfgenaam persoonlijk kan doen aansprakelijk worden. Voor een verwerping behoeft een wettelijke vertegenwoordiger de machtiging van de rechter. Een verwerping zonder die machtiging heeft geen rechtsgevolg.

2. Wanneer de wettelijke vertegenwoordiger de termijn heeft laten verlopen zonder dat de erfenis die aan de door hem vertegenwoordigde erfgenaam is opgekomen, is aanvaard of verworpen, geldt de nalatenschap van rechtswege als door die erfgenaam onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard, aldus het tweede lid. Het voordeel is dat de rechtstoestand van de nalatenschap en de rechtspositie van de erfgenaam niet langdurig in het onzekere kunnen blijven.

3. Ter bevordering van een geordend rechtsverkeer en ter vermijding van de noodzaak en kosten, ook in kleine boedels, van een verklaring van beneficiaire aanvaarding en inschrijving daarvan, is in de tweede volzin van het eerste lid bepaald dat de termijn voor de keuze van de wettelijk vertegenwoordiger van rechtswege aanvangt, zodat ingevolge het tweede lid de nalatenschap na ongebruikt verloop van de termijn als beneficiair aanvaard geldt. De termijn loopt vanaf het tijdstip waarop de nalatenschap de erfgenaam toekomt, dat wil in de meeste gevallen zeggen vanaf het overlijden van de erflater. Komt de nalatenschap de erfgenaam eerst toe

nadat een eerder geroepen erfgenaam haar verwierp, dan loopt de termijn vanaf het tijdstip van de verwerping. Komt een aandeel in de nalatenschap eerst later op aan een erfgenaam, door de vervulling van een door de erflater aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde (het geval, bedoeld in artikel 190, derde lid), dan loopt de termijn vanaf het tijdstip dat de voorwaarde werd vervuld. Ingevolge de derde volzin van het eerste lid kan de rechter de termijn een of meer malen verlengen.

4. De tweede volzin van het tweede lid bepaalt dat de rechter, in het belang van de schuldeisers der nalatenschap en andere belanghebbenden, van de niet door een verklaring maar van rechtswege ingetreden beneficiaire aanvaarding, zo deze hem bekend is geworden, aantekening in het boedelregister kan doen houden.

5. Ingevolge het derde lid mist artikel 193 toepassing in geval van faillissement, nu daarvoor in artikel 37 Faillissementsbesluit 1931 een eigen regeling is gegeven. Bij faillissement is er geen reden af te wijken van de in artikel 37 Fb gestelde eis van toestemming van de rechter-commissaris voor beneficiaire aanvaarding. Voorts bestaat er onvoldoende aanleiding om ook bij faillissement uit te gaan van het systeem dat de nalatenschap na zes maanden in beginsel als beneficiair aanvaard geldt. Aan te nemen valt dat de faillissementscurator vrijwel altijd een tijdige keuze voor beneficiaire aanvaarding of verwerping zal maken, zeker wanneer hem om een keuze wordt verzocht. Niet uit te sluiten valt voorts dat de faillissementscurator in verband met de aan beneficiaire aanvaarding verbonden verplichting tot vereffening van de nalatenschap, daarvan in meer gevallen zal willen afzien dan de ouder of voogd.

Artikel 194

1. Het eerste lid ziet in de eerste plaats op het geval dat een erfgenaam na zuivere aanvaarding bekend wordt met een uiterste wil die hem tevoren onbekende legaten of lasten bevat. Het voorziet echter tevens in de mogelijkheid van latere ontdekking van een uiterste wil, die hem eveneens op een deficit of groter deficit komt te staan; namelijk wanneer deze – bij een gelijk blijvende of zelfs geringere belasting met legaten of lasten waarvoor hij aansprakelijk is – zijn erfdeel zodanig verkleint dat dit nu niet toereikend blijkt ter bekostiging van de legaten en lasten waarvoor hij aansprakelijk is, hetzij omdat zij hem persoonlijk zijn opgelegd hetzij omdat zij tot een ondeelbare prestatie verplichten.

2. Ter toelichting van het tweede lid diene dat er naast de in het eerste lid voorziene mogelijkheden nog deze is, dat een erfgenaam zuiver aanvaard heeft in de mening slechts voor een gering deel in de nalatenschap gerechtigd en dus ook voor een gering deel van de – meestal deelbare – schulden der nalatenschap aansprakelijk te zijn, doch daarna een uiterste wil ontdekt, volgens welke hij universeel of althans voor een groter deel erfgenaam is. Ook in dit geval is het redelijk dat deze erfgenaam zich door een verlate beneficiaire aanvaarding kan bevrijden van zijn aansprakelijkheid met zijn overig vermogen, voor zover deze een groter deel van de schulden der nalatenschap betreft dan het deel waarvoor hij aldus zonder die uiterste wil aansprakelijk zou zijn geweest.

3. Hetzelfde doet zich voor, wanneer een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam ervaart dat zijn erfdeel door een op zijn zuivere aanvaarding

gevolgde gebeurtenis is vergroot. In het geval dat de gebeurtenis bestaat in de vervulling van een door de erflater aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde, kan de erfgenaam het erbij gekregen erfdeel reeds krachtens artikel 190, tweede lid, afzonderlijk beneficiair aanvaarden of zelfs verwerpen; bij de overige gebeurtenissen van dien aard biedt het onderhavige tweede lid de mogelijkheid tot verlate beneficiaire aanvaarding.

4. Belanghebbenden die een verlate beneficiaire aanvaarding in het boedelregister aantreffen, kunnen niet gemakkelijk nagaan of voldaan is aan de vereisten, waarvan haar geldigheid afhangt. Daarom verlangt het onderhavige artikel een machtiging van de rechter.

Artikel 195

1. De beneficiaire aanvaarding heeft ook voor de erfgenaam, die reeds zuiver heeft aanvaard, gevolgen. Weliswaar blijft deze voor zijn deel in de schulden en legaten der nalatenschap met zijn gehele vermogen aansprakelijk, maar hij wordt door de beneficiaire aanvaarding mede tot een vereffening volgens de wet verplicht: wenst hij deze verplichting niet op zich te nemen, dan kan hij overeenkomstig artikel 203 aan de rechter de benoeming van een vereffenaar verzoeken.

2. Ingevolge het tweede lid wordt de echtgenoot van de erflater die een recht van vruchtgebruik heeft krachtens de afdeling 2 van titel 3 voor de toepassing van de bepalingen inzake aanvaarding en verwerping en vereffening in beginsel als erfgenaam aanmerkt; vergelijk artikel 152. Dit kan evenwel niet zonder uitzondering gelden, met name niet voor bepalingen die gevolgen verbinden aan het feit dat een erfgenaam met zijn gehele vermogen voor de schulden van de nalatenschap aansprakelijk is c.q. opvolgt in de goederen van de nalatenschap; men zie de artikelen 120 en 200, artikel 202, eerste lid, onderdeel a, artikel 209, tweede lid, artikel 220, tweede lid, en artikel 223, tweede lid.

Artikel 196

In dit artikel is de bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding facultatief gesteld, in die zin dat het aan de rechter wordt overgelaten te beslissen of hiertoe aanleiding bestaat. Er worden tal van nalatenschappen beneficiair aanvaard zonder dat er enig gevaar voor insolventie bestaat, mede als gevolg van de regel dat de wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam, afgezien van de mogelijkheid van verwerping met machtiging van de rechter, slechts onder voorrecht van boedelbeschrijving kan aanvaarden. Het gaat te ver in alle gevallen van beneficiaire aanvaarding op de vereffening de voorschriften van de derde afdeling van deze titel onverkort van toepassing te doen zijn en de vereffening steeds in te luiden met een openlijke bekendmaking, waarvan de kosten ook betrekkelijk hoog kunnen zijn in verhouding tot het actief van de nalatenschap.

Artikel 197

1. De taak van de boedelnotaris is niet die van vereffenaar, maar van raadgever. Op enkele plaatsen krijgt de boedelnotaris evenwel specifieke taken en bevoegdheden; men zie artikel 199, artikel 206, eerste lid, artikel

209, eerste lid, artikel 211, derde lid, artikel 214, eerste lid en vijfde lid, en artikel 218, eerste lid.

2. Blijkens het eerste lid van het onderhavige artikel 197 kan de meest gereede der erfgenamen, ook als deze zelf zuiver aanvaard heeft, desgewenst een notaris aanzoeken om als boedelnotaris op te treden. De notaris die zich hiertoe bereid verklaart, zorgt voor de inschrijving hiervan in het boedelregister. Toegevoegd is dat hij van zijn optreden als boedelnotaris zo spoedig mogelijk kennis geeft aan de andere erfgenamen.

3. In het tweede lid is bepaald dat in geval van onenigheid over de gedane keuze een ontevreden meerderheid der erfgenamen zich tot de rechter moet wenden om aanwijzing van een vervanger te verzoeken, in plaats van zelf een vervanger aan te wijzen. De rechter zal uiteraard de eerst aangewezen boedelnotaris horen, alvorens op het verzoek tot vervanging te beslissen.

4. Volgens het derde lid moet, ingeval de rechter bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding overeenkomstig artikel 196 heeft gelast, de aanwijzing van een boedelnotaris op gelijke wijze worden gepubliceerd, onder vermelding van naam en adres. Dit geldt ook voor een vervanging als in het tweede lid van het onderhavige artikel 197 bedoeld.

Artikel 198

Wanneer er twee of meer erfgenamen-vereffenaars zijn, moeten zij als regel tezamen handelen. Een uitzondering wordt gemaakt voor daden van gewoon onderhoud en tot behoud van de goederen der nalatenschap, en in het algemeen voor daden die geen uitstel kunnen lijden. Voorts zal de rechter van een en ander kunnen afwijken door een verdeling van de werkzaamheden vast te stellen. Men vergelijk de artikelen 3:168 en 3:170 en artikel 206, tweede lid.

Artikel 199

1. Hierin is de bevoegdheid van de rechter om zekerheidsstelling te gelasten opgenomen. Als zulks is geschied, kan de erfgenaam, wanneer hij deze verplichting niet wil of kan nakomen, de benoeming van een vereffenaar aan de rechter vragen; zie artikel 203. Onder de belanghebbenden, die de zekerheid kunnen verlangen, is ook de boedelnotaris genoemd. Deze kan dikwijls het best beoordelen of het stellen van deze zekerheid nodig is.

2. In dit verband zij hier nog vermeld dat niet-voldoening aan een bevel van de rechter tot zekerheidsstelling grond oplevert voor een verzoek tot benoeming van een vereffenaar. Dit plichtsverzuim is in artikel 203, eerste lid, onderdeel b, afzonderlijk vermeld.

3. Ingevolge het tweede lid van het onderhavige artikel 199 moet een erfgenaam aan wie blijkt dat de schulden van de beneficiair aanvaarde nalatenschap de baten overtreffen, hiervan ten spoedigste mededeling aan de rechter doen. De rechter zal hem dan kunnen wijzen op de mogelijkheid en wenselijkheid van een verzoek tot benoeming van een vereffenaar en verwaarlozing van zulk een aanwijzing zou wellicht als een ernstige misslag, waarop artikel 184, tweede lid, onderdeel d, het oog heeft, kunnen worden aangemerkt. Bovendien kan naar omstandigheden de rechter het openbaar ministerie waarschuwen, opdat dit zo nodig de

benoeming van een vereffenaar verzoekt. Opgemerkt zij nog dat ook al zou verzuim van de mededelingsplicht niet de toepasselijkheid van artikel 184, tweede lid, onderdeel d, rechtvaardigen, een erfgenaam die door een zodanig verzuim schade veroorzaakt, in den regel wel tot vergoeding hiervan gehouden zal zijn, doch dit behoeft geen afzonderlijke bepaling.

Artikel 200

1. Met het overlijden van de erflater gaan zijn goederen en schulden van rechtswege op zijn erfgenaam over, zodat op dat ogenblik bestaande vorderingen van de erflater op de erfgenaam of van de erfgenaam op de erflater en beperkte rechten van de erflater op een goed van de erfgenaam of van de erfgenaam op een goed van de erflater in beginsel door vermenging tenietgaan. Voor de situatie dat de nalatenschap door de erfgenaam niet zuiver doch onder voorrecht van boedelbeschrijving is aanvaard en de erfgenaam ook niet uit anderen hoofde met zijn gehele vermogen voor de schulden der nalatenschap aansprakelijk wordt, bevat dit artikel terzake enige andere voorzieningen, die met name van belang zijn, wanneer de nalatenschap niet toereikend is om daaruit alle schulden te voldoen.

2. In het zojuist genoemde geval kunnen schuldeisers van de nalatenschap hun vorderingen slechts op de goederen der nalatenschap verhalen en is de erfgenaam niet verplicht de op hem rustende schulden der nalatenschap uit zijn overig vermogen te voldoen. Hiermede ware bezwaarlijk verenigbaar dat de erfgenaam niettemin ten detrimente van de schuldeisers der nalatenschap zou kunnen invoeren dat een vordering van de erflater op hemzelf door vermenging zou zijn tenietgegaan, met andere woorden aan het voor de voldoening van de schuldeisers der nalatenschap bestemde actief van de erflater diens vordering op hemzelf te eigen bate zou onttrekken. En in de situatie dat de erfgenaam een vordering op de erflater heeft zou door vermenging een schuld van de nalatenschap wegvallen. De erfgenaam zou aldus bijdragen aan het voor de voldoening van de schuldeisers der nalatenschap beschikbare actief, ofschoon hij ingevolge zijn beneficiaire aanvaarding juist niet gehouden is hen uit zijn overige vermogen te voldoen. Geheel hetzelfde geldt ten aanzien van beperkte rechten

3. Om deze redenen bepaalt het tweede lid dat in de in het eerste lid omschreven situatie vorderingen van de erflater op de erfgenaam, beperkte rechten van de erflater op een goed van de erfgenaam, vorderingen van de erfgenaam op de erflater en beperkte rechten van de erfgenaam op een goed van de erflater niet voor het einde van de vereffening der nalatenschap door vermenging tenietgaan.

4. Het derde lid ziet onder meer op de mogelijkheid dat de erfgenaam, ondanks de in het eerste lid omschreven situatie, een schuld der nalatenschap uit zijn overig vermogen heeft voldaan. Hiervoor is de oplossing gekozen, dat de erfgenaam voor het bedrag van een door hem uit zijn overig vermogen betaalde schuld der nalatenschap bij de vereffening als schuldeiser van de nalatenschap optreedt in dezelfde rang die deze schuld, ware zij niet voldaan, daarbij zou hebben ingenomen. Deze rang wordt bij voorbeeld bepaald door de voorrang die schulden van de erflater boven die uit legaat toekomt en door een eventueel voorrecht

of recht van hypotheek of pand op een goed der nalatenschap, dat aan het vorderingsrecht van de betaalde schuldeiser verbonden was.

5. Opgemerkt zij nog dat het in dit artikel bepaalde geldt, ongeacht of de door de erfgenaam onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschap door hemzelf of door een gerechtelijk benoemde vereffenaar wordt vereffend. Dit laatste is gewoonlijk het geval wanneer het actief van de nalatenschap ontoereikend is om alle schulden der nalatenschap ten volle te voldoen en, als gezegd, met name voor dat geval zijn de hier gestelde regels van belang.

Artikel 201

1. Voor verkrijging van een legaat, dus van het vorderingsrecht (zie artikel 117, eerste lid) is geen aanvaarding nodig, wel voor de afgifte door levering (artikel 3:84). De wet gaat ervan uit dat aanvaarding regel is en verwerping uitzondering; vergelijk artikel 6:5, tweede lid, (natuurlijke verbintenis) en artikel 175, tweede lid, (schenking).

2. De termijnstelling van het tweede lid is van nut voor eventuele sublegatarissen. Zij hebben er belang bij zekerheid te krijgen ter zake van de honorering van hun aanspraken.

3. Anders dan de verwerping van een erfenis (artikel 191), is de verwerping van een legaat niet aan een vorm gebonden; men zie het derde lid.

Afdeling 3. Vereffening van de nalatenschap

Artikel 202

1. Door artikel 3:193 uit de algemene titel 3.6 BW (Gemeenschap) bestrijkt de onderhavige afdeling een groter gebied dan alleen het erfrecht. De wettelijke vereffening is een flexibele figuur. Men zie in het bijzonder artikel 211, vierde lid, (onthefing door kantonrechter) en artikel 221 ('lichte' vereffening), waaraan het onderhavige artikel 202, eerste lid, duidelijkheidshalve uitdrukkelijk refereert. De wettelijke vereffening van een insolvente nalatenschap heeft raakvlakken met het faillissementsrecht.

2. Artikel 202, eerste lid, geeft de twee gronden voor de wettelijke vereffening: aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving (zie artikel 195) en gerechtelijke benoeming van een vereffenaar (zie de artikelen 203 tot en met artikel 205).

3. In drie gevallen wordt de nalatenschap niet vereffend volgens de regels van afdeling 3 (behoudens artikel 203). De eerste uitzondering is de aanwezigheid van een executeur in een solvante boedel, zoals bepaald in het eerste lid, onderdeel a, welke uitzondering voorkomt dat men een executeur 'eruit kan werken' door beneficiair te aanvaarden.

4. De tweede uitzondering geeft het tweede lid ingeval van beneficiaire aanvaarding door een wettelijke vertegenwoordiger (zie artikel 193) in een solvante boedel. De wettelijke vertegenwoordiger kan ontheffing aan de rechter vragen.

5. De derde uitzondering, geregeld in het derde lid, betreft de wettelijke verdeling van artikel 13. Een beneficiaire aanvaarding door een kind is dan niet zinvol, aangezien diens positie al verzekerd is door artikel 14. Het is

niet zinvol voor een kind. Daarom beperkt het derde lid de vereffening tot het geval dat de langstlevende echtgenoot beneficiair heeft aanvaard.

Artikel 203

1. Dit artikel 203 en het volgende artikel 204 geven aan, wanneer de rechter een vereffenaar kan benoemen, het ene artikel voor het geval onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard is, het andere artikel wanneer niet aldus aanvaard is. In alle in de wet genoemde gevallen, kan de rechter een vereffenaar benoemen, verplicht is hij daartoe niet.
2. Het eerste in artikel 203, eerste lid, genoemde geval is dat, waarin een of meer erfgenamen de benoeming verzoeken. Een erfgenaam die zelf geen tijd of bekwaamheid heeft om de boedel te vereffenen, behoeft daarom nog niet van het voorrecht van boedelbeschrijving verstoken te worden. Zijn er meerdere erfgenamen en willen sommigen zelf vereffenen, anderen daarentegen een vereffenaar door de rechter doen benoemen, dan dient de rechter een uitspraak te doen. De rechter kan dan de erfgenaam die zich daartoe bereid verklaart, als vereffenaar aanwijzen: hij behoeft dit echter niet te doen.
3. In de tweede plaats kan door de rechter tot het benoemen van een vereffenaar worden overgegaan wanneer hij die met de vereffening belast is, in ernstige mate te kort schiet in de vervulling van zijn verplichtingen, daartoe ongeschikt is, niet voldoet aan een last tot zekerheidstelling (zie artikel 199, eerste lid) of wanneer tot een verdeling van de nalatenschap wordt overgegaan voordat deze vereffend is (vergelijk artikel 204, eerste lid, onderdeel b). Hij die met de vereffening belast is, zal gewoonlijk zijn de erfgenaam, die onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard heeft: het kan echter ook een executeur zijn, die bij uitzondering krachtens het voorgaande artikel 202, niettegenstaande een beneficiaire aanvaarding, vereffent. Het tekortschieten in de vervulling van de verplichtingen dient een ernstige karakter te dragen; een kleine tekortkoming kan met een terechtwijzing van de rechter eindigen, een afzetting als vereffenaar behoeft dit niet ten gevolge te hebben.
4. In de derde plaats bestaat een grond voor benoeming van een vereffenaar door de rechter, wanneer blijkt, dat de nalatenschap meer schulden dan baten heeft. Zodra dit blijkt, dient de rechter in het geval gekend te worden en dient deze na te gaan of de erfgenaam nog wel de meest aangewezen vereffenaar is.
5. In de twee laatste gevallen kan de benoeming van een vereffenaar door iedere belanghebbende worden gevraagd. Bovendien kan het openbaar ministerie haar verzoeken, wanneer de belanghebbende stil zit en hem uit de gedeponeerde staat van activa en passiva of uit anderen hoofde de overbelasting met schulden blijkt.
6. De door de rechter benoemde vereffenaar treedt in de plaats van de erfgenamen (tweede lid). De erfgenamen zijn verplicht aan hem rekening en verantwoording af te leggen (artikel 207).
7. Er zij tenslotte op gewezen, dat ook al mocht een erfgenaam, die onder voorrecht van boedelbeschrijving heeft aanvaard, door een andere vereffenaar vervangen worden, de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving in stand blijft.

Artikel 204

1. In dit artikel worden de gevallen genoemd, waarin een vereffenaar benoemd kan worden als er niet beneficiair is aanvaard. Ook artikel 3:193 kan in voorkomende gevallen toepassing vinden, maar in elk geval niet als er maar één erfgenaam is. De rechter in eerste aanleg heeft een discretionaire bevoegdheid blijkens het woord 'kan'.
2. Ad onderdeel a. De grond voor de benoeming van de vereffenaar is niet, dat de schuldeisers geen persoon hebben, die zij kunnen aanspreken. Immers wanneer de erfgenaam de tijd voor het doen van een keuze tussen verwerping en aanvaarding heeft laten voorbijgaan, wordt hij met eigen vermogen aansprakelijk: toch kan dan nog een vereffenaar worden benoemd, wanneer de erfgenaam zich niets van de nalatenschap aantrekt. Echter, afgezien van de al of niet persoonlijke aansprakelijkheid van de erfgenaam, hebben schuldeisers en legatarissen recht op een behoorlijke vereffening. Wanneer van meerdere erfgenamen slechts één of enkelen zich met de nalatenschap inlaten, hangt het van de handelwijze van laatstgenoemden af of een vereffenaar benoemd kan worden. Doen de mede-erfgenamen bij het stilzitten van de overigen, in overeenstemming met het in de titel 7 van Boek 3 (Gemeenschap) bepaalde, de nodige stappen, die hen tot de vereffening der ganse nalatenschap bevoegd maken, dan is de nalatenschap niet onbeheerd. Doen zij dit echter niet en voldoen zij schuldeisers en innen zij vorderingen slechts voor hun deel, dan is de nalatenschap ten dele onbeheerd en kan een vereffenaar benoemd worden.
3. Het doet zich slechts bij uitzondering voor, dat met zekerheid bekend is dat er geen erfgenamen zijn en deswege vaststaat dat de goederen der nalatenschap op het eilandgebied zijn overgegaan (artikel 189). Veelal zal de rechter na een eerste onderzoek slechts kunnen vaststellen dat niet bekend is geworden of er erfgenamen zijn; de benoemde vereffenaar zal dan volgens artikel 225, eerste lid, tot taak hebben nasporingen naar de vererving en de personen der erfgenamen te doen. Opgemerkt zij dat hiervan wel onderscheiden moet worden het geval dat twee of meer personen elkaar betwisten erfgenaam te zijn; alsdan zal een der strijdende partijen zo nodig wel het initiatief nemen tot toepassing van artikel 710 (en artikel 709) van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.
4. Ofschoon de executeur niet een vereffenaar in de zin van deze afdeling is, bestaat er geen behoefte aan de benoeming van een vereffenaar, indien en zolang de nalatenschap door een executeur wordt beheerd, uiteraard behoudens de mogelijkheid van toepassing van het onder b of c bepaalde; vandaar het slot van het onder a bepaalde.
5. Ad onderdeel b. Het tweede geval vervangt het faillissement van een nalatenschap. De wijze van vereffening is immers in beide gevallen in hoofdtrekken gelijk. Is reeds voor het overlijden van de schuldenaar diens faillissement uitgesproken, dan wordt uit de aard der zaak de vereffening volgens het Faillissementsbesluit 1931 voortgezet. Schuldeisers en legatarissen kunnen niet alleen benoeming van een vereffenaar vragen, wanneer de nalatenschap ontoereikend is om alle schulden en legaten te voldoen, maar ook wanneer er gevaar ontstaat, dat zij niet ten volle zullen worden voldaan, omdat de erfgenaam de goederen van de nalatenschap

met zijn overig vermogen vermengt of de privé-schuldeisers van de erfgenaam zich op de goederen der nalatenschap gaan verhalen.

6. Ad onderdeel c. Gaat het om een verwerping dan is artikel 205 van toepassing. Wil een schuldeiser van de erfgenaam de benoeming van een vereffenaar kunnen verkrijgen, dan zal hij moeten aantonen, dat door de handeling van de erfgenaam zijn belangen als schuldeiser ernstig geschaad worden.

7. In het tweede lid wordt rekening gehouden met de wettelijke verdeling, bedoeld in de artikelen 13 e.v. Artikel 3:193 mist te dezen toepassing.

Artikel 205

1. In het onderhavige artikel wordt voorgesteld dat, wanneer een schuldeiser van een erfgenaam die de nalatenschap verworpen heeft, hierdoor klaarblijkelijk is benadeeld, de rechter op zijn verzoek kan bepalen dat de nalatenschap mede in het belang van de schuldeisers van degene die verworpen heeft zal worden vereffend, en de rechter zo nodig een vereffenaar kan benoemen. Deze benoeming is uiteraard nodig als er nog geen vereffenaar is, maar kan, als de erfgenamen vereffenaars zijn, door de rechter ook nodig geacht worden met het oog op de strijdige belangen van de erfgenamen en de schuldeisers van de gewezen erfgenamen. Het gaat hier om een discretionaire bevoegdheid van de rechter.

2. Wanneer de rechter met toepassing van het onderhavige artikel heeft bepaald dat de nalatenschap mede in het belang van de schuldeisers van iemand die haar verworpen heeft moet worden vereffend, kunnen volgens artikel 219 ook deze schuldeisers hun vorderingen bij de vereffenaars indienen. Zij worden in de uitdelingslijst batig gerangschikt, voor zover een restant aan hun schuldenaar zou zijn toegekomen, indien deze niet verworpen had; voor zoveel nodig kan de vereffenaar daartoe verdeling van de nalatenschap vorderen, indien er naast degene die verworpen heeft andere erfgenamen tot de nalatenschap zijn geroepen.

Artikel 206

1. Dit artikel regelt de formaliteiten, die vóór en na de benoeming van een vereffenaar door de rechter in eerste aanleg gelden, en wie tot vereffenaar kan benoemd worden. De rechter kan tot vereffenaar ook de erfgenaam of de executeur benoemen. De rechter zal in de regel de erfgenaam of de executeur niet als vereffenaar handhaven zonder van deze nodige waarborgen te verlangen. Men vergelijk het tweede lid van het voorgestelde artikel. Deze waarborgen kunnen o.a. bestaan in een zekerheidsstelling, de verplichting de activa op een bepaalde wijze te deponeren, de noodzakelijkheid voor bepaalde handelingen de toestemming van de boedelnotaris of de rechter te vragen, enz.

2. Een vereffenaar heeft recht op loon dat door de rechter vóór het openmaken der uitdelingslijst wordt vastgesteld. Daarbij kan met het belang, dat de vereffenaar bij de vereffening heeft, rekening worden gehouden. Is de vereffenaar zelf erfgenaam, dan heeft hij veelal voldoende belang bij de vereffening om een beloning misplaatst te achten. Brengt de vereffening echter veel werk mee en wordt dit voor een belangrijk deel ten

bate van schuldeisers of mede-erfgenamen verricht, dan is een beloning op haar plaats.

Artikel 207

Worden de erfgenamen in een beneficiair aanvaarde nalatenschap als vereffenaars opgevolgd door een gerechtelijk benoemde vereffenaar, of wordt deze wegens overlijden, ontslag of ontzetting door een ander vervangen, dan behoort aan de door de rechter benoemde opvolger rekening en verantwoording te worden afgelegd. Hierin voorziet het onderhavige artikel, dat bepaalt dat de rekening en verantwoording moet worden afgelegd op de wijze als voor bewindvoerders is bepaald; men zie daaromtrent artikel 461 en ook de artikelen 771 e.v. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Artikel 208 van het Nederlandse Boek 4, inzake de benoeming door de rechtbank van een rechter-commissaris, is niet overgenomen aangezien de rechtspraak in eerste aanleg hier te lande geschiedt door een alleensprekende rechter.

Artikel 209

1. Iedere behoorlijke vereffening kost geld. De boedel kan echter zo weinig activa hebben, dat de kosten der vereffening deze baten geheel of zo goed als geheel zouden doen verdwijnen. Evenals in geval van faillissement opent dan ook het ontwerp voor dat geval de mogelijkheid, dat de rechter hetzij de kosteloze vereffening, hetzij de opheffing der vereffening kan bevelen. De bijzonderheden der regeling van deze opheffing zijn aan die van de opheffing van een faillissement ontleend.

2. Na de opheffing keert de vereffenaar de baten aan de erfgenamen en, voor zover die onbekend zijn, aan het eilandgebied uit (artikel 209, derde lid, in verbinding met artikel 226). De erfgenamen, die beneficiair aanvaard hebben, zijn dan niet verplicht verder te vereffenen: zij kunnen de goederen verbruiken, zonder persoonlijk aansprakelijk te worden; tegen persoonlijke aansprakelijkheid zijn zij immers door hun beneficiaire aanvaarding gedekt.

Artikel 210

De vereffenaar is verplicht de aanwijzingen van de rechter te volgen. Voor de keus staande tussen een enumeratie van bevoegdheden van de rechter, nodig om de gewenste controle uit te oefenen – welk stelsel in het Faillissementsbesluit 1931 is gevolgd – en een algemeen gestelde bepaling, is voor deze laatste gekozen. Terwijl insolventie van een failliete boedel hoogstwaarschijnlijk is, behoeft dit voor een overeenkomstig de onderhavige afdeling te vereffenen nalatenschap geenszins het geval te zijn. Hier kunnen dus in veel sterker mate reële belangen van de rechthebbende erfgenamen tegenover belangen van de schuldeisers der nalatenschap komen te staan. Voorts plegen faillissementscuratoren altijd deskundigen te zijn, hetgeen van de beneficiair aanvaard hebbende erfgenamen in den regel niet kan worden gezegd, en er kunnen voor de rechter ook goede redenen bestaan een erfgenaam of een executeur tot vereffenaar te benoemen, al zal de aard of de omvang van de

nalatenschap dikwijls wel de benoeming van een deskundige, in het bijzonder uit het notariaat, geraden doen zijn.

Artikel 211

1. Dit artikel bevat de algemene verplichtingen en bevoegdheden van een vereffenaar. De formulering in het tweede lid, dat een vereffenaar bij de vervulling van zijn taak de erfgenamen in en buiten rechte vertegenwoordigt brengt tot uitdrukking dat de erfgenamen partij worden bij de verbintenissen die bij zijn taakvervulling ontstaan. Of de erfgenamen niet alleen met de goederen der nalatenschap maar ook met hun overig vermogen aansprakelijk worden, hangt af van de omstandigheid of zij in het algemeen voor de schulden der nalatenschap met hun gehele vermogen aansprakelijk zijn.

2. De tweede volzin van het tweede lid bepaalt dat de erfgenamen niet bevoegd zijn zonder medewerking van de vereffenaar over de goederen der nalatenschap of hun aandeel daarin te beschikken. Een overeenkomstige bepaling bevat artikel 145, eerste lid. Dat de erfgenamen tijdens de vereffening door een gerechtelijk benoemde vereffenaar of tijdens het beheer van de nalatenschap door een executeur de goederen der nalatenschap of hun aandeel daarin kunnen verkopen, ontmoet uiteraard geen bezwaar; maar ook spreekt het vanzelf dat zij niet bevoegd zijn door overdracht de goederen aan het beheer van de vereffenaar of executeur te onttrekken. De vraag is echter, of zij bevoegd behoren te zijn de goederen onder de last van dat beheer over te dragen, zoals in bepaalde gevallen de rechthebbende aan wie een onder bewind gesteld goed toebehoort, bevoegd is dit onder de last van het bewind te vervreemden. De doorslag moet geven dat dit de positie van de vereffenaar of de executeur bij de vervulling van zijn op de voldoening van schuldeisers der nalatenschap gerichte taak te zeer zou compliceren; in het bijzonder bij de toepassing van artikel 215 respectievelijk artikel 147 en bij de verantwoording van de afdracht van het restant van de opbrengst van te gelde gemaakte goederen der nalatenschappen aan de rechthebbenden, nadat daaruit de schuldeisers der nalatenschap voldaan zijn. Met het bewind is er het sprekende verschil dat de vereffening en de executele in beginsel van veel korter duur zijn, zodat de behoefte aan een bevoegdheid tot tussentijdse overdracht veel geringer is, en de taak van een bewindvoerder het te gelde maken van het onder zijn bewind gestelde goed in den regel niet insluit.

3. Ook de zogenaamde privé-schuldeisers van een erfgenaam kunnen behoefte aan inzage van de neergelegde boedelbeschrijving, met inbegrip van de staat van schulden der nalatenschap, hebben, ter wille van een doeltreffend gebruik van de bevoegdheden, hun toegekend in artikel 204, eerste lid, onderdeel c, artikel 205 en artikel 219. Een bepaling die hun de bevoegdheid tot inzage geeft, is aan het derde lid toegevoegd maar bindt deze aan een machtiging van de rechter om ongemotiveerde nieuwsgierigheid de pas af te snijden.

4. Het vierde lid verklaart voorts de rechter bevoegd, wanneer de nalatenschap uit hoofde van beneficiaire aanvaarding overeenkomstig deze afdeling moet worden vereffend, de erfgenamen ontheffing van de

verplichting tot het ter inzage leggen van de boedelbeschrijving te verlenen; men vergelijk artikel 196.

5. Het verdient geen aanbeveling voor te schrijven dat een vereffenaar, telkens wanneer een boedelnotaris ontbreekt, zorg dient te dragen voor de aanwijzing van een boedelnotaris. De boedel kan van zo eenvoudige aard of geringe omvang zijn, dat aan de bijstand van een boedelnotaris geen dringende behoefte bestaat en het maken van de daaraan verbonden kosten niet gerechtvaardigd zou zijn. Het kan ook zijn dat de deskundigheid van een gerechtelijk benoemde vereffenaar, bijvoorbeeld een notaris, deze bijstand overbodig maakt.

6. Wel wordt in het vijfde lid buiten twijfel gesteld dat ook een gerechtelijk benoemde vereffenaar bevoegd is een boedelnotaris aan te wijzen, zo dit niet reeds geschied is, en de werkzaamheden die een boedelnotaris pleegt te verrichten aan deze over te laten. Gaat een vereffenaar hiertoe over, dan blijft hij uiteraard als zodanig voor de naleving van de volgens de wet ingevolge zijn functie van vereffenaar op hem rustende verplichtingen in beginsel aansprakelijk en dus ook zelf tot rekening en verantwoording gehouden. Doch in het vijfde lid wordt duidelijk erkend dat het in een goede vervulling van die functie kan passen de werkzaamheden die veelal door een boedelnotaris plegen te worden verricht, inderdaad aan een boedelnotaris over te laten. Begaat de door hem aangewezen boedelnotaris daarbij een misslag, dan kan de vereffenaar hiervoor niet aansprakelijk worden gesteld, tenzij hem gebrek aan zorg in de keuze of in de handhaving van de eenmaal gekozen boedelnotaris zou kunnen worden verweten.

7. Voorts is, evenals in artikel 197, voorgeschreven dat de boedelnotaris de aanvaarding van zijn functie aan de erfgenamen bericht en zich doet inschrijven in het boedelregister, bedoeld in artikel 186, zodat ook de schuldeisers der nalatenschap steeds kunnen weten of er een boedelnotaris is en wie als zodanig optreedt.

Artikel 212

1. Men kan deze bepaling beschouwen als het complement van artikel 184, tweede lid, onderdeel c. Worden de daar genoemde handelingen door een erfgenaam zelf gepleegd, dan wordt deze met zijn gehele vermogen jegens de schuldeisers der nalatenschap aansprakelijk, even alsof hij zuiver aanvaard had en onverschillig of hij de erfenis verwerpt. Dit gevolg jegens de erfgenaam heeft een overeenkomstige handeling van zijn wettelijke vertegenwoordiger of een gerechtelijk benoemde vereffenaar uiteraard niet. Dat een schuldeiser die kan bewijzen dat de wettelijke vertegenwoordiger of vereffenaar opzettelijk een goed der nalatenschap zoekgemaakt, verborgen of aan het verhaal van de schuldeisers onttrokken heeft, de fraudeur tot schadevergoeding kan aanspreken, behoeft geen wetsbepaling, maar zij zou veelal moeilijk kunnen nagaan hoeveel goederen zijn weggemaakt en welke waarde deze hadden.

2. De onderhavige bepaling geldt ook jegens een wettelijke vertegenwoordiger die de erfenis van de door hem vertegenwoordigde persoon met machtiging van de rechter verwerpt.

3. Zij doet uiteraard niet af aan de verder gaande bepaling van artikel 184, tweede lid, onderdeel d, krachtens welke een vereffenaar die zelf

beneficiair aanvaard hebbend erfgenaam is, voor de schulden der nalatenschap met zijn gehele vermogen aansprakelijk wordt bij elk hem verwijtbaar ernstig tekortschieten in zijn verplichtingen als vereffenaar.

Artikel 213

1. Wanneer de erflater gehuwd is geweest in een bij of reeds voor zijn overlijden ontbonden gemeenschap van goederen en deze nog niet verdeeld is, bestaat de te vereffenen nalatenschap geheel of ten dele in het aandeel van de erflater in die gemeenschap. Bevoegd tot het beheer van de gemeenschap zijn de vereffenaar of vereffenaars van de nalatenschap en de andere echtgenoot of diens rechtsopvolgers. Ter wille van de vereffening van de nalatenschap dient het beheer van de ontbonden huwelijksgemeenschap gericht te worden op een spoedige afwikkeling daarvan en met name op de voldoening, zoveel mogelijk, van de opeisbare gemeenschapsschulden. Gewoonlijk zal men daaromtrent onderling tot overeenstemming weten te komen en mocht dit niet gelukken, dan kan de rechter krachtens artikel 3:168 een regeling treffen.
2. Het gevaar bestaat echter dat een ordelijke afwikkeling van de gemeenschap en dus ook de regelmatige vereffening van de nalatenschap wordt doorkruist doordat een of meer schuldeisers die recht van verhaal op de goederen der ontbonden huwelijksgemeenschap hebben, van dit recht gebruik maken. Dit gevaar kan worden bezworen doordat ook een vereffenaar van de ontbonden huwelijksgemeenschap wordt benoemd, in welk geval individueel verhaal op het van overeenkomstige toepassing zijnde artikel 223 afstuit. Het verzoek tot deze benoeming kan door schuldeisers van de nalatenschap krachtens artikel 3:193 worden gedaan – zie ook artikel 204, tweede lid – maar het komt gewenst voor dat daartoe ook de vereffenaar of vereffenaars van de nalatenschap bevoegd worden verklaard. Hiertoe strekt het onderhavige artikel.
3. Zowel bij een verzoek van schuldeisers uit artikel 3:193 – dat in vele gevallen reeds aan een verzoek tot benoeming van een vereffenaar der nalatenschap zal worden gekoppeld – als bij een verzoek van vereffenaars van de nalatenschap uit het onderhavige artikel blijft het aan het oordeel van de rechter overgelaten, of er voldoende reden tot inwilliging van het verzoek bestaat, alsmede of het in het gegeven geval opportuun is dezelfde persoon of personen zowel met de vereffening van de ontbonden gemeenschap als met die van de nalatenschap te belasten. Het is ook niet ondenkbaar dat de rechter de vereffenaar van de nalatenschap en de andere echtgenoot tezamen tot vereffenaars van de gemeenschap benoemt; in dit verband zij gewezen op artikel 206, tweede lid, tweede volzin.

Artikel 214

1. In het eerste lid, eerste volzin, is bepaald dat de bij de openlijke oproeping van de schuldeisers der nalatenschap te stellen datum, waarop zij hun vorderingen uiterlijk moeten indienen, door de rechter wordt vastgesteld. Hierbij zij opgemerkt dat in artikel 221 de verplichting tot openlijke oproeping in beginsel is beperkt tot de gerechtelijk benoemde vereffenaar; op de erfgenamen die uit hoofde van beneficiaire aanvaarding

vereffenaar zijn, rust zij alleen wanneer de rechter hun die verplichting oplegt.

2. De tweede volzin regelt de wijze van openlijke oproeping. Het tweede lid, eerste volzin, bepaalt dat vereffenaars in ieder geval de hun bekende schuldeisers der nalatenschap per brief moeten oproepen. Als tweede volzin is toegevoegd dat, wanneer aan vereffenaars het adres van een schuldeiser onbekend is gebleven, zij hiervan mededeling moeten doen aan de rechter. Krachtens artikel 210, eerste lid, kan deze hun het doen van nasporingen of een bepaalde wijze van oproeping gelasten. Men vergelijk artikel 119.

3. In het derde lid is de stuiting van de verjaring geregeld; vergelijk ook artikel 3:316, eerste lid.

4. Volgens het vijfde lid moet de vereffenaar op de lijst van door hem erkende en betwiste vorderingen ook eventueel aanspraken op voorrang vermelden en aangeven of hij deze erkent of betwist. Een aantekening op deze lijst van de redenen van een betwisting is naast het in het vierde lid bepaalde niet nodig. Aangezien geen termijn voor de inzage is gesteld, moet de lijst ter inzage blijven liggen. Voorts is het voorschrift opgenomen dat de vereffenaar van de neerlegging van de lijst kennis geeft aan de erfgenamen, de legatarissen en allen die zich als schuldeisers hebben gemeld.

Artikel 215

1. Voor zover dit voor de vereffening nodig is, is de vereffenaar tot verkoop van goederen der nalatenschap bevoegd. De vereffenaar is in beginsel vrij de wijze van verkoop te kiezen, die het meest in overeenstemming is met zijn plicht de nalatenschap als een goed vereffenaar te beheren en te vereffenen. Wel kan de rechter hem ook op dit punt – op verzoek van een belanghebbende, bijvoorbeeld een schuldeiser, of zelfs ambtshalve – aanwijzingen geven krachtens artikel 210.

2. De vereffenaar treedt ingevolge het tweede lid niet alleen omtrent de keuze van de te gelde te maken goederen maar ook omtrent de wijze van tegeldemaking zoveel mogelijk in overleg met de erfgenamen; deze kunnen ook hieromtrent de beslissing van de rechter inroepen.

3. Als tweede volzin is in het eerste lid de bepaling opgenomen dat goederen die een schuldeiser der nalatenschap te vorderen heeft, zoveel mogelijk in de laatste plaats worden te gelde gemaakt. Men denke aan het geval dat de erflater een goed had verkocht doch nog niet geleverd of een bepaald goed der nalatenschap heeft gelegateerd. In zulke gevallen kan ook de koper of legataris volgens het tweede lid de beslissing van de rechter inroepen.

4. Het derde lid betreft het geval dat de erflater het vruchtgebruik van zijn nalatenschap of van een aandeel daarin heeft vermaakt. Het is redelijk dat de vereffenaar met degene aan wie dit vruchtgebruik is gelegateerd op gelijke wijze rekening moet houden als met de erfgenamen en dat deze zich op dezelfde wijze kan doen horen als zij, wanneer hij meent dat zijn belangen onvoldoende worden in acht genomen.

5. Wanneer de vereffenaar zich niet houdt aan de voorschriften van het onderhavige artikel, heeft zulks slechts interne werking. Het belang van een vlot verlopend rechtsverkeer staat hier voorop.
6. De vereffenaar vertegenwoordigt de erfgenamen. Het vierde lid betreft de zogenaamde 'Selbsteintritt', het handelen met zichzelf. Artikel 3:68 is dan van toepassing.
7. Niet overgenomen is het vijfde lid van artikel 4:215 Ned.BW aangezien een met artikel 21a van de Nederlandse Faillissementswet corresponderende bepaling hier te lande ontbreekt.

Artikel 216

1. Het ontwerp gaat ervan uit dat bij de afwikkeling van een nalatenschap daaruit de schuldeisers van de erflater bij voorrang boven de legatarissen behoren te worden voldaan. De onderhavige bepaling is nodig in verband met de mogelijkheid dat de vereffening wordt afgesloten en de vereffenaars tot uitkering aan legatarissen overgaan, zonder dat het tot de neerlegging van een uitdelingslijst is gekomen (zie artikel 196, artikel 199, tweede lid, artikel 211, vierde lid, en artikel 221, eerste lid). Bovendien kan het zich voordoen dat op een niet beneficiair aanvaarde nalatenschap de regels van deze afdeling pas toepasselijk worden doordat geruime tijd na het overlijden van de erflater de rechter tot benoeming van een vereffenaar overgaat. In dit geval is het zeer wel denkbaar dat de erfgenamen of de executeur inmiddels reeds uit het actief der nalatenschap legaten hebben uitgekeerd, waardoor er bij de aanvang van het beheer van de vereffenaar niet genoeg over is om allen die zich bij hem als schuldeiser van de erflater aanmelden, ten volle te voldoen. Weliswaar zijn de niet onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard hebbende erfgenamen gehouden de schulden uit hun overig vermogen te voldoen, maar verhaal daarop kan hoogst twijfelachtig zijn. Het is daarom gewenst dat de door de rechter benoemde vereffenaars in de gelegenheid zijn zo nodig over te gaan tot terugvordering van hetgeen zonder neerlegging van een uitdelingslijst uit het actief der nalatenschap aan een legataris blijkt te zijn uitgekeerd.
2. Deze terugvorderingsmogelijkheid is beperkt tot drie jaren na de gedane uitkering; men vergelijk het slot van artikel 220, derde lid.
3. Artikel 128 bewerkstelligt voor de quasi-legaten hetzelfde. Zie voor de begunstiging bij sommenverzekering de bijzondere regel van artikel 127.

Artikel 217

De bevoegdheid tot verrekening is in het Faillissementsbesluit 1931 ruimer dan in het burgerlijk recht in het algemeen. Met name enkele vereisten die artikel 6:127, tweede lid, stelt, behoren in casu te worden ter zijde gesteld. In het tweede lid van het onderhavige artikel 217 wordt ook artikel 52 Fb van toepassing verklaard (gedwongen schuldtoerekening).

Artikel 218

1. In dit artikel en de volgende artikelen wordt aangegeven hoe na verkoop van de nodige goederen, die uitkering door de vereffenaar aan de schuldeisers en legatarissen zal plaats vinden. De regeling van het Faillissementsbesluit 1931 is daarbij zoveel mogelijk tot voorbeeld

genomen. Daar bij deze vereffening een accoord niet kan voorkomen, is geen afzonderlijke verificatie voorgeschreven, maar gaat de vereffenaar onmiddellijk tot het opmaken van de uitdelingslijst over. Een geschil over het toelaten van een vordering of haar voorrang, kan echter aan het opmaken van de uitdelingslijst voorafgaan. Daartoe is de vereffenaar verplicht zodra hij zich met een vordering of een voorrang niet kan verenigen, daarvan aan de belanghebbende kennis te geven. Deze kan dan volgens artikel 223, tweede lid, zonder de uitdelingslijst af te wachten, een procedure tot erkenning van zijn vordering of zijn voorrang instellen. Wanneer de vereffenaar niet tijdig kennis geeft, zal hij jegens de belanghebbenden tot vergoeding der schade gehouden zijn, die dezen uit de vertraging der afwikkeling ondervinden.

2. De omstandigheid, dat een of meer vaststellingsprocedures gevoerd worden, behoeft geen reden te zijn, om het opmaken van de uitdelingslijst uit te stellen. Evenals in geval van faillissement kan de rechter op verzoek van de belanghebbende de vereffenaar gelasten de vordering of de voorrang voorwaardelijk te erkennen. Er zij op gewezen, dat hier het verhaal van schuldeisers en legatarissen alleen wordt geregeld voor zover dit de goederen der nalatenschap betreft. Is een erfgenaam om een of andere reden persoonlijk voor de schulden der nalatenschap aansprakelijk, dan kunnen de schuldeisers het persoonlijk vermogen van de erfgenaam aanspreken zonder de vereffening af te wachten en zelfs zonder bij de vereffenaar zich te hebben aangemeld. Omgekeerd geeft een erkenning van een schuld door de vereffenaar de schuldeiser nog niet een executoriale titel of een bindend bewijsmiddel tegen de erfgenaam, die persoonlijk aansprakelijk is (men verg. artikel 223, tweede lid, aan het slot). Daar geen afzonderlijke verificatie der schuldvorderingen met een mogelijk verzet voor de erfgenaam mogelijk is, zal de erkenning door de vereffenaar niet meer dan een vrij vermoeden voor het bestaan van de vordering zijn.

3. In het vijfde lid worden met betrekking tot de opnemng van schulden der nalatenschap in de uitdelingslijst de regels van het Faillissementsbesluit 1931 voor zover mogelijk van overeenkomstige toepassing verklaard. Hieruit volgt onder meer dat ook schulden der nalatenschap die nog niet opeisbaar zijn, worden opgenomen, doch slechts voor hun berekende contante waarde, alsmede dat schulden der nalatenschap die aan een opschortende voorwaarde gebonden zijn en in het algemeen die welke niet in geld luiden slechts voor hun geschatte geldswaarde in aanmerking kunnen komen.

4. Met de formule in het vijfde lid dat de faillissementsvoorschriften 'zoveel mogelijk' overeenkomstige toepassing vinden, wordt geogd rekening te houden met het verschil in karakter van de vereffening ener nalatenschap en die van de nagenoeg steeds deficitaire boedel van een schuldenaar die failliet verklaard is. Dit verschil in karakter maakt enige nadere bepalingen gewenst. Deze zijn in het vierde lid ingevoegd. Door de erflater achtergelaten of bij legaat in het leven geroepen verbintenissen tot levering van een goed dat zich in de nalatenschap bevindt, of tot vestiging van een beperkt recht op een zodanig goed, dient de vereffenaar te voldoen, tenzij de boedel een tekort vertoont; alleen in dat geval behoren zij voor zoveel nodig in een geldschuld te worden omgezet. Tot de ter

opneming in de uitdelingslijst noodzakelijke omzetting van andere niet in geld luidende vorderingen behoort slechts te worden overgegaan, indien de schuldeiser dit verzoekt; voor zover hem de bevoegdheid toekomt van de erfgenamen nakoming, verrichting van de door hen verschuldigde prestatie, af te dwingen, behoort hij deze bevoegdheid niet tegen zijn wil te verliezen. Hetzelfde geldt voor verbintenissen onder een opschortende voorwaarde welke vervulling ten tijde van het opmaken van de uitdelingslijst nog onzeker is; de schuldeiser dient te beslissen of hij wil opkomen voor de geschatte waarde dan wel afwachten of de voorwaarde wordt vervuld.

Artikel 219

1. Hier wordt aan schuldeisers van een erfgenaam die door diens verwerping zijn benadeeld ook de bevoegdheid gegeven hun vordering bij de vereffenaar aan te melden. Deze bevoegdheid sluit aan bij hetgeen in artikel 205 is bepaald.
2. Zijn er alsdan naast de erfgenaam, die verworpen heeft nog andere erfgenamen, dan kan de vereffenaar in het belang van die schuldeisers verdeling der nalatenschap vorderen; hij zal dit echter alleen doen wanneer de baten de schulden der nalatenschap overtreffen, omdat in het tegenovergestelde geval er geen belang voor de schuldeisers van de erfgenaam die verworpen heeft, bij een scheiding is.

Artikel 220

Dit artikel stelt regels voor de uitkeringen die na het verbindend worden van de uitkeringslijst worden gedaan. Meest voorkomend is de gewone uitkering aan een schuldeiser; men zie het eerste lid. Het tweede en derde lid regelen de positie van later opkomende schuldeisers. De post-concurrente plaats die de legataris in de rangorde der nalatenschapscrediteuren inneemt wordt door het derde lid verduidelijkt.

Artikel 221

1. Geschiedt de vereffening van de nalatenschap door een gerechtelijk benoemde vereffenaar, dan moet dit worden bekend gemaakt in het officiële nieuwsblad en een of meer nieuwsbladen, ingevolge artikel 206, zesde lid. Moet de nalatenschap overeenkomstig deze afdeling vereffend worden door de erfgenamen, omdat zij beneficiair aanvaard is, dan behoeft dit ingevolge artikel 196 alleen dan op die wijze bekend te worden gemaakt, wanneer de rechter dit gelast. Volgens het onderhavige artikel zijn de erfgenamen-vereffenaars ook niet van rechtswege onderworpen zijn aan de in artikel 214, eerste en vijfde lid, en artikel 218 omschreven verplichtingen tot openlijke oproeping van de schuldeisers der nalatenschap, tot neerlegging van een lijst van erkenden betwiste vorderingen en tot neerlegging van een rekening en verantwoording en een uitdelingslijst. Volgens het eerste lid van het onderhavige artikel rusten deze verplichtingen op de erfgenamen-vereffenaars alleen wanneer de rechter dit bepaalt, waartoe deze te allen tijde kan besluiten zodra hem blijkt dat dit in het belang van een regelmatige vereffening geboden is.
2. Het tweede lid bevat de uiteraard tot gerechtelijk benoemde vereffenaars beperkte, regel dat de rekening en verantwoording en een

uitdelingslijst niet behoeven te worden neergelegd, wanneer alle schuldeisers van de nalatenschap ten volle worden voldaan. Deze regel geldt natuurlijk ook wanneer de schuldeisers door de erfgenamen uit eigen middelen worden betaald. Gepreciseerd is dat het gaat om de voldoening van de schuldeisers die vóór de afloop van de in artikel 218, eerste lid, bedoelde, eventueel door de rechter verlengde termijn aan de vereffenaar bekend zijn geworden.

3. Voorts is toegevoegd dat de rechter de vereffenaar van de verplichting tot nederlegging van een uitdelingslijst kan vrijstellen, ofschoon nog niet alle schuldeisers worden voldaan. De rechter zal tot deze vrijstelling niet mogen overgaan, wanneer een schuldeiser wiens vordering nog niet voldaan is, daartegen bezwaar maakt. Het is echter zeer wel mogelijk dat een schuldeiser, bijvoorbeeld omdat zijn vordering door een onderpand met ruime overwaarde gedekt is, aflossing voorlopig niet begeert.

4. Het derde lid geeft aan op welke wijze de rekening en verantwoording aan hen die recht op het restant hebben behoort te geschieden, wanneer de neerlegging op grond van dit artikel achterwege wordt gelaten. Degenen die een recht op het restant hebben, zijn in de eerste plaats de erfgenamen of de overheid, maar daaronder vallen ook zij aan wie het vruchtgebruik van de nalatenschap of van een aandeel daarin is vermaakt.

Artikel 222

1. Het merendeel van de bepalingen betreffende gemeenschap van titel 3.7 BW leent zich niet voor toepassing gedurende de vereffening van een nalatenschap. Dit houdt verband met de omstandigheid dat afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 afwijkende regels stelt voor het beheer van de nalatenschap en de mogelijkheid van verhaal op de goederen van de nalatenschap, terwijl een verdeling van de nalatenschap pas aan de orde kan komen nadat de vereffening is voltooid (zoals bijvoorbeeld blijkt uit artikel 226, tweede lid). Door de voorgestelde bepaling, die een afwijking inhoudt van artikel 3:189, tweede lid, wordt tot uitdrukking gebracht dat vragen die bij de vereffening kunnen rijzen in beginsel beantwoord dienen te worden aan de hand van de in afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 gegeven regels en de wel van toepassing verklaarde bepalingen van titel 7 van Boek 3. Dat sluit echter niet uit dat in onder omstandigheden, bij vragen waarvoor een oplossing uit afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 bezwaarlijk valt af te leiden, daarvoor mede aansluiting wordt gezocht bij bepalingen van titel 3.7.

2. Met betrekking tot de verschillende bepalingen van titel 3.7 die buiten toepassing blijven, worden hier enkele opmerkingen gemaakt. Aan toepassing van artikel 3:168 en artikel 3:170, tweede en derde lid, is naast de regeling van het beheer in artikel 211, eerste lid, geen behoefte. In het verlengde daarvan dient ook artikel 3:171 betreffende het instellen van rechtsvorderingen en het indienen van verzoekschriften buiten toepassing te blijven. Aangezien uit de nalatenschapsgoederen voortvloeiende vruchten en voordelen, evenals daarmee verband houdende uitgaven, mede in de vereffening worden betrokken, komt men niet toe aan toepassing van artikel 3:172. De verplichting tot het doen van rekening en verantwoording van artikel 3:173 is gedurende vereffening overbodig naast artikel 218, eerste lid. De regeling van tegeldemaking van

goederen van artikel 215 maakt toepasselijkheid van artikel 3:174 overbodig. Artikel 3:175 (beschikkingsbevoegdheid over een aandeel) komt bij een nalatenschap, ook zonder vereffening, niet aan de orde in verband met de regels van artikel 3:190 en volgende (tijdens vereffening gelden hier de artikelen 211 en 223). Hetzelfde geldt voor artikel 3:176. Artikel 3:177 (verdeling of overdracht van een gemeenschappelijk goed terwijl op het aandeel van een deelgenoot een beperkt recht rust) komt in verband met artikel 211, tweede lid, tweede volzin, niet voor toepassing in aanmerking. De artikelen 3:177 tot en met 188 betreffende verdeling komen zoals hierboven gezegd niet voor toepassing bij vereffening in aanmerking; overigens zal een vereffening er niet aan in de weg hoeven staan dat een vordering tot verdeling wordt toegewezen onder opschortende voorwaarde van voltooiing van de vereffening. Artikel 3:189 regelt welke bepalingen op bepaalde gemeenschappen kunnen worden toegepast, en bevat geen regels die tijdens vereffening van belang zijn. De artikelen 3:190 tot en met 193 betreffende beschikking over en verhaal op gemeenschapsgoederen, aandelen in gemeenschapsgoederen en aandelen in de gemeenschap, missen betekenis naast artikel 211, tweede lid, en artikel 223. Artikel 3:194, eerste lid, (boedelbeschrijving) is overbodig naast artikel 211, derde lid. De bepalingen van de artikelen 3:195 tot en met 200 tenslotte, betreffende nietige en vernietigbare verdelingen, komen niet voor toepassing tijdens vereffening in aanmerking nu verdeling eerst na de vereffening aan de orde komt.

Artikel 223

1. In de artikelen 223 en 224 wordt in het belang van een goede vereffening vastgesteld, dat zolang de vereffenaar werkzaam is, geen individuele executie, hetzij door de schuldeisers der nalatenschap, hetzij door die der erfgenamen mogelijk is. Slechts die schuldeisers der nalatenschap, die in geval van faillissement hun recht kunnen vervolgen zonder op het faillissement acht te slaan, zijn ook hier uitgezonderd. Wel is het mogelijk, dat een schuldeiser der nalatenschap tijdens de vereffening zijn vordering of de voorrang van die vordering gerechtelijk doet vaststellen. Dit kan geschieden, wanneer de schuldeiser bericht van de vereffenaar krijgt, dat deze zijn voorrang of vordering niet wil erkennen, of wanneer een schuldeiser in verzet komt tegen een uitdelingslijst, waarop vordering en voorrang niet zijn opgenomen en dit verzet tot een renvooiprocedure leidt.
2. Een zodanige procedure is echter, ook onafhankelijk van deze omstandigheden, te allen tijde mogelijk. Heeft bijvoorbeeld een erfgenaam zuiver aanvaard en wenst hij niet te betalen, dan is het begrijpelijk, dat de schuldeiser de erfgenaam tezamen met de vereffenaar dagvaardt tot betaling, met het voorbehoud dat de veroordeling niet ten uitvoer zal kunnen worden gelegd dan voor zover en in voege als de wet tegenover een vereffenaar en de door hem beheerde nalatenschap toelaat. Men vergelijkte in dezelfde zin voor het tegenwoordige recht ten aanzien van een beneficiair aanvaarde nalatenschap HR 20-2-1936, NJ 1936, 42.
3. Het derde lid betreft de opheffing van voor de aanvang der vereffening reeds gelegde beslagen. Een regel die alle gelegde beslagen van rechtswege doet vervallen, zou voor de vereffening, wier strekking immers

geenszins steeds vergelijkbaar is met die van een faillissement, te ver gaan. Anderzijds kan opheffing van beslagen voor een doeltreffende afwikkeling nodig zijn, bijvoorbeeld als alle goederen van de nalatenschap met het oog op de voldoening van de schuldeisers te gelde moeten worden gemaakt. Het derde lid legt daarom de beslissing ter zake bij de rechter.

Artikel 224

In dit artikel wordt de volgorde vastgesteld, waarin de schuldeisers van de nalatenschap en schuldeisers van de erfgenaam, in geval van de vereffening van een boedel verhaalsrecht hebben. Het spreekt vanzelf, dat daarbij de schuldeisers van de nalatenschap een voorrang is toegekend.

Artikelen 225 en 226

1. Deze artikelen beantwoorden aan de huidige regeling van de onbeheerde nalatenschappen, behoudens dat de nalatenschap onder de vereffenaar moet verblijven totdat de vereffening voltooid is. Mocht dit binnen de drie jaar afgelopen zijn, dan is er weinig reden om de nalatenschap nog onder de vereffenaar te laten; zou daarna nog een erfgenaam opkomen, dan kan deze zich evengoed tot het eilandgebied als tot een vereffenaar wenden. Eveneens moet in geval van opheffing van een vereffening, de vereffenaar de aanwezige goederen aan het eilandgebied afdragen, wanneer geen erfgenamen bekend zijn.
2. Worden tijdens de vereffening de erfgenamen bekend, dan eindigt de vereffening eerst, indien alle bekend geworden erfgenamen aanvaarden. Dit is in overeenstemming met artikel 204, volgens welk artikel een vereffenaar ook kan benoemd worden, wanneer van de bekende erfgenamen enigen hun aandeel onbeheerd laten.
3. In het tweede lid van artikel 224 is het geval voorzien dat de erfgenamen die zich bereid tot de inontvangstneming tonen, slechts tot een deel der nalatenschap gerechtigd zijn en voor het overige zich een der omstandigheden voordoet als bedoeld in de tweede volzin van het eerste lid van artikel 224. In het stelsel van het huidige BW, dat niet de benoeming van een vereffenaar der nalatenschap doch de benoeming van een curator over een onbeheerde nalatenschap, eventueel van een deelcurator kent, behoort tot de bevoegdheden van een deelcurator mede het uitlokken van of het medewerken aan een scheiding en deling der nalatenschap; zie HR 2-6-1961, NJ 1961, 410. Een analoge oplossing wordt thans in het tweede lid van artikel 226 voorgesteld: in het genoemde geval zal het tot de taak van de vereffenaar behoren te zorgen dat de nalatenschap eerst wordt verdeeld. Veelal zal een erfgenaam die tot de inontvangstneming bereid is, het initiatief nemen tot een verdeling, of anders kan en moet de vereffenaar dit doen. De artikelen 3:178, eerste lid, en 3:181 geven de weg aan. Erfgenamen die onbekend zijn of stilzitten worden bij de verdeling door een onzijdig persoon vertegenwoordigd, maar in casu blijft het hun toebedeelde bij de vereffenaar, die het aan het eilandgebied afdraagt, evenals hij met de overgebleven goederen in hun geheel zou hebben te doen in de gevallen van het eerste lid, tweede volzin.
4. Het derde lid van artikel 226 laat het aan het eilandgebied over de afgegeven goederen in natura te beheren of te verkopen, zij het dat het

registergoederen slechts in het openbaar zal mogen verkopen, tenzij de rechter tot onderhandse verkoop machtigt. Deze restrictie geldt uiteraard niet in het uitzonderingsgeval dat het vaststaat dat er geen erfgenamen zijn; in dit geval kan het eilandgebied na de vereffening onbepaald als heer en meester over de goederen beschikken (artikel 189). Het vierde lid is naast artikel 189 niet overbodig. Zij ontheft het eilandgebied na twintig jaren van de bewijslast dat de overledene geen erfgenamen heeft en verschaft zij bovendien aan het eilandgebied een titel voor het geval de erfgenamen de vereffende nalatenschap of bestanddelen daarvan na twintig jaren nog niet hebben opgeëist. Zolang de termijn van twintig jaren niet is verstreken, kunnen schuldeisers der nalatenschap, wier vordering nog niet is verjaard, met inachtneming van artikel 220 op het afgedragen saldo verhaal zoeken.

Afdeling 4. Verdeling van de nalatenschap

Artikel 227

Doordat de verdeling van gemeenschappelijke goederen reeds uitvoerig in Boek 3 geregeld is, behoeft hier alleen die verdelingsvoorschriften, die bijzonder zijn bij de verdeling van een nalatenschap gegeven te worden. Zij betreffen twee onderwerpen: de gedwongen toerekening en de inbreng.

Artikel 228

1. Daar reeds bij de gemeenschap bepaald is, dat hetgeen een deelgenoot aan de gemeenschap schuldig is, hem op zijn deel wordt toegerekend, is dit artikel streng genomen overbodig. Om echter te voorkomen, dat men een onderscheid gaat maken tussen schulden van een deelgenoot aan de gemeenschap en schulden aan de erflater, is dit artikel opgenomen. Het valt dientengevolge niet te betwijfelen, dat schulden van een deelgenoot aan de erflater bij de deling kunnen worden verrekend.
2. Gelijk bij de gemeenschap ten aanzien van gedwongen toerekening in artikel 3:184, eerste lid, in het algemeen bepaald is, komen niet opeisbare vorderingen voor hun contante waarde voor toerekening in aanmerking. Voorwaardelijke vorderingen daarentegen dragen nog een te onzeker karakter om deze aan de schuldenaar tegen zijn wil voor een geschatte waarde op zijn aandeel toe te rekenen.
3. Wat het tweede lid betreft zij het volgende opgemerkt. Wanneer de erflater aan een of meer erfgenamen een legaat heeft gemaakt, dat ten laste van een of meer mede-erfgenamen komt, behoort tussen eerstgenoemden als schuldeisers uit het legaat en hun schuldenaren de regel van het eerste lid eveneens te gelden, doch alleen voor zover de schuld uit het legaat bij de verdeling opeisbaar is. Men denke met name aan het legaat van een goed der nalatenschap 'tegen inbreng van de waarde'. Hetzelfde geldt voor eventueel verschuldigde sommen ineens.

Artikelen 229 tot en met 233

1. Deze artikelen behandelen de inbreng van giften. Bij de vaststelling van de geldvorderingen bij een wettelijke verdeling zijn zij van overeenkomstige toepassing (artikel 15, derde lid).

2. Artikel 229 geeft weer in welke gevallen een erfgenaam verplicht is tot inbreng. Het gaat hier om inbreng 'ten behoeve van zijn mede-erfgenamen', zonder enige beperkende bepaling, derhalve onverschillig of zij door de wet aangewezen erfgenamen zijn, en zo ja, of zij bij versterf of krachtens uiterste wil geroepen zijn. Een beperking tot door de wet aangewezen erfgenamen zou hier als regel niet juist zijn. Wel staat het de erflater natuurlijk vrij de door hem opgelegde inbrengplicht beperkt te houden door te bepalen dat de inbreng alleen ten behoeve van alle of bepaalde door de wet als erfgenaam aangewezen personen zal geschieden.
3. Het tweede lid van artikel 229 bepaalt volledigheidshalve dat een bij de gift opgelegde inbrengplicht bij uiterste wil weder terzijde gesteld kan worden.
4. Artikel 230 beantwoordt aan het huidige recht behoudens dat het niet meer mogelijk is dat eenzelfde persoon of bij plaatsvervulling of uit eigen hoofde in de nalatenschap van een voorvader kan opkomen. Zie voor de plaatsvervulling artikel 10, tweede lid, en artikel 12.
5. Artikel 231 brengt het beginsel tot uiting, dat alleen door hem, die de gift ontving, ingebracht moet worden, ook al zou door een gemeenschap of verrekenbeding de gift ten voordele van een andere echtgenoot komen.
6. Dat de inbreng de verkrijgingen der erfgenamen wijzigt is niet van invloed op hun aansprakelijkheid jegens de schuldeisers der nalatenschap, aldus artikel 232.
7. Artikel 233 tenslotte regelt de wijze van inbreng, de waardering en de maximale inbreng.

ARTIKEL II (Titel 3 van Boek 7 - Schenking)

Artikel 175

1. Dit artikel verstaat onder schenking iedere overeenkomst die tot strekking heeft dat de schenker om niet en ten koste van eigen vermogen de begiftigde verrijkt. Onder deze ruime omschrijving vallen in de eerste plaats verbintenisscheppende overeenkomsten als omschreven in artikel 6:213. Een schenking kan niet alleen tot een geven, maar ook tot een doen of een niet doen verplichten, mits de overeenkomst maar tot gevolg heeft dat de begiftigde wordt verrijkt ten koste van het vermogen van de schenker. Als voorbeelden van een schenking waaruit voor de schenker een verbintenis om te doen voortvloeit, kunnen genoemd worden overeenkomsten waarbij hij zich jegens de wederpartij verbindt tot overname of betaling van de schuld die de wederpartij aan een derde heeft. Als voorbeelden van een schenking waarbij de schenker een verbintenis om niet te doen op zich neemt, overeenkomsten tot het niet gebruiken van een bevoegdheid uit het burendrecht, van een erfdienstbaarheid of van een merk.
2. De omschrijving laat verder de mogelijkheid open dat de schenking zich in een andere vorm dan in die van een verbintenisscheppende overeenkomst voordoet, zoals in die van een liberatoire of van een vaststellingsovereenkomst. Hierdoor wordt de rechtstreekse toepasselijkheid van de schenkingsregels onafhankelijk van de vraag in hoeverre de bevrijdende overeenkomst tevens als een verbintenisscheppende kan worden beschouwd. De verrijking waarop de

overeenkomst, om als schenking te kunnen worden beschouwd, gericht moet zijn, bestaat in die gevallen uit de bevrijding van een verplichting, de afstand van een beperkt recht of een ten gunste van de begiftigde gedane vaststelling van de rechtsverhouding, zonder dat daarvoor de constructie behoeft te worden gevolgd dat de schenker zich tot deze verrijking verbonden heeft.

3. Op vermogensverschuivingen ter bevoordeling door middel van andere handelingen dan de in de definitie omschreven overeenkomsten, zoals eenzijdige rechtshandelingen, verklaart artikel 186 de regels van deze titel zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing. Hierdoor en door het feit dat het ontwerp de vormvereisten voor schenking laat vervallen, behalve als het gaat om registergoederen, zal het in minder gevallen dan in het geldend recht van belang zijn of een bepaalde overeenkomst al dan niet aan de omschrijving van artikel 175 beantwoordt.

4. Afgezien van de verruiming welke de omschrijving van dit artikel brengt in vergelijking met het huidige recht, bevat zij de klassieke vereisten, zoals die over het algemeen aan schenking worden gesteld. Tot uitdrukking is gebracht dat een overeenkomst, om schenking te kunnen zijn, allereerst aan bepaalde objectieve vereisten moet voldoen. Deze zijn: een prestatie om niet, vermindering van het vermogen van de schenker en verrijking van dat van de begiftigde. Daarnaast moet duidelijk zijn dat partijen deze gevolgen tot stand hebben willen brengen.

Duidelijkheidshalve worden hierna eerst de objectieve vereisten besproken, daarna het vereiste dat de overeenkomst op het tot stand komen van deze gevolgen gericht moet zijn geweest.

5. De omschrijving van artikel 175, eerste lid, verlangt in de eerste plaats dat de schenker de begiftigde verrijkt ten koste van zijn vermogen. Verarming enerzijds staat dus tegenover verrijking anderzijds, al hoeven deze niet altijd precies te corresponderen. Ten koste van het vermogen kan ook een overeenkomst tot overdracht van nog te verkrijgen vermogensbestanddelen gaan, zoals bij voorbeeld een schenking van toekomstig auteursrecht. Niet iedere prestatie om niet die iemand ten behoeve van een ander op zich neemt, voldoet aan de genoemde vereisten. Overeenkomsten waarbij arbeid of bepaalde diensten gratis worden toegezegd, zijn wel overeenkomsten om niet, maar behoeven geen schenkingen te zijn. Dit is met name niet het geval wanneer het vermogen van degene die de prestatie op zich neemt of verricht, niet verkleind wordt. En van een verrijking is geen sprake wanneer iemand een vermogensbestanddeel afstaat, waaraan zodanige verplichtingen zijn verbonden, dat er geen surplus-waarde is, hetgeen zich bij voorbeeld kan voordoen als een erfpachtscanon uitzonderlijk hoog is.

6. Het eerste lid stelt voorts de eis dat de verarming en de verrijking bij een overeenkomst om niet plaatsvinden. Daaronder wordt verstaan dat de prestatie plaatsvindt zonder juridisch verband met een van de tegenpartij reeds genoten of nog te verwachten contraprestatie. Een wederkerige overeenkomst kan dus, ook wanneer die ter bevoordeling van een van de partijen wordt aangegaan, geen schenking in de zin van dit artikel opleveren, omdat er niet om niet gepresteerd wordt. Wel zal de rechter een uiterst geringe contraprestatie als schijnprestatie en derhalve als non-existent kunnen beschouwen, Staat tegenover een bepaalde prestatie

(bijvoorbeeld verkoop of ruil) een contraprestatie die wel reëel is, maar toch van aanzienlijk mindere waarde (zogenaamde 'negotium mixtum cum donatione'), dan kan de rechter krachtens artikel 186 de schenkingsbepalingen analoog naast die van het andere contract — bijvoorbeeld koop of ruil — toepassen, voor zover de strekking van de betrokken bepalingen in verband met de aard van de overeenkomst zich daartegen niet verzet.

7. Anderzijds behoeft een overeenkomst het karakter van schenking in de zin van dit artikel niet te verliezen door het enkele feit dat aan de begiftigde verplichtingen worden opgelegd, waarvan de schenker of zijn erfgenamen nakoming kunnen vorderen. De bevoegdheid tot het opleggen van dergelijke verplichtingen is van oudsher aan schenkers toegekend; men sprak daarbij meestal van lasten, welke benaming echter minder juist is voor verplichtingen waarvan nakoming door de schenker kan worden geëist. In het ontwerp is deze mogelijkheid van het opleggen van verplichtingen aan de begiftigde behouden, echter binnen de grenzen welke het karakter van de overeenkomst om niet daaraan stelt. Zo zal een overeenkomst in ieder geval het karakter van schenking behouden, wanneer de schenker door de nakoming van dergelijke verplichtingen in zijn vermogen niet wordt gebaat; aldus bij voorbeeld wanneer de begiftigde wordt opgedragen uitkeringen aan derden te doen, al dan niet ter bevordering van een sociaal of cultureel doel, of wanneer de begiftigde aanvaardt dat hij het geschonken goed voor een bepaald doel moet bestemmen. De grens waartoe door de begiftigde op zich genomen verplichtingen over het algemeen kunnen gaan zonder dat daardoor het karakter van schenking wordt opgeheven, wordt voornamelijk bepaald door de vraag in hoeverre er nog van een verrijking sprake is.

8. Ook wanneer de schenker door de nakoming van aan de begiftigde opgelegde verplichtingen wel in zijn vermogen wordt gebaat, behoeft dit op zich zelf nog niet te betekenen dat de overeenkomst daardoor het karakter van schenking verliest. Het schenkingskarakter blijft met name bewaard als de verplichting, zonder het karakter van een tegenprestatie aan te nemen, enkel strekt tot vermindering van de waarde van de verrijking. Zo kan aan een begiftigde de verplichting worden opgelegd tot betaling van een schuld waarvoor hypotheek gevestigd is op een geschonken onroerend goed, of tot het vestigen van een vruchtgebruik of erfdienstbaarheid op dit erf, in welk geval men pleegt te spreken van een schenking onder voorbehoud van vruchtgebruik, respectievelijk erfdienstbaarheid. In beide gevallen is de toepasselijkheid van de schenkingsregels afhankelijk van de vraag of nog van verrijking kan worden gesproken. Anders wordt het eerst wanneer aan de verplichting die de begiftigde op zich neemt, het karakter van een tegenprestatie niet kan worden ontzegd, zoals bij voorbeeld bij overdracht van een huis met het beding dat de verkrijger de vervreemder gedurende diens leven kost, inwoning en verpleging zal verschaffen. Ook wanneer in dat geval de waarde van het huis die van de tegenprestatie aanzienlijk zou overtreffen, zou niet van een overeenkomst om niet in de zin van artikel 175 gesproken kunnen worden, maar hoogstens van een mengvorm tussen schenking en pensionovereenkomst, waarop de bepalingen van deze titel slechts analoog toepasselijk kunnen zijn voor zover die toepasselijkheid

door het pensionkarakter van de overeenkomst niet wordt uitgesloten. De onderscheiding tussen deze verschillende soorten verplichtingen die aan de begiftigde kunnen worden opgelegd, laat zich bezwaarlijk in algemene bewoordingen vastleggen; zij kan dan ook beter geval voor geval aan de rechter ter beoordeling worden gelaten.

9. Naar de omschrijving van het eerste lid moet voorts de overeenkomst er toe strekken dat de schenker de begiftigde ten koste van eigen vermogen verrijkt. Ook naar geldend recht wordt over het algemeen aanvaard dat de schenker de bedoeling moet hebben de begiftigde te bevoordelen, al verschilt men van mening over de mate waarin deze bedoeling tot uitdrukking moet zijn gekomen. Zou men op dit punt geen enkele eis stellen, dan zou bij iedere verrijking om niet van de een ten koste van het vermogen van de ander van een schenking gesproken moeten worden, hetgeen niet met de realiteit zou overeenstemmen. Het is immers niet in die mate normaal dat iemand zijn vermogen ten voordele van een ander wil verarmen, dat het recht de aanwezigheid van die rechtsgrond stilzwijgend bij iedere verrijking om niet zou mogen aannemen. Ook de enkele omstandigheid dat degene die een ander om niet bevoordeelt, zich daarvan bewust is, levert niet altijd voldoende grond op voor het aannemen van een schenking. Dit zou immers betekenen dat geen terugvordering wegens onverschuldigde betaling mogelijk zou zijn, wanneer de nietigheid van een verbintenis bekend zou zijn aan degene die voldoet.

10. Anderzijds hoeft men niet zo ver te gaan dat men voor schenking eist dat degene die zich verarmt, dit doet met het oogmerk de ander te bevoordelen. Door de overeenkomst hiervan afhankelijk te maken zou men zich verder begeven in de drijfveren van wat iemand tot bevoordeling van een ander beweegt, dan met het oog op de rechtszekerheid doelmatig en juist geacht moet worden. Voor het onderhavige artikel is de formulering gekozen, dat de overeenkomst de strekking moet hebben dat de schenker ten koste van eigen vermogen de begiftigde verrijkt. Dit vereiste houdt in dat de vermogensverschuiving enerzijds wordt aangeboden, anderzijds wordt aanvaard als een verrijking van de een ten koste van het vermogen van de ander. Aan de hand hiervan zal de rechter in twijfelgevallen kunnen beoordelen of de tussen partijen tot stand gekomen overeenkomst rechtstreekse of analoge toepassing van de schenkingsbepalingen rechtvaardigt.

11. Het vereiste dat de overeenkomst er toe strekt dat de schenker de begiftigde ten koste van eigen vermogen verrijkt, houdt tevens in dat betaling van een schuld niet als schenking kan worden aangemerkt. Onder schuld dient in dit verband uiteraard te worden verstaan een andere schuld dan die welke uit de schenkingsbelofte zelf voortvloeit. Ook de voldoening aan een natuurlijke verbintenis kan niet als schenking worden beschouwd, omdat degene die betaalt ook daardoor van een rechtsplicht bevrijd wordt, Vergelijk artikel 6:5.

12. Nakoming van een loutere fatsoensplicht echter zal voor wat de in deze titel bepaalde rechtsgevolgen aangaat wel degelijk schenking zijn, mits de wil van de schenker en die van de begiftigde gericht zijn op een verrijking zonder daartoe bestaande rechtsplicht (remuneratoire schenking). Heeft daarentegen iemand een ander om niet verrijkt zonder dat een schuld

bestond maar ook zonder dat zijn wil en die van de verrijkte op die verrijking gericht waren, dan zal hetgeen gepresteerd is over het algemeen als onverschuldigd betaald teruggevorderd kunnen worden. Hieronder is begrepen het geval van voldoen aan een vermeende verplichting.

13. Het vereiste van onherroepelijkheid wordt niet gesteld. Dat is met name van belang voor de schenking van een periodieke uitkering tot wederopzegging, die beschouwd moet worden als een schenking onder de ontbindende voorwaarde van opzegging.

14. Over het algemeen geldt het stelsel dat een op verrijking van een ander gerichte rechtshandeling door deze moet worden aanvaard om het beoogde resultaat tot stand te brengen. Aan de andere kant komt het zelden voor dat mensen of rechtspersonen van schenkingen niet gediend zijn. In het tweede lid van het onderhavige artikel is derhalve eenzelfde, de rechtszekerheid bevorderende, regel over de aanvaarding van het aanbod tot schenking opgenomen als ook voorkomt in artikel 6:5, tweede lid, artikel 6:160, tweede lid, en artikel 6:253, vierde lid.

15. De bepaling van artikel 175, tweede lid, geldt ook wanneer het schenkingsaanbod aan twee of meer bepaalde personen wordt gedaan. Zij geldt echter alleen als het aanbod tot een of meer bepaaldelijk aangeduide persoon of personen is gericht. Is een aanbod bij wijze van openbare bekendmaking gericht tot een door min of meer ruime kenmerken omschreven maar overigens onbepaalde groep van personen, bij voorbeeld in de vorm van een uitdeling of een uitloving, dan kan de aanvaarding slechts geschieden door een tot de aanbieder gerichte verklaring. Heeft immers bij een zodanig aanbod de schenker niet een bepaalde termijn voor de aanvaarding gesteld, dan is hij in beginsel gerechtigd zijn aanbod te herroepen voorzover dit niet is aanvaard; het moet dan niet mogelijk zijn dat hij een herroeping doorkruist ziet doordat een gegadigde zich alsnog beroept op het in artikel 175, tweede lid, bepaalde.

16. Is het aanbod gericht tot een of meer bepaalde personen en vraagt, of vragen, deze(n) beraad, dan is er zolang dit beraad duurt geen sprake van aannemen noch van afwijzen.

Artikelen 175a en 176

1. In het geldende wetboek is de geldigheid van schenkingsovereenkomsten gebonden aan het vormvereiste van een notariële akte. Deze is zowel voor het aanbod als voor de aanvaarding van een schenking voorgeschreven. Dat een schenking om geldig te zijn formeel moet worden aanvaard, wordt echter tegenwoordig vrijwel eenstemmig verworpen. Ook voor het aanbod tot schenking reikt de eis van een notariële akte echter verder dan met het oog op bescherming van de schenker tegen overijling en met het oog op de rechtszekerheid geboden is. Op het gemis van de akte wordt in de praktijk herhaaldelijk een beroep gedaan om te ontkomen aan de gevolgen van volkomen gerechtvaardigde, geenszins overijlde en bewijsbare beloften tot schenking.

2. De onbevredigende uitkomsten hiervan hebben dan ook geleid tot een *communis opinio*, die zich met betrekking tot het aanbod tot schenking in beginsel tegen handhaving van de eis van een notariële akte heeft uitgesproken. Voor afschaffing van de akte wordt onder meer aangevoerd

dat het motief van bescherming tegen overijling niet van doorslaggevende betekenis kan zijn nu in de praktijk zoveel schenkingen zonder voorafgaande belofte metterdaad geschieden. Bovendien zou deze bescherming dan niet alleen bij schenking nodig zijn, maar ook bij andere overeenkomsten om niet die onberaden kunnen worden aangegaan. Het ontwerp volgt deze communis opinio door van schenking, voor zover die niet ter zake van het overlijden van de schenker plaatsvindt, in beginsel een vormvrije overeenkomst te maken.

3. In een adres van het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curaçao aan de Minister van Justitie, ontvangen op 21 november 2007, wordt ervoor gepleit om, gezien de maatschappelijke verhoudingen hier te lande, het vormvereiste te handhaven. Aan deze wens wordt in artikel 175a gehoor gegeven door ten aanzien van registergoederen de eis van notariële akte te handhaven. Zoals ook in het huidige recht, geldt het vormvereiste alleen de formele schenking (zie de uitzondering in artikel 186, eerste lid). Zie voorts artikel 177 ten aanzien van schenking terzake des doods.

4. Tegen het vervallen van het vormvereiste voor het overige is wel enig tegengewicht wenselijk. Daarin voorziet het onderhavige artikel 176. De diepere grond van het verlangen om voor de geldigheid of de bewijsbaarheid van schenkingsovereenkomsten enigerlei beperkende voorwaarde te stellen is hierin gelegen dat de schenking in zoverre van het normale type der in het dagelijks leven verrichte rechtshandelingen afwijkt, dat zij een rechtshandeling om niet is, een rechtshandeling derhalve die haar auteur – althans in stoffelijke zin – per definitie benadeelt. Het is begrijpelijk dat het recht de waarborg wil scheppen dat de schenking werkelijk door de schenker wordt gewild; het is de taak van de rechtsorde de schenker zo nodig te beschermen tegen zich zelf – eigen onnadenkendheid of overijling – alsmede tegen ongeoorloofde beïnvloeding van buitenaf.

5. In het nieuwe Burgerlijk Wetboek is geen bijzondere materiële regel nodig om deze bescherming te verwezenlijken, daar hierin reeds wordt voorzien door de regeling van artikel 3:44, vierde lid, inzake misbruik van omstandigheden, het zogenaamde 'vierde wilsgebrek'. De voormelde overijling en ongeoorloofde beïnvloeding door derden zullen zo nodig zonder moeite onder de in artikel 3:44, vierde lid, genoemde bijzondere omstandigheden als 'afhankelijkheid', 'lichtzinnigheid' of 'onervarenheid' kunnen worden gebracht, waarbij bovendien te bedenken is dat de opsomming van de bijzondere omstandigheden in artikel 3:44, vierde lid, een enuntiatieve is.

6. In dit verband is uiteraard van groot praktisch belang de vraag wie een eventueel gesteld misbruik van omstandigheden in rechte zal moeten bewijzen. Naar geldend recht mag worden aangenomen dat deze bewijslast in beginsel op de schenker rust; men zie artikel 129 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. In beginsel: 'uit enige bijzondere rechtsregel of uit de eisen van redelijkheid en billijkheid' kan een andere verdeling van de bewijslast voortvloeien. Het komt gewenst voor ter versterking van de positie van de schenker in de onderhavige materie een bijzondere rechtsregel op te nemen, die bij een beroep

zijnerzijds op vernietigbaarheid wegens misbruik van omstandigheden de bewijslast van het tegendeel in beginsel op de begiftigde legt.

7. Anders dan in artikel 7:176 Ned.BW wordt, mede in verband met het voorgestelde artikel 4:43, eerste lid, geen uitzondering gemaakt voor het geval dat van de schenking een notariële akte is opgemaakt. Wel zal die omstandigheid de bewijsleveringslast van de begiftigde vergemakkelijken, aangezien een onpartijdige buitenstaander getuige van de rechtshandeling is geweest.

8. Een uitzondering is opgenomen voor het geval de in de hoofdregel vervatte verdeling van de bewijslast in de gegeven omstandigheden in strijd met de eisen van redelijkheid en billijkheid zou zijn. Van dit laatste zal de rechter dan wel uitdrukkelijk verantwoording moeten afleggen, ervan uitgaande dat feiten zijn gesteld die deze afwijking van de hoofdregel rechtvaardigen. Men denke bijvoorbeeld aan het geval dat alleen de schenker over het bewijsmateriaal beschikt of dat zijn betoog zo onwaarschijnlijk is dat voorlopige aanvaarding ervan de wederpartij in een onredelijke bewijspositie zou brengen. Voor de formulering van de uitzonderingsbepaling vergelijk men de eerder geciteerde formulering van artikel 129 Rv alsmede artikel 6:2, tweede lid, en artikel 6:248, tweede lid, BW.

9. Wat betreft makingen en huwelijksluitingen onder invloed van misbruik van omstandigheden, zie men ook het voorgestelde artikel 4:43, eerste lid, artikel 1:92a en artikel 1:152.

Artikel 177

1. Dit artikel betreft de schenking ter zake des doods (donatio mortis causa). Iemand kan plausibele redenen hebben zich tijdens zijn leven jegens een ander te verbinden tot een prestatie om niet bij het overlijden van de schenker om daardoor aan de bevoordeelde zekerheid te verschaffen dat hij op dat ogenblik over een bepaalde geldsom of een bepaald goed zal kunnen beschikken. Men denke aan het geval waarin de schenker de kredietwaardigheid van een van zijn erfgenamen op deze wijze wil versterken, of aan dat waarin hij iemand die hem verzorgt, wil belonen voor bepaalde opofferingen die deze laatste zich getroost, zonder dat in het laatste geval van een overeenkomst onder bezwarende titel of van voldoening van een natuurlijke verbintenis kan worden gesproken. Ook kan een schenking die er toe strekt dat nakoming bij het overlijden van de schenker plaats vindt, deel uitmaken van een overeenkomst over de gevolgen van een toekomstige echtscheiding.

2. Het eerste lid houdt in dat het artikel alleen betrekking heeft op schenkingen die de strekking hebben dat de uitvoering daarvan eerst na het overlijden van de schenker zal kunnen worden gevorderd. Het begint met het woord 'Voorzover' met het oog op de mogelijkheid dat één schenkingsovereenkomst behalve tot eerst na het overlijden van de schenker te vorderen prestaties, ook verplicht tot bij diens leven te verrichten en vorderbare prestaties waarvoor het artikel niet geldt. Onder de omschrijving van het eerste lid vallen schenkingsovereenkomsten die een tot na schenkers dood opschortende termijn bevatten evenals die onder de opschortende voorwaarde dat de begiftigde de schenker overleeft. Het verschil is dat alleen in het eerste geval erfgenamen van de

begiftigde in diens plaats opkomen wanneer de begiftigde vóór de schenker is overleden.

3. Schenkingen onder de ontbindende voorwaarde dat de schenker de begiftigde overleeft of schenkingen waarbij de schenker zich herroeping of beschikking heeft voorbehouden (zogenaamde 'droit de retour') zijn daarentegen geen schenkingen in de zin van het eerste lid, wanneer niet tevens de uitvoering is uitgesteld tot na het overlijden van de schenker. Doet zich twijfel voor of de nakoming door de overeenkomst inderdaad wordt uitgesteld tot na het overlijden van de schenker, dan zal uit de omstandigheden moeten worden afgeleid welke bedoeling deze had.

4. In artikel 177 is evenals bij uiterste wilsbeschikkingen (artikel 4:42, derde lid) voorgeschreven dat de schenking door de schenker persoonlijk moet zijn gedaan: een schenking bij dode krachtens algemene of bijzondere volmacht vervalt derhalve met het overlijden van de schenker.

5. Als de belangrijkste beperking die in het onderhavige artikel 177 aan schenkingen bij dode is gesteld geldt die van notariële tussenkomst (en ten aanzien van goederen waarover ook bij codicil kan worden beschikt: de aanwezigheid van een onderhandse akte). Het ontbreken van een notariële akte heeft overigens pas gevolgen bij het overlijden van de schenker: tot dat moment zal een schenking met de hierbedoelde strekking ook zonder notariële akte geldig zijn en (vervroegd) kunnen worden uitgevoerd. Opmerking verdient dat het voorschrift van de notariële akte mede betrekking heeft op de aanvaarding: na het overlijden van de schenker vervalt de schenking wanneer niet de hele schenkingsovereenkomst, en dus niet slechts het aanbod, notarieel is vastgelegd.

6. Op grond van de verwantschap van schenkingen bij dode met legaten wordt de Verordening op het Testamentenregister (P.B. 1919, no. 28) aangevuld met een voorschrift dat de notariële akte waarmee een schenking bij dode wordt aangegaan, bij het testamentenregister moet worden aangemeld.

7. Het tweede lid bepaalt dat als een bevoegdheid tot herroeping van een tot stand gekomen en van kracht zijnde, in het eerste lid omschreven schenking is bedongen – een beding dat naar inhoud of strekking ook kan insluiten dat na schenkers dood zijn erfgenamen nog tot herroeping kunnen overgaan – deze herroeping niet alleen kan geschieden bij een tot de begiftigde gerichte verklaring, maar eveneens bij een uiterste wilsbeschikking van de schenker zonder mededeling aan de begiftigde. Deze laatste faciliteit is opgenomen, in het bijzonder met het oog op het geval dat de schenker besluit van het herroepingsbeding gebruik te maken omdat hij alsnog tot de overtuiging is gekomen dat de schenking jegens zijn erfgenamen, jegens zijn overige schuldeisers of jegens andere bij zijn nalatenschap belanghebbenden niet verantwoord is, maar is niet beperkt tot het geval dat dit de beweegreden is voor zijn besluit tot toepassing van de bedongen herroepingsbevoegdheid.

Artikel 178

1. Het is gewenst, al ware het slechts om ontduikingen te voorkomen, de verbodsregels van artikel 4:59, die aan sommige verzorgers verbieden voordeel te trekken uit uiterste wilsbeschikkingen, ook bij schenkingen op te nemen.

2. Door het van overeenkomstige toepassing verklaren van artikel 4:62, tweede en derde lid, is een schenking ten behoeve van een tussenbeidekomende persoon (in elk geval: vader, moeder, afstammeling enz.) op gelijke wijze vernietigbaar als een schenking aan de uitgesloten persoon zelf.
3. Ingevolge artikel 3:52, eerste lid, onderdeel d, vangt de termijn van drie jaar voor de vernietiging van een schenking op de voet van artikel 178, eerste en tweede lid, aan op het tijdstip dat de vernietigingsmogelijkheid aan de schenker ten dienste is komen te staan. In het vierde lid wordt het aanvangstijdstip van deze verjaringstermijn concreet gesteld op het tijdstip dat de ziekte of het verblijf, bedoeld in het eerste en tweede lid, is geëindigd. Pas vanaf dat tijdstip doet zich immers de omstandigheid niet meer voor waarvan de wetgever een onjuiste beïnvloeding van de schenker vreest.
4. In het vijfde lid wordt een aanvullende regeling gegeven voor de vernietiging van giften aan verzorgers na het overlijden van de schenker. Hierdoor kunnen ook andere benadeelden dan de erfgenamen tot vernietiging overgaan, zoals een legataris wiens legaat ten gevolge van de schenking aan een verzorger niet of niet ten volle uit de nalatenschap kan worden voldaan.
5. Vernietiging op de voet van het vijfde lid heeft relatieve werking, evenals dit het geval is met een vernietiging op de voet van artikel 4:62, eerste lid.
6. In de derde volzin van het vijfde lid is een dubbele verjaringstermijn geformuleerd, waardoor de begiftigde na het overlijden van de schenker niet langer met een mogelijkheid van vernietiging rekening hoeft te houden dan wanneer de schenker in leven was gebleven.

Artikel 179

1. Dit artikel betreft het geval waarin het aanbod tot schenking ten tijde van het overlijden van de aanbieder nog kan worden herroepen. Weliswaar zouden erfgenamen die het herroepelijke aanbod kennen, dit rechtens ook nog kunnen herroepen op het ogenblik waarop zij de erflater in zijn vermogensrechtelijke positie opvolgen, maar de praktijk leert dat zo'n herroeping veelal bij gebreke van wetenschap achterwege blijft, terwijl zij later niet meer kan geschieden.
2. De in het eerste lid opgenomen afwijking van artikel 6:222 geldt slechts voor dit bijzondere herroepelijke aanbod; voor het overige blijft deze bepaling op schenkingsaanbiedingen toepasselijk. Dit laatste is onder meer het geval wanneer, zoals in de slotwoorden van de eerste volzin van het voorgestelde artikel is voorzien, uit een overeenkomst of uit de tekst of de strekking van het aanbod moet worden afgeleid dat dit laatste ondanks herroepelijkheid tot het overlijden van de aanbieder niettemin nadien in stand blijft.
3. Is het aanbod dat bij het overlijden van de aanbieder komt te vervallen, bij wijze van uitloving voor een bepaalde tijd gedaan (vergelijk artikel 6:220), dan behoort het eveneens te vervallen indien de aanbieder binnen die termijn overlijdt en er gewichtige redenen tot herroeping bestaan; men zie het tweede lid. Als zodanig kan in een gegeven geval juist ook de dood van de aanbieder in aanmerking komen ter

rechtvaardiging van het verval. In dat geval dient de rechter tevens de bevoegdheid van artikel 6:220, tweede lid, te bezitten om aan iemand die op grond van de uitloving met de voorbereiding van een gevraagde prestatie is begonnen, een billijke schadeloosstelling toe te kennen.

Artikel 180

Deze bepaling impliceert een algemene erkenning van de mogelijkheid van schenkingen over de hand, dat wil zeggen een schenking onder ontbindende voorwaarde met daaraan verbonden een verkrijging onder opschortende voorwaarde. Enkele bepalingen betreffende voorwaardelijke makingen zijn van overeenkomstige toepassing verklaard. Zo zal ingevolge artikel 4:138, tweede lid, de verhouding tussen de begiftigde (de bezwaarde) en degene die het goed na hem zal verkrijgen (de verwachter) beheerst worden door de voorschriften van titel 8 van Boek 3 inzake vruchtgebruik.

Artikel 181

In dit artikel wordt, evenals in het erfrecht (artikel 4:56, eerste lid), de eis van bestaan ten tijde van het overlijden van de aanbieder gesteld. Op deze eis dient dan, evenals in artikel 4:56 uitzonderingen te worden gemaakt voor geoorloofde schenkingen over de hand. Hoewel deze in de praktijk weinig voorkomen, dienen zij op overeenkomstige wijze als in dat artikel geregeld te worden om te voorkomen dat de gestelde regels voor makingen over de hand door schenkingen ontdoken zouden worden.

Artikel 182

Mits het aanbod tot schenking in een akte is neergelegd kan het geschonkene onder bewind worden gesteld. Een notariële akte is niet vereist, ook niet als het bewind betrekking heeft op een geschonken registergoed. Ook reeds het vorderingsrecht tot de toegezegde prestatie dat uit de schenkingsovereenkomst voortvloeit staat onder het bewind. Artikel 182 verwijst voor de rechtsgevolgen van het bewind naar de regeling van het testamentair bewind, met enkele modificaties. Artikel 187, eerste lid, sluit overigens de mogelijkheid van bewind uit in het geval van een gift waarbij de begiftigde gehouden is een tegenprestatie te verrichten.

Artikel 183

1. Dit artikel regelt de aansprakelijkheid van de schenker voor juridische of feitelijke gebreken in het geschonken goed. Schenking is een bevoordeling van de begiftigde; men kan derhalve aanvoeren dat deze, indien het geschonken goed hem door uitwinning of gebrek weer ontvalt, er niet slechter aan toe is dan vóór de schenking. De begiftigde kan echter tengevolge van verborgen gebreken van het geschonken goed schade lijden in zijn overige vermogen. Men denke aan het geval dat tengevolge van een gebrek van de geschonken auto een derde schade lijdt waarvoor de begiftigde aansprakelijk is, of aan het geval dat een geschonken dier aan een besmettelijke ziekte lijdt waardoor andere dieren van de begiftigde of van derden worden aangetast, of aan het geval dat een geschonken vat lekt en schade veroorzaakt aan andere goederen van de

begiftigde of van derden. Het is billijk dat de schenker voor dergelijke schade van de begiftigde aansprakelijk is als zich de situatie voordoet die in het eerste lid wordt beschreven: als de schenker de gebreken niet heeft opgegeven hoewel hij ze kende, terwijl de begiftigde de gebreken bij de aflevering van de geschonken zaak niet had kunnen ontdekken.

2. De beperking dat de aansprakelijkheid zich niet uitstrekt tot schade geleden ten aanzien van het geschonken goed zelf, is in het tweede lid vastgesteld. Deze beperking wordt opgeheven in het geval van bedrog, waaronder hier in het bijzonder is te verstaan een opzettelijke verzwijging waar spreken plicht was; men zie artikel 3:44, derde lid.

Artikel 184

1. Dit artikel en het volgende artikel 185 regelen de vernietiging van schenkingen op grond van bepaalde gedragingen van de begiftigde. Hoewel van oudsher gesproken werd van herroeping van schenkingen, is dit geen juiste benaming: van eigenlijke herroeping is geen sprake, maar de schenker heeft het recht de overeenkomst in de in artikel 184, eerste lid, genoemde gevallen te vernietigen. Ingevolge de regeling van de artikelen 3:49 en 3:50 kan dit in beginsel geschieden door een verklaring van de schenker.

2. De bepaling in onderdeel a van het eerste lid (een schenking is vernietigbaar indien de begiftigde in verzuim is de hem bij de schenking opgelegde verplichtingen na te komen) is beperkt tot gevallen waarin noch de schenker noch een derde begunstigde nakoming van de verplichting kan vorderen. Indien de schenker nakoming van de verplichting kan vorderen, zal hij in geval van niet-nakoming de overeenkomst kunnen ontbinden krachtens artikel 6:265, daar de overeenkomst alsdan hetzij een wederkerige overeenkomst is, hetzij een andere rechtsbetrekking die strekt tot het wederzijds verrichten van prestaties als bedoeld in artikel 6:261, tweede lid. Aan een vernietigbaarheid, met haar van de ontbinding afwijkende rechtsgevolgen, bestaat daarnaast geen behoefte. Indien een derde nakoming van de verplichting kan vorderen (artikel 6:253), kan de schenker in beginsel niet meer alleen ontbinden; men zie artikel 6:279, derde lid). Een vernietigbaarheid krachtens het onderhavige artikel zou zich daarmee slecht verdragen.

3. Onderdeel b betreft de vernietiging van schenkingen wegens omstandigheden die gelijkenis vertonen met de erfrechtelijke onwaardigheid van artikel 4:3, eerste lid, onderdelen a en b. In het onderhavige onderdeel b wordt slechts het plegen van een misdrijf genoemd, terwijl in het tweede lid de overige strafrechtelijk relevante gedragingen zijn opgesomd die de schenking vernietigbaar maken. Behalve medeplichtigheid aan een misdrijf leveren ook andere deelnemingsvormen (doen plegen, medeplegen en uitlokken van een misdrijf) een grond op voor vernietiging.

4. Voor vernietigbaarheid van schenkingen wegens een door de begiftigde gepleegd misdrijf is geen strafrechtelijke veroordeling vereist, zoals in artikel 4:3. Van de schenker kan niet gevergd worden dat de schenking in stand moet blijven zolang geen strafrechtelijke veroordeling heeft plaatsgevonden.

5. Evenmin wordt geëist dat het misdrijf bedreigd wordt met een vrijheidsstraf van tenminste vier jaar, zoals in artikel 4:3. Ook bij minder ernstige misdrijven kan in beginsel van de schenker niet gevergd worden dat hij de schenking in stand dient te laten, behoudens de mogelijkheid voor de begiftigde om zich tegen de vernietiging in rechte te verweren met een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid.
6. Tenslotte geldt ook vernietigbaarheid in geval van een misdrijf tegen de naaste betrekkingen van de erflater. Ook hier geldt dat bij een dergelijk misdrijf instandhouding van de schenking veelal niet van de schenker gevergd kan worden. Onder naaste betrekkingen vallen te begrijpen de echtgenoot of andere levensgezel van de schenker, alsmede (andere) personen tot wie de schenker in een verhouding staat die te beschouwen valt als 'family life' in de zin van artikel 8 EVRM (Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden). Het verdient uit oogpunt van rechtszekerheid geen aanbeveling de kring van naaste betrekkingen ruimer op te vatten. Overigens valt niet geheel uit te sluiten dat in uitzonderlijke omstandigheden ook daarbuiten vernietiging van een schenking zou kunnen plaatsvinden wegens een misdrijf tegen een persoon in de omgeving van de erflater. Dat zou zich kunnen voordoen wanneer aanvaarding van het verweer dat deze persoon niet als 'naaste betrekking' valt te beschouwen, in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn (artikel 6:2, tweede lid).
7. Voor de toepassing van onderdeel c maakt het geen verschil of de onderhoudsverplichting van de begiftigde voortvloeit uit de wet of uit een overeenkomst.

Artikel 185

Dit artikel bevat een bepaling omtrent de verjaring van de bevoegdheid om in rechte beroep te doen op de vernietigbaarheid van de schenking in de in artikel 184 genoemde gevallen. De bepaling van het tweede lid geldt alleen bij de dood van de schenker; de dood van de begiftigde laat de bevoegdheid van de schenker om de overeenkomst te vernietigen onaangetast.

Artikel 186

1. De verruiming die de omschrijving van schenking in artikel 175 ten opzichte van het huidige BW heeft ondergaan, sluiten niet uit dat iemand een ander ook op andere wijze kan verrijken ten koste van eigen vermogen dan door middel van de daar omschreven overeenkomst om niet. Men denke in de eerste plaats aan handelingen die zich buiten de begiftigde om voltrekken zoals afstand van een beperkt recht ten voordele van een andere beperkt gerechtigde van lagere rang op hetzelfde goed, of betaling van andermans schuld, zonder dat dit met de andere beperkt gerechtigde, onderscheidenlijk met de debiteur overeengekomen is, voorts aan feitelijke handelingen zoals het bouwen van een huis met eigen bouw materiaal op andermans grond en het ten koste van eigen vermogen bouwrijp maken van andermans terrein.
2. Daarnaast dient in dit verband genoemd te worden overeenkomsten waarin een beding ten behoeve van een derde is opgenomen. Tussen

degene die bedingt en de derde behoeft daarbij geen overeenkomst van schenking te worden gesloten, terwijl de overeenkomst tussen de bedinger en de belover op zichzelf ook niet een overeenkomst van schenking in de zin van artikel 175 is.

3. Ook valt te denken aan het zogenaamde 'negotium mixtum cum donatione', waarvan hierboven in de toelichting op artikel 175 werd opgemerkt dat daarbij de overeenkomst in haar geheel niet voldoet aan de vereisten van artikel 175, terwijl daarbij toch van verrijking van een ander ten koste van eigen vermogen sprake is.

4. Ten aanzien van deze uiteenlopende gevallen verleent het onderhavige artikel aan de rechter de bevoegdheid de bepalingen van deze titel overeenkomstig toe te passen voor zover de strekking van de betrokken bepaling in verband met de aard van de handeling zich daartegen niet verzet. Hierdoor wordt voorkomen dat de voor schenkingen geschreven regels worden ontdoken in de vorm van zogenaamde materiële schenkingen. Het artikel vat deze bevoordelingshandelingen samen onder de benaming 'gift', een term die ook elders voor bevoordelingen in het algemeen wordt gebruikt (vergelijk artikel 1:88, eerste lid, onderdeel b, afdeling 4 van titel 5 van Boek 4 en artikel 6:5, derde lid). Het vormvereiste van artikel 175a is echter uitgezonderd; ook in het huidige recht geldt het vormvereiste enkel voor de formele schenking.

5. De in het tweede lid van het onderhavige artikel gegeven omschrijving van gift sluit zoveel mogelijk aan bij die van schenking in artikel 175. Het verschil bestaat voornamelijk hierin, dat het begrip 'gift' ruimer is dan 'schenking' en ook andere handelingen dan een overeenkomst om niet omvat.

6. De tweede volzin van het tweede lid gaat uit van de gedachte dat de begunstiging als zodanig nog geen gift oplevert. Een handeling dient, om als gift te kunnen worden gekwalificeerd en de daaraan verbonden rechtsgevolgen te verkrijgen, niet slechts de strekking van verrijking te hebben, doch dient mede te zijn uitgevoerd, of te hebben geleid tot een mogelijkheid voor de begunstigde om aanspraak te maken op de met de gift gemoeide prestatie. Aanspraak kunnen maken omvat zowel het vorderingsrecht met betrekking tot de prestatie als het – door aanvaarding van een derdenbeding – kunnen verwerven van zodanig vorderingsrecht.

7. De tweede volzin bewerkstelligt derhalve tevens dat in geval van een derdenbeding ook de aanwijzing van de derde een gift vormt, wanneer de begunstigde door aanvaarding van het beding zou worden verrijkt. Daarbij kan de aanvaarding van het derdenbeding besloten liggen in het aanspraak maken op de prestatie. Omgekeerd zal een aanwijzing als rechthebbende niet reeds vernietigbaar zijn, voordat zij door de begunstigde kan worden aanvaard.

8. Bij levensverzekeringen is het gebruikelijk dat een derde die is aangewezen als begunstigde, de aanwijzing tijdens het leven van de verzekeringnemer niet kan aanvaarden zonder diens toestemming. Zolang de verzekeringnemer alle touwtjes nog in handen houdt, strekt de aanwijzing van de begunstigde nog niet tot diens verrijking. Zodra echter de begunstigde tot aanvaarding kan overgaan, verkrijgt de aanwijzing alsnog de bedoelde strekking.

9. De gelijkstelling met een gift van een tot verrijking strekkende aanwijzing bij een derdenbeding is mede van betekenis voor de toepassing van de erfrechtelijke regels omtrent vermindering, terugvordering en verhaal. Ook hier geldt dat de aanwijzing blootstaat aan erfrechtelijke consequenties, zodra aanvaarding mogelijk is. Dat een aanwijzing ondanks overlijden van de bedinger niet aanvaard kan worden, zal zich overigens slechts zelden voordoen. Mocht de begunstigde willen ontkomen aan de erfrechtelijke gevolgen van de aanwijzing, dan heeft hij de mogelijkheid de aanwijzing af te wijzen (artikel 6:253, vierde lid).

Artikel 187

1. Artikel 186 verklaart de bepalingen van deze titel van overeenkomstige toepassing op andere giften dan schenkingen, voor zover de strekking van de betrokken bepalingen in verband met de aard van de handeling zich daartegen niet verzet. Tot de giften, niet zijnde schenkingen, behoort onder meer behoort het zogenaamde 'negotium mixtum cum donatione' (zie de toelichting bij artikel 175 en bij artikel 186); men denke aan een verkoop tegen een koopprijs die aanzienlijk onder de waarde van de zaak ligt of aan een schenking onder een 'last' die het karakter van een tegenprestatie heeft. Zo kan de verkoop van een bedrijf, met name aan een familielid, soms gedeeltelijk als een gift worden beschouwd, indien zij ver beneden de verkeerswaarde geschiedt. In het bijzonder in de landbouw wordt zo'n transactie niet als zodanig beschouwd, indien een rendabele exploitatie van dat bedrijf een hogere prijs niet toelaat, en tevens een beding is opgenomen dat het voordeel bij latere doorverkoop binnen een zekere termijn mede doet toekomen aan anderen die de verkoper even na staan in de familieverhouding. Van deze en soortgelijke omstandigheden zal het vaak afhangen, of van een 'negotium mixtum' sprake is. Verwant met het 'negotium mixtum' is de prestatie die ten dele als voldoening aan een natuurlijke verbintenis moet worden aangemerkt, doch die in haar totaal de perken daarvan te buiten gaat. Ook een zodanige prestatie behoeft enige nadere aandacht van de wetgever.

2. Voor deze belangrijke groepen van giften nu geeft het onderhavige artikel 187 enige nadere regels. Het eerste lid stelt voorop dat ook op de 'negotia mixta' de bepalingen van titel 7.3 in beginsel van toepassing zijn, doch zondert daarvan artikel 182 ter zake van onderbewindstelling uit. Bewind over een onverdeeld gedeelte van het geschonkene, overeenkomend met de bevoordeling komt hier niet in aanmerking; afgezien van dogmatische en praktische bezwaren zou zo'n bewind niet met de bedoeling van de schenker overeenstemmen. De mogelijkheid van bewind over de gehele prestatie is ongewenst, omdat verschillende bepalingen inzake de rechtsgevolgen van het bij uiterste wil of schenking ingestelde bewind daarop slecht zouden passen; men denke bijvoorbeeld aan artikel 4:154, waarvan de verhaalsregeling is gebaseerd op de veronderstelling dat van een loutere bevoordeling sprake is.

3. Een andere moeilijkheid doet zich bij deze categorie van giften voor waar het de toepassing van artikel 177 betreft. Dit eist voor de geldigheid van de schenking die bestemd is om pas na het overlijden van de schenker te worden uitgevoerd, een bevestigingsverklaring in de vorm waarin een legaat van de prestatie kan worden gemaakt. De strekking van deze

bepaling – te weten bescherming van de overige schuldeisers van de erflaters en van de somgerechtigden tegen bevoordelingen die voor de erflater tijdens zijn leven geen vermogensoffer vormen – brengt mee dat zij ook voor de onderhavige bevoordelingen moet gelden; het mag in beginsel geen verschil uitmaken of de erflater de bevoordeling op de voormelde wijze verricht of haar inkleedt als een legaat tegen inbreng van een bedrag dat onder de waarde van de zaak ligt. Dit maakt evenwel een aanvullende bepaling gewenst voor het geval de bevestigingsverklaring achterwege blijft, hetgeen in beginsel tot nietigheid van de gehele rechtshandeling zou leiden. Om deze te vergaande consequentie van de overeenkomstige toepasselijkheid van artikel 177 te vermijden, bevat het tweede lid een regeling die is geïnspireerd door de artikelen 3:54 en 6:230. Daartoe wordt allereerst de gift in het voormelde geval in afwijking van artikel 3:39 niet nietig, doch vernietigbaar verklaard. Vervolgens is bepaald dat de begiftigde alsdan de vernietiging kan voorkomen door tijdig het verschil tussen de waarde en de van hem bedongen prestatie op te leggen, en voorts kan de rechter in plaats van de vernietiging uit te spreken, de gevolgen van de rechtshandeling wijzigen.

4. Het derde lid bevat een soortgelijke oplossing voor het geval de gift vernietigbaar is op grond van artikel 178. Artikel 4:62, vierde lid, bevat dezelfde regel voor legaten in verband waarmee de legataris gehouden is een tegenprestatie te verrichten, de zogenaamde legaten tegen inbreng.

5. Het vierde lid breidt de toepasselijkheid van het eerste tot en met derde lid op handelingen uit die ten dele als gift, ten dele als nakoming van een natuurlijke verbintenis zijn te beschouwen. De toepassing is een overeenkomstige, onder meer omdat de begiftigde hier vaak geen tegenprestatie zal hebben verricht; alsdan is bij toepassing van het tweede lid, tweede volzin, niet van een aanvullende prestatie sprake. Dit doet echter niet af aan de mogelijkheid om de aan de vorige leden ten grondslag liggende gedachten ook op de onderhavige groep van giften toe te passen.

Artikel 188

1. Hierin wordt – in het belang van de rechtszekerheid – bepaald dat de aanwijzing als begunstigde van een sommenverzekering als gift moet worden aangemerkt, tenzij deze strekt tot nakoming van een verbintenis anders dan die uit schenking. Sommenverzekering zijn geenszins altijd als een gift te beschouwen: talloze sommenverzekeringen strekken tot voldoening aan een natuurlijke verbintenis, en ook zijn er, welke voldoening aan een in rechte afdwingbare verbintenis betekenen, zoals een pensioen- of alimentatieverbintenis en de nakoming van bedingen in kredietverlening. Verzekeringen van deze strekking worden door titel 7.3 niet geraakt.

2. De gift bij sommenverzekering schuilt in de begunstiging als zodanig. Deze begunstiging is de handeling die ertoe strekt een ander ten koste van eigen vermogen te verrijken. De verzekering betekent een vermogenswaarde waarover de verzekeringnemer door aanwijzing van een begunstigde, door afkoop of door belening kan beschikken. Door een ander dan zichzelf als begunstigde aan te wijzen, reserveert de verzekeringnemer, zij het wellicht herroepelijk, die vermogenswaarde voor

een ander. Daarbij doet niet terzake, of de begunstiging primair of subsidiair, herroepelijk of onherroepelijk is: volgens de omschrijving van artikel 186 komt het er immers op aan of de handeling waarin de gift bestaat, strekt tot verrijking. Aan deze strekking doet evenmin af, dat allerlei voorwaarden moeten zijn vervuld, eer de verzekering tot uitkering komt. Zo zal premiebetaling in het algemeen de vervulling van zo'n noodzakelijke voorwaarde zijn. De uitkering zelf is geen gift, omdat zij een handeling is die ten laste van de verzekeraar komt.

3. De strekking van het eerste lid is verder om de geldigheid van een begunstiging bij sommenverzekering te onttrekken aan de artikelen 177, 179, 181, 182 en 187. Zo pleegt zulk een begunstiging nu eenmaal niet te geschieden met een bevestiging bij notariële akte, de vorm die artikel 177 voor overige giften bij dode verlangt. Sommenverzekering is een in de maatschappij erkend instituut, dat zijn eigen regels heeft. Er bestaat geen goede reden toe om de rechtszekerheid daarvan op het spel te zetten door het stellen van formele vereisten die voor verkapte legaten wel wenselijk zijn.

4. In het tweede lid wordt wat betreft de waarde van de gift als maatstaf onverkort gekozen voor de waarde van de uitkering. Wanneer de waarde moet worden bepaald op een moment dat nog geen uitkering opeisbaar is, zal van de contante waarde van de uitkering of uitkeringen moeten worden uitgegaan. Zolang de aanwijzing nog niet kan worden aanvaard, heeft de begunstigde nog generlei vermogensrecht uit de verzekering doch hooguit een verwachting, zodat aan de gift nog geen waarde kan worden toegekend. De tweede volzin schrijft evenredigheid voor indien de begunstiging slechts ten dele als een gift – en voor de rest bij voorbeeld als voldoening aan een natuurlijke verbintenis – is te beschouwen.

5. Het derde lid houdt rekening met de mogelijkheid dat de begunstigde door de uitkering niet ten volle wordt gebaat. Soms is de verzekeraar bevoegd om bedragen op de uitkering in mindering te brengen, zoals een bedrag dat de verzekeringnemer krachtens belening van de polis verschuldigd kan zijn; voorts moet er rekening mede worden gehouden dat te zijner tijd ten laste van de verzekeringnemer verhaal op de verzekering zal kunnen worden genomen. Zulke bedragen komen ten volle in mindering op de gift.

ARTIKEL III (Aanpassing Boek 1 BW)

Algemeen

Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt ook een enkele verbetering aan te brengen die niet verband houdt met het nieuwe Boek 4 en titel 3 van Boek 7 BW.

Onderdeel 1 (artikel 1:16a BW)

Hier wordt voorzien in een leemte. De wet dient aan te geven waaruit de taken van de buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand bestaan; vergelijk artikel 1:16, eerste lid, tweede volzin. De taak van de buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand is strikt beperkt tot de voltrekking van huwelijken.

Onderdeel 2 (artikel 1:23b BW)

Ook hier wordt een leemte opgevuld. Voor de ontkenning van het vaderschap door de moeder, zie artikel 1:199, onderdeel b.

Onderdeel 3 (artikel 1:27 BW)

De termijn hier wordt op één lijn gebracht met de beroepstermijn in de Landsverordening administratieve rechtspraak en die in het nieuwe Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Onderdeel 4 (artikel 1:88 BW)

1. De twee wijzigingen hangen met elkaar samen. Het gaat om giften bij dode. Op de prestatie moet degene tot wiens verrijking de rechtshandeling strekt (na dode van de schenker-echtgenoot), wel al aanspraak kunnen maken, anders is van een gift geen sprake (artikel 7:186, tweede lid, tweede volzin). Ook een legaat wordt niet door artikel 1:88 getroffen. Op het tijdstip van de gift kan veelal wel de strekking worden vastgesteld dat de gift pas zal worden uitgevoerd na het overlijden van de schenker-echtgenoot, doch is niet zeker of de gift ondanks die strekking niet toch voor het overlijden zal worden uitgevoerd. Wanneer de schenker-echtgenoot op dit punt zekerheid wenst dat nakoming tijdens leven niet op bezwaren van de zijde van zijn echtgenoot kan stuiten, zal hij kunnen overwegen toestemming van de echtgenoot te vragen. Doet hij dat niet, en komt bij hem in een later stadium de wens op om de gift (vervroegd) uit te voeren, dan zal hij, ter voorkoming dat daardoor de schenking alsnog door de echtgenoot kan worden vernietigd, alsnog toestemming van de echtgenoot moeten vragen. Met andere woorden: het voorgestelde vierde lid van artikel 1:88 bewerkstelligt dat uitvoering bij leven van de schenker van een gift terzake des doods deze gift bij gebreke van toestemming van de echtgenoot alsnog vernietigbaar doet zijn.

2. Wat betreft sommenverzekering (tweede volzin van het nieuwe vierde lid) geldt dat voor de aanwijzing van een begunstigde die tijdens het leven van de echtgenoot-verzekeringnemer niet is aanvaard en die evenmin kan worden aanvaard, geen toestemming van de andere echtgenoot nodig is. De aanwijzing is dan overigens ook geen gift, blijkens artikel 7:188, eerste lid (in het voetspoor van artikel 7:186, tweede lid, tweede volzin). Kan de aanwijzing tijdens het leven van de verzekeringnemer worden aanvaard, dan dient de echtgenoot van de verzekeringnemer de gift te kunnen vernietigen, omdat dan het vermogen van de verzekeringnemer nog tijdens zijn leven belast wordt met de premies of koopsom, zónder dat daartegenover de mogelijkheid staat om de met de verzekering gemoeide waarde, door wijziging van de begunstiging of door afkoop van de verzekering, te benutten.

3. Sommenverzekeringen zijn overigens, ook al is de aanwijzing van een begunstigde aanvaard of kan deze worden aanvaard, geenszins altijd een gift. Veel strekken tot voldoening aan een natuurlijke verbintenis, en ook zijn er die voldoening aan een in rechte afdwingbare verbintenis betekenen, zoals een pensioen- of alimentatieverbintenis en de nakoming van bedingen in kredietverlening (artikel 7:188, eerste lid, eerste volzin, slot).

Onderdeel 5 (artikel 1:43a BW)

1. Men zie artikel 4:43, eerste lid. Denkbaar is dat een bejaarde man door een veel jongere vrouw en een bejaarde vrouw door een veel jongere man wordt verleid tot het doen van schenkingen of andere giften, tot makingen en tot het aangaan van een huwelijk in gemeenschap van goederen. Zie wat het laatste betreft, HR 7-12-1990, NJ 1991, 593, in welk geval een homoseksuele verpleger (in het geheim) in wettelijke gemeenschap van goederen trouwde met een oudere hulpbehoevende rijke vrouw die hij verzorgde en vervolgens vermoorde teneinde de helft van haar vermogen te bemachtigen. De Hoge Raad achtte in dit geval een verdeling bij helfte van de door de dood van de vrouw ontbonden huwelijksgemeenschap onaanvaardbaar naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid.

2. Voor schenkingen en andere giften is in artikel 7:176, in verbinding met artikel 7:186, voorzien in een waarborg. Wordt beroep gedaan op misbruik van omstandigheden, dan berust de bewijslast van het tegendeel in beginsel op de begiftigde. Misbruik van omstandigheden is, zoals reeds bij artikel 43 vermeld, volgens artikel 3:44, vierde lid, aanwezig 'wanneer iemand die weet of moet begrijpen dat een ander door bijzondere omstandigheden, zoals noodtoestand, af-han-kelijkheid, lichtzinnigheid, abnormale geestestoestand of onervarenheid, bewo-geen wordt tot het verrichten van een rechtshande-ling, het tot stand komen van die rechtshandeling bevordert, ofschoon hetgeen hij weet of moet begrijpen hem daar-van zou behoren te weerhouden.'

3. Vanuit de praktijk is, mede in verband met het vervallen van de legitieme portie, de wens uitgesproken dat een beroep op misbruik van omstandigheden, onder omstandigheden, ook mogelijk wordt gemaakt ten aanzien van huwelijken in gemeenschap van goederen. Hierin voorziet het onderhavige artikel 1:92a. Het moet gaan om een kort kinderloos huwelijk (vergelijk ook, in geheel ander verband, artikel 1:32a en het reeds bestaande artikel 1:157, zesde lid). Niet wordt voorzien in vernietiging van het huwelijk. De onmiddellijk belanghebbenden (meestal: de kinderen die erfgenaam of legataris zijn) kunnen echter vorderen dat de rechter wegens misbruik van omstandigheden de huwelijksvermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk uitsluit of beperkt; men denke vooral aan de algemene gemeenschap van goederen, maar ook de werking van een verrekenbeding kan door de rechter eventueel worden ontkracht. Artikel 4:54 inzake verjaring en verval wordt van overeenkomstige toepassing verklaard.

4. Het onderhavige artikel 1:92a betreft een beroep door de onmiddellijk belanghebbenden (meestal: de kinderen) op misbruik van omstandigheden na het overlijden van de echtgenoot-erflater in een kort kinderloos huwelijk. Aan de echtgenoot zelf behoort tijdens leven, na echtscheiding, ook een dergelijk beroep daarop toe te komen, mits het gaat om een kort kinderloos huwelijk. Daarin voorziet het voorgestelde artikel 1:152 (zie hierna).

5. Zowel in artikel 4:43, eerste lid, tweede volzin, als in het onderhavige artikel 1:92a als in artikel 1:152 geldt dezelfde omkering van de bewijslast als bij schenkingen en andere giften (artikel 7:176 jo 7:186).

Onderdeel 6 (artikel 1:94 BW)

Als een goed dat in ieder geval als hoogst persoonlijk buiten de gemeenschap van goederen valt, behoort ook het vruchtgebruik te gelden dat de overlevende echtgenoot uit een vorig huwelijk te toegevalen krachtens afdeling 2 van titel 3 van Boek 4. Voorts is tegemoetgekomen aan de wens van het notariaat – mede met het oog op de problematiek van de onverdeelde boedels – dat ook erfenissen enz. van vóór het huwelijk (dus niet alleen erfenissen enz. tijdens het huwelijk, zoals onder het huidige recht) buiten de gemeenschap vallen. Tenslotte is de omschrijving van de hier bedoelde uitgesloten erfrechtelijke verkrijgingen verbeterd.

Onderdeel 7 (artikel 1:108 BW)

De wijziging van artikel 1:108, eerste lid, is ingegeven door het feit dat de regels van vereffening in afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 mede van toepassing zijn op andere dan onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschappen. Het derde lid kan vervallen in verband met het nieuwe artikel 4:218.

Onderdeel 8 (Afdeling 2 van titel 8 van Boek 1 BW)

De huwelijksgift kan worden geschrapt. De desbetreffende bepalingen zijn van gering praktisch belang. Voorts zou van handhaving een grote complicerende werking uitgaan op Boek 4. Ook het verbod van giften tussen echtgenoten (het huidige artikel 7A: 1697) komt te vervallen. De aanduiding 'Afdeling 1' en het opschrift daarvan zijn gehandhaafd aangezien het voornemen bestaat binnen afzienbare tijd, in het kader van de herziening van het huwelijksvermogensrecht een nieuwe afdeling 2, inzake verrekenbedingen, voor te stellen.

Onderdeel 9 (artikel 1:152)

1. Men zie het voorgestelde artikel 4:43, eerste lid, en artikel 1:92a en de toelichtingen daarbij. Zoals gezegd, is denkbaar dat oudere mannen door veel jongere vrouwen en oudere vrouwen door veel jongere mannen worden verleid tot het doen van giften, tot makingen en tot het aangaan van een huwelijk in gemeenschap van goederen. Zie wat het laatste betreft HR 7-12-1990, NJ 1991, 593, in welk geval een homoseksuele verpleger (in het geheim) in wettelijke gemeenschap van goederen trouwde met een oudere hulpbehoevende rijke vrouw die hij verzorgde en vervolgens vermoorde teneinde de helft van jaar vermogen te bemachtigen. De Hoge Raad achtte in dit geval een verdeling bij helfte van de door de dood van de vrouw ontbonden huwelijksgemeenschap onaanvaardbaar naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid.
2. Voor schenkingen en andere giften is in artikel 7:176, in verbinding met artikel 7:186, voorzien in een waarborg. Wordt beroep gedaan op misbruik van omstandigheden, dan berust de bewijslast van het tegendeel in beginsel op de begiftigde. Misbruik van omstandigheden is volgens artikel 3:44, vierde lid, aanwezig 'wanneer iemand die weet of moet begrijpen dat een ander door bijzondere omstandigheden, zoals noodtoestand, af-han-kelijkheid, lichtzinnigheid, abnormale geestestoestand of onervarenheid, bewo- gen wordt tot het verrichten van een rechtshande-ling, het tot stand komen van die rechtshandeling

bevordert, ofschoon hetgeen hij weet of moet begrijpen hem daar-van zou behoren te weerhouden.'

3. In het onderhavige artikel 1:152 wordt voorgesteld dat in geval van een kort kinderloos huwelijk in de echtscheidingsprocedure door de echtgenoot zelf beroep kan worden gedaan op misbruik van omstandigheden met het oog op de huwelijksvermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk, met name de boedelmenging bij gemeenschap van goederen. Ook hier geldt, door de toepasselijkheid van artikel 7:176, een omkering van de bewijslast.

Onderdeel 10 (artikel 1:157)

De formulering van het begin van het zesde lid wordt, wat betreft de korte kinderloze huwelijken, op één lijn gebracht met die van het nieuwe artikel 1:152 (en het nieuwe artikel 4:32a). Een materiële wijziging wordt hiermee niet aangebracht.

Onderdeel 11 (artikel 1:159 BW)

Hier wordt een leemte opgevuld; vergelijk over de bepaling HR 13-10-1978, NJ 1979, 242.

Onderdeel 12 (artikel 1:165 BW)

Deze bepaling wordt, wat de termijn van voortgezette bewoning betreft, op één lijn gebracht met artikel 4:28, eerste lid.

Onderdeel 13 (artikel 1:275 BW)

Ook hier wordt een leemte opgevuld. Het gaat hier om het blokkaderecht van een pleegouder. Het spreekt van zelf dat bij de voogdijbenoeming aan benoeming van de pleegouder de voorkeur moet worden gegeven.

Onderdeel 14 (artikel 1:292 BW)

De woorden kunnen vervallen in verband met de regels ten aanzien van de uiterste wilsbeschikking in Boek 4.

Onderdeel 15 (artikel 1:353 BW)

Dit artikel wordt vervangen door artikel 4:194 behoudens voorzover het de in artikel 1:105 bedoelde afstand van een ontbonden huwelijksgemeenschap betreft.

Onderdeel 16 (artikel 1:395a BW)

De grens van vijftintig jaren is ontleend aan Caricom modelwetgeving. Men zie de toelichting bij artikel 4:35.

Onderdeel 17 (artikel 1:406b BW)

Deze bepaling kan vervallen in verband met artikel 4:35.

Onderdeel 18 (artikel 1:408a BW)

Hier wordt een misslag hersteld: artikel 1:394 heeft geen derde en vierde lid.

Onderdeel 19 (artikel 1:441 BW)

Het gaat hier om een terminologische aanpassing aan Boek 4.

Onderdeel 20 (artikel 1:442 BW)
Hier wordt een mislag hersteld.

ARTIKEL IV (Aanpassing Boek 2 BW)

Onderdeel 1 (artikel 2:52 BW)
Deze bepaling past beter in het erfrecht en is daarom overgebracht naar artikel 4:135; vergelijk artikel 2:288 van het Nederlandse BW.

Onderdelen 2 en 3 (artikelen 2:112 en 2:212 BW)

1. Het tweede lid van genoemde artikelen bevat de hoofdregel dat het stemrecht op de aandelen bij de aandeelhouder blijft en niet aan de vruchtgebruiker toekomt. Voor het bijzonder vruchtgebruik dat de langstlevende echtgenoot zich kan voorbehouden bij overdracht van nalatenschapsgoederen aan een kind dat zijn wilsrecht als bedoeld in de artikelen 4:19 en 21 uitoefent past in het algemeen een uitzondering. De langstlevende echtgenoot behoort in beginsel zoveel mogelijk bevoegd te blijven tot uitoefening van de rechten, verbonden aan de in vruchtgebruik gehouden aandelen. Dit past bij het karakter van de regeling van afdeling 1 van titel 3 van Boek 4 (de 'wettelijke verdeling'), dat ertoe strekt de langstlevende zoveel mogelijk in staat te stellen voort te leven als voorheen.
2. Voor het vruchtgebruik dat de echtgenoot op grond van afdeling 2 van titel 3 van Boek 4 kan verwerven, ligt een uitzondering op de hoofdregel van het tweede lid niet voor de hand. De uitoefening van het stemrecht door de hoofdgerechtigden zal echter geen afbreuk mogen doen aan het vruchtgebruik van de echtgenoot.

ARTIKEL V (Aanpassing Boek 3 BW)

Onderdeel 1 (artikel 3:17 BW)
Hier vindt een aanpassing aan het nieuwe Boek 4 plaats.

Onderdeel 2 (artikel 3:168 BW)

Nu afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 mede een regeling inhoudt van het bewind dat is ingesteld in een gemeenschappelijk belang, past verwijzing naar de bepalingen van deze afdeling beter dan verwijzing naar bepalingen van titel 19 van Boek 1. De nadere bepalingen met betrekking tot de beloning en de verplichting tot het stellen van zekerheid stemmen overeen met artikel 1:436, tweede lid, en artikel 1:447. Aan de in het derde en vierde lid van artikel 1:435 vervatte regels over wie tot bewindvoerder benoemd wordt, welke in artikel 4:157 niet voorkomen, bestaat bij artikel 168 geen behoefte. Ingevolge artikel 4:158 kan de rechter, voor het geval dat er meer bewindvoerders zijn, ook een taakverdeling voorschrijven. Artikel 4:166 bepaalt, anders dan artikel 1:438, eerste lid, de rechthebbende(n) mede bevoegd tot gewoon onderhoud en handelingen die geen uitstel kunnen lijden. De verwijzing in artikel 1:448 naar artikel 1:384 betreffende de gevolgen van een curatele als de beschikking in

appel of cassatie vernietigd wordt, kan gemist worden, nu het bewind slechts ziet op het beheer en in beginsel niet mede op beschikking. Voor het geval van overlijden van de bewindvoerder bepaalt artikel 4:165, anders dan artikel 1:448, dat de erfgenamen gehouden zijn de rechter te verzoeken om benoeming van een nieuwe bewindvoerder.

Onderdeel 3 (artikel 3:193 BW)

1. Hierin wordt voorgesteld ter bescherming van schuldeisers, zowel die van de gemeenschap – zie artikel 3:192 – als die van de deelgenoten, een vereffening mogelijk te maken. Daartoe wordt aan de regel van artikel 4:204, aanhef en onderdelen b en c, een algemene strekking gegeven (eerste en tweede lid van het onderhavige artikel 3:193). De genoemde onderdelen van artikel 4:204 behouden daarnaast hun waarde voor het geval er één erfgenaam is.

2. In het derde lid wordt van de toepasselijkheid van de vereffening van Boek 4 uitgezonderd de ontbonden gemeenschap van een maatschap of vennootschap. Dit houdt verband met het voornemen om voor vennootschap en de maatschap een eigen vereffening van Boek 4 op te nemen in het thans in voorbereiding zijnde voorstel voor titel 7.13 BW (vennootschap). Voor deze gemeenschappen wordt vooralsnog de thans geldende regeling van verzet door een schuldeiser tegen verdeling van de gemeenschap gehandhaafd.

Onderdeel 4 (Artikel 3:204 BW)

Het artikel kan nu in het licht van afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 (testamenteer bewind) vervallen. Krachtens artikel 7:182 zijn de bepalingen van deze afdeling in beginsel van overeenkomstige toepassing op een bewind over geschonken goederen.

Onderdeel 5 (artikel 3:215 BW)

Mede wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat de bevoegdheid tot vervreemding en vertering na de vestiging wordt verleend (vergelijk artikel 4:23, tweede lid).

Onderdeel 6 (artikel 3:219 BW)

De wijziging sluit aan bij de wijziging van de artikelen 2:112 en 2:212 (zie hiervóór); tevens wordt rekening gehouden met artikel 5:123.

Onderdeel 7 (artikel 3:221 BW)

Nu afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 een meer uitgewerkte regeling van het bewind in het belang van een ander inhoudt, past een verwijzing naar de bepalingen van deze afdeling beter dan een naar bepalingen van titel 19 van Boek 1. In aanvulling op hetgeen hiervoor bij artikel 3:168 is opgemerkt, verdient nog het volgende opmerking. Aan een expliciete bepaling dat de bewindvoerder zorgdraagt voor doelmatige belegging van de bewindsgoederen, behalve voor zover deze voor de verzorging van de rechthebbende behoren te worden aangewend (artikel 1:441, eerste lid, tweede volzin) bestaat geen behoefte, nu het beheer van een voor belegging bestemd vermogen de bevoegdheid tot daarvoor geëigende beschikkingshandelingen omvat, terwijl uit de strekking van het bewind

kan worden afgeleid in hoeverre een deel van de goederen voor de verzorging van de rechthebbende zal moeten worden aangewend. De regeling van artikel 1:441, vierde lid, betreffende verdeling van goederen waarvan een onverdeeld aandeel tot het bewind behoort, wordt vervangen door de vergelijkbare regeling van artikel 4:170. De verwijzing naar artikel 1:449 is vervangen door een verwijzing naar artikel 4:177, eerste lid, en door toevoeging van de derde volzin, die is ontleend aan artikel 3:168, vijfde lid, laatste volzin. De eveneens uit de verwijzing naar artikel 1:449 voortvloeiende regel dat het vruchtgebruikbewind eindigt door de dood of ondercuratelestelling van de vruchtgebruiker, keert niet terug. Dat de dood van de vruchtgebruiker het einde van het bewind meebrengt, vloeit reeds voort uit het feit dat alsdan het vruchtgebruik zelf eindigt. De ondercuratelestelling van de betrokkene hoeft niet automatisch te leiden tot het einde van het bewind, aangezien het vruchtgebruikbewind niet – zoals de curatele – is ingesteld in het belang van de hoofdgerechtigde. In voorkomende gevallen kan de rechter het bewind wel met het oog op de ondercuratelestelling opheffen.

Onderdeel 8 (artikel 3:288 BW)

In onderdeel b wordt voorgesteld de uitdrukking 'de stand en het fortuin van de overledene' te moderniseren overeenkomstig artikel 4:7.

ARTIKEL VI (Aanpassing Boek 6 BW)

Artikel 249 van Boek 6 regelt onder meer de rechtsgevolgen van overeenkomsten na het overlijden van een partij. De uit een overeenkomst na het overlijden nog voortspruitende verbintenissen leveren geen nalatenschapsschulden op in de zin van artikel 4:7. In geval van de wettelijke verdeling dienen deze nieuwe schulden niet op de gezamenlijke erfgenamen te komen rusten, doch slechts op de echtgenoot. Evenzo dienen aan de overeenkomst verbonden bevoegdheden, zoals bijvoorbeeld de opzeggingsbevoegdheid van degene die een aannemer na diens overlijden als partij bij de aannemingsovereenkomst opvolgt, in beginsel toe te komen aan de langstlevende echtgenoot. De bepaling laat ruimte om in concrete gevallen anders te oordelen, wanneer zulks uit de overeenkomst voortvloeit. Vanzelfsprekend kan ook uit een andere wettelijke bepaling voortvloeien dat de tweede volzin toepassing mist. Onder de in de tweede volzin bedoelde kinderen zijn mede begrepen stiefkinderen die op de voet van artikel 4:27 door de erfflater als eigen kinderen in de wettelijke verdeling zijn betrokken. Tenslotte zij nog vermeld dat wanneer de wettelijke verdeling slechts op een gedeelte van de nalatenschap betrekking heeft, bijvoorbeeld omdat de erfflater voor een (ander) deel van de nalatenschap een derde tot erfgenaam heeft benoemd, de rechtsgevolgen van de overeenkomst gelden voor de echtgenoot en de derde samen.

ARTIKEL VII (Aanpassing Boek 7 BW)

Indien de echtgenoot de nalatenschap ingevolge de wettelijke verdeling van artikel 4:13 verwerft en daarmee tevens verplicht wordt tot voldoening

van alle nalatenschapsschulden, dient deze voor de uitoefening van de in artikel 7:423, tweede lid, tweede volzin, bedoelde bevoegdheid tot opzegging van de overeenkomst van lastgeving niet afhankelijk te zijn van de medewerking van de overige erfgenamen. De wijziging met betrekking tot de agentuurovereenkomst heeft dezelfde achtergrond.

ARTIKEL VIII (Aanpassing Boek 7A BW)

Onderdelen 1, 2 en 4 (artikelen 7A:1615m, 7A:1624 en 7A:1762 BW)
De wijzigingen betreffende de arbeidsovereenkomst, aanneming van werk en bruiklening hebben dezelfde strekking als die van de artikelen 7:423 en 438 (zie hiervóór).

Onderdeel 3 (Tiende titel van Boek 7A BW)

Deze bepaling bewerkstelligt de afschaffing van de oude regeling van de schenkingsovereenkomst.

ARTIKEL IX (Aanpassing Landsverordening op het Notarisambt)

Onderdeel 1 (artikel 27a LN)

Men vergelijk artikel 4:93 BW volgens welk artikel een uiterste wil bij dezelfde akte door twee of meer personen gemaakt nietig is. Het gevaar dat de erflater meent een uiterste wil niet eenzijdig te kunnen herroepen, is het meest klemmend in het geval van een gezamenlijke uiterste wil. Bij een combinatie met andere rechtshandelingen lijkt dit gevaar minder groot, zeker als het gaat om andere eenzijdige rechtshandelingen van de erflater. De sanctie van nietigheid is dan minder op zijn plaats. Waar artikel 4:93 BW het oog heeft op een specifiek, nauwkeurig omschreven, geval, kan het voorgestelde artikel 27a LN daarentegen betrekking hebben op een veel ruimere categorie gevallen, waarbij ook niet op voorhand kan worden uitgesloten dat zich grensgevallen kunnen voordoen. Ook dat pleit ertegen ook deze gevallen met nietigheid te bedreigen. Er is de voorkeur aan gegeven de bepaling ruim te formuleren, zodat het verbod betrekking heeft op alle andere rechtshandelingen dan uiterste wilsbeschikkingen, dus zowel overeenkomsten als eenzijdige rechtshandelingen (zoals een aanbod tot schenking na dode, de aanvaarding daarvan, enz.). Tevens dient het irrelevant te zijn of het gaat om een partijverklaring (van de erflater of van een ander) of om een door de notaris geconstateerde handeling. Dit alles strookt met de ratio van de bepaling, zijnde de wenselijkheid om uiterste wilsbeschikkingen zo duidelijk mogelijk van andere rechtshandelingen te onderscheiden, zulks met het oog op de in artikel 4:42 BW geregelde rechtsgevolgen. De sanctie op overtreding van de bepaling is te vinden in Hoofdstuk VI (Toezicht) van de Landsverordening op het Notarisambt. Overigens is in het ontwerp Gerechtelijke vaststelling van het vaderschap voorgesteld de erkenning van een kind bij notariële akte af te schaffen.

Onderdeel 2 (artikel 28 LN)

Hierin wordt de verplichting om getuigen aanwezig te doen zijn geschrapt. In de praktijk heeft het voorschrift weinig betekenis ('open deurtje'). In Nederland is het voorschrift voor alle notariële akten reeds in 1971

afgeschaft, maar toen gehandhaafd voor testamenten (zie hierna de geciteerde beschouwingen van de Hoge Raad). In Boek 4 is het voorschrift ook voor testamenten geschrapt. De notaris is vrij om wel getuigen in te schakelen, omdat hij bijvoorbeeld moeilijkheden vreest voor de toekomst. Niet-naleving van het huidige voorschrift leidt ook niet tot nietigheid, blijktens HR 13-1-2006, NJ 2008, 545. De Hoge Raad overwoog:

'3.6.1 Voor de beantwoording van de vraag of naar het in 1990 geldende recht aan het verzuim van een juiste naleving van het voorschrift van de verplichte aanwezigheid van de getuigen bij het verlijden van een openbaar testament de civielrechtelijke sanctie van nietigheid of vernietigbaarheid van het testament was verbonden, is het volgende van belang.

3.6.2 Het oorspronkelijke voorschrift dat getuigen aanwezig dienden te zijn bij het verlijden van alle notariële akten is reeds bij de Wet van 8 december 1971 afgeschaft. Daartoe was redengevend dat de aanwezigheid van getuigen daarbij in het algemeen weinig nut heeft. In de Wet op het Notarisambt is het vereiste toen alleen nog gehandhaafd voor akten houdende uiterste wilsbeschikkingen (zie de conclusie van de Advocaat-Generaal onder 10).

Met de invoering van het huidige erfrecht is met ingang van 1 januari 2003 het bedoelde getuigenvoorschrift vervallen (art. 4:94 BW), met dienovereenkomstige aanpassing van de Wet op het Notarisambt (art. 39). De wet laat tevens toe dat de erflater bij onderhandse akte zijn uiterste wil maakt, mits hij deze ondertekend bij een notaris in bewaring geeft en verklaart dat het aangeboden stuk zijn uiterste wil weergeeft (art. 4:95 BW).

3.6.3 In de parlementaire voorbereiding van het nieuwe erfrecht is sinds geruime tijd de opvatting gehuldigd dat het getuigenvoorschrift bij een (openbaar) testament redelijke zin ontbeert en moet worden afgeschaft. De afschaffing van dit vormvereiste bij akten houdende uiterste wilsbeschikkingen was reeds in het Ontwerp-Meijers opgenomen. De Memorie van Antwoord (Kamerstukken II 1962-1963, 3771, nr. 6, p. 36) houdt daaromtrent in:

"Het rapport van de commissie, ingesteld door de Broederschappen der Notarissen in Nederland en der Candidaat-notarissen, vermeldt bij artikel 4.3.5.3 het volgende:

"Voor de uiterste wil bij openbare akte stelt de wet een aantal bijzondere formaliteiten, m.a.w. formaliteiten, die niet voor de notariële akte in het algemeen gelden. Het doel van deze bijzondere formaliteiten is, dat de erflater zonder beïnvloeding zijn uiterste wil maakt en dat de notaris zich zelf zo nauwkeurig mogelijk van de wil van de erflater vergewist, verg. H.R. 14 maart 1958 N.J. 400. Het voorschrijven van deze formaliteiten miskent de notariële functie. Dat de uiterste wil bij notariële akte tot stand komt is voldoende waarborg, dat de akte de ware wil van de erflater weergeeft. Bovendien, de wet laat toe dat de erflater zijn uiterste wil buiten de tegenwoordigheid van de notaris en de getuigen onder alle mogelijke beïnvloeding van derden maakt. Voldoende is, dat hij de uiterste wil bij de notaris in bewaring geeft en daarbij verklaart dat dit stuk zijn uiterste wil bevat. Het op straffe van nietigheid of vernietigbaarheid voorschrijven van formaliteiten opent enkel maar de mogelijkheid van

chicaneuze procedures. In de laatste jaren heeft de Hoge Raad in zijn arresten van 22 april 1955 N.J. 403 en 14 maart 1958 N.J. 400 tweemaal het openbaar testament gered. Ware de Hoge Raad met de lagere rechters medegegaan, zo zouden we in Nederland dezelfde ontwikkeling hebben gezien als in Frankrijk: de verdringing van het openbaar testament door het olografisch testament. Het enige verschil zou zijn, dat in Frankrijk de notaris als vertrouwensman en in Nederland de notaris als notaris het olografisch testament in depôt neemt. De Commissie dringt er dan ook op aan, dat voor het openbaar testament geen andere formaliteit dan die van de notariële akte zal worden voorgeschreven."

De ondergetekende heeft deze suggestie gevolgd."

3.6.4 Deze zienswijze, die aan de hiervoor in 3.6.2 aangeduide bepalingen van het huidige erfrecht ten grondslag ligt, wordt in ieder geval sedert het Ontwerp-Meijers in de rechtskundige literatuur algemeen gedeeld.

Hierbij geldt in de eerste plaats dat het vormvoorschrift de notariële functie miskent, omdat de waarborg dat de akte de werkelijke wil van de erflater weergeeft voldoende is gelegen in de totstandkoming bij notariële akte, voor welke akten de verplichte aanwezigheid van getuigen bij gebrek aan nut reeds geruime tijd was afgeschaft. In de tweede plaats wordt erkend dat het belang dat met het voorschrift zou kunnen zijn gediend, te weten controle door de getuigen of de verklaarde wil van de erflater strookt met zijn werkelijke wil, door dit voorschrift realiter niet op enigszins zinvolle wijze kan worden behartigd.

Voorts verdient aantekening dat uit de vanouds bestaande mogelijkheid dat een holografische uiterste wil kon worden gemaakt (art. 979 (oud) BW) - die dus buiten de tegenwoordigheid van de notaris en de getuigen totstandkomt - kan worden afgeleid dat de bedoelde controle geen algemene wezenlijke voorwaarde voor een geldige totstandkoming van een uiterste wil is.

Ten slotte verdient opmerking dat in de praktijk van het tuchtrechtelijk toezicht op de beroepsuitoefening van het notariaat de niet-naleving van het vormvoorschrift als een tuchtrechtelijk verzuim wordt beschouwd, maar dat is voor de hier te beantwoorden vraag naar de civielrechtelijke gevolgen daarvan slechts van beperkte betekenis. Bij de tuchtrechtelijke beoordeling van het handelen van een notaris is vooral van belang dat een notaris zijn opdrachtgever niet behoort bloot te stellen aan het risico dat een door hem verleden akte wegens niet-inachtneming van een vormvoorschrift als het onderhavige niet het beoogde gevolg heeft. In dit geding staat evenwel dit laatste nu juist ter beoordeling.

3.6.5 Tegen de achtergrond van het voorgaande moet worden aanvaard dat onder het vóór 1 januari 2003 geldende erfrecht in een geval als het onderhavige het bij notariële akte verleden openbaar testament niet nietig of vernietigbaar is wegens de enkele omstandigheid dat het getuigenvoorschrift van art. 985 en 986 (oud) BW niet op de juiste wijze is nageleefd doordat de getuigen niet daadwerkelijk in de passeerkamer aanwezig waren. In zoverre kan op het daaraan door art. 1000 (oud) BW verbonden gevolg van nietigheid van het testament in een procedure als de onderhavige geen beroep worden gedaan.'

Onderdeel 3 (artikel 42 LN)

Hier vindt ten aanzien van de noodtestamenten een vernumming plaats.

Onderdelen 4 en 5 (artikelen 44 en 44a LN)

Huidige artikel 44, vierde lid, en huidige artikel 44a

1. Ter gelegenheid van de invoering van de Boeken 3, 5 en 6 nieuw BW in 2001 is als uitgangspunt gekozen dat verklaringen van erfrecht (voor zover niet onderhands opgemaakt) en kadasterverklaringen niet zonder meer als authentieke akten kunnen worden beschouwd, met als gevolgtrekking dat de hierbedoelde verklaringen ook niet aangeduid behoren te worden als 'notariële akten' (P.B. 2001, no. 24). Dat zou namelijk verwarring kunnen opleveren ten opzichte van de bepalingen uit Boek 3 BW en de Landsverordening openbare registers die van 'notariële akten' spreken, en waarbij bedoeld is een akte die authentiek is, omdat zij notarieel is, zulks ter onderscheiding van authentieke akten van andere ambtenaren. In het wettelijk systeem zijn verklaringen van erfrecht en registerverklaringen dan ook géén notariële akten, ook niet als zij wel in de vorm van een minuut-akte zijn opgemaakt. Om die reden is in artikel 44a LN voor al deze verklaringen een eigen regeling gegeven, waarbij een aantal bepalingen over notariële akten van overeenkomstige toepassing is verklaard.

2. Bij nader inzien kan dit wettelijk systeem, dat als verwarrend wordt ervaren, beter worden verlaten. Nu het hier gaat om door een notaris opgemaakte akten waaraan de wet bepaalde vormvereisten stelt, ligt aanvaarding als authentieke akte in de rede (vergelijk artikel 135, tweede lid, Rv). Er bestaat geen bezwaar tegen om in notariële vorm opgemaakte verklaringen van erfrecht en registerverklaringen te beschouwen als authentieke c.q. notariële akten, mits daarbij maar duidelijkheid bestaat over de in het derde lid van het huidige artikel 44a LN geregelde bewijskracht en over de mogelijkheid van tenuitvoerlegging van de verklaringen. Aan erkenning als notariële akten behoeft niet in de weg te staan dat de verklaringen in belangrijke mate feitelijke gevolgtrekkingen en rechtskundige oordelen inhouden. Ook in andere notariële akten, in het bijzonder in proces-verbaal-akten, worden in de praktijk namelijk – zij het in mindere mate dan in notariële verklaringen – wel gevolgtrekkingen en rechtskundige oordelen opgenomen. Door de erkenning als notariële akten is het niet langer nodig om de in artikel 44a, eerste en tweede lid, LN genoemde bepalingen van overeenkomstige toepassing te verklaren, nu deze daarmee immers rechtstreeks van toepassing zijn.

3. Voor behoud van de mogelijkheid van een verklaring in erfrecht in onderhandse vorm (artikel 44, vierde lid, LN) is bij dit alles onvoldoende grond. Het vervallen van deze mogelijkheid leidt tot een eenvoudiger systematiek, terwijl daaraan voor degene die een zodanige verklaring nodig hebben geen extra kosten van betekenis zijn verbonden. Dat verklaringen van erfrecht voortaan nog slechts als notariële akte zullen kunnen worden opgemaakt blijkt, behalve uit het vervallen van het vierde lid van artikel 44, eerste lid, LN nog uit het nieuwe artikel 4:188 BW. Ten aanzien van de kadasterverklaringen wordt de eis van een notariële akte in artikel 37, eerste lid, Landsverordening openbare registers neergelegd (zie hierna).

4. In het thans geldende derde lid van artikel 44a LN is de gelijkstelling geregeld van verklaringen van erfrecht en kadasterverklaringen met

authentieke akten voor wat betreft de uitwendige bewijskracht en de bewijskracht van de daarin gerelateerde verrichtingen en waarnemingen van de notaris. Uit deze beperkte gelijkstelling vloeit tevens voort dat de verklaringen niet als authentieke akten kunnen gelden voor wat betreft de mogelijkheid van tenuitvoerlegging op de voet van artikel 430 Rv. Voor wat de bewijskracht betreft bestaat bij erkenning van notariële verklaringen als notariële akten niet langer behoefte aan de regel van het derde lid. Met name zal ook naar de algemene regel van artikel 136, eerste lid, Rv geen dwingende bewijskracht toekomen aan door de notaris aan zijn waarnemingen en verrichtingen verbonden feitelijke gevolgtrekkingen en rechtskundige oordelen. Voor wat de mogelijkheid van tenuitvoerlegging betreft wordt aangenomen dat notariële verklaringen zich ook zonder een nadere wettelijke regel niet lenen voor tenuitvoerlegging, met name omdat deze verklaringen niet als partij-akte kunnen gelden. Om iedere twijfel op dit punt weg te nemen wordt voorgesteld in het derde lid van artikel 49 LN te bepalen dat van deze verklaringen geen grossen mogen worden afgegeven.

5. Samenvattend leidt het vervallen van het huidige artikel 44, vierde lid, LN en de huidige inhoud van artikel 44a LN er derhalve toe dat verkaringen van erfrecht voortaan niet langer onderhands kunnen worden opgemaakt en dat de notariële verklaring wordt aanvaard als notariële (authentieke) akte, zonder dat dit gevolgen heeft voor de bewijskracht van de verklaring of mogelijkheid van tenuitvoerlegging.

Nieuwe artikel 44a LN

Aan artikel 44a LN is (in overeenstemming met artikel 47 van de Nederlandse Wet op het notarisambt) een nieuwe inhoud gegeven, te weten regeling van de aanbidding van onderhandse uiterste willen aan de rechter. De verplichting van de notaris in het huidige BW om gesloten onderhandse uiterste willen en geheime testamenten aan de rechter ter opening aan te bieden (in het nieuwe Boek 4 BW alleen van belang voor onderhandse uiterste willen) keert in het nieuwe Boek 4 BW niet terug, daar deze in de Landsverordening op het Notarisambt thuishoort. Het wordt thans in het nieuwe artikel 44a LN opgenomen.

Onderdeel 6 (artikel 45 LN)

Deze wijziging hangt samen met het vervallen van afdeling 2 van titel 8 van Boek 1 BW.

Onderdeel 7 (artikelen 46a en 46b LN)

Artikel 46a LN

In deze bepaling (overeenstemmend met artikel 49a van de Nederlandse Wet op het notarisambt) wordt aan de erflater de bevoegdheid verleend te beschikken dat zijn uiterste wil eerst na zijn begrafenis zal worden geopend of door de notaris geopenbaard, met als motief dat ieder de ruzies kent die vóór de begrafenis of tijdens de begrafenis ontstaan doordat de testamentaire beschikkingen vóór de begrafenis bekend zijn. Heeft de erflater een beschikking ingevolge artikel 46a LN gemaakt, dan vloeit daaruit voor de notaris een afwijking voort van hetgeen anders op grond van artikel 46 LN zou gelden. Het onderhavige artikel 46a LN is een

voorbeeld van een uiterste wilsbeschikking die, zoals op grond van artikel 4:42, eerste lid, BW mogelijk is, niet in Boek 4 BW maar elders in de wet als zodanig wordt aangemerkt. Bij deze bepaling zij nog opgemerkt dat de beschikking zowel bij uiterste wil als bij de aanbieding van een onderhandse uiterste wil als bedoeld in artikel 4:95, derde lid, BW kan worden gemaakt. Een verklaring bij die gelegenheid afgelegd is ook een uiterste wilsbeschikking.

Artikel 46b LN

1. Het kan voor derden, in het bijzonder schuldeisers van de nalatenschap die een rechtsvordering tegen de erfgenamen willen instellen, bijzonder lastig zijn na het overlijden van de erflater te weten te komen wie diens erfgenamen zijn. Een geordend rechtsverkeer brengt mee dat derden die daarbij voldoende belang hebben in verband met een rechtsverhouding waarin zij tot de erflater stonden, er recht op hebben te weten wie de persoon van de erflater in het rechtsverkeer voortzet. Behalve de gegevens betreffende de erfgenamen, en hun erfdelen, kan voor de rechtsverhouding met een derde bijvoorbeeld ook van belang zijn of de nalatenschap volgens de wettelijke verdeling is verdeeld, en wie de eventuele executeurs, bewindvoerders of vereffenaars zijn. Het komt daarom redelijk voor dat belanghebbende derden ook toegang kunnen krijgen tot deze en andere gegevens welke ingevolge artikel 4:188 BW in een verklaring van erfrecht worden opgenomen.

2. Het meest praktisch is het als de gegevens worden verstrekt door de notaris die een verklaring van erfrecht heeft afgegeven, door uitgifte van een afschrift van die verklaring aan de derde. Deze notaris zal, wanneer hij betrokken is bij de afwikkeling van de nalatenschap, in elk geval door raadpleging van het boedelregister kunnen worden achterhaald (artikel 4:186, tweede lid, BW). Ook kan om gegevens worden verzocht bij de notaris die de uiterste wil heeft opgesteld, hetgeen aan de hand van het testamentenregister kan worden nagegaan. Als er meer dan één uiterste wil is gemaakt, kunnen de benodigde gegevens in beginsel slechts op grond van de laatste uiterste wil worden verstrekt. Mocht in de laatste uiterste wil geen herroeping van eerdere uiterste wilsbeschikkingen zijn opgenomen, dan zal de notaris er uiteraard op attenderen dat mogelijk ook eerdere uiterste willen van belang zijn.

3. De mogelijkheid om uittreksel te kunnen verkrijgen uit de uiterste wil van de erflater is met name van belang wanneer geen verklaring van erfrecht is opgemaakt. De voor belanghebbenden relevante informatie kan dan verkregen worden van de notaris tot wiens protocol de uiterste wil van de erflater behoort.

4. De voorgestelde regeling (overeenstemmend met artikel 49b van de Nederlandse Wet op het notarisambt) biedt een schuldeiser van de nalatenschap een passende voorziening in de, niet dagelijks voorkomende, situatie dat de voor hem relevante gegevens niet bekend zijn noch verkregen kunnen worden door bijvoorbeeld het inwinnen van inlichtingen bij de omgeving of de nabestaanden van de erflater. Het is daarom niet nodig om voor te schrijven dat verklaringen van erfrecht in het boedelregister worden ingeschreven. Zo worden ook de bezwaren vermeden die aan een dergelijk voorschrift zouden kleven, zoals de

administratieve last van vele duizenden inschrijvingen per jaar en het bezwaar dat allerlei gegevens dan ook op te vragen zijn door willekeurige derden.

Onderdeel 8 (artikel 47 LN)

Deze aanpassing houdt verband met het vervallen van de holografische uiterste wil in het nieuwe Boek 4 BW; voor de onderhandse uiterste wil zie thans artikel 4:95 BW.

Onderdeel 9 (artikel 49 LN)

Het voorgestelde vierde lid (overeenstemmend met artikel 50, derde lid van de Nederlandse Wet op het notarisambt) is hiervoor bij de artikelen 44 en 44a LN reeds toegelicht.

ARTIKEL X (Aanpassing Verordening op het Testamentenregister)

Artikel 1 wordt aangepast aan het nieuwe Boek 4 BW en aan titel 7.3 BW. Voorts vindt, zoals reeds aangekondigd bij artikel 7:177 BW, een aanvulling plaats. De registrering van de in onderdeel e bedoelde notariële akten wordt gerechtvaardigd door de verwantschap van de hier bedoelde rechtshandelingen met legaten. Hetzelfde heeft te gelden voor de in artikel 4:126 BW geregelde verblijvingsbedingen met werking bij dode en de omzettingen bij dode van natuurlijke verbintenissen in rechtens afdwingbare. Op praktische gronden is de verplichting tot registratie hierbij beperkt tot de gevallen dat het verblijvingsbeding of de omzetting is opgenomen in een notariële akte.

ARTIKEL XI (Aanpassing Landsverordening openbare registers)

Onderdeel 1 (artikel 27 Lor)

Hier vindt een aanpassing plaats aan het nieuwe Boek 4. Het tweede lid biedt met betrekking tot de inschrijving van de benoeming van een vereffenaar van de nalatenschap een keuze tussen twee mogelijkheden: inschrijving van de verklaring van erfrecht, wanneer daarin de benoeming is vermeld, of inschrijving van de rechterlijke beschikking waarbij de vereffenaar is benoemd. Bij inschrijving van de benoemingsbeschikking (inschrijfbaar ingevolge artikel 3:17, eerste lid, onderdeel e, BW) dienen uiteraard de voorschriften van artikel 25, eerste lid, Lor te worden gevolgd. Aan het bestaande artikel 27 Lor zijn drie leden toegevoegd, waarin de inschrijving van verkrijgingen door het eilandgebied krachtens artikel 4:189 BW, alsmede van afgifte aan het eilandgebied en verval aan het eilandgebied krachtens artikel 4:226 BW wordt geregeld. Het eilandgebied verkrijgt volgens eerstgenoemd artikel goederen uit een nalatenschap, indien en voor zover een erflater geen erfgenaam heeft, onder algemene titel, doch niet als erfgenaam, zodat hier een andere akte dan een verklaring van erfrecht dient te worden aangeboden (derde lid). De afgifte aan het eilandgebied na vereffening wordt geregeld in artikel 4:226 BW. Dit artikel omvat niet alleen de goederen bedoeld in artikel 4:189 BW, doch ook goederen waarvan de rechthebbende onzeker is, en goederen die door de erfgenamen zijn geweigerd. Deze goederen worden

aan het beheer van het eilandgebied toevertrouwd, waarbij het eilandgebied bevoegd is de goederen te verkopen. Hiervoor treft het vierde lid een regeling. Als een goed of hetgeen daarvoor in de plaats is gekomen twintig jaar na het openvallen der nalatenschap door geen rechthebbende is opgeëist, dan vervalt het aan het eilandgebied. Hiervoor treft het vijfde lid een regeling.

Onderdeel 2 (artikel 28 Lor)

Hier vindt aanpassing aan het nieuwe Boek 4 BW plaats.

Onderdeel 3 (artikel 37a Lor)

De aanhef van artikel 37, eerste lid, Lor is aldus aangevuld met het voorschrift dat notariële verklaringen als bedoeld in de artikelen 26, 30, 34 en 36 bij notariële akte geschieden. Dit voorschrift hangt samen met het vervallen van de huidige regeling van artikel 44a Landsverordening op het Notarisambt, welke hiervoor is toegelicht. Daarmee blijkt uit de regeling van de desbetreffende verklaringen zelf dat zij bij notariële akten dienen te geschieden (voor vergelijkbare bepalingen zie men bijvoorbeeld artikel 2:100, tweede lid, artikel 2:318, eerste lid, artikel 3:89, eerste lid, en artikel 5:31, eerste lid, BW en artikel 671 Rv).

ARTIKEL XII (Aanpassing Onteigeningsverordening)

Artikel 48 van de Onteigeningsverordening behoeft een terminologische aanpassing aan het nieuwe Boek 4 BW: vergelijk afdeling 5 van titel 5 van dat Boek.

ARTIKEL XIII (Aanpassing Successiebelastingverordening 1908)

Onderdeel 1 (artikel 1 SBV)

1. In het eerste lid van artikel 1 wordt – door middel van de term 'krachtens erfrecht' – mede rekening gehouden met een verkrijging door een lastbevoordeelde.
2. In het voorgestelde nieuwe tweede lid van artikel 1 (overeenstemmend met artikel 1, tweede lid, van de Nederlandse Successiewet 1956) wordt – afgezien van de verkrijgingen van vergunningen en aanspraken – enerzijds de behandeling van de niet-opeisbare vorderingen geregeld voor het geval de nabestaanden bij overeenkomst een rentevergoeding hebben bepaald en anderzijds de uitoefening van wilsrechten, beide situaties in het kader van het nieuwe erfrecht bij versterf. In het nieuwe erfrecht bij versterf is de mogelijkheid opgenomen dat de langstlevende ouder en de kinderen een rentevergoeding overeenkomen die afwijkt van de in het nieuwe erfrecht standaard voorgeschreven rentevergoeding (waarover hierna het nieuwe artikel 23a SBV), dan wel afwijkt van een testamentair bepaalde rente. Een dergelijke na het overlijden overeengekomen rentevergoeding wordt in beginsel op dezelfde wijze behandeld als een rentevergoeding die nog bij testament is bepaald. Teneinde twijfels omtrent de kwalificatie van een dergelijke rente-overeenkomst weg te nemen, wordt in de eerste volzin van het nieuwe tweede lid expliciet vastgelegd in welke gevallen een overeengekomen rente nog als verkrijging krachtens erfrecht wordt

aangemerkt. Uit een oogpunt van doelmatigheid geldt dit alleen voor een rentevergoeding die binnen de voor het successierecht geldende aangiftetermijn is overeengekomen. Een na deze termijn overeengekomen dan wel herziene rentevergoeding leidt niet tot een herrekening van het successierecht. Wel zal een dergelijke overeenkomst afzonderlijk moeten worden beoordeeld op schenkingsaspecten.

3. In het nieuwe tweede lid, tweede volzin, is een bepaling opgenomen die tot gevolg heeft dat de uitoefening van de in de artikelen 4:19 tot en met 4:22 BW bedoelde wilsrechten niet leidt tot een herrekening van het successierecht. Het ligt niet in de lijn van het nieuwe erfrecht bij versterf om de nabestaanden nog lang na het overlijden van de erflater te confronteren met nadere aangiften successierecht. Bovendien wordt hiermee elke twijfel weggenomen omtrent de fiscaalrechtelijke kwalificatie van de genoemde wilsrechten.

4. Het derde lid (dat overeenstemt met artikel 1, vijfde lid, van de Nederlandse Successiewet 1956) strekt ertoe voor de toepassing van de Successiebelastingverordening 1908 de uitvoering van een testament dat met betrekking tot geldvorderingen en wilsrechten overeenkomt met de wettelijke verdeling op dezelfde wijze te behandelen als de wettelijke verdeling volgens het nieuwe erfrecht bij versterf.

Onderdeel 2 (artikel 2 SBV)

De bestaande tekst onder 1 wordt iets nauwkeuriger geformuleerd. De gemeenschap omvat, behalve de gemeenschappelijke goederen, ook de gemeenschappelijke schulden, welke krachtens huwelijksvermogensrecht voor de helft voor rekening van de langstlevende echtgenoot komen (vergelijk artikel 1:100 BW). Onderdeel 2 – dat nog spreekt van 'echtgenote' – is sexeneutraal gemaakt.

Onderdeel 3 (artikel 5 SBV)

1. Het eerste lid van artikel 5 SBV (overeenstemmend met artikel 1, derde lid, van de Nederlandse Successiewet 1956) is terminologisch aangepast aan titel 7.3 (schenking) BW. Omdat op grond van de voorgestelde bepaling het begrip 'schenking' in de Successiebelastingverordening 1908 mede het begrip 'gift' uit het BW omvat, is het niet langer nodig uitdrukkelijk te bepalen dat onder het begrip schenking worden begrepen iedere bevoordeling uit vrijgevigheid en de bevoordeling door een beding ten behoeve van een derde.

2. In de tweede volzin van het lid wordt rekening gehouden met de mogelijkheid van het afzien door de langstlevende ouder van de wettelijke verdeling op de voet van artikel 4:18 BW. De voorgestelde wijziging sluit aan bij de gedachte dat ingeval de langstlevende ouder de wettelijke verdeling op de voet van artikel 4:18 BW ongedaan maakt, de wettelijke verdeling voor de toepassing van de belastingheffing geacht wordt nooit te hebben plaatsgevonden.

Onderdelen 4 en 5 (artikelen 7 en 8 SBV)

De wijziging betreft een terminologische aanpassing en de toevoeging van de in het huidige Boek 4 BW niet voorkomende door de rechter benoemde vereffenaars.

Onderdeel 6 (artikel 9 SBV)

De wijziging van deze bepaling betreft een terminologische aanpassing aan het nieuwe Boek 4 BW.

Onderdeel 7 (artikel 17 SBV)

De terminologie in het eerste lid is aangepast aan die van afdeling 6 van titel 5 van Boek 4 BW. In het tweede lid wordt ermee rekening gehouden dat ingevolge Boek 1 van het nieuwe BW een ouder nimmer voogd kan zijn.

Onderdelen 8, 10, 11 en 14 (artikel 23, 24, 25 en 31 SBV)

Onder het regime van het nieuwe Boek 4 BW is het fidei-commis een species van het genus voorwaardelijke making, die in artikel 4:141 BW wordt omschreven, doch daarbij zijn oude naam verliest. Dit leidt tot louter terminologische aanpassingen. Wel is, evenals in artikel 4:141 BW, de term 'verwachter' gehandhaafd. Het slot van artikel 31, tweede lid, SBV waarin ook de term 'fidei-commissen' voorkomt, is na bijna 140 jaren wel uitgewerkt en kan vervallen.

Onderdeel 9 (artikel 23a SBV)

In dit nieuwe artikel 23a SBV (ontleend aan artikel 21, tiende lid, van de Nederlandse Successiewet 1956, behoudens dat is rekening gehouden met het voorstel hier te lande de legitieme portie te laten vervallen) wordt de waardering geregeld van de niet-opeisbare vordering waarvoor noch de erflater, noch de nabestaanden een rentevergoeding hebben vastgesteld. Alsdan is de wettelijk geregelde rente – zie artikel 4:13, vierde lid, BW – van toepassing. Rekening houden met deze vorm van rentevergoeding zou tot een gecompliceerde waardebepaling van de geldvordering leiden. Teneinde de fiscale afwikkeling zo eenvoudig en inzichtelijk mogelijk te laten verlopen, wordt voorgesteld deze categorie vorderingen voor het successierecht te waarderen als renteloze vorderingen. Indien door de erflater bij uiterste wilsbeschikking een rentevergoeding is bepaald, alsmede indien de nabestaanden binnen de voor het successierecht geldende aangiftetermijn een rentevergoeding overeenkomen, wordt deze voor de heffing van het successierecht steeds gevolgd. Alleen in het geval dat de erflater of de nabestaanden voor het vaststellen van de rentevergoeding verwijzen naar de wettelijke renteregeling van Boek 4 BW, wordt uitgegaan van renteloosheid teneinde de fiscale afwikkeling zo eenvoudig en inzichtelijk mogelijk te laten verlopen.

Onderdeel 12 (artikel 26 SBV)

De term 'begrafeniskosten' wordt verruimd tot 'kosten van lijkbezorging, overeenkomstig artikel 4:7, eerste lid, onderdeel b, BW.

Onderdeel 13 (artikel 27 SBV)

Hier wordt de Latijnse term 'ab intestato' vervangen door de wettelijke term 'bij versterf'; zie artikel 1:1, eerste lid, BW.

Onderdeel 15 (artikel 35 SBV)

De terminologie in het eerste lid is aangepast aan die van afdeling 6 van titel 5 van Boek 4 BW. Het huidige derde lid verklaart hetgeen in de artikelen 1034 en 1038 van het huidige Boek 4 van het BW is bepaald met betrekking tot legaten van overeenkomstige toepassing op het recht van successie. De genoemde artikelen uit het BW bevatten bepalingen die de uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen in staat moeten stellen legaten uit de nalatenschap te voldoen, voorzover hierin niet reeds door de erfgenamen is voorzien. In de plaats van artikel 1034 is gekomen artikel 4:150, tweede lid, aanhef en onderdeel a, alsmede artikel 4:150, derde lid, BW. In de plaats van artikel 1038 is gekomen artikel 4:147 BW. De bepalingen in deze nieuwe artikelen zijn echter niet beperkt tot legaten maar hebben betrekking op alle schulden van de nalatenschap. Omdat het recht van successie, voorzover dat op erfgenamen rust, op grond van artikel 4:7, eerste lid, onderdeel e, BW tot de schulden van de nalatenschap behoort, hoeven de genoemde nieuwe artikelen van het BW niet van overeenkomstige toepassing te worden verklaard op het successierecht. Het derde lid van artikel 35 SBV kan derhalve vervallen.

Onderdeel 16 (artikel 37 SBV)

De wijziging betreft een terminologische aanpassing en de toevoeging van de in het huidige Boek 4 niet voorkomende door de rechter benoemde vereffenaars.

Onderdeel 17 (artikel 38 SBV)

Het recht van beraad vervalt en is vervangen door een door de rechter te stellen termijn (artikel 4:192, tweede lid, BW).

Onderdeel 18 (artikel 41 SBV)

De toepassing van artikel 4:33 BW kan leiden tot een herrekening van het successierecht, met als mogelijk gevolg heffing van successierecht bij de ene verkrijger (de hoofdgerechtigde) en vermindering van de aanslag bij de andere verkrijger (de vruchtgebruiker). Artikel 41, vierde lid, is zodanig geformuleerd dat indien verkregen wordt ten gevolge van de toepassing van artikel 4:33 BW, de aangiftetermijn vanaf dat moment gaat lopen. Het nieuwe artikel 60a regelt dat in een dergelijke situatie voor degene die uiteindelijk minder verkrijgt, de aanslag wordt verminderd. Voorts vinden terminologische aanpassingen aan het nieuwe Boek 4 BW plaats.

Onderdeel 19 (artikel 60a SVB)

In dit nieuwe artikel (ontleend aan artikel 53, eerste lid, van de Nederlandse Successiewet 1956, behoudens dat is rekening gehouden met het voorstel hier te lande de legitieme portie te laten vervallen) wordt de mogelijkheid geopend dat het door de ene erfgenaam teveel betaalde wordt verrekend met het recht dat door een andere erfgenaam verschuldigd is. Men zie hiervóór bij de wijziging van artikel 41 SBV. Op grond van het voorgestelde tweede lid van artikel 1 leidt de uitoefening van een wilsrecht in het kader van het nieuwe erfrecht bij versterf niet tot de heffing van successierecht. De keerzijde hiervan is dat de uitoefening van een dergelijk wilsrecht evenmin behoort te leiden tot vermindering van

een aanslag successierecht. De voorgestelde toevoeging van een tweede volzin aan artikel 60a strekt hiertoe.

Onderdeel 20 (artikel 62 SBV)

In dit onderdeel worden de fiscale gevolgen geregeld van het afzien door de langstlevende ouder van de wettelijke verdeling op grond van artikel 4:18 BW. De voorgestelde aanvulling op artikel 62 leidt ertoe dat het afzien van de wettelijke verdeling binnen de termijn van genoemd artikel 4:18 BW niet kwalificeert als een verwerping of afstand van rechten in de zin van artikel 62.

Onderdelen 21 en 22 (artikelen 66 en 80 SBV)

De wijziging van deze bepalingen betreft een terminologische aanpassing aan het nieuwe Boek 4 BW.

ARTIKEL XIV (Aanpassing Overdrachtsbelastingverordening 1908)

1. Het nieuwe artikel 4a komt materieel overeen met artikel 3, tweede lid, in verbinding met artikel 15, eerste onderdeel x, van de Nederlandse Wet op belastingen van rechtsverkeer. Voor de overdrachtsbelasting is een viertal situaties van belang; zij zijn genoemd in de artikelen 4:19 tot en met 4:22 BW. Kort samengevat komen deze situaties op het volgende neer. Indien de eerststervende ouder overlijdt, krijgt het kind een geldvordering op de langstlevende ouder ter grootte van zijn erfdeel. Indien die ouder vervolgens kenbaar maakt te willen hertrouwen, kan het kind van de langstlevende ouder overdracht van goederen verlangen ter waarde van zijn vordering, vermeerderd met de ingevolge artikel 4:13, vierde lid, BW bedoelde rentevergoeding. Indien de langstlevende ouder vervolgens overlijdt, is denkbaar dat het kind eenzelfde recht heeft jegens de stiefouder. Soortgelijke situaties kunnen zich voordoen indien de langstlevende ouder, na hertrouwd te zijn, vervolgens overlijdt en het kind ter zake van deze nalatenschap een geldvordering krijgt op zijn stiefouder, alsmede indien die stiefouder vervolgens overlijdt.
2. Volgens de huidige wettelijke bepalingen zou de verkrijging van een onroerende zaak als uitvloeisel van het uitoefenen van een dergelijk wilsrecht niet belastbaar zijn voor de overdrachtsbelasting omdat sprake is van een verkrijging krachtens erfrecht of van een verdeling van een nalatenschap. Dit zou echter betekenen dat de vrijstelling ook zou gelden voor een tussen partijen overeengekomen rentevergoeding die ter gelegenheid van het overlijden waarbij de vordering ontstond niet in aanmerking is genomen voor de heffing van het successierecht. Het nieuwe artikel 4a strekt ertoe dit te voorkomen. Door het verwijzen naar de betreffende bepalingen van het BW en de Successiebelastingverordening 1908 wordt de belastbaarheid van de betreffende overdracht vrijgesteld tot ten hoogste de waarde van de geldvordering, vermeerderd met de rentevergoeding waarmee rekening is gehouden voor het successierecht. Voorzover de verkrijging daar bovenuit gaat, is overdrachtsbelasting verschuldigd. De omvang van de civielrechtelijke rentevergoeding en die waarmee rekening is gehouden voor het successierecht kunnen met name van elkaar verschillen indien

partijen na het verstrijken van de aangiftetermijn voor het successierecht (artikel 1, tweede lid, SBV) zelf op de voet van artikel 4:13, vierde lid, BW een regeling treffen omtrent de rentevergoeding. In een dergelijk geval, waarin geruime tijd is verstreken sedert het overlijden, zijn afspraken tussen partijen omtrent de rentevergoeding irrelevant voor het successierecht, waarbij de overdrachtsbelasting aansluit. De gekozen bewoordingen brengen tevens mee dat voor de overdrachtsbelasting de civielrechtelijke renteregeling toepassing kan vinden, indien de wettelijke regeling toepasselijk is omdat partijen zelf geen regeling hebben getroffen.

3. Indien sprake is van overdracht van onroerende zaken tezamen met roerende zaken zijn partijen vrij om, binnen het totale bedrag van vordering en (civielrechtelijke) verhoging, de vrijstelling zoveel mogelijk toe te rekenen aan de onroerende zaken. Ingevolge artikel 4:25, eerste lid, BW geschiedt bij overdracht van goederen als gevolg van uitoefening van een wilsrecht, de afboeking op de vordering naar de waarde van de volle eigendom van die goederen, ook indien de langstlevende (stief)ouder zich een vruchtgebruik voorbehoudt in de gevallen, bedoeld in de artikelen 4:19 en 4:21 BW. Teneinde elke twijfel omtrent de fiscale gevolgen hierover uit te sluiten, is in de voorgestelde regeling voor de overdrachtsbelasting bepaald dat in deze gevallen bij de uitoefening van het wilsrecht door het kind geen rekening wordt gehouden met een door de (stief)ouder voorbehouden vruchtgebruik.

4. De toepassing van de vrijstelling gaat als volgt. Gesteld er is een nalatenschap van f 420 000. Er zijn twee erfgenamen: de langstlevende echtgenoot en een kind van de erflater. Er is geen uiterste wil. De langstlevende echtgenoot verkrijgt van rechtswege alle goederen uit de nalatenschap en het kind verkrijgt een vordering van f 210 000 op de langstlevende. Ter zake van de verkrijging van het kind is (stel) f 10 000 successierecht verschuldigd, welke door de langstlevende ouder wordt betaald. De vordering van het kind op de ouder wordt hierdoor $f 210\ 000 - f 10\ 000 = f 200\ 000$. De erfgenamen besluiten, binnen de aangiftetermijn voor het successierecht, dat de vordering van het kind een enkelvoudige interest zal dragen van 3 percent. Tien jaren na het overlijden van de erflater treedt de langstlevende echtgenoot opnieuw in het huwelijk. Het kind oefent het wilsrecht uit, bedoeld in artikel 4:19 BW. Het kind kan zich nu goederen laten overdragen tot een waarde van f 200 000 (de hoofdsom) vermeerderd met 10×3 percent verhoging, in totaal derhalve f 260 000. Bij de heffing van het successierecht is rekening gehouden met een interest van 3 percent. Daarom is de verkrijging van onroerende zaken ten gevolge van de uitoefening van het wilsrecht door het kind vrijgesteld van overdrachtsbelasting tot een waarde gelijk aan f 200 000 vermeerderd met 10×3 percent, in totaal f 260 000. Bij het vaststellen van deze waarde wordt de waardedrukkende werking van een door de langstlevende echtgenoot voorbehouden vruchtgebruik buiten beschouwing gelaten.

ARTIKEL XV (Aanpassing Registratieverordening 1908)

Het gaat hier om terminologische aanpassingen en een artikelnummeraanpassing aan het nieuwe Boek 4 BW.

ARTIKEL XVI (Aanpassing Algemene Landsverordening landsbelastingen)

De wijziging betreft een terminologische aanpassing aan het nieuwe Boek 4 BW.

ARTIKEL XVII (Aanpassing ontwerp-Landsverordening huur)

Indien de langstlevende echtgenoot de nalatenschap ingevolge de wettelijke verdeling van artikel 4:13 BW verwerft en daarmee tevens verplicht wordt tot voldoening van alle nalatenschapsschulden, dient deze voor de uitoefening van de in artikel 7:229, eerste lid, BW bedoelde bevoegdheid tot opzegging niet afhankelijk te zijn van de medewerking van de overige erfgenamen. Na een wettelijke verdeling kan uiteraard artikel 7:229, derde lid, BW geen toepassing vinden.

ARTIKEL XVIII (Aanvulling Landsverordening overgangsrecht nieuw Burgerlijk Wetboek)

Algemeen

Men lette erop dat ingevolge het bestaande artikel 1, tweede lid, van de Landsverordening overgangsrecht nieuw Burgerlijk Wetboek (P.B. 2000, no. 119) onder de term 'wet' wordt verstaan de in werking getreden bepalingen van de nieuwe boeken 1 tot en met 8 BW. In de onderstaande bepalingen slaat 'wet' dus op Boek 4 (Erfrecht), onderscheidenlijk titel 7.3 (Schenking).

Onderdeel 1

Voor de afschaffing van de bijzondere regeling voor giften bij huwelijkse voorwaarden geldt ingevolge artikel 1 Landsverordening overgangsrecht nieuw Burgerlijk Wetboek (OR) onmiddellijke werking van het nieuwe recht. Aan deze giften verbindt het Faillissementsbesluit 1931 in artikel 58 twee regels, waarvan de eerste naast artikel 31b Faillissementsbesluit 1931 overbodig is. De tweede beschermt de begiftigde echtgenoot tegen zijn crediteuren in faillissement. Het is uit een oogpunt van rechtszekerheid billijk dat die regel in stand blijft voor de giften die bij huwelijkse voorwaarden vóór de inwerkingtreding reeds zijn toegezegd. Het voorgestelde artikel strekt hiertoe.

Onderdeel 2

Algemeen

Hier wordt een titel 4 OR ingevoerd met bijzonder overgangsrecht in verband met het nieuwe Boek 4 BW (Erfrecht). De bepalingen zijn ontleend aan de Nederlandse wet van 18 april 2002, Stb. 229 (Kamerstukken 26 822), met weglating van pendants van de Nederlandse artikelen 129 en 131 die betrekking hebben op de legitieme portie in een na de inwerkingtreding van Boek 4 opengevallen nalatenschap. Voor titel 7.3 BW (Schenking) is geen bijzondere overgangsbepaling nodig gebleken. Men houde in het oog dat de belangrijke algemene bepalingen uit titel 1 OR in beginsel mede van toepassing zijn. Zo gelden de algemene regels

inzake nietigheid en vernietigbaarheid van rechtshandelingen ook voor bijvoorbeeld uiterste wilsbeschikkingen en schenkingen.

Artikel 80 OR

Artikel 4:5 BW biedt de schuldenaar van een erfrechtelijke geldschuld de mogelijkheid de rechter te verzoeken hem betalingsuitstel of betalingsverspreiding te geven. Dit kan ook wenselijk en gerechtvaardigd zijn voor op het tijdstip van inwerkingtreding van de wet reeds bestaande erfrechtelijke schulden, waarvan opvordering de liquiditeit van de schuldenaar op kortere termijn ernstig kan aantasten.

Artikel 81 OR

1. De wettelijke rechten die bij afdeling 2 van titel 3 van Boek 4 BW worden toegekend, strekken in hoofdzaak ten gunste van de langstlevende echtgenoot en de minderjarige kinderen. Deze rechten, en de rechtsoverdrachten waardoor zij geldend kunnen worden gemaakt, zijn gebonden aan kort lopende termijnen vanaf het overlijden van de erflater (artikel 4:31, tweede en derde lid, en artikel 4:37, eerste tot en met derde lid). Is de erflater vóór de inwerkingtreding van Boek 4 overleden, dan is het mogelijk dat die termijnen bij de inwerkingtreding nog niet zijn voltooid. De wettelijke rechten zouden dan alsnog toepassing kunnen vinden. Het gaat hier immers om wettelijke bevoegdheden, waarvan het kenmerk is dat zij onmiddellijk werken vanaf het tijdstip waarop de wet die deze introduceert in werking treedt. Aan de onmiddellijke werking zijn echter overwegende bezwaren verbonden. Toepasselijkheid van afdeling 2 in situaties waarin de nalatenschap vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 is opgefallen, zou immers tot gevolg hebben dat onder het thans nog geldende recht geroepen en zuiver aanvaard hebbende erfgenamen onvermijdelijk worden geconfronteerd met nieuwe schulden. Hun positie wordt verzwakt, zonder dat zij daarmee rekening hadden behoeven te houden. Toepasselijkheid zou ook betekenen, dat met de positie van de wederpartij van de erfgenamen, aan wie bijvoorbeeld vóór de inwerkingtreding van de wet – dus bevoegdlijk – reeds het tot de nalatenschap behorende huis was verkocht, maar nog niet geleverd (vergelijk artikel 4:29, tweede lid, BW) – rekening moet worden gehouden. De erfgenamen en legatarissen maar ook de door een testamentaire last bevoordeelden, hebben hun rechten en verplichtingen onder het oude recht reeds verkregen. Het komt daarom juist voor hen te vrijwaren van uitoefening van de wettelijke bevoegdheden van afdeling 2. Het nieuwe artikel 81, eerste lid, OR bepaalt daartoe dat afdeling 2 uitsluitend van toepassing is indien de erflater na het in werking treden van het nieuwe Boek 4 is overleden.

2. Het huidige artikel 879b BW verschaft de langstlevende echtgenoot de bevoegdheid om, ten laste van zijn erfdeel, de inboedelgoederen tot zich te nemen, tenzij hij tezamen met voorkinderen – of afstammelingen daarvan – van de erflater erft. Door de inwerkingtreding van Boek 4 zou de, alsdan nog niet uitgeoefende, bevoegdheid van artikel 879b komen te vervallen. Artikel 879b speelt de algemene rol van erfrechtelijk 'voordeel', dat nog bij de verdeling van de boedel moet kunnen worden ingeroepen. Het zou daarom niet verantwoord zijn deze bevoegdheid door de

inwerkingtreding van Boek 4 ten aanzien van dan reeds opge gevallen nalatenschappen te laten vervallen. Bij artikel 81, tweede lid, OR wordt dan ook bepaald dat artikel 879b oud BW van toepassing blijft.

Artikel 82 OR

Voor de gevallen waarin de uiterste wilsbeschikking voor het tijdstip van inwerkingtreding van de nieuwe wet is gemaakt doch de nalatenschap nadien openvalt is een bijzondere regeling OR opgenomen. Het betreft hier uiterste wilsbeschikkingen die pas na de invoering van het nieuwe Boek 4 tot uitvoering komen, omdat eerst toen de erflater is komen te overlijden. De rechtshandeling die de uiterste wil is, kón, omdat de uiterste wil niet eerder kon worden uitgevoerd, vóór de invoering van het nieuwe erfrecht derhalve niet worden vernietigd (vergelijk artikel 5, eerste lid, OR). Ook artikel 6 OR kan in deze situatie niet rechtstreeks worden toegepast aangezien blijkens het derde lid van dat artikel het eerste en tweede lid alleen gelden indien alle onmiddellijk belanghebbenden die zich op de nietigheid hadden kunnen beroepen, de handeling vóórdien als geldig hebben aangemerkt. Dit laatste kan zich, vanwege het ontbreken van zodanige belanghebbenden, vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 uiteraard niet hebben voorgedaan. Met het tevoren geldende recht wordt als volgt rekening gehouden: was de uiterste wilsbeschikking, zoals de ouderlijke boedelverdeling, op het tijdstip waarop zij werd opgemaakt, als zodanig geldig tot stand gekomen, dan blijft zij dat, ook al is zij onder het nieuwe recht niet meer toegestaan. Dit vloeit voort uit de zinsnede 'onverminderd het in artikel 4 bepaalde'. De strekking van artikel 4 OR is immers dat een rechtshandeling die geldig was toen zij werd verricht, onaantastbaar blijft en niet nietig of vernietigbaar wordt ten gevolge van een omstandigheid die de nieuwe wet, anders dan de oude, aanmerkt als een grond van nietigheid of vernietigbaarheid. Onder het nieuwe Boek 4 kan een ouderlijke boedelverdeling niet meer worden gemaakt; zij zou een nietige rechtshandeling opleveren. Ingevolge artikel 4 OR behoudt een onder het thans geldende recht gemaakte ouderlijke boedelverdeling echter haar geldigheid, ook al overlijdt de erflater na de inwerkingtreding van Boek 4. Alleen de nieuwe wet is bepalend of de ouderlijke boedelverdeling nietig of vernietigbaar zal zijn. Zo zal artikel 1150 van de thans nog geldende wet ('benadeling voor meer dan een kwart') op ouderlijke boedelverdelingen die na het tijdstip van inwerkingtreding van de wet moeten worden uitgevoerd, vanaf dat tijdstip niet meer kunnen worden toegepast. De artikelen 3:196 tot en met 198 BW gelden voor ouderlijke boedelverdelingen uiteraard wèl (dit zijn immers bepalingen die in het tevoren geldende recht voorkomen, maar die zullen blijven gelden).

Artikel 83 OR

1. In het nieuwe recht komt de legitieme portie te vervallen. Legitimarissen van het huidige recht die hun rechtspositie door het openvallen van de nalatenschap vóór de inwerkingtreding van Boek 4 reeds hadden verworven (indien de nalatenschap voor de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 is opge gevallen), zullen hun bevoegdheden volgens

het thans geldende recht kunnen uitoefenen. Aldus is bepaald in artikel 83, eerste lid, OR.

2. Volgens het huidige recht is het beroep op de legitieme niet aan een bepaalde termijn gebonden; ook de algemene verjaringstermijnen voor rechtsvorderingen van de artikelen 3:52 en 3:306 BW gelden daarvoor niet, terwijl bovendien het beroep op de legitieme niet bij wege van rechtsvordering behoeft te worden gedaan (zie HR 17-2-1944, NJ 1944, 254). Een onbeperkte gelding van het huidige recht gaat echter te ver. Voorgesteld wordt daarom, in artikel 83, tweede lid, OR, de bevoegdheden van de legitimaris van de artikelen 4.3.3.11d lid 1 en 4.3.3.14 lid 3 uiterlijk na vijf jaren doet vervallen (vergelijk de artikel 4:85, eerste lid, en artikel 4:90, derde lid, van het Nederlandse Boek 4). Artikel 83, tweede lid, OR maakt onderscheid tussen legitimarissen, die bij de inwerkingtreding van Boek 4 hun bevoegdheden volgens het thans nog geldende recht reeds ten minste vier jaren bezitten, en degenen voor wie die periode korter is. Voor de eerste groep wordt de rechtspositie nog een jaar geëerbiedigd, zodat de termijn ten minste vijf jaren zal belopen, voor de tweede groep wordt die termijn op vijf jaren gesteld. Een gegrond beroep op de legitieme vernietigt daarmee strijdige makingen en giften met terugwerkende kracht; aan verlenging van de termijn totdat procedures zijn geëindigd, bestaat derhalve geen behoefte.

Artikel 84 OR

1. Hierin wordt een aantal bepalingen omtrent legaten (en lasten) van het nieuwe recht, mede ter wille van de duidelijkheid, van toepassing verklaard voor ten tijde van de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 BW reeds opgevallen, doch nog niet geheel afgewikkelde nalatenschappen, ook al zijn reeds sommige, of misschien zelfs alle, legaten dan al uitgekeerd. Als criterium voor de afwikkeling is voorgesteld de voldoening van alle schulden der nalatenschap – zie hiervoor artikel 4:7 BW – met uitzondering van periodieke betalingen, zoals termijnen van aflossing van een hypothecaire lening. Artikel 4:119 BW omschrijft een verplichting van de met een legaat belaste en van de executeur, welke in de huidige wet niet met zoveel woorden is uitgedrukt; is de nalatenschap vóór het tijdstip van de inwerkingtreding van Boek 4 opgevallen, dan komt ze alsdan op hen te rusten. Van artikel 4:120 BW is nieuw de slotzinsnede van het derde lid omtrent de vermindering van een prestatie voor zover zij is te beschouwen als voldoening aan een natuurlijke verbintenis van de erflater. Artikel 4:121 BW vult de leemte van het ontbreken van de mogelijkheid van 'beneficiaire aanvaarding' door een legataris. Het artikel behoort tot degene die toepassing kunnen vinden bij reeds ten tijde van de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 opgevallen nalatenschappen, voor zover de nalatenschap nog niet is afgewikkeld. Ook artikel 4:122 BW heeft van de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 af onmiddellijke werking. Tegen onmiddellijke werking van artikel 4:123 BW bestaat evenmin bezwaar. De onmiddellijke werking van de artikelen 4:119 tot en met 4:123 is voor de duidelijkheid in artikel 84, eerste lid, OR genoemd, al gaat het hier in de systematiek van de Landsverordening overgangsrecht nieuw Burgerlijk Wetboek om wettelijke

bevoegdheden, waarop artikel 2, eerste lid, OR wèl, en artikel 3 OR niet van toepassing is.

2. Artikel 4:124 BW betreft het recht op vruchten. Het treedt met onmiddellijke werking in de plaats van de oude bepalingen, doch uitsluitend voor de periode na de inwerkingtreding van Boek 4. Zie daarvoor artikel 84, tweede lid, OR. Voor ten tijde van de inwerkingtreding van Boek 4 lopende procedures zie men artikel 14 OR. Is bijvoorbeeld een erflater zes maanden vóór het tijdstip van de inwerkingtreding overleden, dan geldt het recht op afgifte volgens artikel 4:124 BW slechts de sinds dat tijdstip geïnde vruchten. Wordt de rechtsvordering binnen een jaar na het overlijden van de erflater ingesteld, dan geldt voor de periode tot de inwerkingtreding het oude recht. Uit de woorden 'die na dat tijdstip zijn geïnd' immers volgt dat met betrekking tot de periode vóór de inwerkingtreding het oude recht blijft gelden. Is de erflater vóór de inwerkingtreding van Boek 4 overleden, dan speelt de verjaringstermijn van drie jaren in de tweede volzin van artikel 4:124 BW geen bijzondere rol voor het overgangsrecht. Over de periode vóór de inwerkingtreding heeft de legataris slechts recht op afgifte van de vruchten, voor zover het oude recht hem dat toekent, zoals hierboven is opgemerkt; daarvoor kan de verjaringstermijn van artikel 4:124 BW niet van belang zijn. Van het tijdstip der inwerkingtreding af krijgt hij dat recht volgens artikel 4:124 BW, doch beperkt tot de vruchten, geïnd in de periode nadien, en de termijn begint dan ook niet vóór dat tijdstip, zodat artikel 8 OR niet van toepassing is.

3. Artikel 4:125, eerste lid, BW stelt een – nieuwe – termijn van zes maanden voor de opeisbaarheid van de legataire vordering van een geldsom. In uiterste wilsbeschikkingen is deze bepaling reeds onder het huidige recht gebruikelijk. De nieuwe bepaling kan onmiddellijk werken. Zie artikel 84, eerste lid, OR, waarin artikel 4:125 BW terwille van de duidelijkheid wordt vermeld. Op mogelijk lopende procedures is artikel 14 OR van toepassing. Ook het tweede lid van artikel 4:125 BW kan zonder bezwaar onmiddellijk gaan werken in de gevallen waarin de nalatenschap vóór de inwerkingtreding van Boek 4 is opge gevallen. Het derde lid van artikel 4:125 BW wijkt zakelijk weinig af van het huidige recht, in zoverre dit voor het intreden van verzuim ten minste een schriftelijke aanmaning vereist. Aldus wordt artikel 6:83, aanhef en onder a, BW uitgesloten. Het vierde lid kan eveneens onmiddellijk gaan werken, wanneer de nalatenschap vóór de inwerkingtreding van Boek 4 is opge gevallen.

Artikel 85 OR

Het vervallen van de terugwerkende kracht, aan de vervulling van een voorwaarde verbonden, betekent dat een essentieel verschil tussen de making onder voorwaarde en de making over de hand wegvalt; zie voor het nieuwe recht alleen nog artikel 4:141 BW. Onder het thans geldende recht is betwist of er nog een tweede verschil tussen beide bestaat namelijk of de verwachter een – zij het voorwaardelijk – recht heeft, dan wel of hij zijn recht pas verkrijgt wanneer het recht(het genot) van de bezwaarde ophoudt. Aan het fideïcommis, ook aan dat met de verplichting tot bewaring, legt het nieuwe Boek 4 geen andere beletsel in de weg dan die, vervat in artikel 4:56 BW. Een uiterste wilsbeschikking, gemaakt

onder het thans nog geldende recht, die daarmee in strijd is, maar niet met het nieuwe, is dus geldig, indien de nalatenschap na de inwerkingtreding van Boek 4 openvalt (zie artikel 82 OR), of anders in beginsel vatbaar voor bekrachtiging overeenkomstig de artikelen 5, eerste lid, OR en artikel 6, eerste lid, OR. Nu het nieuwe Boek 4 de makingen over de hand rangschikt onder de makingen onder voorwaarde, zullen de artikelen 4:137 tot en met 4:139 BW op die fideïcommissen van toepassing zijn, indien de nalatenschap na de inwerkingtreding van Boek 4 openvalt. Of dat ook gaat gelden voor een fideïcommis dat is vermaakt door een erflater die al voordien is overleden, is zonder speciale overgangsbepaling niet zeker: neemt men aan dat onder het huidige recht een verwachter niet een voorwaardelijk recht heeft, dan verkrijgt hij dat immers ook niet door de inwerkingtreding van de nieuwe wet (artikel 3 OR). Toch verdient het naar analogie van artikel 46 OR aanbeveling de nieuwe bepalingen ook op deze fideïcommissen van toepassing te laten zijn, en niet die van het huidige Boek 4. Dit geschiedt bij het voorgestelde artikel 85 OR. In dit artikel wordt alleen verwezen naar de artikelen 4:137 tot en met 4:139 BW, niet naar de artikelen 4:140 en 4:141 BW: juist voor het fideïcommis immers wordt artikel 4:140 BW door artikel 4:141 BW buiten toepassing verklaard.

Artikel 86 OR

Indien de executeur bij testament is benoemd, is de bevoegdheid tot inbezitneming van de nalatenschapsgoederen vrijwel standaard tevens opgenomen. Alleen indien dit niet het geval is, kan worden aangenomen dat de erflater een executeur zonder vergaande bevoegdheden voor ogen had. Mede omdat voor de meeste van de onderwerpen van het nieuwe erfrecht het uitgangspunt van onmiddellijke werking geldt, kan de executeur 'met bezit' van het oude recht vanaf de invoering van het nieuwe Boek 4 gelijk worden gesteld met de daarbij voorziene beheersexecuteur, zodat op zijn positie het pakket van afdeling 6 van titel 5 van Boek 4 BW een nuttige aanvulling kan zijn. Het oude recht blijft evenwel geheel gelden, indien aan de executeur niet het recht van inbezitneming van de nalatenschapsgoederen was toegekend, of ten dele, voor zover namelijk bij de benoeming door de erflater van afdeling 6 van titel 5 van Boek 4 BW afwijkende voorzieningen waren getroffen (omtrent het loon bijvoorbeeld, of ter zake van de bevoegdheden).

Artikel 87 OR

Het testamentaire bewind is in de geldende wet summier geregeld; ook aan het vruchtgebruiksbewind wijdt de wet een enkele bepaling in artikel 3:204. Van de vragen die het bewind oproept, is voorts een aantal in de jurisprudentie beantwoord en zijn vele in de literatuur besproken. Nu het tegenwoordige recht leemten vertoont en een bij de inwerkingtreding van Boek 4 lopend bewind, anders dan een executele, nog zeer geruime tijd nadien kan voortduren, ligt het voor de hand om voor het overgangsrecht van de nieuwe wetgeving uit te gaan. Wel zij herinnerd aan het bestaande artikel 4 OR en aan het nieuwe artikel 82 OR dat de geldigheid van testamentaire bepalingen die van vóór de inwerkingtreding dateren, ook voor de periode nadien handhaaft, ook voor zover zij van de bepalingen

van het nieuwe wetboek afwijken – onverschillig of de nalatenschap die door deze bepalingen wordt geregeld, vóór of na de inwerkingtreding openvalt. Daarnaast bieden de bepalingen van afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 BW op vele punten de bevoegdheid tot testamentaire afwijking van de wettelijke bepalingen; men zie o.a. het in dit verband belangrijke artikel 4:171 BW. Het bovenstaande komt erop neer dat van de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 af op een lopend bewind afdeling 7 van titel 5 van Boek 4 BW van toepassing is, behoudens voor zover bepalingen in de uiterste wil daarvan afwijken. In zoverre het testament niet zwijgt, ligt het voor de hand dit te respecteren. Hetzelfde geldt voor een bewind dat na de inwerkingtreding van het nieuwe erfrecht tot stand komt, indien het voortspuit uit een voordien opgemaakt testament. Aldus het voorgestelde artikel 87 OR.

Artikel 88 OR

1. Artikel 4:182, eerste lid, BW geeft in hoofdzaak geldend recht weer. Het oude recht doet in bepaalde gevallen evenwel activa der nalatenschap pas na aanvaarding op erfgenamen overgaan. Voor het overgangsrecht verdienen de volgende kanttekeningen de aandacht. Het is niet uitgesloten dat een erfgenaam vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 zijn aanvaarding heeft vernietigd, maar dat zijn mede-erfgenamen de aanwas nog niet hebben aanvaard, en dus, ingevolge het huidige recht, nog niet hebben verkregen. Na de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 echter is die verkrijging door aanvaarding niet meer mogelijk, omdat de nieuwe wet haar niet kent. Artikel 88 OR voorkomt hier een overgangsrechtelijke impasse door met ingang van de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 de overgang ook voor dit geval te bewerkstelligen.

2. Of artikel 4:182, tweede lid, BW geldend recht weergeeft, is betwist. Verdedigd wordt dat de schulden pas door aanvaarding op de erfgenamen overgaan en dat voordien slechts verhaal op de goederen der nalatenschap bestaat. Indien deze zienswijze juist is, ontstaat een soortgelijke impasse als hiervóór aan de orde was nu, omdat het nieuwe Boek 4 de overgang der schulden niet aan de aanvaarding verbindt (vergelijk artikel 4:184, tweede lid, aanhef en onderdeel a). Artikel 88 OR strekt ertoe ook hier problemen af te snijden.

Artikel 89 OR

Loopt op het tijdstip van het in werking treden van het nieuwe Boek 4 geen termijn van beraad, omdat geen verklaring in de zin van het huidige artikel 1050 BW is afgelegd, dan is artikel 4:185 BW van toepassing. Daarbij vangt de termijn van zes maanden na het overlijden van erflater aan op het tijdstip van de inwerkingtreding van de wet indien het overlijden binnen zes maanden voor dat tijdstip heeft plaatsgevonden. Loopt op het tijdstip van inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 wel een termijn van beraad, dan is het billijk deze te eerbiedigen; erfgenaam en schuldeisers zullen zich daarop hebben ingesteld, wellicht wordt de boedelbeschrijving die artikel 1051 verlangt, pas in de zevende maand voltooid. Wel ligt het voor de hand voor de verlengingsmogelijkheid niet artikel 1051, tweede lid, doch artikel 4:185, derde lid, BW toe te passen. Aldus is in het voorgestelde artikel 89 OR bepaald.

Artikel 90 OR

Is een vereffening onder het thans nog geldende recht reeds aangevangen, dan kan zij het best volgens de nieuwe regels worden voortgezet, voor zover dat mogelijk is; aldus bepaalt het eerste lid. Van de inwerkingtreding van Boek 4 af vervallen de mogelijkheden tot: a. het overlaten van een beneficiair aanvaarde nalatenschap aan de beschikking van schuldeisers en legatarissen; b. de benoeming van een curator over een onbeheerde nalatenschap; c. faillietverklaring van de nalatenschap; d. boedelafscheiding; e. aanvaarding van de nalatenschap door schuldeisers van de erfgenaam; en f. de benoeming van een 'curator', indien de beneficiair aanvaard hebbende erfgenaam in gebreke blijft de verlangde zekerheid te stellen. Ook voor de reeds opengevallen nalatenschappen komt alleen vereffening, onderscheidenlijk het verzoeken van de benoeming van een vereffenaar, volgens afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 BW in aanmerking, als een maatregel als onder a-f genoemd, dan nog niet is genomen. Is reeds vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 een maatregel als onder a tot en met f bedoeld, genomen, dan behoudt die ook nadien zijn effect. De regeling daarvan in het thans geldende recht, behalve die van het faillissement, is evenwel gebrekkig. Het heeft daarom zin om ook daarop na de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 de regeling der vereffening zoveel mogelijk van toepassing te verklaren (aldus het tweede lid van artikel 90 OR). Ten slotte is het mogelijk dat ten tijde van de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4 een procedure loopt, waarin een der bovengenoemde maatregelen is gevraagd. Het verzoek of de vordering daartoe kan dan niet meer worden toegewezen. Wel kan de procedure, als zij zich daartoe leent in de stand waarin zij zich bevindt, met toepassing van artikel 14, eerste en tweede lid, OR worden voortgezet als een, strekkende tot de benoeming van een vereffenaar.

Artikel 91 OR

Artikel 4:212 BW geeft een praktische regeling van de aansprakelijkheid voor bepaalde fouten van een wettelijk vertegenwoordiger of vereffenaar. Volgens de artikelen 3 en 122 OR zou deze regeling alleen toepasselijk zijn, indien de schade voor de schuldeiser is ontstaan of althans bekend geworden na de inwerkingtreding van het nieuwe Boek 4: anders is er immers een 'gewone' vordering uit onrechtmatige daad ontstaan vóór de inwerkingtreding, die volgens het oude recht moet worden behandeld. Is echter de vereffening nog niet voltooid, dan is het eenvoudiger het geval volgens het nieuwe recht af te wikkelen, waardoor de moeite van het uitzoeken van het juiste tijdstip van het ontstaan of het bekend worden van de schade wordt bespaard. Aldus wordt in artikel 91 OR voorgesteld.

Artikel 92

De nieuwe regel van artikel 4:229, eerste lid, BW, krachtens welke door de wet geroepen erfgenamen in de nederdalende lijn slechts tot inbreng verplicht zullen zijn voor zover de erflater dit bij de gift of bij de uiterste wilsbeschikking heeft voorgeschreven, is voorgesteld mede omdat van de zijde van het notariaat naar voren is gebracht dat de uitsluiting van

inbreng bij deze categorie van erfgenamen thans vrijwel standaard wordt gemaakt. Hieruit volgt derhalve dat, indien onder het thans nog geldende recht geen ontheffing van de verplichting tot inbreng is verleend, het kennelijk de wil van de erflater is geweest, dat inbreng wel plaats vindt, anders gezegd: het zwijgen van de erflater/schenker is hier nu juist wel als een keuze (voor inbreng) te beschouwen.

Onderdeel 2 (artikel 146 OR)

Artikel 7:182 BW, in titel 7.3 (Schenking) van Boek 7, bepaalt dat het geschonkene onder bewind kan worden gesteld en verklaart op dat bewind de bepalingen van afdeling 4.4.7 van Boek 4 (Erfrecht), behoudens enkele nadere bepalingen, van overeenkomstige toepassing. Ook al bevat de geldende wet geen uitdrukkelijke bepaling terzake, toch neemt men vrij algemeen aan dat een onder het thans geldende recht ingesteld bewind over het geschonkene geldig is. Het komt wenselijk voor, dat afdeling 4.4.7 ook voor een bewind, dat in verband met schenking onder het geldende recht is ingesteld, aanvullend kan werken. Blijkens de voorgestelde overgangsbepaling zijn van de inwerkingtreding van titel 7.3 af de nieuwe bepalingen van afdeling 4.4.7 van overeenkomstige toepassing, behoudens voor zover daarvan bij het bewind afwijkende regelingen zijn getroffen. Eenzelfde benadering derhalve als bij het hiervoor besproken artikel 87 OR.

ARTIKEL XIX (Aanvulling Landsverordening overgangsrecht aanpassingswetgeving nieuw Burgerlijk Wetboek)

Onderdeel 1

Ook bij de wijzigingen die dit voorstel aanbrengt in de wetgeving buiten Boek 4 en titel 3 van Boek 7 nieuw BW kunnen problemen van overgangsrecht ontstaan. Dit overgangsrecht wordt, voor zover het de wijzigingen in het nieuwe Burgerlijk Wetboek betreft, rechtstreeks door de Landsverordening overgangsrecht nieuw Burgerlijk Wetboek (OR) geregeld. Voor de overige wijzigingen is dat niet het geval. Door de aanvulling van artikel 1 van de onderhavige landsverordening wordt een aantal bepalingen van algemene aard uit de Landsverordening overgangswet nieuw BW van overeenkomstige toepassing verklaard voor het overgangsrecht in verband met de wijzigingen buiten de Boeken van het nieuw Burgerlijk Wetboek. Het gaat daarbij om die uit titel 1 OR met algemene bepalingen omtrent de geldigheid, vernietigbaarheid en nietigheid van rechtshandelingen. Hoofdreel is ook hier de onmiddellijke werking van het nieuwe recht (artikel 2 OR).

Onderdeel 2

Hier wordt uit praktische overwegingen alsnog een citeertitel voorgesteld, zoals ter gelegenheid van de invoering van Boek 2 BW is geschied met het overgangsrecht voor het nieuwe BW zelf (P.B. 2004, no. 16, artikel XXIX, onderdeel b, p. 16).

ARTIKEL XX (Inwerkingtreding)

Er is geen bezwaar tegen dat Boek 4 en titel 7.3 nieuw BW zonder uitstel in werking treden.

ARTIKEL XXI (Citeertitel)

Uit praktische overwegingen wordt een citeertitel voorgesteld, zoals de laatste tijd ook is geschied of voorgesteld ten aanzien van de andere onderdelen van het nieuwe BW-project.

De Minister van Justitie

De Minister van Financiën

De Minister van Algemene Zaken